

Nr 78

Regeringens proposition om lagstiftning angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet, m. m.;

beslutad den 13 mars 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll denna dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det nuvarande ämbetsansvaret, som i huvudsak gäller för dem som är anställda som tjänstemän hos statliga eller kommunala myndigheter, skall avskaffas. Det straffbara området inskränks till tre brottstyper som framstår som särskilt straffvärda, nämligen oriktig myndighetsutövning, mutbrott och brott mot tystnadsplikt. Det nuvarande straffansvaret för tjänstefel bortfaller liksom de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension. Avskaffandet av ämbetsansvaret innebär att den lagstiftning som särskilt berör offentliga tjänstemän ytterligare anpassas till de principer som har lagts fast för arbetsmarknaden i övrigt.

Vissa bestämmelser om disciplinansvar behålls i statstjänstemannalagen (1965: 274). Kollektivavtal kan dock träffas om disciplinpåföljder. Tjänsteman som är missnöjd med den offentlige arbetsgivarens beslut om disciplinpåföljd eller avskedande skall kunna få tvisten prövad av domstol på samma sätt som är fallet på den privata arbetsmarknaden.

Propositionen innehåller vidare förslag till följdändringar i ett stort antal författningar. Bl. a. föreslås att en mängd straffbestämmelser om brott mot tystnadsplikt inom specialstraffrätten skall upphävas.

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrives i fråga om brottsbalken¹

dels att 17 kap. 3 och 14 §§, 20 kap. 6—15 §§, 21 kap. 17 §, 32 kap. 1—5 §§, 34 kap. 14—17 §§ samt 35 kap. 2 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3—5 §§, 5 kap. 5 §, 17 kap. 1, 2, 4, 5, 7, 8 och 15 §§, 20 kap. 1—5 §§, 21 kap. 18, 21 och 22 §§, 33 kap. 5 §, 35 kap. 4 § samt 38 kap. 4, 6, 8 och 9 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubriken till 20 kap. skall lyda "Om myndighetsmissbruk m. m.",

dels att rubriken till 32 kap. skall lyda "Om disciplinstraff för krigsmän",

dels att i balken skall införas två nya paragrafer, 32 kap. 8 § och 33 kap. 9 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Med påföljd för brott förstås i denna balk:

de allmänna straffen böter och fängelse,

ämbetsstraffen suspension och avsättning för innehavare av befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, och disciplinstraff för krigsmän, samt

villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård.

Med påföljd för brott förstås i denna balk:

de allmänna straffen böter och fängelse,

disciplinstraff för krigsmän, samt

villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård.

4 §

Om användningen av straffen gäller i allmänhet vad i bestämmelserna om de särskilda brotten är stadgat. Övriga påföljder må, enligt vad därom är föreskrivet, tillämpas ändå att de ej äro nämnda i dessa bestämmelser.

Fängelse, suspension och avsättning äro att anse som svårare påföljder än böter och disciplinstraff.

Fängelse är att anse som svårare påföljd än böter och disciplinstraff.

¹ Senaste lydelse av

20 kap. 12 § 1974: 565

20 kap. 13 § 1974: 565

20 kap. 14 § 1974: 565.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Ej må dömas till flera påföljder för samma brott, med mindre annat är stadgat.

Suspension eller avsättning ådömes vid sidan av annan påföljd, vartill den tilltalade finnes böra dömas.

5 kap.

5 §²

Brott som avses i 1—3 §§ må ej åtalas av annan än målsägande. Förtal eller grovt förtal må dock åtalas av åklagare, om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Brott som avses i 1—3 §§ må ej åtalas av annan än målsägande. Förtal och grovt förtal, så ock förölämpning mot någon i eller för hans myndighetsutövning må dock åtalas av åklagare, om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Har förtal riktats mot avliden, må åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt, av åklagare.

Innebär brott som avses i 1—3 §§, att någon genom förgripelse å främmande makts statsöverhuvud som vistas här i riket eller å främmande makts representant här i riket kränkt den främmande makten, må brottet åtalas av åklagare utan hinder av vad som stadgas i första stycket. Åtal får dock ej ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill.

17 kap.

1 §³

Förgriper sig någon med våld eller hot om våld å innehavare av ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, i dennes tjänsteutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från tjänsteåtgärd eller hämnas för sådan åtgärd, dömes för våld eller hot mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon sålunda förgriper sig mot den som innehaft ämbete eller annan befattning,

Den som med våld eller hot om våld förgriper sig å någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd, dömes för våld eller hot mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon sålunda förgriper sig mot den som tidigare har utövat myndighet för vad denne däri gjort eller underlåtit.

² Senaste lydelse 1974: 565.

³ Senaste lydelse 1974: 565.

Nuvarande lydelse

varmed ämbetsansvar var förenat, för vad denne däri gjort eller underlåtit.

Vad nu sagts om befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, skall ock gälla befattning, med vilken enligt regeringens förordnande samma skydd skall vara förenat.

Föreslagen lydelse

2 §

Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon, som åtnjuter skydd enligt nämnda paragraf, i utövningen av hans befattning eller hämnas för tjänsteåtgärd, otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst fyra år.

4 §

Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra utövningen av befattning som avses i 1 §, dömes till våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 §

Förolämpar man någon, som åtnjuter skydd enligt 1 §, i eller för hans befattning, dömes för missfirmelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon i hans myndighetsutövning eller för att hämnas för åtgärd däri, otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra någon i hans myndighetsutövning, dömes för våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas skall ock gälla, om någon på sätt som i nämnda paragrafer sägs förgriper sig mot eller hindrar den, som enligt särskild föreskrift skall åtnjuta samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller som är eller har varit kallad att biträda förrättningsman vid åtgärd som omfattas av sådant skydd.

Nuvarande lydelse

Den som lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för utövning av befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, dömes för bestickning till böter eller fängelse i högst två år.

Föreslagen lydelse

7 §

Den som till arbetstagare hos staten eller hos kommun eller till annan som avses i 20 kap. 2 § lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, dömes för bestickning till böter eller fängelse i högst två år.

8 §

Den som vid val till allmän befattning eller vid annan utövning av rösträtt i allmänt ärende söker hindra omröstningen eller förvanska dess utgång eller eljest otillbörligen inverka på omröstningen, dömes för otillbörligt verkande vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst fyra år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats med våld eller hot om våld eller innefattat missbruk av tjänsteställning.

Den som mottager, låter åt sig utlova eller begär otillbörlig förmån för att i allmänt ärende rösta på visst sätt eller icke rösta, dömes, om det ej är ämbetsbrott, för tagande av otillbörlig förmån vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som mottager, låter åt sig utlova eller begär otillbörlig förmån för att i allmänt ärende rösta på visst sätt eller icke rösta, dömes, om det ej är mutbrott, för tagande av otillbörlig förmån vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

15 §

Den som, utan att fall är för handen som i 14 § sägs, obehörigen giver sig ut för att innehava där avsedd befattning, dömes för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken som giver honom sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Giver någon sig obehörigen ut för att utöva myndighet, dömes för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken som giver honom sken av att tillhöra försvarsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Är brottet med hänsyn till att det har medfört betydande men för det allmänna eller för någon enskild eller eljest att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Om någon obehörigen giver sig ut för advokat, dömes för föregivande av ställning såsom advokat till böter.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

1 §

Missbrukar ämbetsman, genom handling eller underlåtenhet, sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild, dömes, om ej gärningen utgör förskingring eller annan trolöshet eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstemissbruk till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse i högst två år. I ringa fall skall dömas allenast till böter.

Är brottet grovt, dömes till avsättning och fängelse i högst sex år.

Den som i myndighetsutövning åsidosätter vad som till följd av lag eller annan författning gäller för myndighetsutövningen dömes, om gärningen för det allmänna eller någon enskild medför förfång eller otillbörlig förmån som ej är ringa, för myndighetsmissbruk till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst sex år.

Begår någon gärning som avses i första stycket av grov oaktsamhet, dömes för vårdslös myndighetsutövning till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som är ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling skall ej för någon sin åtgärd i denna egenskap vara underkastad ansvar enligt första eller andra stycket.

Vad i första och andra styckena sägs skall ej heller äga tillämpning, om gärningen eljest är särskilt belagd med straff.

2 §

Ämbetsman, som mottager, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för tagande av muta eller av otillbörlig belöning såsom stadgas i 1 §. Detsamma skall gälla, om han begått sådan gärning innan han erhöll befattningen.

Begår den som varit ämbetsman gärning, som i första stycket sägs, dömes till böter eller fängelse enligt vad i 1 § stadgas.

Om arbetstagare hos staten eller hos kommun mottager, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, dömes för mutbrott till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare äger motsvarande tillämpning på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun,

2. den som utövar uppdrag åt staten eller åt kommun, om han

Nuvarande lydelse

Yppar ämbetsman vad han är pliktig att hemlighålla eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse i högst ett år. I ringa fall skall dömas allenast till böter.

Begår den som varit ämbetsman sådan gärning, dömes till böter eller fängelse enligt vad i första stycket sägs.

Åsidosätter ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, dömes, om ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till böter eller suspension.

Är felet grovt, dömes till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse i högst ett år.

Som tjänstefel anses icke i något fall, att ämbetsman deltagit i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd efter beslut av arbetstagarförening som anordnat åtgärden.

⁴ Senaste lydelse 1965: 280.

Föreslagen lydelse

valts till uppdraget eller icke äger undandraga sig detta ävensom eljest om uppdraget är reglerat i författning,

3. krigsman eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt och

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet.

Med kommun likställes allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965:275).

3 §

Yppar någon vad han till följd av lag eller annan författning är pliktig att hemlighålla eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som av oaktsamhet begår gärning som avses i första stycket, dömes till böter.

4 §⁴

Den som har valts till statligt eller kommunalt uppdrag med vilket följer myndighetsutövning må av rätten skiljas från uppdraget, om han har begått brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver och han genom brottet har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget.

Skiljes uppdragstagare från uppdraget enligt första stycket, skall hänsyn tagas därtill vid bestämmande av straff för brottet.

Med kommun likställes allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965:275).

Nuvarande lydelse

Finnes ämbetsman hava genom gärning, som är belagd med straff annorstädes än i 1—4 §§, åsidosatt sin tjänsteplikt, må fängelse i högst två år ådömas, ändå att så svårt straff eljest ej kunnat följa.

Föreslagen lydelse

5 §

Åklagare må, utan hinder av vad eljest må vara stadgat, åtala brott enligt 1 och 2 §§ ävensom annat brott varigenom innehavare av anställning eller uppdrag som avses i 2 § har åsidosatt vad honom åligger i utövningen därav.

Utan hinder av vad i första stycket sägs skall dock gälla

1. vad i denna balk stadgas att åtal ej må ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat allenast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som sägs i första stycket.

Är ej för visst fall annat stadgat, må åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gälla särskilda bestämmelser.

21 kap.

18 §⁵

Åsidosätter krigsman, som ej är underkastad ämbetsansvar, av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser, särskilda föreskrifter eller tjänstens beskaffenhet, dömes, om ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till disciplinstraff. *Beträffande krigsman,*

Åsidosätter krigsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser, särskilda föreskrifter eller tjänstens beskaffenhet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till disciplinstraff.

⁵ Senaste lydelse 1965: 280.

Nuvarande lydelse

som är anställd vid krigsmakten, äga bestämmelserna i 20 kap. 4 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

Är felet grovt, dömes till fängelse i högst ett år.

Som tjänstefel anses icke i något fall att krigsman, som är anställd vid försvarsmakten, deltar i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd.

21 §⁶

Av den personal som avses i 20 § första stycket skall befäl av lägst överfurirs grad samt de som innehåva motsvarande tjänsteställning vara underkastade ämbetsansvar, vare sig de äro tjänstgöringsskyldiga eller icke.

Krigsman, som är anställd vid försvarsmakten, skall enligt vad regeringen närmare föreskriver icke vara underkastad ansvar enligt detta kapitel då han tjänstgör vid civilt statligt organ, vid militärt organ med arbetsuppgifter som i huvudsak äro av civil natur eller vid kommunal myndighet.

22 §

Vad i 20 kap. 14 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om brott, varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt.

I fråga om åtal för brott som avses i detta kapitel äger vad i 20 kap. 5 § sägs motsvarande tillämpning.

32 kap.

8 §

Krigsman som ej är underkastad ansvar enligt 21 kap. må ej ådömas disciplinstraff.

I fråga om sådan krigsman som avses i första stycket äger 7 § andra stycket motsvarande tillämpning.

33 kap.

5 §⁷

Dömes någon till fängelse på viss tid, ungdomsfängelse eller internering eller förordnar rätten, med tillämpning av 34 kap. 1 § 1, att sådan påföljd skall avse ytterligare brott, och har den dömd med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, under en sammanhängande tid av minst tjugofyra timmar varit berövad friheten som anhållen, häktad, tagen i förvararrest eller intagen på rättspsykiatrisk klinik enligt 9 § lagen (1966: 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, skall tiden för frihetsberövandet, till den del därunder icke samtidigt skett verkställighet av dom i annat mål, anses som tid under

⁶ Senaste lydelse 1972: 362.

⁷ Senaste lydelse 1973: 43.

Nuvarande lydelse

vilken den ådömda påföljden verkställts i anstalt. Domstolen skall i domen angiva det antal dagar påföljden skall anses verkställd. Är den tid varmed ådömt fängelse överstiger frihetsberövandet ringa, må förordnas att fängelsestraffet skall anses helt verkställt genom frihetsberövandet.

Undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn och dömes i stället till fängelse på viss tid, ungdomsfängelse eller internering, äger första stycket tillämpning även i fråga om frihetsberövande, som föregått den villkorliga domen, domen på skyddstillsyn eller dom, varigenom förordnats att den genom sådan dom ådömda påföljden skall avse även ytterligare brott. Detta gäller dock endast i den mån frihetsberövandet icke tillgodoräknats enligt första eller tredje stycket.

Dömes någon till böter, *suspension* eller disciplinstraff och har han med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, varit berövad friheten på sätt som angives i första stycket, må förordnas att påföljden skall anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Föreslagen lydelse

Dömes någon till böter eller disciplinstraff och har han med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, varit berövad friheten på sätt som angives i första stycket, må förordnas att påföljden skall anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

9 §

Vid bestämmande av straff för brott av arbetstagare må hänsyn tagas till avskedande eller annan följd av brottet som är medgiven enligt arbetsavtalet eller enligt författning, som gäller för anställningsförhållandet, och må böter eller disciplinstraff som eljest skolas ådömas helt eftergivnas.

Med arbetstagare likställes den som utövar uppdrag åt annan.

35 kap.

4 §⁸

De i 1 och 2 §§ bestämda tiderna skola räknas från den dag brottet begicks. Förutsättes för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

I fall, som i 11 kap. 5 § sägs, skall tiden räknas från den dag då beslut om egendomsavträde meddelades eller åtal eljest tidigast kunde ske.

De i 1 § bestämda tiderna skola räknas från den dag brottet begicks. Förutsättes för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

38 kap.

4 §⁹

Anmälan jämlikt 34 kap. 10, 12 eller 15 § göres hos första domstol i något av målen.

Anmälan jämlikt 34 kap. 10 eller 12 § göres hos första domstol i något av målen.

⁸ Senaste lydelse 1973: 648.

⁹ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ansökan jämlikt 34 kap. 13 § göres hos den rätt som först avgjort det mål vari dömts till internering.

Anmälan jämlikt 34 kap. 18 § göres hos den rätt som först dömt i målet.

6 §¹⁰

Nämnd skall deltaga vid underretts avgörande av fråga, som avses i 2 § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12 §, 13 §, 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket, eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 §, åtgärd enligt 34 kap. 5 §, åtgärd eller behandling enligt 34 kap. 6 § samt återintagning i anstalt eller annan åtgärd enligt 34 kap. 8 eller 9 §.

Nämnd skall deltaga vid underretts avgörande av fråga, som avses i 2 § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12 §, 13 § eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 §, åtgärd enligt 34 kap. 5 §, åtgärd eller bhandling enligt 34 kap. 6 § samt återintagning i anstalt eller annan åtgärd enligt 34 kap. 8 eller 9 §.

Vid avgörande av fråga, som avses i 27 kap. 5 § andra stycket eller 28 kap. 11 §, är underrätt domför med en lagfaren domare.

8 §¹¹

I mål om åtgärd enligt 2 § eller 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12 eller 13 § eller 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket skall underrätt lämna den dömde tillfälle att yttra sig. Begär han att bli muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömde lämnas tillfälle att yttra sig där så är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

I mål om åtgärd enligt 2 § eller 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12 § eller 13 § skall underrätt lämna den dömde tillfälle att yttra sig. Begär han att bli muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömde lämnas tillfälle att yttra sig där så är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

Åtgärd enligt 28 kap. 11 § må beslutas utan att tillfälle beredas den dömde att yttra sig.

9 §¹²

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra styc-

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra styc-

¹⁰ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

¹¹ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

¹² Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

Nuvarande lydelse

ket, 12 §, 13 §, 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket, eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § angående föreskrifter, provotid eller tid för ungdomsfängelse.

Föreslagen lydelse

ket, 12 §, 13 § eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § angående föreskrifter, provotid eller tid för ungdomsfängelse.

Avser beslut jämlikt 28 kap. 9 § andra stycket eller 34 kap. 6 § att någon skall undergå behandling varom stadgas i 28 kap. 3 §, äger rätten, om förhållandena påkalla det, förordna att beslutet skall gå i verkställighet utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Sådant förordnande må ock meddelas i fråga om beslut jämlikt 34 kap. 8 § om återintagning i anstalt av den som undergår ungdomsfängelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Lagen (1948: 391) om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall skall samtidigt upphöra att gälla.

Till suspension och avsättning får ej dömas efter ikraftträdandet. Är fråga om gärning, som har begåtts före ikraftträdandet och som är straffbelagd enligt såväl äldre bestämmelse i 20 kap. 1, 2, 3 eller 4 § som motsvarande bestämmelse i dess nya lydelse, dömes till det straff för gärningen som föreskrives i den nya bestämmelsen. Den äldre bestämmelsen skall dock tillämpas, om den leder till lindrigare allmänt straff. I övrigt skall 5 § första och andra styckena lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken äga motsvarande tillämpning.

Vad som föreskrives i 20 kap. 1 § andra stycket i dess nya lydelse skall tills vidare ej äga tillämpning i fråga om beslut angående taxering som fattas av taxeringsnämnd.

Finns i författning som gäller när denna lag träder i kraft föreskrift om tystnadsplikt utan att straffansvar är föreskrivet för åsidosättande därav, äger 20 kap. 3 § i dess nya lydelse ej tillämpning.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift, som har ersatts genom ny bestämmelse, skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

2 Förslag till

Lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)

Häri genom föreskrives i fråga om statstjänstemannalagen (1965: 274)¹ dels att rubriken närmast före 26 § skall utgå,
dels att nuvarande 38, 54 och 55 §§ skall betecknas 38 c, 55 och 56 §§,

dels att 1, 3, 18—27, 29, 32, 36, 37, 51 och 53 §§ samt rubriken närmast före 18 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubriken närmast före 54 § skall sättas närmast före nya 55 §,

¹ Omtryckt 1974: 1009.

dels att i lagen skall införas fem nya paragrafer, 34 a, 38, 38 a, 38 b och 54 §§, samt närmast före 25 respektive 37 § två nya rubriker av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag äger tillämpning på anställning med staten såsom arbetsgivare och tjänsteman såsom arbetstagare.

Lagen gäller icke statsråden eller riksdagens ombudsmän. Den är ej heller tillämplig på den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst.

Lagens bestämmelser om tjänst äga motsvarande tillämpning på vikaariat, om annat ej anges.

Bestämmelserna i 18, 19, 23, 24 och 51—53 §§ gälla icke justitieråd eller regeringsråd. Ej heller äro bestämmelserna i 18 och 19 §§ tillämpliga på justitiekanslern.

3 §³

I anställningsförhållande vara denna lag är tillämplig gäller vad som är bestämt i avtal.

Avtal må ej träffas om

a) inrättande eller indragning av tjänst eller tjänsteorganisationens utformning i övrigt;

b) myndighets verksamhet;

c) anställnings- eller arbetsvillkor som regleras i denna lag eller i författning vartill lagen hänvisar eller enligt lagen tillhör regeringens, riksdagens eller myndighets beslutanderätt.

Avtal må ej träffas om

a) inrättande eller indragning av tjänst eller tjänsteorganisationens utformning i övrigt;

b) myndighets verksamhet;

c) anställnings- eller arbetsvillkor som regleras i denna lag eller i författning vartill lagen hänvisar eller enligt lagen tillhör regeringens, riksdagens eller myndighets beslutanderätt, *i den mån annat ej följer av 19 §.*

Har avtal träffats i strid mot bestämmelserna i andra stycket, är avtalet i denna del utan verkan.

Åtal och disciplinär bestraffning

Disciplinansvar och avskedande

18 §⁴

Brott i tjänsten av den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst i statsdepartement, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelse beivras efter åtal.

Åsidosätter tjänsteman uppsåtligt eller av oaktsamhet vad som åligger honom i hans tjänst och är felet ej ringa, må för tjänsteförseelse disciplinpåföljd åläggas honom. Disciplinpåföljd må dock ej i något fall åläggas tjänsteman på den grund att han deltagit i

² Senaste lydelse 1974: 1009.

³ Senaste lydelse 1974: 1009.

⁴ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

Regeringen äger föreskriva att bestämmelserna i första stycket skola gälla även annan tjänsteman än som anges där.

Föreslagen lydelse

strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd.

Disciplinpåföljder äro varning och löneavdrag under högst trettio dagar. Mer än en disciplinpåföljd må ej samtidigt åläggas.

Om storleken av löneavdrag enligt andra stycket förordnar regeringen.

19 §⁵

Åsidosätter tjänsteman på vilken bestämmelserna i 18 § icke äga tillämpning av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad som åligger honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, må han dömas till disciplinstraff. Bestämmelserna i 20 kap. 4 § tredje stycket brottsbalken äga motsvarande tillämpning.

Disciplinstraff äro varning, löneavdrag under högst trettio dagar, suspension i högst tre månader och, för tjänsteman som ej är anställd med fullmakt, avsättning. Till avsättning må dömas endast om tjänstemannen gjort sig skyldig till svårare fel eller icke låtit sig rätta av tidigare bestraffning. Mer än ett disciplinstraff må ej samtidigt ådömas. Regeringen äger meddela bestämmelser om inskränkning i tillämpligheten av disciplinstraff.

Om storleken av löneavdrag enligt andra stycket förordnar regeringen.

20 §⁶

Tjänsteman som kan dömas till disciplinstraff enligt 19 § skall anmälas till åtal, om han är skäligvis misstänkt för

a) brott som avses i 20 kap. 1—3 §§ brottsbalken;

Innehåller kollektivavtal bestämmelser om disciplinpåföljder, skola 18 § andra och tredje styckena icke gälla för tjänstemän som äro sysselsatta inom yrkesgrupp och område som avtalet avser.

Disciplinpåföljd som avses i 18 eller 19 § må ej åläggas

1. krigsman som är underkastad ansvar enligt 21 kap. brottsbalken,

⁵ Senaste lydelse 1974: 1009.

⁶ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

b) brott som avses i 20 kap. 4 § andra stycket brottsbalken, såvitt fråga är om tjänsteman som är anställd med fullmakt;

c) annat brott i tjänsten, för vilket är stadgat fängelse;

d) brott i tjänsten i annat fall än som avses i a)—c) och det finnes anledning antaga, att talan om enskilt anspråk kommer att föras, eller tjänstemannen bestri-der vad som lägges honom till last och tillfredsställande utredning icke kan åstadkommas hos myndig-heten.

Regeringen må befria från an-mälningsskyldighet enligt c) i frå-ga om brott som avses i 13 kap. 6 § första stycket brottsbalken.

21 §

Har åtal väckts mot tjänsteman, må disciplinärt förfarande rörande gärning som omfattas av åtalet ej inledas eller fortsättas. Om verkan av att åtal väckes innan be-slut rörande disciplinär bestraff-ning helt eller delvis verkställts fö-reskrives i 20 kap. 9 § brottsbal-ken.

Föreslagen lydelse

2. medicinalpersonal som i sin yrkesutövning står under social-styrelsens inseende, om förseelsen skett i denna yrkesutövning,

3. veterinär som står under lant-bruksstyrelsens inseende, om för-seelsen skett i utövning av veteri-näryrket.

Har åtal väckts mot tjänsteman, må disciplinärt förfarande enligt denna lag rörande förseelse som omfattas av åtalet ej inledas eller fortsättas.

Disciplinpåföljd som avses i 18 eller 19 § må ej åläggas tjänste-man sedan anställningen hos myn-digheten upphört eller uppsägning ägt rum.

Tjänsteman, som ej inom två år efter förseelsen har erhållit skriftlig anmaning enligt 24 § förs-ria stycket, må icke åläggas disci-plinpåföljd som nyss sagts.

22 §

Har tjänsteman, som innehar tjänstebostad eller fri bostad, efter åtal eller disciplinärt förfarande dömts till suspension, äger han bo kvar i bostaden, om icke sär-skilda skäl föranleda annat. Åläg-ges tjänstemannen att flytta, skall han erhålla skäligen tid därför.

Har tjänsteman begått brottslig gärning varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inne-ha sin tjänst, må han avskedas. Har åtgärd vidtagits för att an-ställa åtal för gärningen, må fråga om avskedande på grund av denna ej avgöras förrän ansvarsfrågan slutligt prövats.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Har tjänsteman annorledes än genom brott gjort sig skyldig till grov tjänsteförseelse varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst, må han avskedas i stället för att disciplinpåföljd åläggas honom. Detsamma skall gälla, om tjänsteman, som av myndighet ålagts disciplinpåföljd, inom två år därefter i anställning hos samma myndighet ånyo gjort sig skyldig till tjänsteförseelse och därigenom visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst.

Tjänsteman som har rätt till statlig pension men icke uppnått den ålder då han äger avgå med ålderspension må icke avskedas enligt första eller andra stycket, om han begått brottet eller tjänsteförseelsen under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken och lämpligen kan förflyttas till eller beredas annan anställning som är förenad med sådan pensionsrätt.

Har i lag eller annan författning eljest meddelats bestämmelse, som inskränker rätten att avskeda tjänsteman i förhållande till vad som föreskrives i första eller andra stycket, gäller den bestämmelsen.

Avskedande må ej grundas enbart på omständighet som myndigheten har känt till mer än en månad före avskedandet.

23 §⁷

Om disciplinstraff enligt 19 §, åtalsanmälan enligt 20 § och flyttningsskyldighet enligt 22 § beslutar den myndighet under vilken tjänstemannen lyder, om regeringen ej bestämmer annat.

Deltaga flera i avgörande som avses i första stycket skola rättegångsbalkens regler om omröstning i överrätt i fråga om ansvar äga motsvarande tillämpning.

Beslut varigenom tjänsteman har avskedats enligt 22 § må icke verkställas, förrän beslutet slutligt prövats efter talan som avses i 53 § eller rätten till sådan talan har förlorats.

⁷ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

I ärende om disciplinär bestraffning skall, om tjänstemannen påfordrar det, tillfälle beredas honom att vid muntligt förhör uttala sig i saken.

Föreslagen lydelse

24 §⁸

När fråga om disciplinansvar eller avskedande enligt denna lag uppkommer, skall genom skriftlig anmaning tillfälle beredas tjänstemannen att skriftligen eller, om han begär det eller det eljest finnes lämpligt, muntligen yttra sig om vad som åberopas mot honom. Begär tjänstemannen att även annan skall yttra sig i saken eller att annan utredning skall förebringas, skall sådan begäran efterkommas, om det ej är uppenbart att åtgärden saknar betydelse.

Finnes på framställning av tjänstemannen eller eljest erforderligt att vittne eller sakkunnig höres vid domstol eller att föreläggande meddelas någon att som bevis tillhandahålla skriftlig handling eller föremål, skall ansökan därom göras hos den allmänna underrätt inom vars område den som skall höras eller åtgärden eljest angår vistas. Tillhandahålles erforderlig utredning, skall rätten anställa förhör eller meddela föreläggande, om laga hinder ej möter. Angående sådan åtgärd skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling.

I fråga om varsel till och överläggning med lokal arbetstagarorganisation gälla bestämmelserna i lagen (1974:12) om anställningskydd. Dessa bestämmelser äga tillämpning även i fråga om tjänsteman i verksledande eller därmed jämförlig ställning.

Åtal och avstängning m. m.

25 §

Om åtal och disciplinär bestraffning av tjänsteman som är krigsman samt om åtal för brott i tjänsten av vissa tjänstemän vid riks-

Tjänsteman, som är skäligen misstänkt för sådant i tjänsteutövningen begånget brott som avses i 20 kap. 1—3 §§ brottsbalken

⁸ Senaste lydelse 1971: 637.

Nuvarande lydelse

dagens verk gälla särskilda bestämmelser.

Föreslagen lydelse

eller annat brott varigenom han åsidosatt åliggande i tjänsteutövningen, skall anmälas till åtal, om för brottet är stadgat fängelse eller det finnes anledning antaga, att talan om enskilt anspråk kommer att föras.

Regeringen må befria från anmälningskyldighet i fråga om brott som avses i 13 kap. 6 § första stycket brottsbalken.

26 §⁹

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes disciplinärt förfarande enligt denna lag mot tjänsteman, må han, om den gärning varom är fråga kan antagas medföra avsättning eller om eljest särskilda skäl föreligga, avstängas från utövning av tjänsten med omedelbar verkan, dock icke för längre tid än till dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger. Finnas ej längre skäl för avstängning, skall denna omedelbart hävas.

Beslut om avstängning meddelas i fråga om tjänsteman, som icke kan dömas till disciplinstraff, av regeringen och eljest av myndighet som regeringen bestämmer. I ärende om avstängning skola bestämmelserna i 23 § andra stycket och 24 § iakttas. Bestämmelserna i 15, 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971:290) skola tillämpas även om beslut som nyss sagts utgör beslut under ärendes handläggning.

Om avstängning av domare som misstänkes för brott och om skyldighet för vissa tjänstemän vid riksdagens verk att frånträda utövningen av sin tjänst, om de åtalas för brott i tjänsten, gälla särskilda bestämmelser.

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes förfarande enligt 24 § mot tjänsteman, må han, om den gärning varom är fråga kan antagas medföra avskedande enligt 22 §, avstängas från utövning av tjänsten med omedelbar verkan, dock icke för längre tid än till dess frågan om avskedande slutligt prövats. Finnas ej längre skäl för avstängning, skall denna omedelbart hävas.

I ärende om avstängning skola bestämmelserna i 24 § första stycket äga motsvarande tillämpning. Bestämmelserna i 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971:290) skola tillämpas även om beslut om avstängning utgör beslut under ärendes handläggning.

Beslutas avstängning, skall frågan om avskedande snarast upptagas till prövning. Vid avgörandet av denna fråga skall prövas om avstängningen skall bestå.

Om tjänsteman, som varit avstängd från tjänsten, ej avskedas, äger han uppbära den lön som må ha avdragits.

⁹ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §¹⁰

Tjänsteman som ej fullgör sin tjänst tillfredsställande må avstängas från utövning av tjänsten med omedelbar verkan, om den bristande tjänstdugligheten beror av sjukdom, vanförhet, lyte eller annat därmed jämförligt förhållande eller om den sannolikt har sådan orsak och tjänstemannen vägrar att låta sig undersökas av läkare som anvisas honom. Beslut om avstängning av justitieråd eller regeringsråd må dock ej verkställas förrän beslutets giltighet har prövats av högsta domstolen. Finnas ej längre skäl för avstängning, skall denna omedelbart hävas.

Beslut om avstängning enligt första stycket eller om läkarundersökning som avses där meddelas i fråga om tjänsteman, som icke kan dömas till disciplinstraff, av regeringen och eljest av myndighet som regeringen bestämmer. I sådant ärende skola bestämmelserna i 23 § andra stycket iakttagas. Om tjänstemannen påfordrar det, skall tillfälle beredas honom att muntligen uttala sig i ärendet.

Bestämmelserna i 15, 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971: 290) skola tillämpas även om beslut som nyss sagts utgör beslut under ärendes handläggning.

Närmare bestämmelser om tillämpningen av första stycket och om läkarundersökning som avses där meddelas av regeringen.

I ärende om avstängning enligt första stycket eller om läkarundersökning som avses där skola bestämmelserna i 24 § första stycket äga motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971: 290) skola tillämpas även om beslut som nyss sagts utgör beslut under ärendes handläggning.

Beslut om läkarundersökning som avses i första stycket må ej läggas till grund för avstängning, förrän beslutet slutligt prövats efter talan som avses i 53 § eller rätten till sådan talan har förlorats. Beträffande justitieråd eller regeringsråd må beslut som nu sagts ej läggas till grund för avstängning, förrän beslutet prövats av högsta domstolen enligt bestämmelserna i 54 §.

29 §¹¹

Tjänsteman må skiljas från tjänsten endast av *allmän domstol* efter åtal eller av *regeringen* eller *myndighet* med stöd av bestämmelse i denna lag eller, i fråga om

Tjänsteman må skiljas från tjänsten endast med stöd av bestämmelse i denna lag. I fråga om tjänsteman som är förordnad tills vidare, gälla dock även be-

¹⁰ Senaste lydelse 1974: 1009.

¹¹ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

tjänsteman som är förordnad tills vidare, i lagen (1974:12) om anställningsskydd.

Föreslagen lydelse

stämmelserna om uppsägning i lagen (1974:12) om anställningsskydd.

32 §

Tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten innan han uppnått den ålder som avses i 31 §, om han

a) till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan är för framtiden oförmögen att fullgöra sin tjänst tillfredsställande;

b) till följd av nedsatt arbetsförmåga under två år i följd icke tjänstgjort annat än försöksvis under kortare tid samt socialstyrelsen finner det sannolikt att han icke kan återinträda i tjänst inom ytterligare ett år och ovissst hur arbetsförmågan därefter kommer att utveckla sig;

c) genom lagakraftägande dom befunnits skyldig till brott varå avsättning kunnat följa men enligt 33 kap. 2 § brottsbalken överlämnats till särskild vård, dömts till böter eller skyddstillsyn eller förklarats fri från påföljd.

Tjänsteman som är anställd med fullmakt eller konstitutorial är skyldig att avgå från tjänsten, om han är urståndsatt att fullgöra tjänsten tillfredsställande och högst fem år återstå till dess han äger avgå med ålderspension.

Tjänsteman som har rätt till statlig pension men icke uppnått den ålder då han äger avgå med ålderspension må icke åläggas att avgå från tjänsten enligt första eller andra stycket, om han lämpligen kan förflyttas till eller beredas annan anställning som är förenad med sådan pensionsrätt.

Tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten innan han uppnått den ålder som avses i 31 §, om han

a) till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan är för framtiden oförmögen att fullgöra sin tjänst tillfredsställande;

b) till följd av nedsatt arbetsförmåga under två år i följd icke tjänstgjort annat än försöksvis under kortare tid samt socialstyrelsen finner det sannolikt att han icke kan återinträda i tjänst inom ytterligare ett år och ovissst hur arbetsförmågan därefter kommer att utveckla sig.

34 a §

Beslut varigenom tjänsteman har skilts från tjänsten enligt 32 § eller förflyttats till annan tjänst enligt 34 § må icke verkställas, förrän beslutet slutligt prövats efter talan som avses i 53 § eller rätten till sådan talan har förlo-rats. Detsamma gäller beslut om avgångsskyldighet enligt 31 §, om ej annat följer av 53 §.

Nuvarande lydelse

Tjänsteman som är förordnad för bestämd tid må på egen begäran *beviljas avsked* före anställningstidens utgång, om särskilda skäl föreligga.

Föreslagen lydelse

I fråga om justitieråd eller regeringsråd må beslut om skiljande från tjänsten enligt 31 eller 32 § icke verkställas, förrän beslutet prövats av högsta domstolen enligt bestämmelserna i 54 §.

36 §

Tjänsteman som är förordnad för bestämd tid må på egen begäran *entledigas* före anställningstidens utgång, om särskilda skäl föreligga.

Beslutande organ37 §¹²

Fråga om disciplinpåföljd enligt 18 §, avskedande enligt 22 §, åtalsanmälan enligt 25 §, avstängning enligt 26 eller 27 § eller läkarundersökning som avses i 27 § prövas av den myndighet under vilken tjänstemannen lyder, om ej annat följer av 38 § eller av föreskrift som regeringen meddelar. Fråga om avstängning enligt 26 § på grund av misstanke om brott upptages även på anmälan av åklagare.

Fråga om anställnings upphörande enligt 30 eller 31 §, 32 § första stycket *a) eller b)*, 35 eller 36 § prövas i fråga om tjänst, som regeringen tillsätter, av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer och i annat fall av den myndighet som tillsätter tjänsten. Fråga om anställnings upphörande enligt 32 § *första stycket c) eller andra stycket* eller enligt 33 § prövas av regeringen.

Fråga om anställnings upphörande enligt 30 eller 31 §, 32 § första stycket, 35 eller 36 § prövas i fråga om tjänst, som regeringen tillsätter, av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer och i annat fall av den myndighet som tillsätter tjänsten. Fråga om anställnings upphörande enligt 32 § *andra stycket* eller 33 § prövas av regeringen.

Fråga om förflyttning av tjänsteman enligt 34 § prövas av regeringen. Fråga om förflyttning till tjänst som tillsättes av samma myndighet som anställt tjänstemannen prövas dock av myndigheten.

38 §

Beträffande justitieråd eller regeringsråd prövar regeringen fråga om åtalsanmälan enligt 25 §

¹² Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

eller om avstängning eller läkarundersökning enligt 27 §. Beslut om avskedande enligt 22 § eller avstängning enligt 26 § meddelas av högsta domstolen enligt vad som föreskrives i 54 §.

I fråga om den som eljest in-
nehar eller uppehåller ordinarie
domartjänst eller tjänst som byrå-
chef eller därmed jämställd eller
högre tjänst vid statlig myndighet
prövas fråga som avses i 37 § för-
sta stycket av en särskild nämnd.
Denna nämnd skall bestå av fem
ledamöter. Ordföranden skall vara
lagkunnig och erfaren i domar-
värv. Regeringen meddelar närma-
re bestämmelser om nämndens
sammansättning och verksamhet
samt om den personkrets som
nämndens verksamhet skall avse.

38 a §

Deltaga flera i avgörande som
avses i 37 § första stycket skola, i
annat fall än då ärendet prövas av
regeringen, bestämmelserna i 29
kap. rättegångsbalken om omröst-
ning i domstol med endast lagfar-
na ledamöter äga motsvarande till-
lämpning.

38 b §

Beträffande tjänsteman hos riks-
dagen eller dess organ meddelar
riksdagen bestämmelser om beslu-
tande organ i frågor som avses i
37 och 38 §§.

5i §¹³

Mål om skadestånd enligt 16 §
prövas av arbetsdomstolen. Sådant
mål, liksom mål om tillämpning
av 7 § tredje eller fjärde stycket,
30 §, 35 § eller 39—43 § eller av
föreskrift som avses i 7 § tredje
stycket, 30 § andra stycket eller
39 §, handlägges enligt lagen
(1974:371) om rättegången i ar-

Mål om skadestånd enligt 16 §
prövas av arbetsdomstolen. Sådant
mål, liksom mål om tillämpning
av 7 § tredje eller fjärde stycket,
18 §, 22 §, 26 §, 27 §, 30—32 §,
34 §, 35 §, 36 § eller 39—43 § eller
av föreskrift som avses i 7 § tredje
stycket, 30 § andra stycket eller
39 §, handlägges enligt lagen

¹³ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

betstvister. Enligt nämnda lag handlägges även mål om tillämpning av 27, 31 eller 32 § i fråga om ordinarie domare. Mål som gäller justitieråd eller regeringsråd prövas dock av högsta domstolen enligt 57 kap. rättegångsbalken på talan av riksdagens ombudsman eller justitiekanslern.

I fråga om tvist som rör företrädesrätt till ny anställning tillämpas ej 42 § lagen (1974: 12) om anställningsskydd.

Föreslagen lydelse

(1974: 371) om rättegången i arbetstvister.

53 §¹⁴

Har i fråga om annan ordinarie domare än justitieråd eller regeringsråd meddelats beslut om läkarundersökning som avses i 27 § eller om anställningens upphörande enligt 31 eller 32 § och vill han ha ändring i beslutet, skall han väcka talan inom fyra veckor från den dag då han fick del av beslutet. Iakttagelse av detta, är rätten till talan förlorad.

I fråga om ordinarie domare må beslut om läkarundersökning som avses i 27 § ej läggas till grund för avstängning enligt nämnda paragraf, förrän beslutet slutligt prövats av domstolen eller rätten till talan förlorats. Ej heller må verkställighet äga rum av beslut, varigenom ordinarie domare skilts från tjänsten enligt 32 § eller, om ej annat följer av tredje stycket, enligt 31 §, förrän beslutet slutligt prövats av domstolen eller rätten till talan förlorats.

I mål som gäller ordinarie domare äger domstolen för tiden intill dess lagakraftvägande dom eller beslut föreligger förordna, i tvist om avstängning enligt 27 §, att beslutad avstängning skall vara hävd, och, i tvist om tillämpningen av 31 § beträffande annan tjänsteman än justitieråd eller regeringsråd, att anställningen skall upphöra när tjänstemannen uppnått den ålder då skyldighet att avgå senast inträder.

Vill tjänsteman söka ändring i beslut enligt 18, 22, 27, 31, 32 eller 34 §, skall han väcka talan inom fyra veckor från den dag då han fick del av beslutet. Iakttagelse av detta, är rätten till talan förlorad. Talan mot beslut om avstängning enligt 27 § är dock ej inskränkt till viss tid.

För tiden intill dess lagakraftvägande dom eller beslut föreligger äger domstolen förordna, i tvist om avstängning enligt 26 eller 27 §, att beslutad avstängning skall vara hävd, och, i tvist om tillämpningen av 31 §, att anställningen skall upphöra när tjänstemannen uppnått den ålder då skyldighet att avgå senast inträder.

¹⁴ Senaste lydelse 1974: 1009.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

54 §

Beträffande justitieråd eller regeringsråd prövas mål om tillämpning av 22, 26, 27, 31 eller 32 § av högsta domstolen enligt 57 kap. rättegångsbalken på talan av riksdagens ombudsman eller justitiekanslern.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Lagen (1955: 261) om avstängning av domare skall samtidigt upphöra att gälla.

I fråga om talan mot myndighets beslut som meddelats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Vid tillämpning av bestämmelsen i 22 § femte stycket skall iakttagas att i fråga om omständighet som myndigheten kände till vid ikraftträdandet den i lagrummet angivna tiden skall räknas från ikraftträdandet.

3 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statsjänstemannalagen (1965: 274)**

Härigenom föreskrives att andra stycket¹ i övergångsbestämmelserna till lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

4 Förslag till**Lag om ändring i rättegångsbalken**

Härigenom föreskrives att 7 kap. 4 §, 23 kap. 22 §, 24 kap. 1 §, 36 kap. 5 §, 48 kap. 5 och 15 §§ samt 58 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 kap.

4 §²

Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.

Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av *statstjänsteman*,

Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av

¹ Senaste lydelse 1974: 1008.

² Senaste lydelse 1974: 573.

Nuvarande lydelse

som ej är underkastad disciplinär bestraffning, av ledamot av domstol eller central statlig förvaltningsmyndighet, som ej är stats-tjänsteman, eller av krigsman, som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Föreslagen lydelse

1. den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet;

2. ledamot av domstol eller central statlig förvaltningsmyndighet, som ej är statstjänsteman; eller

3. krigsman, som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande, föras av lägre åklagare.

Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.

23 kap.

22 §³

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller är förundersökning erforderlig i mål om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, med mindre anledning förekommer till ådömande av annan påföljd än böter eller suspension.

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller är förundersökning erforderlig i mål om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, med mindre anledning förekommer till ådömande av annan påföljd än böter.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, må det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

24 kap.

1 §⁴

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, för vilket är stadgat fängelse i ett år eller däröver, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är brottet ringare än i första stycket sägs men kan därå följa fäng-

³ Senaste lydelse 1974: 573.

⁴ Senaste lydelse 1964: 166.

Nuvarande lydelse

else och har den misstänkte icke stadigt hemvist inom riket, må han häktas, om det skäligen kan befaras, att han avviker.

Är för brottet icke stadgat lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allena till böter eller suspension, må häktning icke ske.

Föreslagen lydelse

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allena till böter, må häktning icke ske.

36 kap.

5 §⁵

Ämbets- eller tjänsteman eller den som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteärende eller utöva annan allmän befattning må ej höras som vittne angående något, varom han på grund av denna sin ställning har att iakttaga tystnad.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Ej må någon höras som vittne angående något, som han enligt lag eller annan författning är pliktig att hemlighålla, med mindre den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Ej heller eljest må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdraget fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något, som han vid hemligt skriftermål eller under därmed jämförliga förhållanden erfarit.

48 kap.

5 §⁶

Strafföreläggande får icke utfärdas,
om förutsättningar för allmänt åtal ej föreligga,

Strafföreläggande får icke utfärdas,
om förutsättningar för allmänt åtal ej föreligga,

⁵ Senaste lydelse 1973: 240.

⁶ Senaste lydelse 1968: 193.

Nuvarande lydelse

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligga till bedömning,

om målsägande förklarar, att han ämnar föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, eller begärt, att åtal skall väckas, *eller*

om brottet bör föranleda ämbetsstraff.

I fråga om villkor för användning av strafföreläggande i militärt brottmål gälla särskilda bestämmelser.

Föreslagen lydelse

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligga till bedömning,

om målsägande förklarar, att han ämnar föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, eller begärt, att åtal skall väckas.

15 §⁷

Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas,

om den misstänkte förnekar gärningen,

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning,

om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras, eller

om det föreligger anledning att antaga att brottet bör föranleda *ämbetsstraff eller* disciplinstraff för krigsman.

Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas,

om den misstänkte förnekar gärningen,

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning,

om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras, eller

om det föreligger anledning att antaga att brottet bör föranleda disciplinstraff för krigsman,

Föreläggande bör ej utfärdas, om det i annat fall kan antagas vara påkallat att åklagare prövar fråga om strafföreläggande eller åtal för brottet.

58 kap.

1 §

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman *eller ombud eller ställföreträdare* med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, *som* kan antagas hava inverkat på målets utgång;

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande *eller tjänsteförseelse eller om brott som har avseende å målet ligger ombud eller ställföreträdare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen* kan antagas hava inverkat på målets utgång;

⁷ Senaste lydelse 1968: 193.

Nuvarande lydelse

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

2 §

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman, åklagare eller ombud, *ställföreträdare eller försvarare* med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförs under mildare straffbestämelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer

Föreslagen lydelse

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning beviljas:

1. om ledamot av rätten, där anställd tjänsteman eller åklagaren med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller *tjänsteförseelse* eller om brott som har avseende å målet ligger ombud, *ställföreträdare* eller försvarare till last, samt brottet eller *tjänsteförseelsen* kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförs under mildare straffbestämelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer

Nuvarande lydelse

synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Föreslaga nlydelse

synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

5 Förslag till**Lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472)**

Härigenom föreskrives i fråga om militära rättegångslagen (1948: 472)¹

dels att i 4, 13, 15, 17—19, 24, 41, 60, 67, 70, 71, 95, 98, 102 106 och 107 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 3, 8, 9, 22, 66 och 79 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Såsom militära brottmål anses enligt denna lag:

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmäles i något av följande kapitel eller lagrum i brottsbalken, nämligen 16 kap. 15 och 16 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 8, 9, 10, 12 och 13 kap. därest brottet angått *krigs-makten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 20 kap. 1—4 och 10 §§ samt 21 och 22 kap.;

2. mål om ansvar för annat i brottsbalken omförmäلت brott som

*Föreslagen lydelse*3 §²

Såsom militära brottmål anses enligt denna lag:

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmäles i något av följande kapitel eller lagrum i brottsbalken, nämligen 16 kap. 15 och 16 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 8, 9, 10, 12 och 13 kap. därest brottet angått *försvars-makten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 20 kap. 1—3 §§ samt 21 och 22 kap.;

2. mål om ansvar för annat i brottsbalken omförmäلت brott som

¹ Senaste lydelse av

13 § 1972: 363 24 § 1964: 200

15 § 1959: 105 60 § 1964: 200

17 § 1972: 363 67 § 1973: 19

19 § 1968: 330 98 § 1972: 363

22 § 1973: 19 107 § 1949: 364.

² Senaste lydelse 1964: 200.

Nuvarande lydelse

krigsman förövat med anledning av den förfördelades eller sin egen tjänst vid *krigsmakten* eller ock mot myndighet eller annat organ tillhörande *krigsmakten*;

3. mål om ansvar i andra fall för brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt, dock ej mål om förseelse som avses i 36—39 §§ värnpliktslagen; samt

4. mål om ansvar för brott varigenom någon som ej är krigsman men innehar tjänst vid *krigsmakten* åsidosatt sin tjänsteplikt.

Vad i denna lag stadgas om militära brottmål skall äga motsvarande tillämpning i fråga om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel med anledning av brott som är av beskafhet att fråga om ansvar därför skall handläggas som militärt mål.

8 §³

Straff må åläggas i disciplinmål allenast om den misstänkte står under militärt befäl och straffet finnes böra bestämmas till disciplinstraff.

Den som tillhör hemvärdet eller eljest förbundit sig att såsom frivillig fullgöra krigstjänst må dock bestraffas i disciplinmål, ändå att han vid tiden för bestraffningens åläggande ej står under militärt befäl.

Krigsman, som ej är underkastad ansvar enligt 21 kap. brottsbalken, må ej åläggas straff i disciplinmål.

9 §⁴

För följande i brottsbalken omnämnda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 16 kap. 15 eller 16 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 10 kap. 2, 4 eller 7 § eller 12 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om *krigsmakten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 10 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

För följande i brottsbalken omnämnda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 16 kap. 15 eller 16 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 10 kap. 2, 4 eller 7 § eller 12 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om *försvarmakten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 10 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

³ Senaste lydelse 1973: 19.

⁴ Senaste lydelse 1964: 200.

Nuvarande lydelse

3. brott som sägs i 20 kap. 4 § eller 21 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av *krigsmaktens* fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 21 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 22 kap. 4 §.

Föreslagen lydelse

3. brott som sägs i 21 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av *försvarsmaktens* fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 21 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 22 kap. 4 §.

22 §⁵

Har bestraffningsberättigad befattningshavare på grund av anmälan eller eljest erhållit kännedom om brott som avses i 21 §, skall han genast hänskjuta målet till åklagaren:

1. om straff för brottet ej må åläggas i disciplinmål;

2. om den bestraffningsberättigade enligt 29 § förordnat om den misstänktes gripande;

3. om det finnes skäl antaga att straffet ej kommer att stanna vid disciplinstraff eller böter;

4. om det kan förutses att nöjaktig utredning om brottet ej skall kunna åstadkommas genom den bestraffningsberättigades försorg;

5. om den bestraffningsberättigade eljest på grund av sakens beskaffenhet finner synnerliga skäl föreligga att målet handlägges vid domstol; eller

6. om civil myndighet har att verkställa utredning angående annat brott, som den misstänkte antages hava begått, och ej genom målets hänskjutande vållas uppskov, som är till avsevärt men för krigslyndan.

Målet skall hänskjutas till åklagare vid den underrätt som är domstol för avdelningen, enligt den fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare som *Konungen* bestämt. Är fråga om *ämbetsbrott*, som avses i 20 kap. 1—4 §§ *brottsbalken*, av den som bestrider tjänst som regementschef eller därmed likställd eller högre tjänst, skall målet hänskjutas till justitiekanslern eller riksåklagaren.

Målet skall hänskjutas till åklagare vid den underrätt som är domstol för avdelningen, enligt den fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare som *regeringen* bestämt. Är fråga om brott som i *utövningen av tjänsten har begåtts* av den som bestrider tjänst som regementschef eller därmed likställd eller högre tjänst, skall målet hänskjutas till justitiekanslern eller riksåklagaren.

Om målet icke hänskjutes till åklagare och förundersökning angående brottet ej ändock inletts av civil myndighet, skall utredning om brottet

⁵ Senaste lydelse 1973: 19.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ske vid militärförhör. Finnes tillrättavisning vara tillfyllest, gäller vad i 67 § stadgas.

Är saken av mindre vikt, äger bestraffningsberättigad befattningshavare utan hinder av vad förut i denna paragraf sägs avskrivna målet, om annan målsägande än kronan ej finnes eller målsäganden förklarar att han icke ämnar föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet och ej heller eljest påfordrar att målet handläggas vid domstol samt straff för brottet må åläggas i disciplinmål. Beslut om avskrivning kan meddelas även om det icke klarlagts att den misstänkte begått brottet.

66 §⁶

Rätt att ålägga tillrättavisning enligt 17 § lagen om disciplinstraff för krigsmän tillkommer de befattningshavare som äga bestraffningsrätt i disciplinmål, envar i fråga om den personal över vilken han har sådan rätt.

Tillrättavisningsrätt mot underlydande tillkommer även den som, utan att äga bestraffningsrätt i disciplinmål, innehar ovan i 13 § första stycket omförmäld befattning och har lägst fänriks grad eller tjänsteklass, så ock chef för bataljon eller däremot svarande avdelning.

Såvitt angår underlydande som *icke är underkastad ämbetsansvar* må tillrättavisning ock åläggas av chef för kompani eller däremot svarande avdelning, chef för utbildningsanstalt, sekond å fartyg vars chef innehar lägst kommandörkapitens grad och i de fall *Konungen* bestämmer annan befattningshavare vid *krigsmakten*. Vad i detta stycke stadgas skall icke äga tillämpning å hemvärdet.

Såvitt angår underlydande som *innehar högst furirs tjänstegrad eller tjänsteklass* må tillrättavisning ock åläggas av chef för kompani eller däremot svarande avdelning, chef för utbildningsanstalt, sekond å fartyg vars chef innehar lägst kommandörkapitens grad och i de fall *regeringen* bestämmer annan befattningshavare vid *försvarmakten*. Vad i detta stycke stadgas skall icke äga tillämpning å hemvärdet.

79 §⁷

Allmän åklagare i militärt brottmål är, om annat ej stadgas i 15 kap., allmän åklagare vid domstol som har att upptaga målet. Om fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare bestämmer *Konungen*. Justitiekanslern eller riksåklagaren är åklagare i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av *ämbetsbrott, som avses i 20 kap. 1—4 §§ brottsbalken*, av den som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Allmän åklagare i militärt brottmål är, om annat ej stadgas i 15 kap., allmän åklagare vid domstol som har att upptaga målet. Om fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare bestämmer *regeringen*. Justitiekanslern eller riksåklagaren är åklagare i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av *brott som i utövningen av tjänsten har begåtts* av den som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

⁶ Senaste lydelse 1973: 19.

⁷ Senaste lydelse 1973: 19.

6 Förslag till**Lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290)**

Härigenom föreskrives i fråga om förvaltningslagen (1971: 290) dels att i 1 och 2 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 3 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Bestämmelserna i 14—20 §§ gäller endast i den mån fråga är om utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, *disciplinär bestraffning* eller annat jämförbart förhållande.

Bestämmelserna i 14—20 §§ gäller endast i den mån fråga är om utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, *disciplinpåföljd*, *avskedande* eller annat jämförbart förhållande.

Bestämmelserna i 14—20 §§ tillämpas ej

1. i ärende i första instans när ärendet avser sjukvård och myndighetens beslut ej kan överklagas genom besvär eller

2. när ärendet avser föreskrift till allmän efterrättelse och fråga ej är om prövning med anledning av överklagande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar**

Härigenom föreskrives att 41 § lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §

Utlämnar någon handling i strid mot föreskrifterna i denna lag eller mot förbud som jämlikt densamma meddelats, eller bryter någon mot förbehåll som gjorts vid handlingens utlämnande, straffes, där gärningen är att anse som brott i ämbete eller tjänst eller eljest är i annan lag belagd med straff, enligt vad där sägs. I andra fall vare straffet dagsböter; dock att vid brott med avseende å handlingar, varom i 1—4, 20 och 36 §§ sägs, fängelse må ådömas.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas guldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Utlämnar någon handling i strid mot föreskrifterna i denna lag eller mot förbud som jämlikt densamma meddelats, eller bryter någon mot förbehåll som gjorts vid handlingens utlämnande, straffes, där gärningen är i annan lag belagd med straff, enligt vad där sägs. I andra fall vare straffet dagsböter; dock att vid brott med avseende å handlingar, varom i 1—4, 20 och 36 §§ sägs, fängelse må ådömas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

8 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst¹

dels att 23 § skall upphöra att gälla,

dels att i 5, 7, 10 och 22 §§ orden "Konungen" och "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 19 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer civilförsvares-, brand-

Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos

¹ Senaste lydelse av 5 § 1972: 335.

Nuvarande lydelse

eller arbetschef, som är underkastad ämbetsansvar, i fråga om underställd personal.

Föreslagen lydelse

kommun anställd civilförsvars-, brand- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommun likställes allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965: 275).

Innan någon meddelar tillrättavisning, skall han vid förhör med den felande lämna denne tillfälle att förklara sig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

9 Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1960: 267) angående skogsvårdsstyrelser**

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1960: 267) angående skogsvårdsstyrelser²

dels att i 1—4, 6 och 9 §§ ordet "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 9 § ordet "förordning" skall bytas ut mot "lag",

dels att rubriken till förordningen och 7 § skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om skogsvårdsstyrelser*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §³

Ordförande och övriga ledamöter i skogsvårdsstyrelse samt skogsvårdsstyrelsens tjänstemän äro i utövningen av sina befattningar underkastade det ansvar och den påföljd, som i allmän lag stadgas om statens ämbets- och tjänstemän. Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser om åtal och disciplinär bestraffning.

Regeringen meddelar bestämmelser om åtal och disciplinär bestraffning i fråga om skogsvårdsstyrelsens tjänstemän.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen angående skogsvårdsstyrelser, skall hänvisningen i stället avse lagen om skogsvårdsstyrelser.

² Senaste lydelse av

1 § 1967: 802

3 § 1970: 52

4 § 1965: 581.

³ Senaste lydelse 1965: 581.

10 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

Häri genom föreskrives i fråga om vattenlagen (1918: 523)¹
dels att 10 kap. 9 § och 13 kap. 6 § skall upphöra att gälla,
dels att 10 kap. 10 och 47 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 §²

Kommer ej förrättningsman tillstädes å den för sammanträde utsatta tid, och infinner han sig ej heller inom tre timmar därefter; då må de, som tillstädeskommit, åtskiljas. Utebliver god man, kalle förrättningsmannen genast i hans ställe annan god man, förfaren i flottning, jordbruk eller skogsbruk, allt efter den särskilda sakkunskap den utelivne ägt.

Syneman, som utan skälig orsak utebliver från sammanträde, ersätte all skada och olägenhet, som därav uppstår; *förrättningsman* ansvarare därjämte såsom för tjänstefel.

Syneman, som utan skälig orsak utebliver från sammanträde, ersätte all skada och olägenhet, som därav uppstår.

Sökandens, annan sakägares, allmänt ombuds eller ordsombuds utelivande från sammanträde må ej hindra förrättningsmannens fortgång.

47 §³

Kommer ej förrättningsman eller biträdande förrättningsman tillstädes å den för förrättningen utsatta tid, och infinner han sig ej heller inom tre timmar därefter; då må de, som tillstädeskommit, åtskiljas. Utebliver god man, kalle förrättningsmannen genast i hans ställe.

Syneman, som utan skälig orsak utebliver från förrättningen, ersätte all skada och olägenhet, som därav uppstår; *förrättningsman och biträdande förrättningsman* ansvarare därjämte såsom för tjänstefel.

Syneman, som utan skälig orsak utebliver från förrättningen, ersätte all skada och olägenhet, som därav uppstår.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Senaste lydelse av 10 kap. 9 § 1919: 425, av 13 kap. 6 § 1920: 459.

² Senaste lydelse 1919: 425.

³ Senaste lydelse 1920: 459.

11 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1939: 608) om enskilda vägar¹

dels att i 39, 70, 79, 93 och 107 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 29 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

29 §

Kommer ej förrättningsmannen tillstådes å den för sammanträde utsatta tid och infinner han sig ej heller inom tre timmar därefter, då må de, som tillstådeskommit, åtskiljas. Får förrättningsmannen laga förfall, underrätte han så fort ske kan alla vederbörande därom. Förrättningsman, som utan skälig orsak utebliver från sammanträde, ersätte all skada och olägenhet samt svare därjämte för tjänstefelet.

Kommer ej förrättningsmannen tillstådes å den för sammanträde utsatta tid och infinner han sig ej heller inom tre timmar därefter, då må de, som tillstådeskommit, åtskiljas. Får förrättningsmannen laga förfall, underrätte han så fort ske kan alla vederbörande därom. Förrättningsman, som utan skälig orsak utebliver från sammanträde, ersätte all skada och olägenhet.

Utebliver god man från förrättning, varde annan i hans ställe utsedd, såframt ej alla närvarande sakägare begära uppskov med ärendets vidare handläggning.

Utebliver sakägare från lagligen kungjord förrättning, vare det ej hinder för förrättningens företagande; dock att om sökanden, utan att hava anmält laga förfall, utebliver från första sammanträdet, skall så förfaras som om han hade vid sammanträdet återkallat sin talan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

12 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1952: 166) om häradsallmänningar**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1952: 166) om häradsallmänningar²

dels att 46 § skall upphöra att gälla,

¹ Senaste lydelse av

39 § 1971: 1049

70 § 1971: 586

79 § 1954: 197

93 § 1971: 586

107 § 1971: 586.

² Senaste lydelse av

2 § 1971: 1056.

47 § 1971: 562.

dels att rubriken närmast före 46 § skall utgå,
dels att i 2, 6, 9, 23, 40, 41, 45 och 47 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1952: 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1952: 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna

dels att 45 § skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 45 § skall utgå,

dels att i 7, 8, 22 och 39 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

14 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1936: 567) om domkapitel

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1936: 567) om domkapitel

dels att i 12 och 21 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 2 § 1, 3 och 4 mom., 13 § 2—7 mom. samt 20 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1 mom. Domkapitel består av följande ledamöter, nämligen:

biskopen såsom preses;

domprosten eller, där domprost ej finnes, en av *Konungen* för sex år i sänder bland stiftets kyrkoherdar förordnad ledamot såsom vice preses;

en av stiftets präster vald präst, som innehar prästerlig tjänst i stiftet;

en av ombud för pastoraten i stiftet vald lekman, som ådagalagt nit och insikt i det kyrkliga församlingslivet;

två av *Konungen* efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna lekmän.

Föreslagen lydelse

2 §¹

1 mom. Domkapitel består av följande ledamöter, nämligen:

biskopen såsom preses;

domprosten eller, där domprost ej finnes, en av *regeringen* för sex år i sänder bland stiftets kyrkoherdar förordnad ledamot såsom vice preses;

en av stiftets präster vald präst, som innehar prästerlig tjänst i stiftet;

en av ombud för pastoraten i stiftet vald lekman, som ådagalagt nit och insikt i det kyrkliga församlingslivet;

två av *regeringen* efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna lekmän.

¹ Senaste lydelse 1970: 754.

Nuvarande lydelse

3 mom. För envar av de ledamöter, som förordnas av *Konungen* efter förslag av domkapitlet eller tillsätts genom val, utses tillika en suppleant. Beträffande ordningen för suppleanternas tillsättande samt behörighet att vara suppleant gälle vad i denna lag är stadgat i fråga om motsvarande ledamöter.

4 mom. Vid handläggning av ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

Föreslagen lydelse

3 mom. För envar av de ledamöter, som förordnas av *regeringen* efter förslag av domkapitlet eller tillsätts genom val, utses tillika en suppleant. Beträffande ordningen för suppleanternas tillsättande samt behörighet att vara suppleant gälle vad i denna lag är stadgat i fråga om motsvarande ledamöter.

4 mom. Vid handläggning av ärenden som avses i 13 § 2—4 mom. skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

13 §²

2 mom. Asidosätter innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, sin tjänsteplikt, äger domkapitlet tilldela honom varning eller suspendera honom under högst tre månader. Är brottet av svårare beskaffenhet, skall domkapitlet göra anmälan för åtal vid domstol.

3 mom. Står innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, under åtal för brott och äro omständigheterna sådana att han satt i fara det anseende innehavaren av befattningen bör äga, må domkapitlet för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger avstänga honom från utövningen av befattningen.

Har domkapitel fattat beslut om suspension av prästerlig befattningshavare, äger domkapitlet ock, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstänga honom från utövningen av befattningen.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare, som enligt lagakraft-

2 mom. Asidosätter innehavare av prästerlig befattning vad som älliger honom i befattningen, äger det domkapitel under vilket han lyder besluta om disciplinpåföljd, avskedande, åtalsanmälan och avstängning med motsvarande tillämpning av 18 och 21—26 §§ statstjänstemannalagen (1965: 274). Lyder han ej under domkapitel, tillkommer befogenhet, som nu har sagts, den myndighet som regeringen förordnar.

3 mom. Har prästerlig befattningshavare blivit avskedad enligt

* Senaste lydelse 1963: 502 (jfr 1964: 644).

Nuvarande lydelse

ägande dom funnits hava begått brott, till följd därav avsatts eller förklarats skyldig att avgå från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han ej avsatts eller förklarats skyldig att avgå men i anslutning till domen på grund av sin sinnesbeskaffenhet erhållit tjänstledighet från sin befattning, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet för tid, varunder han icke uppehåller sin befattning.

Prästerlig befattningshavare må av domkapitlet förklaras obehörig att utöva prästämbetet under tid då han är *suspenderad* eller avstängd från utövningen av sin befattning.

Präst utan prästerlig befattning, som på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes hava i avsevärd mån skadat det anseende han såsom präst bör äga, må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma.

5 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han övergivit svenska kyrkans lära.

Prästerlig befattningshavare, som övergivit svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet. Samma lag vare om annan präst som övergivit svenska kyrkans lära.

6 mom. I fråga om innehavare av prästerlig befattning, som ej lyder under domkapitel, och präst utan prästerlig befattning tillkommer befogenhet, som i 4 och 5 mom. sägs, domkapitlet i det stift, inom vilket prästen har sitt hemvist. Äger han ej hemvist inom riket, tillkommer dylik befogenhet Uppsala domkapitel.

Föreslagen lydelse

2 mom. och har beslutet vunnit laga kraft, må han av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han *eljest enligt lagakraftägande dom funnits hava begått brott eller har disciplinpåföljd ålagts honom genom beslut som vunnit laga kraft och har han* i anslutning till domen eller beslutet på grund av sin sinnesbeskaffenhet erhållit tjänstledighet från sin befattning, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet för tid, varunder han icke uppehåller sin befattning.

Prästerlig befattningshavare må av domkapitlet förklaras obehörig att utöva prästämbetet under tid då han är avstängd från utövningen av sin befattning.

4 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han övergivit svenska kyrkans lära.

5 mom. I fråga om innehavare av prästerlig befattning, som ej lyder under domkapitel, och präst utan prästerlig befattning tillkommer befogenhet, som i 3 och 4 mom. sägs, domkapitlet i det stift inom vilket prästen har sitt hemvist. Äger han ej hemvist inom riket, tillkommer dylik befogenhet Uppsala domkapitel.

6 mom. *Mål rörande tillämpning av 2 mom. och 4 mom. första stycket handlägges enligt lagen (1974: 371) om rättegången i ar-*

Nuvarande lydelse

7 mom. Mot domkapitels beslut enligt 2—5 mom. föres talan hos kammarrätten genom besvär.

Beslut av domkapitel eller kammarrätt i ärende som avses i 3 eller 4 mom. går i verkställighet utan hinder av klagan, där ej annorlunda förordnas.

Föreslagen lydelse

betstvister. Härvid skall 51 §, 52 § första stycket och 53 § statstjänstemannalagen (1965: 274) äga motsvarande tillämpning.

7 mom. Mot beslut som har meddelats i något av de i 3 mom. eller 4 mom. andra stycket angivna hänseendena föres talan hos kammarrätten genom besvär.

Beslut av domkapitel, nämnd som sägs i 20 § eller kammarrätt i ärende som avses i 3 mom. går i verkställighet utan hinder av klagan, där ej annorlunda förordnas.

20 §^a

Med avseende å biskop tillkommer befogenhet, som i 13 § 3—5 mom. sägs, regeringsrätten.

Med avseende å biskop tillkommer befogenhet, som i 13 § 2—4 mom. sägs *särskild nämnd. Denna nämnd består av fem ledamöter. Ordföranden skall vara lagkunnig och i domarvärv erfaren. Övriga ledamöter förordnas av regeringen för sex år i sänder. Av dem skall en vara biskop samt återstående ledamöter vara lekmän som har ådagalagt nit och insikt i det kyrkliga församlinglivet. Närmare bestämmelser om nämndens sammansättning och verksamhet meddelas av regeringen.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Bestämmelserna i 13 § 4 och 7 mom. i deras äldre lydelse skall dock fortfarande äga tillämpning i fråga om där avsedd dom eller beslut som har meddelats före den 1 januari 1976.

15 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar**

Härigenom föreskrives att 2 § lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Regeringsrätten prövar

1. besvär över kammarrätts be-

*Föreslagen lydelse*2 §¹

Regeringsrätten prövar

1. besvär över kammarrätts be-

^a Senaste lydelse 1971: 580.

¹ Senaste lydelse 1974: 577.

Nuvarande lydelse

slut enligt förvaltningsprocesslagen (1971: 291),

2. besvär över annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller av riksdagen beslutad författning eller enligt instruktion för kammarrätterna anföres hos domstolen,

3. mål som avses i 20 § lagen (1936: 567) om domkapitel.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 11 kap. 11 § regeringsformen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

16 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål**

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Om besvär mot beslut, vilket meddelats med stöd av lag eller annan författning som utfärdats före den 1 januari 1972, enligt vad hittills gällt skall anföras hos Konungen, skall besvären, i den mån ej annat föreskrives i 2 §, i stället anföras hos kammarrätt i följande mål:

1. mål om val till befattning eller uppdrag, mål om val för upp rättande av förslag till befattning eller uppdrag,

2. mål om avlöningsförmån, inbegripet ersättning för viss förrättning eller visst uppdrag, sjukvård, beklädnad och dylikt, mål om resekostnads- och traktamentsersättning, mål om delaktighet i eller avgift till pensionsinrättning eller annan sådan allmän anstalt eller

Föreslagen lydelse

slut enligt förvaltningsprocesslagen (1971: 291),

2. besvär över annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller av riksdagen beslutad författning eller enligt instruktion för kammarrätterna anföres hos domstolen.

*Föreslagen lydelse***1 §²**

Om besvär mot beslut, vilket meddelats med stöd av lag eller annan författning som utfärdats före den 1 januari 1972, enligt vad hittills gällt skall anföras hos Konungen, skall besvären, i den mån ej annat föreskrives i 2 §, i stället anföras hos kammarrätt i följande mål:

1. mål om val till befattning eller uppdrag, mål om val för upp rättande av förslag till befattning eller uppdrag,

2. mål om avlöningsförmån, inbegripet ersättning för viss förrättning eller visst uppdrag, sjukvård, beklädnad och dylikt, mål om resekostnads- och traktamentsersättning, mål om delaktighet i eller avgift till pensionsinrättning eller annan sådan allmän anstalt eller

² Senaste lydelse 1973: 858 och 859.

Nuvarande lydelse

kassa, mål om rätt till pension eller dylik förmån, allt såvida målet avser vad som skall utgå enligt gällande föreskrift eller överenskommelse och målet ej gäller fråga som enligt avtal skall avgöras av arbetsgivaren,

3. mål om ersättning till tjänsteman vid polis-, åklagar- eller exekutionsväsendet för utgift, som är föranledd av hans verksamhet,

4. mål om annan ersättning som enligt författning utgår av statsmedel, såvida ej författningen hänvisar den som gör anspråk på ersättning att vid tvist anhängiggöra talan hos allmän domstol eller expropriationsdomstol eller ersättning enligt författningen utgår till kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet eller fråga är om ersättning eller hittelön enligt lagen (1942: 350) om fornminnen eller om ersättning enligt naturvårdslagen (1964: 822),

5. mål om beslut av tullmyndighet i samband med in- eller utförsel av vara med undantag dock för sådant beslut om befrielse från eller nedsättning eller återbetalning av tull, skatt eller annan avgift som meddelats med stöd av *Konungens* bemyndigande, mål om tillstånd att hålla provianteringsfrilager,

6. mål om beslut rörande statens, kommuns eller annan kommunal förvaltningsenhets uttagande enligt gällande föreskrift av skatt eller annan avgift, såvida ej beslutet avser nedsättning eller befrielse och meddelats med stöd av *Konungens* bemyndigande eller fråga är om oljeavgift eller avgift, vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

7. mål om beslut rörande återbetalning av utskylder, böter eller andra allmänna medel, såvida ej beslutet meddelats med stöd av

Föreslagen lydelse

kassa, mål om rätt till pension eller dylik förmån, allt såvida målet avser vad som skall utgå enligt gällande föreskrift eller överenskommelse och målet ej gäller fråga som enligt avtal skall avgöras av arbetsgivaren,

3. mål om ersättning till tjänsteman vid polis-, åklagar- eller exekutionsväsendet för utgift, som är föranledd av hans verksamhet,

4. mål om annan ersättning som enligt författning utgår av statsmedel, såvida ej författningen hänvisar den som gör anspråk på ersättning att vid tvist anhängiggöra talan hos allmän domstol eller expropriationsdomstol eller ersättning enligt författningen utgår till kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet eller fråga är om ersättning eller hittelön enligt lagen (1942: 350) om fornminnen eller om ersättning enligt naturvårdslagen (1964: 822),

5. mål om beslut av tullmyndighet i samband med in- eller utförsel av vara med undantag dock för sådant beslut om befrielse från eller nedsättning eller återbetalning av tull, skatt eller annan avgift som meddelats med stöd av *regeringens* bemyndigande, mål om tillstånd att hålla provianteringsfrilager,

6. mål om beslut rörande statens, kommuns eller annan kommunal förvaltningsenhets uttagande enligt gällande föreskrift av skatt eller annan avgift, såvida ej beslutet avser nedsättning eller befrielse och meddelats med stöd av *regeringens* bemyndigande eller fråga är om oljeavgift eller avgift, vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

7. mål om beslut rörande återbetalning av utskylder, böter eller andra allmänna medel, såvida ej beslutet meddelats med stöd av *re-*

Nuvarande lydelse

Konungens bemyndigande eller avser avgift vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

8. anmärknings- och avkortningsmål, mål om tillsyn över stiftelser,

9. mål om beslut som enligt författning eller föreskrift rörande den allmänna hälsovården, rörande förebyggande eller bekämpande av djur- eller växtsjukdomar eller rörande djurs vård eller behandling i särskilt fall meddelats angående förbud, föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande eller angående omhändertagande, smittrening, oskadliggörande eller liknande åtgärd, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om beslut enligt arbetarskyddslagen (1949: 1) eller med stöd därav meddelade föreskrifter, allmänna ordningsstadgan (1956: 617), lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster eller strålskyddslagen (1958: 110) eller i ärende som avses i skogsföreläggningsslagen (1963: 246),

10. mål om förordnande angående läkarundersökning av den som är anställd i allmän tjänst, mål om disciplinär bestraffning, mål om avstängning från tjänstgöring, mål om skiljande från allmän tjänst eller därmed jämförligt uppdrag annorledes än i samband med förflyttning,

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919: 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, lagen (1940: 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.,

Föreslagen lydelse

geringens bemyndigande eller avser avgift vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

8. anmärknings- och avkortningsmål, mål om tillsyn över stiftelser,

9. mål om beslut som enligt författning eller föreskrift rörande den allmänna hälsovården, rörande förebyggande eller bekämpande av djur- eller växtsjukdomar eller rörande djurs vård eller behandling i särskilt fall meddelats angående förbud, föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande eller angående omhändertagande, smittrening, oskadliggörande eller liknande åtgärd, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om beslut enligt arbetarskyddslagen (1949: 1) eller med stöd därav meddelade föreskrifter, allmänna ordningsstadgan (1956: 617), lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster eller strålskyddslagen (1958: 110) eller i ärende som avses i skogsföreläggningsslagen (1963: 246),

10. mål om disciplinär bestraffning, mål om avstängning från tjänstgöring, mål om skiljande från allmän tjänst eller därmed jämförligt uppdrag annorledes än i samband med förflyttning,

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919: 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, lagen (1940: 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.,

Nuvarande lydelse

lagen (1942: 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse, lagen (1950: 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950: 596) om rätt till fiske, lagen (1955: 183) om bankrörelse, lagen (1955: 416) om sparbanker, lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen, lagen (1959: 73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m., lagen (1959: 118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, civilförsvarslagen (1960: 74), lagen (1963: 76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965: 290), förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969: 387), jordhävdslagen (1969: 698), lagen (1970: 65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971: 827) om registrering av aktieinnehav,

12. mål om utdömande av vite,

13. mål om beslut som i särskilt fall meddelats angående behandlingen av häktad eller den som anhållits eller gripits för brott eller som eljest hålles i förvar tillfälligt eller angående verkställighet av straff eller annan brottspåföljd eller av intagning i arbetsanstalt,

14. mål om handräckning.

Föreslagen lydelse

lagen (1942: 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse, lagen (1950: 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950: 596) om rätt till fiske, lagen (1955: 183) om bankrörelse, lagen (1955: 416) om sparbanker, lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen, lagen (1959: 73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m., lagen (1959: 118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, civilförsvarslagen (1960: 74), lagen (1963: 76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965: 290), förordningen (1968: 576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969: 387), jordhävdslagen (1969: 698), lagen (1970: 65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971: 827) om registrering av aktieinnehav,

12. mål om utdömande av vite,

13. mål om beslut som i särskilt fall meddelats angående behandlingen av häktad eller den som anhållits eller gripits för brott eller som eljest hålles i förvar tillfälligt eller angående verkställighet av straff eller annan brottspåföljd eller av intagning i arbetsanstalt,

14. mål om handräckning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976 men skall icke tillämpas på beslut som meddelats före nämnda dag. Vid tillämpningen av 1 § i den nya lydelsen skall med regeringens bemyndigande jämföras med bemyndigande som före den 1 januari 1975 har meddelats av Konungen.

17 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 408) om behörighet att utöva läkaryrket

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1960: 408) om behörighet att utöva läkaryrket¹

dels att 13 § skall upphöra att gälla,
dels att i 2, 9, 10 och 12 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,
dels att 3 och 6 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §²

Har legitimerad läkare genom dom, som vunnit laga kraft, dömts till fängelse eller avsatts eller suspenderats från tjänst som läkare för brott, som han förövat under utövning av läkaryrket,

dömts till fängelse i minst sex månader för annat brott eller funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av läkaryrket eller till medverkan till hälsofarligt kvacksalveri eller till medverkan till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller ock till obehörig utövning av tandläkaryrket eller medverkan därtill,

äger socialstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva läkaryrket.

Har legitimerad läkare genom dom, som vunnit laga kraft, dömts till fängelse för brott, som han förövat under utövning av läkaryrket,

dömts till fängelse i minst sex månader för annat brott eller funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av läkaryrket eller till medverkan till hälsofarligt kvacksalveri eller till medverkan till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller ock till obehörig utövning av tandläkaryrket eller medverkan därtill,

eller har legitimerad läkare, som omfattas av statstjänstemannalagen (1965: 274) eller stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl., för brott eller förseelse, som han har begått under utövning av läkaryrket, blivit avskedad genom beslut som vunnit laga kraft,

äger socialstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet eller förseelsen visat sig icke vara skickad att utöva läkaryrket.

¹ Senaste lydelse av
2 § 1972: 666
9 § 1972: 666
10 § 1971: 621
12 § 1971: 621.

² Senaste lydelse 1971: 621.

Nuvarande lydelse

Legitimation för läkare, som *Konungen* eller socialstyrelsen förordnat till innehavare av läkartjänst, må icke återkallas så länge läkaren innehar tjänsten; dock må legitimationen återkallas för tid, då han *på grund av ådömd suspension icke är i tjänst, så ock för tid, då han* av anledning som i 5 § första stycket sägs icke uppehåller sin befattnings.

Föreslagen lydelse

6 §³

Legitimation för läkare, som *regeringen* eller socialstyrelsen förordnat till innehavare av läkartjänst, må icke återkallas så länge läkaren innehar tjänsten; dock må legitimationen återkallas för tid, då han av anledning som i 5 § första stycket sägs icke uppehåller sin befattnings.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. I fråga om dom som har meddelats före den 1 januari 1976 gäller 3 och 6 §§ i deras äldre lydelse även efter ikraftträdandet.

18 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1963: 251) om behörighet att utöva tandläkarkyrket

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1963: 251) om behörighet att utöva tandläkarkyrket¹

dels att 15 § skall upphöra att gälla,

dels att i 3, 10, 11 och 13 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 4 och 7 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har legitimerad tandläkare genom dom, som vunnit laga kraft, dömts till fängelse *eller avsatts eller suspenderats från tjänst som tandläkare* för brott, som han förövat under utövning av tandläkarkyrket,

dömts till fängelse i minst sex månader för annat brott,

funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av tandläkarkyrket eller

Föreslagen lydelse

4 §²

Har legitimerad tandläkare genom dom, som vunnit laga kraft, dömts till fängelse för brott, som han förövat under utövning av tandläkarkyrket,

dömts till fängelse i minst sex månader för annat brott,

funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av tandläkarkyrket eller

³ Senaste lydelse 1971: 621.

¹ Senaste lydelse av

3 § 1971: 622

10 § 1971: 622

11 § 1971: 622

13 § 1971: 622.

² Senaste lydelse 1971: 622.

Nuvarande lydelse

funnits skyldig till obehörig utövning av läkaryrket, till hälsofarligt kvacksalveri eller till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller till medverkan till brott som nu sagts,

äger socialstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva tandläkaryrket.

Föreslagen lydelse

funnits skyldig till obehörig utövning av läkaryrket, till hälsofarligt kvacksalveri eller till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller till medverkan till brott som nu sagts,

eller har legitimerad tandläkare, som omfattas av statstjänstemannalagen (1965: 274) eller stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl., för brott eller förseelse, som han har begått under utövning av tandläkaryrket, blivit avskedad genom beslut som vunnit laga kraft,

äger socialstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet *eller förseelsen* visat sig icke vara skickad att utöva tandläkaryrket.

7 §

Legitimation för tandläkare, som *Konungen* förordnat till innehavare av tandläkartjänst, må icke återkallas så länge tandläkaren innehar tjänsten; dock må legitimationen återkallas för tid, då han *på grund av ådömd suspension icke är i tjänst, så ock för tid, då han av anledning som i 6 § första stycket sägs icke uppehåller sin befattning.*

Legitimation för tandläkare, som *regeringen* förordnat till innehavare av tandläkartjänst, må icke återkallas så länge tandläkaren innehar tjänsten; dock må legitimationen återkallas för tid, då han av anledning som i 6 § första stycket sägs icke uppehåller sin befattning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. I fråga om dom som har meddelats före den 1 januari 1976 gäller 4 och 7 §§ i deras äldre lydelse även efter ikraftträdandet.

19 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1965: 61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.**

Härigenom föreskrives att 3, 6 och 16 §§ lagen (1965: 61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har legitimerad veterinär genom dom som vunnit laga kraft dömts till fängelse eller avsatts eller suspenderats från tjänst som veterinär för brott som han förövat under utövning av veterinäryrket,

dömts till fängelse i minst sex månader för annat brott,

funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av veterinäryrket eller

funnits skyldig till medverkan till smittfarligt kvacksalveri på djur,

äger lantbruksstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva veterinäryrket.

Föreslagen lydelse

3 §¹

Har legitimerad veterinär genom dom som vunnit laga kraft dömts till fängelse för brott som han förövat under utövning av veterinäryrket,

dömts till fängelse i minst sex månader för annat brott,

funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av veterinäryrket eller

funnits skyldig till medverkan till smittfarligt kvacksalveri på djur,

eller har legitimerad veterinär, som omfattas av statstjänstemannalagen (1965: 274) eller stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl., för brott eller förseelse, som han har begått under utövning av veterinäryrket, blivit avskedad genom beslut som vunnit laga kraft,

äger lantbruksstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet eller förseelsen visat sig icke vara skickad att utöva veterinäryrket.

6 §²

Legitimation för veterinär som regeringen, lantbruksstyrelsen eller statens livsmedelsverk förordnat till innehavare av veterinärtjänst må icke återkallas så länge veterinären innehar tjänsten. Legitimationen må dock återkallas för tid då han på grund av ådömd suspension eller av anledning som avses i 5 § första stycket icke uppehåller tjänsten.

Legitimation för veterinär som regeringen, lantbruksstyrelsen eller statens livsmedelsverk förordnat till innehavare av veterinärtjänst må icke återkallas så länge veterinären innehar tjänsten. Legitimationen må dock återkallas för tid då han av anledning som avses i 5 § första stycket icke uppehåller tjänsten.

16 §³

Veterinär får icke yppa något som meddelats honom i förtroende i hans egenskap av veterinär eller

Veterinär får icke yppa något som meddelats honom i förtroende i hans egenskap av veterinär eller

¹ Senaste lydelse 1971: 1116.

² Senaste lydelse enligt prop. 1975: 8.

³ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 8.

Nuvarande lydelse

obehörigen uppenbara vad han i denna egenskap erfarit om djursjukdom eller dess uppkomst. Han får ej heller obehörigen röja eller utnyttja yrkeshemlighet som han fått kännedom om i sin verksamhet.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i första stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast efter angivelse av målsäganden.

Föreslagen lydelse

obehörigen uppenbara vad han i denna egenskap erfarit om djursjukdom eller dess uppkomst. Han får ej heller obehörigen röja eller utnyttja yrkeshemlighet som han fått kännedom om i sin verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. I fråga om dom som har meddelats före den 1 januari 1976 gäller 3 och 6 §§ i deras äldre lydelse även efter ikraftträdandet.

20 Förslag till**Lag om ändring i sjukvårdslagen (1962: 242)**

Härigenom föreskrives att 22 § sjukvårdslagen (1962: 242) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har socialstyrelsen vidtagit åtgärd för att ställa läkare under åtal för *fel eller försummelse* i tjänsten och är felet eller försummelsen av sådan beskaffenhet, att det för sjukvårdens behöriga uppehållande finnes nödigt att försätta läkaren ur tjänstgöring, äger socialstyrelsen med omedelbar verkan avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke längre än till dess lagakraftvägande dom eller beslut föreligger.

*Föreslagen lydelse*22 §¹

Har socialstyrelsen vidtagit åtgärd för att ställa läkare under åtal för *förseelse* i tjänsten eller enligt vad därom är särskilt föreskrivet anmält förseelsen till den som enligt statstjänstemannalagen (1965: 274) eller stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl. har att besluta om läkarens avskedande, äger socialstyrelsen, om förseelsen är av sådan beskaffenhet att det för sjukvårdens behöriga uppehållande finnes nödigt att försätta läkaren ur tjänstgöring, med omedelbar verkan avstänga honom från utövning av tjänsten, dock icke längre än till dess frågan om tjänsteförseelse slutligt har prövats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Senaste lydelse 1968: 232.

21 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1959: 590) om gränstullsarbete med annan stat

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1959: 590) om gränstullsarbete med annan stat

dels att 14 § skall upphöra att gälla,

dels att i 1, 2 och 11 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 8 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Tulltjänsteman från den andra staten åtnjuter under utövning här i riket av tulltjänst, som omfattas av gränstullsarbete, skydd enligt 10 kap. strafflagen men skall icke vara underkastad i 25 kap. samma lag meddelade bestämmelser om ämbetsbrott.

Har svensk tulltjänsteman genom gärning som avses i 25 kap. 1—5 §§ strafflagen åsidosatt sin tjänsteplikt, då han i anledning av gränstullsarbete haft att utöva tulltjänst för den andra staten, skall så anses som om gärningen begåtts under utövning av svensk tulltjänst.

Föreslagen lydelse

8 §

Tulltjänsteman från den andra staten åtnjuter under utövning här i riket av tulltjänst, som omfattas av gränstullsarbete, skydd enligt 17 kap. 5 § brottsbalken men skall icke vara underkastad ansvar enligt 20 kap. samma balk.

Har svensk tulltjänsteman, då han i anledning av gränstullsarbete haft att utöva tulltjänst för den andra staten, begått brott som avses i 20 kap. 1—3 §§ brottsbalken eller eljest gjort sig skyldig till tjänsteförseelse, skall så anses som om han begått brottet eller gjort sig skyldig till förseelsen under utövning av svensk tulltjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

22 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 191) om bevakningsföretag

Härigenom föreskrives att 7 § lagen (1974: 191) om bevakningsföretag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är godkänd för anställning i bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevak-

Föreslagen lydelse

7 §

Den som är godkänd för anställning i bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevak-

Nuvarande lydelse

ningstjänst (väktare) åtnjuter skydd som avses i 17 kap. 1 § brottsbalken.

Föreslagen lydelse

ningstjänst (väktare) åtnjuter skydd som avses i 17 kap. 5 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

23 Förslag till**Lag om skydd för viss tjänsteutövning**

Härigenom föreskrives följande.

Skydd som avses i 17 kap. 5 § brottsbalken skall tillkomma

1. befattningshavare som handhar säkerhets- eller ordningstjänst vid kanal- eller slussverk eller järnvägsanläggning eller allmän flygplats eller godkänd enskild flygplats;

2. den som utan att vara krigsman för försvaret fullgör bevaknings- eller ordningsuppgift och därvid bär uniform eller märke som tydligt utvisar denna uppgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

24 Förslag till**Lag om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare**

Härigenom föreskrives följande.

1 §

Denna lag äger tillämpning på tolk och översättare som anlitas av myndighet eller annat organ som utövar verksamhet för vars fullgörande staten eller kommun svarar samt på tolk och översättare som genomgått av regeringen eller av förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer föreskriven prövning. Med kommun likställes allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965: 275).

2 §

Den som fullgör eller har fullgjort uppdrag som tolk eller översättare enligt 1 § får ej obehörigen yppa vad han under uppdraget har erfarit om enskilds personliga förhållanden eller om yrkeshemlighet, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar. Vad som har sagts nu gäller även den som är eller har varit anställd som tolk eller översättare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

25 Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1935: 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.**

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1935: 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.¹

dels att 10 och 13 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 1—7 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att i 1 och 9 §§ ordet "förordning" skall bytas ut mot "lag",

dels att rubriken till förordningen skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m., skall hänvisningen i stället avse lagen om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.

26 Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1939: 174) angående tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel**

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1939: 174) angående tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel²

dels att 11 och 12 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 1—3, 6 och 7 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 1 och 8—10 §§ ordet "förordning" skall bytas ut mot "lag",

dels att rubriken till förordningen skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen angående tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel, skall hänvisningen i stället avse lagen om tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel.

¹ Senaste lydelse av 7 § 1964: 108.

² Senaste lydelse av 9 § 1960: 425.

27 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1944: 133) om kastrering**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1944: 133) om kastrering³
dels att 9 och 10 §§ skall upphöra att gälla,
dels att i 4 och 7 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 8 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver osann utsaga i ärende angående kastrering *eller överträder vad i 6 § stadgas*, dömes, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

*Föreslagen lydelse*8 §⁴

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver osann utsaga i ärende angående kastrering, dömes, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

28 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1948: 390) om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1948: 390) om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap

dels att 5 och 6 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 1, 3 och 4 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Det åligger ägare eller innehavare av industriell anläggning även som annan näringsidkare här i ri-

Föreslagen lydelse

1 §

Det åligger ägare eller innehavare av industriell anläggning även som annan näringsidkare här i

³ Senaste lydelse av

4 § 1971: 588

7 § 1971: 588

9 § 1964: 174.

⁴ Senaste lydelse 1964: 174.

Nuvarande lydelse

ket att på särskild anfordran av *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap* eller annan myndighet, som *Konungen* förordnar, beträffande anläggningen eller rörelsen lämna de uppgifter om personal, lokalförhållanden, maskinpark och annan utrustning, produktion och produktionsförmåga, förbrukning av elektrisk kraft, bränslen, råvaror eller andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och dylikt, vilka myndigheten finner erforderliga för planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap, ävensom i övrigt biträda vid nämnda planläggning.

Statlig eller kommunal myndighet eller inrättning är jämväl eljest skyldig att inom sitt verksamhetsområde lämna de uppgifter för planläggningen och det biträde vid densamma, som *riksnämnden* eller annan av *Konungen* förordnad myndighet påfordrar.

Föreslagen lydelse

riket att på särskild anfordran av *överstyrelsen för ekonomiskt försvar* eller annan myndighet, som *regeringen* förordnar, beträffande anläggningen eller rörelsen lämna de uppgifter om personal, lokalförhållanden, maskinpark och annan utrustning, produktion och produktionsförmåga, förbrukning av elektrisk kraft, bränslen, råvaror eller andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och dylikt, vilka myndigheten finner erforderliga för planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap, ävensom i övrigt biträda vid nämnda planläggning.

Statlig eller kommunal myndighet eller inrättning är jämväl eljest skyldig att inom sitt verksamhetsområde lämna de uppgifter för planläggningen och det biträde vid densamma, som *överstyrelsen* eller annan av *regeringen* förordnad myndighet påfordrar.

3 §

Den som underlåter att fullgöra honom jämlikt 1 § åliggande uppgifts- eller biträdesskyldighet eller härvid mot bättre vetande lämnar felaktig uppgift *vare, därest han är offentlig tjänsteman, underkastad ansvar såsom för annat tjänstefel men straffes eljest med dagsböter.*

Den som underlåter att fullgöra honom jämlikt 1 § åliggande uppgifts- eller biträdesskyldighet eller härvid mot bättre vetande lämnar felaktig uppgift straffes med *böter.*

4 §

Uppgifter angående näringsidkares verksamhet, som införskaffats jämlikt 1 § eller eljest erhållits i samband med planläggningen av den ekonomiska försvarsberedskapen, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för planläggningen. *Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.*

Uppgifter angående näringsidkares verksamhet, som införskaffats jämlikt 1 § eller eljest erhållits i samband med planläggningen av den ekonomiska försvarsberedskapen, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för planläggningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

29 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse

Härigenom föreskrives att 329 a § lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse¹ skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

30 Förslag till

Lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949: 1)

Härigenom föreskrives att 68 § arbetarskyddslagen (1949: 1)² skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

31 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950: 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket

Härigenom föreskrives att 37 § lagen (1950: 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket³ skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

32 Förslag till

Lag om ändring i uppbördslagen (1953: 272)

Härigenom föreskrives att 82 § uppbördslagen (1953: 272)⁴ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

82 §⁵

Den, som jämlikt 73 § tagit del av självdeklaration eller annan uppgift eller handling, som avlämnats eller tillhandahållits enligt bestämmelserna i denna lag eller som lämnats till ledning vid årlig taxering, må ej i vidare mån än utövningen av tjänst eller uppdrag erfordrar offentliggöra eller yppa innehållet i sådan handling.

¹ Senaste lydelse av 329 a § 1961: 610.

² Senaste lydelse av 68 § 1973: 834.

³ Senaste lydelse 1965: 168.

⁴ Rubrikens lydelse enligt 1974: 771. Lagen omtryckt 1972: 75.

⁵ Senaste lydelse 1971: 75.

Nuvarande lydelse

Den som bryter mot första stycket dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

33 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.**

Härigenom föreskrives att 16 och 18 §§ lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som har eller haft att taga befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej i vidare mån än hans tjänsteutövning fordrar yppa affärsförhållande, varom han därvid erhållit kännedom. *Bryter någon häremot, straffes, där han för brottet ej är underkastad ansvar enligt allmänna strafflagen, med dagsböter.*

*Föreslagen lydelse*16 §²

Den som har eller haft att taga befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej i vidare mån än hans tjänsteutövning fordrar yppa affärsförhållande, varom han därvid erhållit kännedom.

18 §

Förseelse som avses i 15 § må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av *kontrollstyrelsen*.

Brott som avses i 16 § må, där det icke skall straffas enligt allmänna strafflagen, av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Förseelse som avses i 15 § må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av *riksskatteverket*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Rubrikens lydelse enligt 1974: 861.

² Senaste lydelse 1974: 861.

34 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring¹

dels att i 2, 3, 5, 6, 12, 16, 32, 36, 39, 41, 48, 58 och 59 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 57 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

57 §²

Underlåter arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra något av vad som åligger honom enligt 32 §, eller försummar någon att ställa sig till efterrättelse vad i 40 § är föreskrivet, dömes han till böter.

Lämnar någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i uppgift, som skall avgivas enligt denna lag, oriktigt meddelande, dömes han till böter, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken.

Bryter någon mot vad i 56 § är stadgat, dömes han till böter eller fängelse i högst ett år. Brott som nu sagts må åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

35 Förslag till**Lag om ändring i allmänna förfogandelagen (1954: 279)**

Härigenom föreskrives i fråga om allmänna förfogandelagen (1954: 279)³

dels att 38 och 42 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 1, 3—11, 15, 17, 23, 26—28, 30, 46 och 48 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Lagen omtryckt 1962: 408.

Senaste lydelse av

2 § 1971: 607 36 § 1967: 916

3 § 1971: 280 39 § 1973: 478

12 § 1967: 916 41 § 1971: 280

16 § 1967: 916 48 § 1971: 607

32 § 1967: 916 58 § 1967: 916.

² Senaste lydelse 1967: 916.

³ Senaste lydelse av

23 § 1971: 609

38 § 1964: 206

42 § 1964: 206.

36 Förslag till**Lag om ändring i allmänna ransoneringslagen (1954: 280)**

Härigenom föreskrives i fråga om allmänna ransoneringslagen (1954: 280)¹

dels att 34 § skall upphöra att gälla,

dels att i 1—9, 14, 15, 19—21, 23, 36 och 46 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 43 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

43 §²

*Brott varom förmäles i 34 § må-
ej åtalas av allmän åklagare utan
att målsägande angivit det till åtal.
Är för gärningen stadgat straff i
brottsbalken, gäller vad där sägs i
fråga om rätt till åtal.*

Åtal för brott som avses i 35 §
må väckas allenast efter anmälan
eller medgivande av myndighet
som *Konungen* bestämmer.

Åtal för brott som avses i 35 §
må väckas allenast efter anmälan
eller medgivande av myndighet
som *regeringen* bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

37 Förslag till**Lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521)**

Härigenom föreskrives i fråga om rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521)

dels att ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att ordet "förordning" i olika böjningsformer skall, om det avser denna förordning, bytas ut mot "lag" i motsvarande form,

dels att rubriken till förordningen och 87 § skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse av

1 § 1957: 287

34 § 1964: 207

36 § 1964: 207

43 § 1964: 207.

² Senaste lydelse 1964: 207

Rusdrycksförsäljningslag*Nuvarande lydelse*

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna förordning inhämtats vid granskning av räkenskaper och verifikationer, så ock vad som eljest vid tillsyn å utskänkning inhämtats må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamålet. Ej heller må någon, som handhar utminuteri, för obehöriga yppa vad han i samband därmed inhämtat rörande enskilds personliga förhållanden. *Bryter någon häremot, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken.*

*Föreslagen lydelse*87 §¹

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna förordning inhämtats vid granskning av räkenskaper och verifikationer, så ock vad som eljest vid tillsyn å utskänkning inhämtats må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamålet. Ej heller må någon, som handhar utminuteri, för obehöriga yppa vad han i samband därmed inhämtat rörande enskilds personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till rusdrycksförsäljningsförordningen, skall hänvisningen i stället avse rusdrycksförsäljningslagen.

38 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1954: 579) om nykterhetsvård**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1954: 579) om nykterhetsvård²

dels att i 8, 9, 14, 17, 40, 43 och 62 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 64 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*64 §³

Då undersökning eller annan åtgärd enligt denna lag vidtages, bör noga tillses att den som åtgärden avser icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Den som är eller varit verksam inom samhällets nykterhetsvård må ej obehörigen yppa vad han

Den som är eller varit verksam inom samhällets nykterhetsvård må ej obehörigen yppa vad han

¹ Senaste lydelse 1966: 223.

² Lagen omtryckt 1971: 307.

³ Senaste lydelse 1964: 779.

Nuvarande lydelse

därvid erfarit rörande enskilds personliga förhållanden. *Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Brott som nu sagts må åtalas av allmän åklagare endast efter angivelse av målsäganden.*

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke äro tillgängliga för obehöriga.

Föreslagen lydelse

därvid erfarit rörande enskilds personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

39 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1956: 2) om socialhjälp⁴ dels att i 11, 19 a, 24, 62 och 66 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 64 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är eller varit verksam vid behandlingen av frågor enligt denna lag må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilds personliga förhållanden. *Bryter någon häremot straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Å brott som nu sagts må allmän åklagare tala allenast efter angivelse av målsäganden.*

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke äro tillgängliga för obehöriga.

*Föreslagen lydelse*64 §⁵

Den som är eller varit verksam vid behandlingen av frågor enligt denna lag må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilds personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

⁴ Senaste lydelse av
11 § 1971: 664
19 a § 1971: 829
62 § 1971: 664.

⁵ Senaste lydelse 1960: 98.

40 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden¹

dels att 11 och 15 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 3, 7 och 13 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

41 Förslag till**Lag om ändring i atomenergilagen (1956: 306)**

Härigenom föreskrives i fråga om atomenergilagen (1956: 306)

dels att 14 § skall upphöra att gälla,

dels att i 1—5 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 11—13 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*11 §²

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest tagit befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. *Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.*

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest tagit befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt.

12 §

Brott som avses i 7 eller 9 § må ej åtalas av allmän åklagare, där det ej av tillsynsmyndigheten anmäles till åtal.

¹ Senaste lydelse av 3 § 1972: 763.

² Senaste lydelse 1964: 209.

Nuvarande lydelse

Brott som i 11 § sägs må åtalas av allmän åklagare allenast efter angivelse av målsägande.

Föreslagen lydelse

13 §

Över beslut av myndighet enligt denna lag må klagan föras hos Koningen genom besvär, som skola ingivas till handelsdepartementet.

Talan mot beslut av myndighet enligt denna lag föres hos regeringen genom besvär.

Beslut av tillsynsmyndigheten skall lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan, där ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

42 Förslag till**Lag om ändring i taxeringslagen (1956: 623)**

Härigenom föreskrives i fråga om taxeringslagen (1956: 623)¹ att 117, 170 och 198 §§ samt rubrikerna närmast före nämnda paragrafer skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***XV. Om straff och viten****XV. Om straff och viten m. m.**

117 §

Innehållet i deklaration eller annan i 50 § avsedd handling må, utom i de fall som angivas i nämnda paragraf, icke yppas för annan än den som själv må taga del av handlingen i fråga.

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna lag inhämtats vid taxeringsrevision eller vid granskning av handling, som avses i 43 § 5 mom. eller 46 §, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med revisionen eller granskningen avsedda ändamålet.

Ej heller må för obehörig uppenbaras vad som upplysts eller i övrigt yttrats vid sammanträde med taxeringsnämnd.

Den som bryter mot föreskrift i första—tredje stycket dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Allmänt åtal för brott enligt denna paragraf får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal.

¹ Rubrikens lydelse enligt 1974: 773. Lagen omtryckt 1971: 399.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

X. Om straff

X. Om straff m. m.

170 §

Vad i 117 § första, tredje, fjärde och femte styckena föreskrives skall äga motsvarande tillämpning i fråga om allmän fastighetstaxering.

Vad i 117 § första och tredje styckena föreskrives skall äga motsvarande tillämpning i fråga om allmän fastighetstaxering.

X. Om straff

X. Om straff m. m.

198 §

Vad i 117 § första, tredje, fjärde och femte styckena föreskrives skall äga motsvarande tillämpning i fråga om särskild fastighetstaxering.

Vad i 117 § första och tredje styckena föreskrives skall äga motsvarande tillämpning i fråga om särskild fastighetstaxering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

43 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1957: 343) om oljelagring m. m.

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1957: 343) om oljelagring m. m.¹

dels att i 1—4, 6 a—8, 11, 16, 17, 22 och 23 §§ orden "Kungl. Maj:t" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att i 1—4, 7, 8, 11, 14, 15, 18, 19, 22 och 23 §§ ordet "förordning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "lag" i motsvarande form,

dels att rubriken till förordningen samt 20 och 21 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om oljelagring m. m.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Vad som inhämtats genom uppgift enligt denna *förordning* eller vid inventering eller besiktning av lager eller ock vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med uppgiften eller åtgärden avsedda syftet. *Bryter någon upp-*

Vad som inhämtats genom uppgift enligt denna *lag* eller vid inventering eller besiktning av lager eller ock vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med uppgiften eller åtgärden avsedda syftet.

¹ Förordningen omtryckt 1969: 755

Senaste lydelse av

7 § 1971: 64

22 § 1971: 665.

Nuvarande lydelse

såtligen eller av oaktsamhet häremot, dömes, där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmän strafflag, till dagsböter eller fängelse.

Föreslagen lydelse

21 §

Brott, varom i 19 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av tillsynsmyndigheten.

Brott, varom i 20 § sägs, må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsäganden angivit det till åtal. Skall brottet straffas efter allmän strafflag, gäller vad där stadgas i fråga om rätt till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen om oljelagring m. m., skall hänvisningen i stället avse lagen om oljelagring m. m.

44 Förslag till**Lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110)**

Härigenom föreskrives i fråga om strålskyddslagen (1958: 110)¹ dels att i 2, 3, 5, 22, 26 och 29—31 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 23 och 28 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*23 §²

1 mom. Angående påföljd för olovlig införsel av radioaktivt ämne och försök därtill stadgas i lagen om straff för varusmuggling.

Med dagsböter eller fängelse straffes

1. den som olovligen bedriver radiologiskt arbete eller som eljest, annorledes än genom olovlig införsel, bryter mot vad i 2, 4 eller 6 § sägs;

Med dagsböter eller fängelse straffes

1. den som olovligen bedriver radiologiskt arbete eller som eljest, annorledes än genom olovlig införsel, bryter mot vad i 2, 4 eller 6 § sägs;

¹ Senaste lydelse av
2 § 1973: 1004
22 § 1973: 1004
26 § 1960: 423
29 § 1971: 617.

² Senaste lydelse 1960: 423.

Nuvarande lydelse

2. den som åsidosätter med stöd av 5 eller 16 § givna villkor eller andra föreskrifter;

3. den som underlåter att ställa sig till efterrättelse åläggande, föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 9 §, 18 § första stycket eller 19 §;

4. den som i ansökan eller anmälan eller eljest angående omständighet, varom det enligt denna lag eller med stöd därav meddelad föreskrift åligger honom att lämna upplysning, uppsåtligen lämnar oriktig eller ofullständig uppgift;
och

5. den som bryter mot vad i 21 § sägs.

Föreslagen lydelse

2. den som åsidosätter med stöd av 5 eller 16 § givna villkor eller andra föreskrifter;

3. den som underlåter att ställa sig till efterrättelse åläggande, föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 9 §, 18 § första stycket eller 19 §;

4. den som i ansökan eller anmälan eller eljest angående omständighet, varom det enligt denna lag eller med stöd därav meddelad föreskrift åligger honom att lämna upplysning, uppsåtligen lämnar oriktig eller ofullständig uppgift.

28 §

Brott som avses i 23 § 1 mom. 1—4 och 2 mom. eller i 24 § må ej åtalas av allmän åklagare, med mindre strålskyddsmyndigheten anmäler det till åtal.

Brott som avses i 23 § 1 mom. 5 må åtalas av allmän åklagare allenast efter angivelse av målsäganden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

45 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt**

Häri genom föreskrives att 29 § lagen (1958: 295) om sjömansskatt³ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*29 §⁴

Den som jämlikt 25 § tagit del av ansökan om jämkning av sjömansskatt eller annan handling, som avlämnats eller tillhandahållits enligt bestämmelserna i denna lag eller som avlämnats till ledning vid årlig taxering eller till ledning för uppbörd av skatt enligt uppbördslagen, må ej i vidare mån än utövningen av tjänst eller uppdrag erfordrar offentliggöra eller yppa innehållet i sådan handling.

³ Rubrikens lydelse enligt 1974: 777. Lagen omtryckt 1970: 933.

⁴ Senaste lydelse 1974: 777.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Den som bryter mot föreskrift i första stycket dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

46 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1959: 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning**

Härigenom föreskrives att 49 § lagen (1959: 92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*49 §²

Vad som inhämtats vid skattekontroll enligt denna lag må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet.

Den som bryter mot första stycket dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Brott som nu sagts må, där det ej innefattar ämbetsbrott, av åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsägande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

47 Förslag till**Lag om ändring i civilförsvarslagen (1960: 74)**

Härigenom föreskrives att 82 § civilförsvarslagen (1960: 74) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*82 §³

Vad som inhämtats genom sådan upplysning eller sådant tillhandahållande av handlingar som

Vad som inhämtats genom sådan upplysning eller sådant tillhandahållande av handlingar som

¹ Rubrikens lydelse enligt 1974: 863.

² Senaste lydelse 1974: 863.

³ Senaste lydelse 1964: 213.

Nuvarande lydelse

avses i 47 § första stycket e), vid besiktning jämlikt 65 § eller vid sådan förfrågan, undersökning eller granskning som avses i 66 § må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det avsedda syftet. *Bryter någon här emot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.*

Förseelse som i första stycket sägs må åtalas av allmän åklagare endast efter angivelse av målsäganden.

Föreslagen lydelse

avses i 47 § första stycket e), vid besiktning jämlikt 65 § eller vid sådan förfrågan, undersökning eller granskning som avses i 66 § må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det avsedda syftet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

48 Förslag till**Lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97)**

Härigenom föreskrives i fråga om barnavårdslagen (1960: 97)¹

dels att 99 § skall upphöra att gälla,

dels att i 3 a, 13, 52, 57, 59, 64, 72 och 98 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 91 och 92 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är eller varit verksam inom samhällets barnavård må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilda personliga förhållanden. *Bryter någon här emot, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.*

Alla handlingar i förekommande mål och ärenden skola så förvaras, att de icke äro tillgängliga för obehöriga.

Föreslagen lydelse

91 §

Den som är eller varit verksam inom samhällets barnavård må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilda personliga förhållanden.

92 §

Gärning som är belagd med straff enligt 88, 89 eller 90 § må ej åtalas av allmän åklagare, om ej gärningen anmäles till åtal av vederbörande barnavårdsnämnd eller styrelse för ungdomsvårdsskola eller av tillsynsmyndighet.

¹ Lagen omtryckt 1971: 308. Senaste lydelse av 3 a § 1973: 808.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Brott som avses i 91 § första stycket må åtalas av allmän åklagare endast efter angivelse av målsäganden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

49 Förslag till**Lag om ändring i ölförsäljningsförordningen (1961: 159)**

Härigenom föreskrives i fråga om ölförsäljningsförordningen (1961: 159)¹

dels att i 10, 28 och 30 §§ orden "Kungl. Maj:t" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att i 3, 11, 26, 27, 29, 30, 32, 34 och 36 §§ ordet "förordning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "lag" i motsvarande form,

dels att rubriken till förordningen och 35 § skall ha nedan angivna lydelse.

Ölförsäljningslag*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

35 §

Vad som med stöd av denna förordning inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över ölförsäljningen må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

Brott som nu sagts må, där det ej innefattar ämbetsbrott, av åklagare åtalas endast efter angivelse av målsägande.

Vad som med stöd av denna lag inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över ölförsäljningen må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till ölförsäljningsförordningen, skall hänvisningen i stället avse ölförsäljningslagen.

¹ Senaste lydelse av

26 § 1972: 269

27 § 1972: 269

30 § 1971: 1219

32 § 1963: 222.

50 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1961: 180) om tillverkning av sprit och vin

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1961: 180) om tillverkning av sprit och vin¹

dels att i 2, 4, 6 och 9 b §§ orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 2, 3, 8, 10 och 14 §§ ordet "förordning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "lag" i motsvarande form,

dels att rubriken till förordningen och 12 § skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om tillverkning av sprit och vin*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*12 §²

Vad som med stöd av denna *förordning* inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över tillverkning må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. *Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken.*

Vad som med stöd av denna *lag* inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över tillverkning må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen om tillverkning av sprit och vin, skall hänvisningen i stället avse lagen om tillverkning av sprit och vin.

¹ Senaste lydelse av

2 § 1974: 728

3 § 1974: 728

4 § 1974: 728

8 § 1964: 216

9b § 1974: 728

10 § 1974: 728.

² Senaste lydelse 1964: 216.

51 Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1961: 181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat**

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1961: 181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat¹

dels att i 5 § orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 1, 2, 5, 8, 9 och 12 §§ ordet "förordning" skall, om det avser denna förordning, bytas ut mot "lag",

dels att rubriken till förordningen och 15 § skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Vad som inhämtats vid tillsyn enligt denna *förordning* må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med tillsynen avsedda ändamålet. *Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.*

Vad som inhämtats vid tillsyn enligt denna *lag* må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med tillsynen avsedda ändamålet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat, skall hänvisningen i stället avse lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

52 Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.**

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.²

dels att i 3, 5, 6, 12 och 19 §§ orden "Kungl. Maj:t" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

¹ Senaste lydelse av

2 § 1974: 729

5 § 1963: 225

8 § 1974: 729.

² Senaste lydelse av 3 § 1969: 665.

dels att i 1—4, 11, 12 och 19 §§ ordet "förordning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "lag" i motsvarande form,

dels att rubriken till förordningen och 14 § skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §³

Den som hos kontrollmyndigheten eller för dess räkning eller hos annan myndighet tagit befattning med uppgift som lämnats enligt 10 § eller deltagit i undersökning enligt 11 § får ej obehörigen yppa uppgiftens innehåll eller vad som framkommit vid undersökningen.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som hos kontrollmyndigheten eller för dess räkning eller hos annan myndighet tagit befattning med uppgift som lämnats enligt 10 § eller deltagit i undersökning enligt 11 § får ej obehörigen yppa uppgiftens innehåll eller vad som framkommit vid undersökningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen om tillverkning av och handel med fodermedel m. m., skall hänvisningen i stället avse lagen om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

53 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrives att 18 kap. 28 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

28 §

Vad ledamot av styrelse, pensionsdelegation eller försäkringsnämnd, revisor eller befattningshavare hos allmän försäkringskassa så ock den som eljest biträder sådan kassa under sin verksamhet hos kassan erfarit rörande enskilda personliga förhållanden må ej obehörigen yppas. *Bryter*

Vad ledamot av styrelse, pensionsdelegation eller försäkringsnämnd, revisor eller befattningshavare hos allmän försäkringskassa så ock den som eljest biträder sådan kassa under sin verksamhet hos kassan erfarit rörande enskilda personliga förhållanden må ej obehörigen yppas.

³ Senaste lydelse 1969: 665.

¹ Lagen omtryckt 1973: 908.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke äro tillgängliga för obehöriga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

54 Förslag till**Lag om ändring i stämpelskattelagen (1964: 308)**

Härigenom föreskrives att 55 § stämpelskattelagen (1964: 308)² skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*55 §³

Vad som inhämtats vid skattekontroll enligt denna lag må ej yppas i vidare mån än som fordras för att vinna ändamålet med kontrollen. *Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.*

Vad som inhämtats vid skattekontroll enligt denna lag må ej yppas i vidare mån än som fordras för att vinna ändamålet med kontrollen.

Brott som nu sagts må, där det ej innefattar ämbetsbrott, av åklagare åtalas endast om målsägande anger brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

55 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål¹

dels att 11 § skall upphöra att gälla,

² Rubrikens lydelse enligt 1974: 864. Lagen omtryckt 1971: 454.

³ Senaste lydelse 1974: 864.

¹ Lagen omtryckt 1973: 1214.

dels att i 7 och 10 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 8 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Den som utfört eller biträtt vid utförande av personundersökning eller fullgjort uppdrag som förtroendeman må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilda personliga förhållanden. *Bryter någon häremot, dömes, om ej gärningen är att anse såsom ämbetsbrott, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.*

Den som utfört eller biträtt vid utförande av personundersökning eller fullgjort uppdrag som förtroendeman må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilda personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

56 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1965: 94) om polisregister m. m.¹

dels att i 2—5, 7 a, 9 och 11 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 10 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §²

Den som i sin tjänst eller med stöd av denna lag fått del av uppgift ur polisregister om annans personliga förhållanden får icke obehörigen yppa vad han sålunda erfarit. *Bryter någon uppsåtligen*

Den som i sin tjänst eller med stöd av denna lag fått del av uppgift ur polisregister om annans personliga förhållanden får icke obehörigen yppa vad han sålunda erfarit.

¹ Senaste lydelse av

3 § 1971: 1188

5 § 1968: 706

7 § 1970: 642 (jfr 1973: 56)

7a § 1970: 642 (jfr 1973: 56)

8 § 1970: 642 (jfr 1973: 56)

9 § 1970: 422 (jfr 1970: 806)

11 § 1968: 326.

² Senaste lydelse 1968: 326.

Nuvarande lydelse

eller av oaktsamhet häremot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

57 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg**

Härigenom föreskrives att 10 kap. 9 § lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

58 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1966: 314) om kontinentalsockeln**

Härigenom föreskrives att 13 och 14 §§ lagen om kontinentalsockeln skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som deltagit eller deltagit i tillsyn över efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter eller villkor eller som anlitats såsom biträde vid tillsynens utövande eller som på annat sätt tagit befattning med ärende som avses i lagen, får ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och får ej heller, om det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande varom han sålunda fått kännedom. Bryter någon häremot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Föreslagen lydelse

13 §

Den som deltagit eller deltagit i tillsyn över efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter eller villkor eller som anlitats såsom biträde vid tillsynens utövande eller som på annat sätt tagit befattning med ärende som avses i lagen, får ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och får ej heller, om det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande varom han sålunda fått kännedom. Om ansvar och åtal för brott häremot föreskrives i 20 kap. 3 och 5 §§ brottsbalken.

14 §¹

Den som utom riket begått brott som avses i 11 eller 13 §, dömes, om han finnes här, efter denna lag och vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § *brottsbalken* ej är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen be- myndigar.

Brott som avses i 13 § får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

Den som utom riket begått brott som avses i 11 eller 13 §, dömes, om han finnes här, efter denna lag och *brottsbalken samt* vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § *nämnda balk* ej är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen be- myndigar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

59 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda**

Härigenom föreskrives att 58 § lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §

Den som är eller varit verksam inom den verksamhet för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda som avses i denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

Den som bryter mot första stycket dömes, om gärningen ej är be- lagd med straff i brottsbalken, till böter eller fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

60 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt**

Härigenom föreskrives att 65 § lagen (1968: 430) om mervärdeskatt² skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse 1974: 891.

² Rubrikens lydelse enligt 1974: 885. Lagen omtryckt 1969: 237.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

65 §^a

Innehållet i deklaration eller annan handling enligt 22—24 och 26 §§ får icke yppas för annan än den som själv får taga del av handlingen i fråga. Den som med stöd av bestämmelserna i denna lag gjort skatterevision eller granskat handling som avses i 27 § får ej obehörigen yppa, vad som därvid framkommit.

Den som bryter mot första stycket dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Allmänt åtal för brott enligt denna paragraf får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

61 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1968: 551) om begränsning av svavelhalten i eldningsolja

Härigenom föreskrives i fråga om förordningen (1968: 551) om begränsning av svavelhalten i eldningsolja

dels att i 1, 6 och 7 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 3 och 7 §§ ordet "förordning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "lag" i motsvarande form,

dels att rubriken till förordningen och 5 § skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om begränsning av svavelhalten i eldningsolja

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 § första stycket eller villkor som meddelats vid medgivande enligt 1 § andra stycket eller mot 3 §.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 § första stycket eller villkor som meddelats vid medgivande enligt 1 § andra stycket.

Till böter dömes den som

- a) underlåter att fullgöra skyldighet enligt 4 §,
- b) vid lämnande av uppgift enligt 4 § uppsåtligen eller av oaktsamhet anger lägre svavelhalt än den verkliga, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

^a Senaste lydelse 1974: 885.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Brott mot 3 § får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till förordningen om begränsning av svavelhalten i eldningsolja, skall hänvisningen i stället avse lagen om begränsning av svavelhalten i eldningsolja.

62 Förslag till

Lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)

Häri genom föreskrives i fråga om miljöskyddslagen (1969: 387)¹ dels att 46 och 52 §§ skall upphöra att gälla, dels att 45 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §²

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud som meddelats med stöd av 8, 23 eller 41 § eller åsidosätter sådana bestämmelser som avses i 2 § fjärde stycket,

2. underlåter att iakttaga föreskrift som regeringen meddelat enligt 10 § första stycket utan att undantag har medgivits med stöd av 10 § andra stycket eller 17 § andra stycket,

3. åsidosätter villkor eller föreskrift som meddelats med stöd av 10 § andra stycket eller 17 §, 18 § första stycket, 19—21, 24, 25, 27 eller 41 §, så att allmän eller enskild rätt kan kränkas, eller

4. bryter mot 44 §, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 43 § första stycket, dömes till böter.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud som meddelats med stöd av 8, 23 eller 41 § eller åsidosätter sådana bestämmelser som avses i 2 § fjärde stycket,

2. underlåter att iakttaga föreskrift som regeringen meddelat enligt 10 § första stycket utan att undantag har medgivits med stöd av 10 § andra stycket eller 17 § andra stycket, eller

3. åsidosätter villkor eller föreskrift som meddelats med stöd av 10 § andra stycket eller 17 §, 18 § första stycket, 19—21, 24, 25, 27 eller 41 §, så att allmän eller enskild rätt kan kränkas,

dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Lagen omtryckt 1972: 782.

² Senaste lydelse enligt prop. 1975: 30.

63 Förslag till**Lag om ändring i allmänna arbetstidslagen (1970: 103)**

Härigenom föreskrives i fråga om allmänna arbetstidslagen (1970: 103)

dels att i 2 och 13 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 14 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Gäller brottet annat än förhållande av betydelse för landets försvar, får allmänt åtal väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

64 Förslag till**Lag om ändring i sjöarbetstidslagen (1970: 105)**

Härigenom föreskrives i fråga om sjöarbetstidslagen (1970: 105)

dels att i 2 och 17 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 21 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

21 §

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhåll-

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhåll-

Nuvarande lydelse

lande eller förhållande av betydelse för landets försvar. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Gäller brottet annat än förhållande av betydelse för landets försvar, får allmänt åtal väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Föreslagen lydelse

lande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

65 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970: 244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1970: 244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar¹

dels att i 35, 36 och 43 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 34 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som deltagit i undersökning enligt 20 § får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Föreslagen lydelse

34 §

Den som deltagit i undersökning enligt 20 § får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

66 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970: 725) om lokaliseringssamråd**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1970: 725) om lokaliseringssamråd

dels att i 1 och 3 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 4 § skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse av 35 § 1971: 645.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Den som tagit befattning med samrådsverksamhet enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om enskilt företags eller enskild sammanslutnings affärs- eller driftförhållanden. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter här- emot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Den som tagit befattning med samrådsverksamhet enligt denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han därvid erfarit om enskilt företags eller enskild sammanslutnings affärs- eller driftförhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

67 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970: 943) om arbetstid m. m. i husligt arbete**

Härigenom föreskrives att 16 § lagen (1970: 943) om arbetstid m. m. i husligt arbete skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid fått veta om enskilds personliga förhållanden. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter här- emot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid fått veta om enskilds personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

68 Förslag till**Lag om ändring i livsmedelslagen (1971: 511)**

Härigenom föreskrives i fråga om livsmedelslagen (1971: 511)¹

dels att 31 § skall upphöra att gälla,

dels att i 3, 6, 7, 9—13, 15, 20—23, 26, 29 och 35 §§ ordet

¹ Senaste lydelse av 35 § 1972: 434.

”Konungen” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”regeringen” i motsvarande form,
dels att 30 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 6, 8, 14, 16—20 §, 21 § första stycket, 23 eller 28 §,

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 9 eller 10 §, 11 § såvitt avser hantering, 12 §, 21 § andra stycket, 22 § tredje stycket eller 29 §,

3. vid märkning enligt 13 § eller enligt föreskrift som meddelas med stöd av 13 § lämnar sådana oriktiga uppgifter, som innebär skada eller annan olägenhet för mottagaren,

4. åsidosätter villkor som meddelats med stöd av 6 § eller 20 § andra stycket.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 26 § första stycket andra punkten, dömes till böter.

Ansvar enligt första stycket inträder ej, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

Om ansvar för den som i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 11 § inför livsmedel till riket och försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

69 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971: 1078) om försvarsuppfinningar**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1971: 1078) om försvarsuppfinningar

dels att i 1, 3, 9, 10, 11, 13 och 22 §§ ordet ”Konungen” skall bytas ut mot ”regeringen”,

dels att 19 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som uppsåtligen bryter mot 4 eller 10 § eller mot förordnande enligt 6 eller 16 § dömes, om gär-

Föreslagen lydelse

30 §

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 6, 8, 14, 16—20 §, 21 § första stycket eller 23 §,

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 9 eller 10 §, 11 § såvitt avser hantering, 12 §, 21 § andra stycket, 22 § tredje stycket eller 29 §,

3. vid märkning enligt 13 § eller enligt föreskrift som meddelas med stöd av 13 § lämnar sådana oriktiga uppgifter, som innebär skada eller annan olägenhet för mottagaren,

4. åsidosätter villkor som meddelats med stöd av 6 § eller 20 § andra stycket.

19 §

Den som uppsåtligen bryter mot 10 § dömes, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken,

Nuvarande lydelse

ningen ej är belagd med straff i brottsbalken, till böter eller fängelse i högst ett år.

Föreslagen lydelse

till böter eller fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

70 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten

dels att i 3 och 4 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 7 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarrit om yrkeshemlighet eller affärsförhållande. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

*Föreslagen lydelse***7 §**

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarrit om yrkeshemlighet eller affärsförhållande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

71 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971: 1204) om byggnadstillstånd m. m.**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1971: 1204) om byggnadstillstånd m. m.

dels att i 1, 3, 5 och 6 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 9 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Till böter dömes den som

1. underlåter att fullgöra uppgiftsskyldighet som avses i 6 § eller
2. vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som avses i 6 § uppsåtligen

*Föreslagen lydelse***9 §**

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 7 §, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

I fråga om brott som avses i första stycket får allmänt åtal väckas endast efter anmälan av arbetsmarknadsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

72 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1972: 119) om fastställande av konstllhörighet i vissa fall**

Härigenom föreskrives att 7 § lagen (1972: 119) om fastställande av konstllhörighet i vissa fall skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Den som tagit befattning med ärende enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid erfärit om enskilds personliga förhållanden. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Den som tagit befattning med ärende enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid erfärit om enskilds personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

73 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1972: 826) om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1972: 826) om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor

dels att i 1 § ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 8 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Vad någon på grund av denna lag fått veta om näringsidkares affärs- eller driftförhållanden får han ej obehörigen yppa eller nyttja. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Vad någon på grund av denna lag fått veta om näringsidkares affärs- eller driftförhållanden får han ej obehörigen yppa eller nyttja.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

74 Förslag till

Lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282)

Härigenom föreskrives i fråga om sjömanslagen (1973: 282) dels att i 15 och 58—60 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen", dels att 64 och 72 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

64 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes ledamot av fartygsnämnd, som vid sin medverkan i nämnden är partisk eller brister i omsorg.

Ledamot av fartygsnämnd får ej obehörigen yppa vad han har erfarit i denna egenskap. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år.*

Ledamot av fartygsnämnd får ej obehörigen yppa vad han har erfarit i denna egenskap.

72 §

Allmänt åtal för brott mot tystnadsplikt enligt 64 § andra stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Allmänt åtal för brott som avses i 70 § får väckas endast om redaren, befälhavaren eller målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

75 Förslag till**Lag om ändring i datalagen (1973: 289)**

Härigenom föreskrives i fråga om datalagen (1973: 289)

dels att i 2, 7, 18 och 25 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 20 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 §

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. inrättar eller för personregister utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras,

2. bryter mot föreskrift som meddelats enligt 5, 6 eller 18 §,

3. lämnar ut personuppgift i strid mot 11 §,

4. bryter mot 12 eller 13 §,

5. lämnar osann uppgift vid fullgörande av skyldighet att lämna underrättelse enligt 10 §,

6. lämnar osann uppgift i fall som avses i 17 §, eller

7. bryter mot 19 §.

Allmänt åtal för brott mot 13 eller 19 § får väckas endast om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. inrättar eller för personregister utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras,

2. bryter mot föreskrift som meddelats enligt 5, 6 eller 18 §,

3. lämnar ut personuppgift i strid mot 11 §,

4. bryter mot 12 §,

5. lämnar osann uppgift vid fullgörande av skyldighet att lämna underrättelse enligt 10 §, eller

6. lämnar osann uppgift i fall som avses i 17 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

76 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor**

Härigenom föreskrives att 17 § lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

Den som tagit befattning med ärende som avses i denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja

Den som tagit befattning med ärende som avses i denna lag får ej obehörigen yppa eller nyttja

Nuvarande lydelse

vad han därvid erfarit om yrkes-hemlighet eller affärsförhållande. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Föreslagen lydelse

vad han därvid erfarit om yrkes-hemlighet eller affärsförhållande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

77 Förslag till**Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973: 1173)**

Härigenom föreskrives i fråga om kreditupplysningslagen (1973: 1173)

dels att i 23 § ordet "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 19 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras,

2. bryter mot 6—9, 13, 14 eller 18 § eller mot föreskrift som meddelats enligt 4 § första stycket eller 17 §, eller

3. lämnar osann uppgift i fall som avses i 10 eller 11 § eller i 16 § andra stycket.

Allmänt åtal för brott mot 14 eller 18 § får väckas endast om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Föreslagen lydelse

19 §

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras,

2. bryter mot 6—9 eller 13 § eller mot föreskrift som meddelats enligt 4 § första stycket eller 17 §, eller

3. lämnar osann uppgift i fall som avses i 10 eller 11 § eller i 16 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

78 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder

dels att 21 § skall upphöra att gälla,

dels att i 24 och 25 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 22 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

22 §

Allmänt åtal för gärning som avses i 19 eller 20 § får väckas endast efter anmälan av arbetsmarknadsstyrelsen.

Allmänt åtal för gärning som avses i 21 § får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Allmänt åtal för gärning som avses i 19 eller 20 § får väckas endast efter anmälan av arbetsmarknadsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

79 Förslag till**Lag om ändring i inkassolagen (1974: 182)**

Härigenom föreskrives i fråga om inkassolagen (1974: 182)

dels att i 19 § ordet "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 17 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras,

2. bryter mot 11 eller 16 §, eller

3. lämnar osann uppgift i fall som avses i 14 § andra stycket.

Allmänt åtal för brott mot 11 eller 16 § får väckas endast om

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras, eller

2. lämnar osann uppgift i fall som avses i 14 § andra stycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

80 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige

Härigenom föreskrives att 2 § lagen (1974: 268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Den som hos svensk bevakningsmyndighet tagit befattning med ärende angående miljöskadlig verksamhet i Danmark, Finland eller Norge får ej obehörigen yppa yrkeshemlighet, drifthanordning eller affärsförhållande som han därigenom fått kännedom om. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Den som hos svensk bevakningsmyndighet tagit befattning med ärende angående miljöskadlig verksamhet i Danmark, Finland eller Norge får ej obehörigen yppa yrkeshemlighet, drifthanordning eller affärsförhållande som han därigenom fått kännedom om.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

81 Förslag till

Lag om ändring i gruvlagen (1974: 342)

Härigenom föreskrives att 11 kap. 5 § gruvlagen (1974: 342) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 KAP.

5 §¹

Den som deltagit i tillsyn enligt denna lag eller på annat sätt ta-

Den som deltagit i tillsyn enligt denna lag eller på annat sätt ta-

¹ Senaste lydelse 1974: 892.

Nuvarande lydelse

git befattning med ärende som avses i lagen får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Föreslagen lydelse

git befattning med ärende som avses i lagen får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

82 Förslag till**Lag om ändring i abortlagen (1974: 595)**

Härigenom föreskrives att 8 § abortlagen (1974: 595) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som har tagit befattning med abortärende får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Föreslagen lydelse

8 §

Den som har tagit befattning med abortärende får ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

83 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter**

Härigenom föreskrives att 45 § lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som deltagit i tillsyn enligt denna lag eller på annat sätt

Föreslagen lydelse

45 §

Den som deltagit i tillsyn enligt denna lag eller på annat sätt

Nuvarande lydelse

tagit befattning med ärende som avses i lagen får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Föreslagen lydelse

tagit befattning med ärende som avses i lagen får ej obehörigen röja eller nyttja yrkeshemlighet eller annat förhållande som han därvid fått kunskap om.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

84 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1975: 55) om folk- och bostadsräkning år 1975**

Härigenom föreskrives att 16 § lagen (1975: 55) om folk- och bostadsräkning år 1975 skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som tagit befattning med uppgift som avses i denna lag får ej obehörigen yppa dess innehåll. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.*

Föreslagen lydelse

16 §

Den som tagit befattning med uppgift som avses i denna lag får ej obehörigen yppa dess innehåll.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

85 Förslag till**Lag om ändring i byggnadslagen (1947: 385)**

Härigenom föreskrives att 147 a § byggnadslagen (1947: 385) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

147 a §¹

Den som hos myndighet tagit befattning med ärende som avses i 136 a § får ej obehörigen yppa yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, eller driftanordning, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar varom han därigenom fått kännedom.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i första stycket dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Den som hos myndighet tagit befattning med ärende som avses i 136 a § får ej obehörigen yppa yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, eller driftanordning, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar varom han därigenom fått kännedom.

86 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975: 000) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

I prop. 1975: 1 bilaga 12 föreslages lydelse

Här föreslages lydelse

3 §

Vad någon i samband med Sveriges exportråds befattning med handelssekreterares verksamhet i anställning hos rådet eller på grund av uppdrag hos detta har erfarit om enskilda företags eller sammanslutningars affärs- eller driftförhållanden får han ej obehörigen yppa eller utnyttja. *Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år.*

Vad någon i samband med Sveriges exportråds befattning med handelssekreterares verksamhet i anställning hos rådet eller på grund av uppdraget hos detta har erfarit om enskilda företags eller sammanslutningars affärs- eller driftförhållanden får han ej obehörigen yppa eller utnyttja.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

¹ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 30 Bilaga 1.

87 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975: 000) om offentliga funktionärens tystnadsplikt

Härigenom föreskrives att 5 § lagen (1975: 000) om offentliga funktionärens tystnadsplikt¹ samt tredje stycket av ikraftträdandebestämmelserna till denna lag skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

88 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975: 000) med vissa bestämmelser för personal inom hälso- och sjukvård m. m.

I prop. 1975: 8 föreslagen lydelse *Här föreslagen lydelse*

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 1 § dömes till böter eller fängelse i högst sex månader. Till samma straff dömes den som hindrar eller undandrar sig inspektion som avses i 2 §.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 § dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Bestämmelserna i första stycket gäller endast om gärning som där sågs ej är belagd med straff i brottsbalken eller annan författning.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller endast om gärning som där sågs ej är belagd med straff i brottsbalken eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

89 Förslag till

Lag om ändring i oljekrislagen (1975: 000)

Härigenom föreskrives att 20 § oljekrislagen (1975: 000)² skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

¹ Se prop. 1975: 8.

² Se prop. 1975: 42.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-02-06

Närvarande: statsministern Palme, statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Geijer

Lagrådsremiss med förslag till ändringar i brottsbalken m. m.

Föredraganden anför.

1 Inledning

Genom reformer som beslutades av 1965 års riksdag har statens och kommunernas tjänstemän fått förhandlingsrätt enligt i princip samma regler som gäller för andra arbetstagare. De offentliga tjänstemännens rättsställning regleras i stats- och kommunaltjänstemannalagarna (1965: 274 och 275) jämte därtill anslutande författningar. Tjänstemannalagstiftningen innebär emellertid inte i alla delar en slutlig lösning på de problem som aktualiseras av en modern syn på den offentliga tjänsten. I propositionen till 1965 års riksdag (prop. 1965: 60) framhölls sålunda bl. a. behovet av en allmän översyn av ämbetsansvaret och den offentliga tjänstemannarättens sanktionssystem i övrigt. Riksdagen hemställde också om en allsidig och förutsättningslös utredning om ämbetsansvarets innebörd och utformning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för justitiedepartementet den 16 juli 1966 sakkunniga för utredning av frågan om ämbetsansvar och disciplinärt ansvar i offentlig tjänst.¹ De sakkunniga, som antog namnet ämbetsansvarskommittén, avgav i juni 1969 ett delbetänkande, Ämbetsansvaret (SOU 1969: 20). I detta betänkande re-

¹ Numera hovrättspresidenten Sten Rudholm, ordförande, professorn emeritus Ivar Strahl, landstingsrådet Sten Söderberg, avdelningsdirektören Daniel Wiklund och kanslirådet Thore Wisén. Experter numera utredningschefen Erik Berglund, expeditionschefen Claes Edgardh, direktören Styrbjörn von Feilitzen, ombudsmannen Jan Neumüller, numera direktören Rolf Romson och förbundsjuristen Stig Gustafsson.

dovisades ett principförslag för utformning av ett sanktionssystem avseende den offentliga sektorns funktionärer. I december 1971 avlämnade kommittén sitt slutbetänkande rörande ämbetsansvar och disciplinärt ansvar i offentlig tjänst, Ämbetsansvaret II (SOU 1972: 1).

Efter remiss avgavs yttrande över kommitténs delbetänkande av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Göta hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, överbefälhavaren (ÖB), försvarets civilförvaltning, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, poststyrelsen, televerket, statens järnvägar (SJ), statens vägverk, statskontoret, dåvarande kammarrätten, generaltullstyrelsen, riksrevisionsverket, universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, domänverket, lantbruksstyrelsen, arbetsdomstolens ordförande, arbetsmarknadsstyrelsen, statens avtalsverk (SAV), statens personalpensionsverk, statens vattenfallsverk, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Hallands, Älvsborgs, Gävleborgs och Norrbottens län, grundlagberedningen, kommunalrättskommittén, förhandlingsutredningen, lönesystemutredningen, riksdagens ombudsmannaexpedition (JO), fullmäktige i riksgäldskontoret, domkapitlet i Uppsala ärkestift, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Föreningen Sveriges härads hövdingar och stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges arbetsledareförbund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska underofficersförbundet, Svenska Fackläraryförbundet och Sveriges Läraryförbund, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund och Svenska Hälso- och Sjukvårdens Tjänstemannaförbund, Statstjänstemannaförbundet, Svenska Industritjänstemannaförbundet, Svenska Arbetsgivareföreningen, Aktiebolaget Svensk Bilprovning, Allmänna bevakningsaktiebolaget (ABAB), Sveriges Radio aktiebolag och Systembolaget aktiebolag.

RÅ bifogade yttranden från överåklagarna i Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt samt från länsåklagarna i Uppsala, Kristianstads, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs och Västerbottens län. Vid ÖB:s yttrande var fogade yttranden från cheferna för armén, marinen och flygvapnet. Universitetskanslersämbetet bifogade yttranden från de juridiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm. Av länsstyrelsen i Stockholms län bifogades yttrande från kronofogdemyndigheten i Stockholm, av länsstyrelsen i Jönköpings län yttrande från stadsfullmäktige i Jönköping och av länsstyrelsen i Norrbottens län yttrade från drätselkammaren i Luleå stad.

Över kommitténs slutbetänkande avgavs efter remiss yttranden av samma instanser — i stället för kammarrätten dock kammarrätten i Stockholm — som hade yttrat sig över delbetänkandet, med undantag av grundlagberedningen, kommunalrättskommittén, Sveriges arbetsledareförbund, Svenska Fackläraryförbundet och Sveriges Läraryförbund, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund och Svenska Hälso- och Sjukvår-

dens Tjänstemannaförbund, Statstjänstemannaförbundet samt Svenska Industritjänstemannaförbundet. Vidare avgavs yttranden av utredningen rörande ökad anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen, utredningen om den kommunala demokratin, fullmäktige i riksbanken, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut.

Till RÅ:s yttrande bilades yttranden från överåklagarna i Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt samt från länsåklagarna i Uppsala, Kalmar och Västmanlands län. Socialstyrelsen bifogade yttranden från medicinalväsendets ansvarsnämnd. Av länsstyrelsen i Hallands län överlämnades yttrande från kommunstyrelsen i Halmstads kommun samt av LO yttranden från Svenska kommunalarbetsareförbundet och Statsanställdas förbund.

2 Gällande rätt

Statens och kommunernas tjänstemän har sedan länge ett vittgående straffansvar för fel och försummelser i tjänsten. Reformen beträffande hithörande bestämmelser har företagits vid olika tillfällen och i systematiskt hänseende gjordes en genomgripande revision av ämbetsbrotten år 1948. Som motiv för de ansvarsregler som då var aktuella anfördes i straffrättskommitténs betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten (SOU 1944: 69) att den offentliga tjänstens behöriga gång måste skyddas. För att garantera nödvändig standard inom mängden av tjänsteåtgärder och upprätthålla berörda tjänstemäns integritet var det därför enligt kommitténs mening nödvändigt att i betydande utsträckning underkasta ämbetsmän strafftvång för gärningar som inte var straffbara om de begicks av andra medborgare.

De bestämmelser rörande ämbetsbrott, som sålunda infördes i strafflagen genom 1948 års lagstiftning, överfördes i princip oförändrade till 20 kap. brottsbalken (BrB). Där upptas sålunda f. n. fyra självständiga ämbetsbrott, nämligen tjänstemissbruk, tagande av muta eller av otillbörlig belöning, brott mot tystnadsplikt och tjänstefel.

I 1 § behandlas tjänstemissbruk. Det straffbara förfarandet består i att ämbetsman genom handling eller underlåtenhet missbrukar sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild. En förutsättning för lagrummets tillämpning är att gärningen inte utgör förskingring eller annan trolöshet eller annars är särskilt belagd med straff. Straffet för tjänstemissbruk är suspension eller avsättning, eventuellt i förening med fängelse i högst två år. Är brottet grovt blir straffet alltid avsättning och fängelse i högst sex år. I ringa fall skall endast böter utdömas.

I 2 § avses det fall att ämbetsman mottar, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Gärningen rubriceras som tagande av muta eller av otillåten belöning, och

paragrafen blir tillämplig bara när gärningen inte i övrigt är särskilt belagd med straff. Även den som har varit ämbetsman kan straffas enligt lagrummet, likaså den som har begått gärningen innan han erhöll den befattning som det i det enskilda fallet är fråga om. Straffet för brott mot 2 § är detsamma som vid tjänstemissbruk.

Brott mot tystnadsplikt behandlas i 3 §. Om gärningen inte är straffbelagd annorstädes skall lagrummet tillämpas på den som är eller varit ämbetsman och som yppar vad han är pliktig att hemlighålla eller som olovligen utnyttjar sådan hemlighet. Straffet är suspension eller avsättning, vartill kan komma fängelse i högst ett år. För ringa fall stadgas böter. Tystnadsplikten följer i första hand av skilda författningar. Sålunda innehåller t. ex. 2 kap. 4 § nya riksdagsordningen (RO) förbud för ledamot eller tjänsteman i riksdagen att obehörigen yppa vad som har förekommit vid sammanträde inom stängda dörrar. Straffbestämmelsen i 20 kap. 3 § BrB har emellertid, som senare skall närmare beröras, före ikraftträdandet av nya regeringsformen (RF) kunnat tillämpas även i vissa fall där tystnadsplikten inte grundas på någon författningsbestämelse utan följer av myndighets eller överordnads föreskrift eller av sakens beskaffenhet.

I 4 § slutligen stadgas ansvar för tjänstefel, bestående i att ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad som åligger honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet. Lagrummet skall enligt sitt innehåll tillämpas subsidiärt, nämligen endast om gärningen inte utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff. Straffet för tjänstefel är böter eller suspension, i grova fall suspension eller avsättning i eventuell förening med fängelse i högst ett år. I samband med tillkomsten av 1965 års tjänstemannalagstiftning intogs i 4 § ett tillägg av innehåll, att som tjänstefel inte i något fall skall anses att ämbetsman deltar i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd efter beslut av arbetstagarförening som har anordnat åtgärden.

Möjligheten att döma till suspension eller avsättning enligt 1—4 §§ förutsätter givetvis att vederbörande tjänsteman alltjämt innehar den tjänst i vilken han förbrutit sig. Är så inte fallet skall enligt 6 § andra stycket endast det för brottet stadgade bötes- eller fängelsestraffet tillämpas men detta straff bestämmas strängare än annars med hänsyn till att suspension eller avsättning inte ådöms. Skulle ämbetsmannen inte ha dömts till annan påföljd än suspension eller avsättning kan dock påföljd efterges. Situationen kan ju vara den att ämbetsmannen inför en väntad avsättningsdom självmant avgår. Har ämbetsman förskyllt suspension eller avsättning från den tjänst vari han har förbrutit sig men har han lämnat denna tjänst och fått en ny med likartade arbetsuppgifter, skall han enligt 6 § första stycket i stället suspenderas eller avsättas från den nya befattningen. Har han fått en annan med ämbetsansvar förenad tjänst

än som nu sagts skall han enligt 7 § likaledes dömas till avsättning om han genom brottet visat sig uppenbarligen inte vara skickad att inneha denna nya befattning. Avsätts han inte skall han ådömas suspension om han i avsevärd mån har skadat det anseende innehavaren av befattningen bör äga. Dessa bestämmelser i 7 § äger tillämpning även på det fall att förutvarande ämbetsman fälls till ansvar för tagande av muta eller brott mot tystnadsplikt som har begåtts efter det att han lämnat sin tjänst. Innehar han vid lagföringen annan tjänst än den som brottet ägde samband med, kan han alltså enligt 7 § andra stycket avsättas eller suspenderas även från denna andra tjänst.

Om en ämbetsman begår ett allmänt brott skall han som andra straffas enligt de regler som gäller för sådant brott. I vissa fall kan emellertid en straffskärpning inträda. Har ämbetsman genom allmänt brott åsidosatt sin tjänsteplikt kan han sålunda enligt 5 § dömas till fängelse i högst två år även om så svårt straff annars inte är stadgat för brottet. Har ämbetsmannen i sådant fall genom brottet visat sig uppenbarligen inte vara skickad att inneha sin befattning skall han, enligt vad som stadgas i 8 §, utöver annan påföljd även dömas till avsättning. För detta senare fall finns emellertid en spärregel som innebär att, i fall då för brottet inte är stadgat fängelse i två år eller däröver, han får dömas till avsättning endast om tjänstens särskilda beskaffenhet kräver det. Döms ämbetsmannen inte till avsättning enligt dessa bestämmelser skall han, likaledes enligt 8 §, ådömas suspension om han genom brottet i avsevärd mån har skadat det anseende innehavaren av befattningen bör äga. I samma lagrum stadgas också, att den förlust en ämbetsman lider genom att ådömas avsättning eller suspension skall beaktas vid bestämmandet av annan påföljd för brottet. I enlighet härmed kan böter eller disciplinstraff som annars skulle ha ådömts bortfalla helt.

Bestämmelserna i 6, 7 och 8 §§ om avsättning och suspension kompletteras av ett stadgande i 15 § om möjlighet att i särskilt mål föra talan om förstnämnda lagrums tillämpning när ämbetsman som har dömts för brott förordnats eller valts till befattning innan domen meddelades eller därefter men innan den vunnit laga kraft.

I 9 § ges regler till undvikande av dubbelbestraffning i det fall att förvaltningsmyndighet ålagt ämbetsman disciplinär bestraffning för visst brott. I sådant fall skall domstolen ta hänsyn till denna bestraffning då den bestämmer påföljd för brottet, och domstolen kan härvid t. ex. efterge böter eller suspension helt. Har förvaltningsmyndighetens beslut inte helt eller delvis verkställts när åtal väcks, skall beslutet förfalla.

Försök, förberedelse eller stämpling till brott enligt 1—4 §§ är inte straffbart. Däremot är reglerna i 23 kap. BrB om ansvar för medverkan tillämpliga även när det gäller dessa ämbetsbrott, dock att ansvar för medverkan till tjänstefel enligt 4 § kan ådömas endast den som genom sin medverkan åsidosatt egen tjänsteplikt. Bestämmelse härom återfinns

i 11 §. Där föreskrivs också att medverkan till brott enligt 1—3 §§ bestraffas med böter eller fängelse enligt reglerna i dessa lagrum. Är den medverkande i sistnämnda fall själv ämbetsman kan också reglerna i 8 § om avsättning och suspension tillämpas på honom.

I 10 § ges en regel som gör det möjligt att i visst fall avsätta tjänsteman även om det inte har styrkts att tjänsteförsummelse föreligger. Enligt lagrummet skall nämligen ämbetsman, som utan lov eller tillkännagivet förfall har avhållit sig från tjänstgöring och inte kunnat träffas med kallelse eller inställas, dömas till avsättning om han inte kommer innan tre månader har förflutit från det kallelse som domstolen utfärdat på honom publicerats i allmänna tidningarna. Denna regels placering i strafflag får historiskt ses mot bakgrunden av den tidigare i § 36 gamla RF intagna bestämmelsen att ämbetsman inte fick avsättas annat än efter rannsaking och dom.

Personkretsen för ämbetsansvaret bestäms i 12 §. Den närmare innebörden av bestämmelsen i paragrafens första stycke har utformats i rättspraxis. I stora drag innebär bestämmelsen följande. Alla som är anställda som tjänstemän hos staten, landstingskommun eller kommun står i princip under ämbetsansvar. Emellertid har en gräns dragits nedåt så att ämbetsansvar inte har ansetts föreligga då en tjänst innefattar endast osjälvständig verksamhet. Även sådana tjänster har dock ansetts grunda ämbetsansvar om de innefattar utövning av offentlig myndighet eller, såsom inom kommunikationsinrättningar, angår förhållandet till allmänheten. Även de som utan anställning haft uppdrag att förrätta verksamhet av offentlig art har i åtskilliga fall ansetts bära ämbetsansvar. Vad angår personal hos inrättningar som har stadfästas av regeringen har vid bedömningen om en inrättning är allmän beaktats om den utövar någon offentlig funktion eller tjänar ett allmännyttigt ändamål. Betydelse har även tillagts den omständigheten att inrättningen har grundats med hjälp av allmänna medel eller erhåller understöd av sådana medel. Som exempel på sådana inrättningar som i rättspraxis ansetts vara allmänna kan nämnas av enskild stiftelse driven uppfostringsanstalt (NJA 1937 s. 656). I inrättningar av detta slag är styrelseledamöter och ledande befattningshavare underkastade ämbetsansvar liksom sådana underlydande tjänstemän vilkas verksamhet enligt författning, reglemente eller annan föreskrift avser uppfyllande av den funktion som över huvud grundar ämbetsansvarets tillämplighet på inrättningen.

I 12 § andra stycket ges regler om det begränsade ämbetsansvar — avseende endast tagande av muta och brott mot tystnadsplikt men inte tjänstemissbruk och tjänstefel — som gäller för ledamöter av riksdagen, landsting, kommunfullmäktige och taxeringsnämnd samt jurymän i tryckfrihetsprocess. Ordförande i beslutande församling anses dock ha fullständigt ämbetsansvar för uppgifter som åligger honom i denna egen-skap (NJA 1921 s. 172). Enligt sista punkten i andra stycket har straff-

ansvar enligt 3 § för brott mot tystnadsplikt vidare lagts på alla anställda i allmän tjänst — liksom på dem som fullgör lagstadgad tjänsteplikt — oavsett om de har ämbetsansvar.

I 13 § ges en särskild ansvarsregel för vissa personer som inte är ämbetsmän, nämligen för personer anställda i företag för allmän samfärdsel, vilka enligt regeringens förordnande skall åtnjuta det skydd som regeln i 17 kap. 1 § BrB om straffansvar för våld eller hot mot tjänsteman innebär. Åsidosätter sådan person vad som åligger honom till förekommande av olyckshändelse skall reglerna i 5 § om straffskärpning och i 8 § om avsättning och suspension kunna tillämpas.

I 14 § slutligen föreskrivs att brott varigenom ämbetsman åsidosatt sin ämbetsplikt med vissa angivna undantag alltid hör under allmänt åtal utan hinder av annars gällande regler.

I det följande avses med funktionärer såväl arbetstagare som uppdragstagare.

Särskilda ansvars- och åtalsregler gäller för vissa persongrupper. Enligt 12 kap. 3 § RF får sålunda statsråd fällas till ansvar för brott i utövningen av statsrådstjänsten endast om han därigenom grovt har åsidosatt sin tjänsteplikt. Åtal beslutas av riksdagens konstitutionsutskott och prövas av högsta domstolen. Åtal för brott i utövningen av tjänst som ledamot av högsta domstolen och regeringsrätten skall enligt 8 § samma kapitel väckas av JO eller JK i högsta domstolen, som också har att pröva om justitieråd eller regeringsråd skall skiljas eller avstängas från sin tjänst eller vara skyldig att undergå läkarundersökning. Högsta domstolen har vidare enligt 3 kap. 3 § rättegångsbalken (RB) att pröva mål om ansvar på grund av ämbetsbrott av JO, JK, RÅ eller den som utövar något av dessa ämbeten eller av hovrättsdomare eller revisionssekreterare. Mål om ansvar på grund av sådant brott av bl. a. domare i allmän underrätt som har begåtts i utövning av hans tjänst upptas enligt 2 kap. 2 § RB av hovrätt. Åtal mot JK beslutas av regeringen eller möjligen av RÅ (jfr prop. 1973: 90 s. 437). I fråga om åtal mot vissa andra högre ämbetsmän tillkommer beslutanderätten, förutom JO och JK, även RÅ (7 kap. 4 § andra stycket RB). Beträffande JO ankommer det enligt 9 kap. 8 § RO på riksdagens konstitutionsutskott att besluta om åtal. Paragrafen innehåller också åtalsregler beträffande vissa befattningshavare hos riksdagens organ. Enligt 8 kap. 10 § RO kan riksdagen på hemställan av det utskott som granskar berättelse över JO:s verksamhet entlediga ombudsman som inte åtnjuter riksdagens förtroende.

Den som har utnämnts till ordinarie domare får enligt 11 kap. 5 § RF skiljas från tjänsten endast om han genom brott eller grovt eller upprepat åsidosättande av tjänsteåliggande har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha tjänsten eller om han har uppnått gällande pensionsålder eller annars enligt lag är skyldig att avgå med pension. Har ordinarie

domare skilts från tjänsten genom beslut av annan myndighet än domstol, skall han enligt samma bestämmelse kunna påkalla domstols prövning av beslutet. Detsamma gäller beslut varigenom ordinarie domare har avstängts från utövning av sin tjänst eller ålagts att undergå läkarundersökning.

Beträffande andra tjänstemän än domare som har tillsatts genom fullmakt finns i statstjänstemannalagen (1965: 274, omtryckt 1974: 1009) bestämmelser som svarar mot stadgandet i 11 kap. 5 § RF och som innebär att sådana tjänstemän, med vissa närmare angivna undantag såsom uppnådd pensionsålder och nedsatt arbetsförmåga, inte får skiljas från tjänsten annat än av allmän domstol efter åtal.

Mot den som utövar eller har utövat uppdrag som riksdagsledamot får enligt 4 kap. 8 § RF åtal inte väckas på grund av hans yttranden eller gärningar under utövandet av uppdraget utan att riksdagen har medgivit det genom beslut om vilket minst fem sjättedelar av de röstande har förenat sig. Åtalet prövas av allmän underrätt, som enligt 7 § samma kapitel även äger besluta om riksdagsledamots skiljande från uppdraget om denne genom brottet visat sig uppenbarligen olämplig för uppdraget.

När det gäller funktionärer i de organ som är underställda riksdagen, exempelvis fullmäktige i riksbanken, beslutas åtal för brott begånget i utövningen av uppdraget eller tjänsten enligt 9 kap. 8 § RO av riksdagens finansutskott eller annat utskott. Detta gäller dock inte åtal mot fullmäktig i riksbanken i fråga om brott som har begåtts i utövningen av riksbankens beslutanderätt enligt valutalagen (1939: 350) utan här är allmänna åtalsregler tillämpliga.

Hittills har behandlats ansvarsregler som riktar sig mot offentliga funktionärer vilka inte fullgör sina uppgifter på ett riktigt sätt. Den allmänna verksamheten behöver emellertid också skyddas mot angrepp från utomstående. I 17 kap. BrB straffbeläggs sådana gärningar. Bestämmelserna i 1—5 §§ avser att förhindra obehöriga påtryckningar på dem som utövar allmän verksamhet, medan 14 och 15 §§ riktar sig mot dem som obehörigen utövar eller ger sig ut för att utöva befattning, varmed ämbetsansvar är förenat. Den krets som skyddas enligt förstnämnda bestämmelser består av innehavare eller förutvarande innehavare av ämbete eller annan befattning varmed ämbetsansvar är förenat. Regeringen äger dock förordna att samma skydd skall tillkomma även innehavare av annan befattning.

I 1 § föreskrivs ansvar för den som med våld eller hot om våld förgriper sig på den som åtnjuter skydd i dennes tjänsteutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från tjänsteåtgärd eller hämnas för sådan åtgärd. Straffet för våld eller hot mot tjänsteman är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt 2 § skall den som på annat sätt, för att tvinga eller hindra någon som åtnjuter skydd i utövningen av hans befattning eller hämnas för tjänsteåtgärd, otillbörligen företar gärning som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet eller hotar därmed dömas för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader eller om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år.

Det skydd som tjänsteman med ämbetsansvar m. fl. har enligt 1 och 2 §§ gäller enligt 3 § även den som har kallats att biträda sådan befattningshavare vid förrättning.

Den som utan att förut nämnda bestämmelser är tillämpliga genom att sätta sig till motvärn eller på annat sätt söker hindra utövningen av befattning som avses i 1 §, skall enligt 4 § dömas för våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader.

I 5 § föreskrivs ansvar för den som förolämpar någon som åtnjuter skydd i eller för hans befattning. Straffet för missfirmelse mot tjänsteman är böter eller fängelse i högst sex månader.

Bestämmelsen i 14 § om obehörig tjänsteutövning avser det fallet att någon obehörigen utövar vad som hör till befattning med vilken ämbetsansvar är förenat. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet med hänsyn till att gärningsmannen ville skaffa sig obehörig vinning eller annars är att anse som grovt, fängelse i högst fyra år.

Den som i annat fall än som avses i 14 § obehörigen ger sig ut för att inneha befattning med vilken ämbetsansvar är förenat, skall enligt 15 § första stycket dömas för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller om någon obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken som ger honom sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Enligt 15 § andra stycket skall den som obehörigen ger sig ut för advokat dömas för föregivande av ställning såsom advokat till böter.

För statstjänstemännens del kompletteras de tidigare återgivna reglerna om ämbetsansvar av vissa regler i statstjänstemannalagen. Enligt 19 § i denna lag kan sålunda en statstjänsteman i administrativ väg ådömas disciplinstraff för tjänsteförseelser vilka anges i en gärningsbeskrivning som i sak är likalydande med beskrivningen av tjänstefel i 20 kap. 4 § första stycket BrB. Från detta disciplinansvar är enligt 18 § statstjänstemannalagen undantagen den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller — oavsett om tjänsten är ordinarie eller inte — tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst i departement, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelse. Vidare är från ansvaret undantagna de personer som enligt 1 § statstjänstemannalagen över huvud inte omfattas av denna lag, dvs. stats-

råden och JO samt den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst.

Disciplinstraff enligt statstjänstemannalagen är varning, löneavdrag under högst trettio dagar, suspension i högst tre månader samt vid svårare eller upprepad förseelse avsättning. I överensstämmelse med gällande regler om oavsätlighet är dock tjänsteman med fullmakt på tjänsten undantagen från det disciplinära avsättningsstraffet.

Liksom i 20 kap. 9 § BrB finns även i statstjänstemannalagen en regel till förekommande av dubbelbestraffning. Har åtal väckts mot tjänsteman får sålunda enligt 21 § i lagen disciplinärt förfarande rörande gärning som omfattas av åtalet inte inledas eller fortsättas.

Beslut om disciplinstraff fattas enligt 23 § statstjänstemannalagen av den myndighet under vilken tjänstemannen lyder, om regeringen inte bestämmer annat. Deltar flera i avgörandet skall RB:s regler om omröstning i överrätt i fråga om ansvar äga motsvarande tillämpning. I ärendet skall, om tjänstemannen påfordrar det, tillfälle beredas honom att vid muntligt förhör uttala sig i saken (24 §).

Talan mot myndighetens beslut i ärende om disciplinär bestraffning förs enligt 1 § lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål samt 18 § allmänna verksstadgan (1965: 600, ändrad 1974: 833) hos kammarrätt genom besvär. Kammarrettens beslut kan överklagas hos regeringsrätten som sista instans.

Beträffande valet mellan judiciellt och disciplinärt förfarande gäller enligt 20 § statstjänstemannalagen att disciplinmyndigheten skall anmäla tjänsteman, som är underkastad disciplinansvar, till åtal om han är skäligen misstänkt för tjänstemissbruk, tagande av muta eller av otillbörlig belöning, brott mot tystnadsplikt eller annat brott i tjänsten för vilket är stadgat fängelse. Vidare skall tjänsteman som är anställd med fullmakt anmälas till åtal om han är skäligen misstänkt för grovt tjänstefel. När det föreligger skäligen misstanke om brott i tjänsten i annat fall — t. ex. i fråga om tjänstefel som inte är grovt — skall åtalsanmälan göras om det finns anledning anta att talan om enskilt anspråk kommer att föras eller om tjänstemannen bestrider vad som läggs honom till last och tillfredsställande utredning inte kan åstadkommas hos myndigheten.

Om tjänsteman anmäls till åtal eller disciplinärt förfarande inleds mot honom och den gärning som det gäller kan antas medföra avsättning eller om annars särskilda skäl föreligger, kan tjänstemannen enligt 26 § statstjänstemannalagen avstängas från tjänsten med omedelbar verkan. Om avstängning av domare som misstänks för brott finns särskilda bestämmelser i lagen (1955: 261) om avstängning av domare (ändrad senast 1974: 1013).

Även åtskilliga tjänstemän som sorterar under kommunaltjänstemannalagen (1965: 275, ändrad senast 1974: 1010) är underkastade ett författningsreglerat disciplinansvar. Här kommer närmast i fråga sådana tjänstemän hos kommun eller allmän inrättning, vilkas anställningsför-

hållanden redan före 1965 års tjänstemannalagstiftning helt eller delvis var författningsreglerade. I den mån regeringen enligt 1 § stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl. (omtryckt 1974: 1017), i det följande kallad kommunaltjänstemannastadgan, förordnat att denna stadga skall vara tillämplig på dem blir de också underkastade de i denna stadga intagna disciplinära ansvarsreglerna, vilka i sak är av samma innehåll som motsvarande regler i statstjänstemannalagen. Den största gruppen av dessa tjänstemän — totalt cirka 110 000 (se SOU 1974: 8 s. 115) — utgörs av lärarpersonal inom det kommunala skolväsendet. Vidare kan nämnas kyrkliga befattningshavare såsom församlingspräster och kyrkomusiker.

Beträffande statstjänstemän samt kommunaltjänstemän som omfattas av kommunaltjänstemannastadgan gäller vidare att den offentlige arbetsgivaren i stället för att utkräva straff- eller disciplinrättsligt ansvar vanligen kan använda sig av det civilrättsliga regelsystemet. Sålunda kan flertalet tjänstemän som inte tillsatts med fullmakt sägas upp från sin tjänst med stöd av bestämmelserna i lagen (1974: 12) om anställningsskydd (se 30 § statstjänstemannalagen och 36 § kommunaltjänstemannastadgan). Reglerna om avskedande i lagen om anställningsskydd gäller däremot inte för dessa grupper av arbetstagare.

För de kommunaltjänstemän som inte omfattas av kommunaltjänstemannastadgan — omkring 400 000 (se SOU 1973: 56 s. 89) — råder fullständig avtalsfrihet i disciplinfrågor. Vidare gäller lagen om anställningsskydd i full utsträckning beträffande dessa tjänstemän. Detta har resulterat i att vissa regler om disciplinära åtgärder har tagits in i ett kollektivt huvudavtal med allmänna bestämmelser, avsett att antas i samband med de kommunvis slutna kollektivavtalen. Som disciplinpåföljder upptas i nämnda allmänna bestämmelser varning och avskedande utan iakttagande av uppsägningstid samt för ordinarie tjänstemän även suspension under högst 90 dagar. För de fast anställda tjänstemännens del är förutsättningen för att avskedande skall kunna tillgripas att tjänsteman efter erhållen varning eller suspension åter gör sig skyldig till fel eller försummelse eller att han genom fel eller försummelse eller på annat sätt visat sig vara uppenbart olämplig att inneha tjänsten. Vidare finns en regel om att varning inte får återopas som skäl för tjänstemans skiljande från tjänsten om två år har förflutit efter varningens utdelande utan att tjänstemannen har erhållit förnyad disciplinär bestraffning eller under mellantiden dömts för ämbetsbrott.

Arbetstagare hos staten skall enligt kungörelsen (1971: 940) om tjänstemannaanställning för arbetstagare hos staten — med några få uppräknade undantag — numera i princip anställas som tjänsteman. Däremot finns det fortfarande åtskilliga kommunalanställda arbetstagare som inte är tjänstemän. I fråga om sådana arbetstagare — omkring 200 000 — är bestämmelser om påföljder vid förseelser intagna i ett kollektivt hu-

vudavtal med allmänna bestämmelser, avsett att införas i de kommunvis slutna kollektivavtalen. Huvudavtalet upptar som påföljder varning, suspension och avskedande utan iakttagande av uppsägningstid. Avtalet innehåller även regler om avstängning. I likhet med vad som har avtalats för de kommunala tjänstemännen gäller även beträffande ifrågasvarande arbetstagare att varning inte får åberopas som skäl för avskedande om två år har förflutit sedan varningen utdelats utan att arbetstagaren erhållit förnyad bestraffning. Vidare är lagen om anställningskydd tillämplig i full utsträckning.

I arbetsrättsligt hänseende anses ämbetsansvaret ha den betydelsen att det utesluter avtalsfrihet i varje fall rörande åligganden i tjänsten. Omvänt gäller att ämbetsansvaret liksom det lagreglerade disciplinansvaret inte kan utkrävas för förseelser inom det område där de offentliga tjänstemännen har avtalsfrihet.

3 Ämbetsansvarskommitténs principbetänkande

I sitt första betänkande redovisade kommittén de principer som den ansåg böra ligga till grund för ett nytt sanktionssystem för offentliga funktionärer. Dessa principer innebar i huvudsak följande.

Det nya systemet skulle inte som det nuvarande ämbetsansvaret utesluta avtalsfrihet rörande tjänsteåligganden. Inskränkningar i detta hänseende skulle bero av lag. Det offentliga anställningsförhållandet i sin helhet skulle sålunda formellt behandlas som avtalsgrundat, vilket enligt kommittén medförde den konsekvensen att det ansågs som en avtalsförpliktelse för arbetstagaren att åtlyda av arbetsgivaren uppställda villkor även på områden där dennes ensamma bestämmanderätt inte fick inskränkas genom avtal.

Vidare skulle det nya sanktionssystemet till skillnad från ämbetsansvaret kunna tillämpas både vid åsidosättande av offentlighetsrättsliga förpliktelser och vid avtalsbrott. Sanktionernas syfte skulle vara att tillgodose samhällsmedlemmarnas intresse av att offentliga funktioner utan ovidkommande hänsyn fullgjordes på ett riktigt sätt. Sanktionssystemet skulle därför utformas efter de offentliga funktionärernas art och inte vara beroende av om de offentliga funktionärerna intog ställning som tjänstemän eller inte.

Det nya systemet skulle vidare anpassas till den nuvarande strukturen av den offentliga sektorn, vilken innefattar både traditionella myndighetsorgan och privaträttsligt bildade organ, och utformas så att det kunde tillämpas oberoende av framtida förändringar i den förvaltningsmässiga organisationen.

Med en privaträttslig grundsyn på det offentligrättsliga anställningsförhållandet skulle varje tjänsteförseelse komma att betraktas som ett avtalsbrott, för vilket i första hand borde tillämpas de sanktionsmedel som privaträtten erbjuder. I vissa fall skulle det emellertid vara nödvändigt att komplettera dessa sanktionsmedel med ett straffrättsligt ansvar, som koncentrerades till centrala områden av offentlig verksamhet och där främst tog sikte på fall av oriktig myndighetsutövning.

4 Principerna för ett nytt sanktionssystem

4.1 Kommittén

Flertalet remissinstanser ställde sig i stort sett positiva till eller lämnade utan erinran grunderna för förslagen i principbetänkandet (en sammanställning av remissyttrandena finns i SOU 1972: 1 s. 98—121). I allt väsentligt ansåg sig därför kommittén i sitt fortsatta arbete kunna bygga vidare på de i principbetänkandet intagna ståndpunkterna. Slutbetänkandet innehåller förslag till erforderliga författningsändringar jämte motiveringar.

En av kommitténs målsättningar är att söka åstadkomma ett för all offentlig verksamhet enhetligt sanktionssystem. Straffansvaret koncentreras enligt förslaget till centrala områden av offentlig verksamhet och tar främst sikte på oriktig utövning av offentlig myndighet. En ny straffbestämmelse rörande missbruk av offentlig myndighet föreslås ersätta den nuvarande ansvarsregeln om tjänstemissbruk i 20 kap. 1 § BrB medan stadgandena angående tagande av muta och brott mot tystnadsplikt i 2 resp. 3 § samma kapitel bibehålls med vissa ändringar och bestämmelsen i 4 § om tjänstefel upphävs.

Kommitténs förslag att avskaffa straffansvaret för vanliga tjänstefel innebär inte att sådana fel bör lämnas obeivrade. I stället föreslås att här skall gälla ett utomstraffrättsligt ansvar — ett disciplinansvar — av i huvudsak samma natur som det vilket förekommer i privat tjänst. Härigenom tillgodoser kommittén också ett annat av sina huvudsyften, nämligen att bryta det samband som finns mellan rådande ansvarsregler och förbudet för stora funktionärsgrupper att träffa avtal om vissa tjänsteåligganden. Med en privaträttslig grundsyn på det offentliga anställningsförhållandet blir enligt kommittén varje tjänsteförseelse att se som ett avtalsbrott för vilket bör tillämpas de sanktionsmedel som privaträtten erbjuder.

Vidare föreslår kommittén att avsättning och suspension avskaffas både som straff och som disciplinpåföljd. Om funktionären genom brott eller tjänsteförseelse visat sig uppenbarligen inte vara skickad att innha sin anställning eller sitt uppdrag skall han enligt förslaget i stället kunna avskedas.

Om funktionären är missnöjd med den offentlige arbetsgivarens beslut om disciplinpåföljd eller avskedande skall tvisten enligt kommitténs förslag kunna prövas av domstol på samma sätt som är fallet på den privata arbetsmarknaden.

4.2 Remissyttrandena

De i slutbetänkandet redovisade principerna för ett nytt sanktionssystem tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser.

Några remissinstanser anför reservationer mot förslaget utan att generellt avstyrka det. *JK* anser att detaljförslagen, särskilt vad gäller disciplinansvaret, präglas av arbetsgivare- och arbetstagsynpunkter i viss mån på bekostnad av tredje mans — den enskilde medborgarens — intressen. Liknande synpunkter anføres av *hovrätten för Nedre Norrland*, *SJ*, *länsstyrelsen i Jönköpings län* och *JO*. *JO* betonar att det föreslagna disciplinförfarandets utformning företer sådana brister att det är olämpligt att låta det nuvarande straffansvaret bortfalla i föreslagen utsträckning och ersättas med ett disciplinansvar, om inte bättre garantier skapas för att disciplinansvaret verkligen kan utkrävas när så är påkallat från allmän synpunkt. Enligt *Sveriges advokatsamfund* skulle kommitténs målsättning — att söka åstadkomma ett för all offentlig verksamhet enhetligt sanktionssystem — ha kunnat åstadkommas utan den långtgående avkriminalisering som de framlagda förslagen innebär. *Kommunalarbetareförbundet* å andra sidan anser inte att samhället som arbetsgivare har större behov av ett disciplininstitut än arbetsgivare på den privata arbetsmarknaden.

Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet anser att kommitténs försök att lägga en privaträttslig grundsyn på det offentliga anställningsförhållandet inte har lyckats. Sålunda brister enligt fakultetens mening kommitténs principiella utgångspunkt nämligen att det allmännas befattningshavare har samma frihet att träffa anställningsavtal och kollektivavtal och att förhandla om avtal och tillgripa stridsåtgärder som anställda i privat tjänst. Vidare anser fakulteten att en privaträttslig grundsyn på det offentliga anställningsförhållandet lätt blir alltför ensidig inte minst såvitt gäller ämbetsmän med rättstillämpande uppgifter samt universitetslärare. Beslut om antagande och avskedande av sådan befattningshavare liksom utformningen av deras anställningsvillkor har nämligen en betydelsefull offentligrättslig aspekt, eftersom dessa frågor påverkar rättssäkerheten och forskningens frihet.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet avstyrker väsentliga delar av kommitténs förslag och *juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* menar att de anmärkningar som fakulteten framför — och som redovisas i det följande — gäller så grundläggande förhållanden att förslaget i sin nuvarande utformning inte bör läggas till grund för lagstiftning.

5 Avtalsförbudet i 3 § statstjänstemannalagen

5.1 Kommittén

Kommittén framhåller att de nya sanktionsreglerna inte bör utesluta avtalsfrihet men att det samtidigt inte heller bör vara uteslutet att tilllämpa dem vid avtalsbrott. De bör således utformas oberoende av om tjänsteförseelserna begås inom det avtalsförbjudna eller det avtalstillåtna området. För att åstadkomma att det offentliga tjänsteavtalet i sin helhet kommer att omfattas av samma rättsregler i civilrättsligt och processuellt hänseende som tjänsteavtal i allmänhet föreslår kommittén därför att det nuvarande stadgandet i 3 § andra stycket statstjänstemannalagen resp. 2 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen, som anger att avtal inte får träffas om inrättande eller indragning av tjänst m. m. ersätts av en bestämmelse av innebörd att det i avtal inte får stadgas inskränkning i rätt för arbetsgivaren att ensam besluta om dessa angelägenheter. Härigenom blir enligt kommittén en förseelse i offentlig tjänst att bedöma som ett mot det allmänna såsom arbetsgivare riktat avtalsbrott.

5.2 Remissyttrandena

Den föreslagna lagändringen tillstyrks av *Göta hovrätt*. *LO* konstaterar att den avtalsfrihet som sålunda föreslås visserligen endast är av formell natur men att ändringen leder till att berörda bestämmelser får en mer logisk uppbyggnad och framför allt åstadkommer ett närmande till den privata arbetsmarknadens regelsystem. Liknande synpunkter anförs av *SACO*.

Televerket, *SAV*, *förhandlingsutredningen* och *lönesystemutredningen* avstyrker förslaget. *Televerket* anser att den nuvarande strikta uppdelningen av anställningsförhållandet i en offentligrättslig och en civilrättslig del är klarare från processuell synpunkt och att den föreslagna ändringen därför skulle vara ägnad att komplicera förvaltningsprocessen. Samma uppfattning har lönesystemutredningen som i likhet med *SAV* anser att de av kommittén aktualiserade reformerna beträffande ansvarssystem och processuella frågor skulle kunna vidtas utan den föreslagna lagändringen. Enligt förhandlingsutredningen bör som huvudregel gälla att förhandlings- och avtalsrätten begränsas till frågor som de avtalande parterna förfogar över. Den av kommittén föreslagna konstruktionen harmonierar inte med denna grundsyn.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet anser att den föreslagna omformuleringen närmast framstår som en lek med ord.

6 Det straffrättsliga ansvarsområdet

6.1 Kommittén

Den principiella utgångspunkten för kommitténs förslag är som tidigare nämnts att det bör skapas ett för all offentlig verksamhet enhetligt sanktionssystem som kan tillämpas såväl då det allmänna uppträder i traditionell myndighetsform som då offentlig verksamhet fullgörs exempelvis genom privaträttsligt bildade organ samt oberoende av den formella gränsdragningen mellan tjänstemän och andra arbetstagare. Detta sanktionssystem bör enligt kommittén omfatta två olika slags påföljder, straffrättsliga och utomstraffrättsliga. Båda skall ha till syfte att skydda samhällsmedlemmarnas intresse av att offentliga funktioner utan ovidkommande hänsyn fullgörs på ett riktigt sätt. Svårhetsgraden av möjliga angrepp på detta intresse får avgöra vilket slag av påföljd som skall tillgripas. Det utomstraffrättsliga ansvaret, som föreslås utformat inom ramen för ett disciplinförfarande av i huvudsak samma natur som det vilket redan förekommer i privat tjänst, avses samtidigt tillgodose det allmännas intresse såsom arbetsgivare.

De nuvarande straffbestämmelserna i 20 kap. BrB föreslås bli ersatta av tre nya ansvarsregler som var för sig gäller oriktig myndighetsutövning, mutbrott och brott mot tystnadsplikt. Straffansvar för vanliga tjänstefel bortfaller alltså.

Den föreslagna straffbestämmelsen om oriktig myndighetsutövning, som närmast motsvarar nu gällande regler om tjänstemissbruk (20 kap. 1 § BrB), avser dels ett uppsåtligt brott, benämnt missbruk av myndighet, dels ett oaktsamhetsbrott, kallat vårdslöshet i myndighetsutövning. Den som i utövning av offentlig myndighet åsidosätter vad som till följd av lag eller annan författning eller eljest gäller för myndighetsutövning skall sålunda, om gärningen för det allmänna eller någon enskild medför förfång eller otillbörlig förmån som inte är ringa, dömas för missbruk av myndighet till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst sex år. Om gärningen begås av grov oaktsamhet, skall dömas för vårdslöshet i myndighetsutövning till böter eller fängelse i högst ett år. Straffbestämmelsen är inte avsedd att tillämpas om gärningen annars är belagd med straff.

Genom att använda begreppet offentlig myndighet avser kommittén att dra en gräns mot det område där det allmänna uppträder som part i avtalsförhållanden. Kommittén framhåller att offentlig myndighet ytterst är grundad i lag eller annan författning och att det genom de offentliga funktionärernas utövning av denna myndighet för enskilda eller andra subjekt skapas plikter eller rättigheter som inte är av privaträttslig natur. Myndighetsutövning tar sig enligt kommittén normalt uttryck i formliga beslut men kan också förekomma i form av faktiska åtgärder

som inte föregåtts av formliga beslut, t. ex. när polisen griper en för brott misstänkt person. Till myndighetsutövning räknar kommittén också vissa åtgärder som till formen endast innefattar ett meddelande om vissa faktiska förhållanden men som likväl skapar rättigheter eller skyldigheter på samma sätt som annan myndighetsutövning. Som exempel anförs bl. a. olika i författning stadgade former av registeranteckningar, inskrivningsåtgärder i fastighetsböcker etc.

Då det allmänna uppträder exempelvis som arbetsgivare, hyresvärd, köpare eller säljare och tillvaratar sina intressen i denna egenskap genom att med stöd av avtalsvillkor eller privaträttsliga lagbestämmelser avkräva motparten i avtalsförhållandet något är det med den givna definitionen inte fråga om någon myndighetsutövning. Som exempel på civilrättsligt agerande anför kommittén också det fallet att staten med tillämpning av de föreslagna lagreglerna om disciplinansvar utkräver disciplinpåföljd av en statstjänsteman. Det påpekas dock i betänkandet att själva rätten för det allmänna att träffa avtal ibland kan vara på sådant sätt reglerad i författning att missbruk av denna rätt kan vara att bedöma som oriktig myndighetsutövning. Som exempel härpå hänvisas till gällande inskränkningar för kommun att avhända sig fast egendom och till bestämmelserna om statlig upphandling.

Kommittén framhåller att den innebörd som kommittén tillagt begreppet myndighetsutövning stämmer väl överens med den beskrivning av begreppets innehåll som gjorts i förarbetena till förvaltningslagen (1971: 290) och skadeståndslagen (1972: 207) och att begreppet således skulle få samma innebörd i såväl skadeståndsrättslig och förvaltningsrättslig som straffrättslig lagstiftning. Det påpekas dock att stats och kommuns ansvar för allmän förmögenhetsskada enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen avser fel eller försummelse *vid* myndighetsutövning, inte *genom* myndighetsutövning.

Eftersom skadestånd enligt de i skadeståndslagen sålunda angivna ordalagen kan utkrävas även för vissa åtgärder som ingår endast som led i myndighetsutövningen, t. ex. förberedande handläggningsåtgärder, och andra handlingar som står i ett nära tidsmässigt och funktionellt samband med myndighetsutövningen, är området för det allmännas skadeståndsansvar alltså något vidare än det straffbara område som avses med den av kommittén föreslagna bestämmelsen.

Missbruk av myndighet föreligger enligt förslaget då de för myndighetens behöriga utövande gällande reglerna överträds. Kommittén framhåller emellertid att oriktig myndighetsutövning kan föreligga även där ett fattat beslut i och för sig står i överensstämmelse med författningarna men meddelats endast sedan visst ovidkommande villkor uppfyllts. Även underlåtenhet att vara verksam kan enligt kommittén innefatta oriktig myndighetsutövning, såsom då en åklagare underlåter att åtala brott eller då utfärdande av stämning fördröjs i syfte att åtalspreskrip-

tion skall hinna inträda. Kommittén påpekar också att ett beslut som typiskt sett innefattar missbruk av myndighet kan vara behäftat med fel som gör att det redan från början är att betrakta som ogiltigt utan att det behöver undanröjas efter besvär. Ett sådant beslut bör enligt kommitténs mening inte föranleda tillämpning av den föreslagna ansvarsregeln.

Straffbestämmelserna rörande missbruk av myndighet och vårdslöshet i myndighetsutövning föreslås inte bli tillämpliga beträffande ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling.

Den föreslagna straffbestämmelsen om *m u t b r o t t* skiljer sig från det nu gällande stadgandet i 20 kap. 2 § BrB om tagande av muta eller av otillbörlig belöning såtillvida att bestämmelsen är tillämplig även om gärningen faller under annat straffstadgande. Vidare har en väsentlig utvidgning skett såvitt gäller den ansvariga personkretsen. Kommitténs syfte har varit att bestämma denna krets så att mutansvaret kommer att gälla inom all mer betydelsefull offentlig verksamhet oavsett om denna utövas av traditionella myndighetsorgan eller via privaträttsligt bildade subjekt som ägs av det allmänna. Personkretsen föreslås sålunda omfatta alla arbetstagare hos staten eller kommun, oavsett om de har tjänstemannaställning eller ej, ledamöter av styrelser, verk, nämnder, kommittéer eller andra sådana inrättningar som hör till staten eller till kommun, personer som i övrigt till följd av val eller plikt utför uppdrag åt det allmänna eller vilkas uppdrag finns reglerade i författning, krigsmän eller andra som fullgör lagstadgad tjänsteplikt samt personer som utan att inneha tjänst eller uppdrag av berört slag utövar offentlig myndighet. Vidare föreslås att Kungl. Maj:t skall bemyndigas att besluta om straffbestämmelsens tillämpning även på arbetstagare hos allmän inrättning eller hos aktiebolag, förening eller stiftelse vari staten eller kommun till följd av aktieinnehav eller på annat sätt har en avgörande bestämmanderätt och på ledamot av styrelse för sådan inrättning eller sådant företag. Som förutsättning för att Kungl. Maj:t skall meddela beslut härom anger kommittén att inrättningen eller företaget har pålagts myndighetsutövning eller andra mera väsentliga offentliga funktioner eller intar monopolställning. Med kommun likställs enligt förslaget landstingskommun, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse och allmän försäkringskassa.

Straffet för mutbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst sex år.

Kommittén framhåller att den föreslagna straffbestämmelsen om mutbrott skall ses som ett provisorium. Kommittén har nämligen genom tilläggsdirektiv den 4 juni 1971 erhållit uppdrag att utreda förutsättningarna för en generellt utformad ansvarsregel som tar sikte på varje anställd eller uppdragstagare, oavsett om han återfinns inom den offentliga eller den privata sektorn. I avbidan på resultatet av detta utredningsar-

bete, som enligt direktiven skulle påbörjas först efter framläggandet av slutbetänkandet rörande ämbetsansvaret, har kommittén ansett sig böra lägga fram förslag till en ansvarsregel som tar sikte endast på den offentliga sektorn.

Beträffande brott mot tystnadsplikt är personkretsen för ansvar enligt gällande straffbud i 20 kap. 3 § BrB avsevärt vidare än den krets som omfattas av det egentliga ämbetsansvaret. Den tystnadsplikt, som straffsanktionerats genom stadgandet, följer i första hand av skilda författningar som än tar sikte på offentliga funktionärer än på enskilda personer. Straffbestämmelsen, som är subsidiär i förhållande till förekommande specialstraffrättsliga stadganden, kan emellertid tillämpas även i vissa fall där tystnadsplikten inte grundas på någon direkt författningsbestämmelse. Kommittén framhåller att det är osäkert var gränserna går kring denna oreglerade tystnadsplikt. Enligt kommitténs mening bör emellertid ett straffbud inte gälla generellt inom ett så diffust bestämt område utan för dess tillämpning bör krävas att själva tystnadsplikten finns angiven i författning. Det föreslås därför att den nuvarande bestämmelsen i 20 kap. BrB om tystnadsplikt ersätts av en ny straffbestämmelse som, utan angivande av personkrets, stadgar ansvar — böter eller fängelse i högst två år — för var och en som yppar vad han till följd av författning är pliktig att hemlighålla. Det föreslagna straffbudet är avsett att ersätta en stor del av de skiftande straffbestämmelser rörande brott mot tystnadsplikt som f. n. finns införda i olika specialförfattningar. Kommittén har därför gjort en översyn av dessa straffbestämmelser och föreslår att ett stort antal av dem upphävs.

För de fall då det trots avsaknad av författningsstöd kan anses åligga en offentlig funktionär att iaktta tystnad rörande visst ämne, bör brytande av sådan tystnadsplikt enligt kommitténs mening i princip beivras i disciplinär väg. Kommittén anser emellertid att denna oreglerade tystnadsplikt i vissa fall bör lagfästas så att brytande av plikten kan föranleda straffansvar. Främst gäller detta enligt kommittén plikten att iaktta tystnad rörande innehållet i allmän handling som är hemlig. En sådan generell föreskrift skulle, framhåller kommittén, ha sin rätta plats i sekretesslagstiftningen och därmed få vissa tryckfrihetsrättsliga konsekvenser. Med hänsyn till att offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (Ju 1970: 49) enligt sina direktiv har att utreda bl. a. denna fråga har ämbetsansvarskommittén emellertid stannat för att inte lägga fram förslag till en generell regel av det slag som nyss har sagts. Kommittén föreslår inte heller några särskilda straffbestämmelser om tystnadsplikt rörande vad som förekommit vid offentliga beslutande församlingars sammanträden inom stängda dörrar. Beträffande riksdagen har, som tidigare nämnts, sådan tystnadsplikt stadgats efter det att kommittén lagt fram sitt betänkande (2 kap. 4 § RO).

Nuvarande straffbestämmelser i BrB om brott mot tystnadsplikt för-

utsätter i subjektivt hänseende uppsåt. Om tjänsteman med ämbetsansvar av oaktsamhet bryter mot tystnadsplikt, kan straff inträda för tjänstefel enligt 20 kap. 4 § BrB. Vidare innehåller vissa specialstraffrättsliga bestämmelser föreskrifter om straff för oaktsamhetsbrott även beträffande andra personer. Eftersom kommittén föreslår att 20 kap. 4 § BrB skall utgå och de specialstraffrättsliga reglerna skall ersättas av ett nytt straffstadgande i BrB:s 20 kap., bör denna bestämmelse enligt kommitténs mening innehålla föreskrifter om ansvar även för det fallet att brytandet av tystnadsplikt sker av oaktsamhet.

Såsom framgår av det föregående har de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension utmönstrats ur de föreslagna straffbestämmelserna. Detta får ses mot bakgrunden av kommitténs senare berörda förslag att som ersättning för de särskilda ämbetsstraffen införa ett privaträttsligt avskedandeinstitut. I samband därmed föreslår kommittén också en ny regel i 33 kap. BrB som har till syfte att förhindra dubbelstraffning och som i viss mån motsvarar den nu gällande bestämmelsen i 20 kap. 9 § samma balk. Enligt den föreslagna regeln får domstol vid bestämmande av straff för brott av arbets- eller uppdragstagare ta hänsyn till avsked eller annan enligt anställningsavtalet medgiven följd av brottet.

6.2 Remissyttrandena

De allmänna principerna för det straffbara områdets omfattning tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser som yttrat sig i frågan, däribland *JK* och *Göta hovrätt*.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet avstyrker förslaget om avkriminalisering av tjänstefel och *Sveriges advokatsamfund* anser den föreslagna begränsningen av det straffbara området vara ägnad att inge betänkligheter särskilt med hänsyn till medborgarnas intresse av att den offentliga verksamheten bedrivs korrekt och att begångna förseelser verkligen blir beivrade. *JO* anser, som tidigare nämnts, att det föreslagna disciplinförfarandet företer sådana brister att det är olämpligt att låta det nuvarande straffansvaret bortfalla i föreslagen utsträckning, om inte garantier skapas för att disciplinansvaret verkligen kan utkrävas när så är påkallat från allmän synpunkt. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* anser att beskrivningen av förslaget som en avkriminalisering är ett utslag av modetänkande och i sak överdrivet, eftersom kommitténs system väsentligen innebär att det av allmän domstol hittills handhavda straffrättsliga förfarandet ersätts med ett administrativt disciplinärt förfarande.

Den föreslagna straffbestämmelsen om oriktig myndighetsutövning har i huvudsak fått ett positivt mottagande av remissinstanserna. *JK* anför att hans i yttrandet över kommitténs principbetän-

kande uttryckta tvekan inför begreppet myndighetsutövning numera skingrats. *Överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt* anser dock att stadgandet fått en alltför snäv avgränsning och påpekar att utnyttjande av tjänsteställning genom åtgärder av faktisk karaktär, som inte kan inordnas under begreppet myndighetsutövning, faller utanför det straffbara området. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* anser att den innebörd kommittén vill ge begreppet myndighetsutövning är oklar och motsägelsefull. Från den enskildes synpunkt är det enligt fakultetens mening högst väsentligt att även förberedande åtgärder i beslutsförfarandet omfattas av straffansvar liksom tjänstemäns uppträdande mot allmänheten och underordnade. Fakulteten finner det också ohållbart att den som är ansvarig för myndighets beslut i disciplinärende inte själv skall kunna ställas till straffrättsligt ansvar för vad som enligt tjänstemannens eller allmänhetens uppfattning kan uppfattas som myndighetsmissbruk eller vårdslöshet i myndighetsutövning, enär kommittén undantar sådana beslut från sitt begrepp myndighetsutövning trots att beslutet skall fattas enligt förvaltningslagens principer. Kritiska synpunkter av sistnämnda slag uttalas också av de *juridiska fakulteterna vid Lunds universitet* och *Stockholms universitet* samt av *SJ*. De *juridiska fakulteterna vid Uppsala universitet* och *Lunds universitet* har vidare invändningar mot kommitténs uppfattning att ett beslut som är till den grad felaktigt att det är en nullitet inte kan innebära missbruk av myndighet. Det påpekas att även ett ogiltigt beslut kan ha faktiska verkningar och följaktligen medföra förfång eller otillbörlig förmån för det allmänna eller någon enskild samt att de grova fallen av myndighetsmissbruk med kommitténs ståndpunkt skulle gå fria från ansvar.

RA anser att det straffbara område som avses med den föreslagna ansvarsregeln rörande oriktig myndighetsutövning bör sammanfalla med området för det allmännas skadeståndsansvar.

Enligt *länsåklagaren i Kalmar län* föreligger med de vidgade disciplinära bestraffningsmöjligheter som kommittén föreslår knappast något reellt behov av att kriminalisera tjänstcåtgärder såsom sådana.

Den föreslagna begränsningen av det straffbara området vid oaktsam myndighetsutövning till grova fall har genomgående fått ett gynnsamt mottagande av remissinstanserna.

Brottsbenämningen missbruk av myndighet anses av *JK* och *Sveriges advokatsamfund* vara att föredra framför det i principbetänkandet använda namnet maktmissbruk, medan *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* har motsatt uppfattning och *hovrätten för Nedre Norrland* föredrar benämningen tjänstemissbruk såsom mera adekvat. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* förordar benämningen oriktig myndighetsutövning och *Göta hovrätt* föreslår missbruk i myndighetsutövning, vilken beteckning korresponderar med benämningen vårdslöshet i myndighetsutövning. *LO* har ingenting att erinra mot att det uppsåtliga brottet kallas miss-

bruk av myndighet men finner däremot den föreslagna benämningen för oaktsamhetsbrottet, vårdslöshet i myndighetsutövning, vara otymplig från språklig synpunkt och förordar i stället beteckningen vårdslös myndighetsutövning.

Den föreslagna utvidgningen av den ansvariga personkretsen vid mutbrott tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser som yttrat sig i frågan. Endast TCO anser att någon ändring inte bör göras i avvaktan på att frågan om generellt mutansvar för såväl offentligt som privat anställda får en lösning. Hovrätten för Nedre Norrland anmärker att två fall, som enligt gällande rätt faller inom det straffbara området, inte täcks av den av kommittén föreslagna lydelsen, nämligen då gärningen begåtts av ämbetsman innan han erhållit befattningen samt av den som varit ämbetsman. Hovrätten anser att de skäl som föranlett kriminalisering av dessa fall alltså är aktuella. Vidare bör det enligt hovrättens mening övervägas om inte de av kommittén angivna förutsättningarna för att Kungl. Maj:t skall förordna om straffbestämmelsens tillämpning på arbetstagare hos allmän inrättning m. m. borde inarbetas i lagtexten. Slutligen har hovrätten inte kunnat finna något motiv för att mutbrottet inte längre skall vara subsidiärt i förhållande till allmänna brott.

Den föreslagna straffbestämmelsen om brott mot tystnadsplikt har i stort sett mötts positivt av remissinstanserna. JK påpekar att den av kommittén förordade begränsningen till i lag eller författning angiven tystnadsplikt medför att åtskilliga fall som nu faller under straffbestämmelsen i 20 kap. 3 § BrB i fortsättningen får beivras i disciplinär väg. JK anser i likhet med skolöverstyrelsen att några större olägenheter inte följer med en sådan ordning men finner det lämpligt att frågan om ytterligare reglering på detta område får avvakta i avvidan på resultatet av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommitténs arbete. Kamrarrätten i Stockholm anser att behovet av en generell lagregel, som sanktionerar offentlig funktionärs tystnadsplikt i fråga om hemlig handling, är synnerligen trängande och ifrågasätter därför om tillskapandet av en sådan lagregel kan anstå. Enligt Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet bör en generell lagregel om tystnadsplikt innefatta skyldighet att iaktta tystnad även om vad som förekommit vid de kommunala beslutande församlingarnas sammanträden inom lyckta dörrar.

Sveriges Radio riktar kritik mot förslaget att ansvarsbestämmelsen i 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756) skall utgå och ersättas med den strängare straffbestämmelsen i BrB. Konsekvenserna härav samt tystnadspliktsstadgandets förenlighet med 2 § radioansvarighetslagen och 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen bör enligt bolaget utredas särskilt.

LO påpekar att den föreslagna straffbestämmelsen avser även brott

mot tystnadsplikt som begås av oaktsamhet och som f. n. bestraffas som tjänstefel. Eftersom kommitténs förslag bl. a. syftar till att avkriminalisera förseelser som kan hänföras till tjänstefel, hade det enligt LO:s mening varit på sin plats att kommittén utförligare redovisat motiven till att oaktsamt brytande av tystnadsplikten fortfarande skall beivras straffrättsligt. LO vill dock inte utesluta att visst fog kan föreligga för straffrättsliga sanktioner mot denna typ av förseelser.

Förslaget att avskaffa de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension lämnas utan erinran av *JK, RÅ, socialstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet* och *SACO* samt avstyrks av *juridiska fakulteterna vid Lunds universitet och Stockholms universitet.*

7 Disciplinansvaret

7.1 Kommittén

För tjänsteförseelser, som inte består i oriktig myndighetsutövning, mutbrott eller brott mot tystnadsplikt, föreslår kommittén såsom tidigare anförts ett utomstraffrättsligt sanktionssystem. Detta system skall enligt förslaget regleras i en särskild lag om disciplinansvar i offentlig tjänst. Lagen föreslås bli tillämplig på i stort sett samma personkrets som enligt förslaget till ny lydelse av 20 kap. 2 § BrB skall vara underkastad ansvar för mutbrott. Den enda skillnaden är att lagen om disciplinansvar inte skall omfatta krigsman eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt och inte heller den som utan att inncha tjänst eller uppdrag som sägs i 20 kap. 2 § BrB utövar offentlig myndighet.

Disciplinlagen föreslås bli av delvis dispositiv karaktär. Enligt förslaget skall sålunda däri intagna bestämmelser om disciplinpåföljder inte gälla, om anställningsavtalet innehåller bestämmelser om andra sådana påföljder. Beträffande statstjänstemän och tjänstemän på vilka kommunaltjänstemannastadgan är tillämplig föreslås att avtalsfriheten skall begränsas till denna fråga och alltså inte avse övriga ämnen som regleras i den föreslagna lagen, däribland frågan om avsked som påföljd vid tjänsteförseelse samt förfarandet i disciplinärenden. Flertalet kommunaltjänstemän, alla uppdragstagare samt anställda hos samhällsägda företag och liknande inrättningar får däremot avtalsfrihet över hela linjen. Det centrala ansvarsstadgandet samt bestämmelserna om bevisupptagning inför domstol och om beslutande organ skall dock äga tillämpning på samtliga funktionärer.

Experten Romson, med vilken ledamoten Wiklund samt experterna von Feilitzen och Gustafsson instämmer, anser att disciplinlagen inte ens subsidiärt bör gälla inom det kommunala området. Dis-

ciplinansvar för förtroendemän inom kommunala nämnder och styrelser innebär enligt Romsons mening, som också delas av ledamoten Söderberg, en nyhet av principiell innebörd. Att få de på val grundade förtroendeuppdragen att upphöra genom beslut i ett disciplinförfarande torde enligt Romson strida mot riktlinjerna för den kommunalrättsliga uppbyggnaden av dessa uppdrag. Det synes enligt hans mening heller knappast realistiskt att räkna med att ett sådant system skall kunna tillämpas i praktiken.

Den föreslagna lagen innehåller ett allmänt stadgande om att disciplinpåföljd får åläggas arbetstagare som åsidosätter vad som åligger honom i hans tjänst, om felet inte är ringa. Meningen är att stadgandet, utan att det särskilt anges, skall vara tillämpligt vid både uppsätligt och oaktsamt handlande på samma sätt som vid tjänsteavtalsbrott på den privata arbetsmarknaden.

Disciplinpåföljderna utgör enligt lagförslaget varning och penningplikt. Penningplikten skall avse minst en och högst 50 dagar och pliktens belopp för dag skall fastställas till lägst fem och högst 100 kronor, varvid beloppets storlek slutligt får bero av den förpliktades ekonomiska förhållanden. Penningplikt tillfaller arbetsgivaren och dennes fordran på penningplikt skall behandlas som en vanlig civil fordran. I ett avseende föreslås dock avvikelse från eljest gällande regler och det gäller arbetsgivarens möjlighet att kvitta sin fordran på penningplikt mot arbetstagarens lönefordran. Kommittén konstaterar sålunda att som den nuvarande påföljden löneavdrag är konstruerad anses en sänkning av lönen med ett belopp motsvarande löneavdraget inte som kvittning utan som verkställighet i offentligrättslig ordning av ett likaledes offentligrättsligt anspråk. Eftersom den offentlige arbetsgivaren inte bör försättas i sämre läge enbart till följd av att löneavdraget förvandlas till en civil fordran i form av penningplikt eller annan särskilt avtalad ekonomisk disciplinpåföljd, föreslår kommittén att bland de fall, då kvittning enligt lagen (1970: 215) om arbetsgivares kvittningsrätt får ske utan arbetstagarens medgivande, skall tas med även det fall att kvittningsfordringen avser disciplinpåföljd som ålagts arbetstagare på vilken den föreslagna disciplinlagen är tillämplig.

Kommitténs förslag innebär som tidigare nämnts att de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension avskaffas och disciplinpåföljden suspension försvinner. Kommittén påpekar att dessa påföljder har två skilda funktioner. Dels utgör de straff, dels har de en skyddsuppgift, nämligen att från tjänsten skilja den tjänsteman som inte fyller förutsättningarna för en godtagbar tjänsteutövning. Åtskilliga skäl talar enligt kommittén för att låta enbart de allmänna straffformerna följa på brott av offentliga funktionärer på samma sätt som vid brott av andra personer. Även med en sådan ordning måste emellertid den offentliga tjänstens integritet skyddas genom att funktionären i förekommande fall kan

skiljas från tjänsten, framhåller kommittén, som menar att det skulle vara en vinning om avskedandet som skyddsåtgärd inte tog sig formen av en så svår prickning som är fallet om det sker genom avsättning i brottsmålsdom.

Det ter sig vidare enligt kommitténs uppfattning önskvärt med en enhetlig reglering av samtliga avskedandefrågor rörande offentliga funktionärer.

På anförda skäl föreslår kommittén att avsättningsfrågan bryts ut ur brottmålet och regleras i privaträttslig ordning. För att det oavsättningskydd, som f. n. tillkommer vissa offentliga befattningshavare, inte skall förringas anges i den föreslagna disciplinlagen de grunder som kan föranleda avskedande och som helt överensstämmer med dem som gäller för avsättning enligt nuvarande bestämmelser i 20 kap. 7 och 8 §§ BrB. Arbets- eller uppdragsgivare skall sålunda kunna avskedas, om han begått brott eller på annat sätt än genom brott gjort sig skyldig till grovt eller upprepat åsidosättande av tjänsteåliggande, allt under förutsättning att han genom gärningen visat sig uppenbarligen inte vara skickad att inneha sin befattning.

Avsked till följd av brottslig gärning skall i och för sig kunna beslutas redan innan frågan om straffrättsligt ansvar för gärningen prövats i brottmål men i tveksamma fall bör arbetsgivaren enligt kommitténs mening avvakta utgången i brottmålet innan avskedandefrågan slutligt prövas.

Ledamoten Wisén är ense med majoriteten om att det i princip bör ankomma på arbetsgivaren att i första hand besluta om avskedande på grund av icke kriminaliserad tjänsteförseelse. Såvitt gäller medicinalpersonal anser dock Wisén att det bör ankomma på domstol att besluta om avskedande, bl. a. därför att yrkesförseelser av sådan personal vanligen riktar sig mot tredje man och ofta ger upphov till skadeståndsanspråk mot arbetsgivaren. Vidare reserverar sig Wisén mot kommitténs förslag att bryta ut avskedandefrågan ur brottmålet. Wisén anser att ett effektivt, praktiskt och rättvist system endast kan vinnas genom att det anförtros åt den domstol som prövar brottmålet att på yrkande av arbetsgivaren förklara arbetstagaren skyldig att avgå från tjänsten. För de privatanställdas del förordar Wisén särskilda avräkningsregler eftersom dessa arbetstagare inte kan ådömas avsättning och har full avtalsfrihet beträffande avskedande. Sålunda anser Wisén bl. a. att det är erforderligt med en regel som åtminstone inom vissa gränser medger ny straffmätning om bestående avskedandebeslut föreligger först sedan brottsmålsdomen vunnit laga kraft. I anslutning till gällande bestämmelser i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannastadgan föreslår kommittén att i disciplinlagen tas in ett stadgande som möjliggör att arbetstagare skall kunna avstängas från tjänstgöring i avbidan på att frågan om påföljd för brott eller tjänsteförseelse slutligt prövas, om gärningen kan antas medföra avskedande eller om eljest särskilda skäl fö-

religger. Innan beslut om avstängning meddelas skall arbetstagaren beredas tillfälle att yttra sig.

Arbetstagare skall enligt förslaget anmälas till åtal, om han är skäligen misstänkt för sådant i tjänsten begånget brott som avses i 20 kap. BrB eller annat brott, varigenom han åsidosatt åliggande i anställningen, och för brottet är stadgat fängelse eller det finns anledning anta att talan om enskilt anspråk kommer att föras. Kungl. Maj:t skall dock, liksom hittills, kunna befria från anmälningsskyldighet i fråga om allmänfarlig vårdslöshet enligt 13 kap. 6 § första stycket BrB.

För att undvika att någon blir utsatt för dubbelbestraffning föreslår kommittén, såsom tidigare nämnts, en ny regel i 33 kap. BrB av innehåll att domstol vid bestämmande av straff för brott av arbets- eller uppdragstagare får ta hänsyn till avskedande eller annan i tjänsteavtalet stadgad påföljd. Regeln bör enligt kommitténs förslag kompletteras med en bestämmelse i disciplinlagen att arbets- eller uppdragstagare som genom lagakraftvunnen dom dömts till påföljd eller förklarats fri från påföljd för brott, som innefattat åsidosättande av tjänsteåliggande, inte får åläggas disciplinpåföljd för samma gärning. Kommittén anser vidare att det i författning bör stadgas skyldighet för sådana offentliga arbets- eller uppdragsgivare som avses i disciplinlagen att avge yttrande i påföljdsfrågan då de bereds tillfälle till det av domstolen.

Ledamoten Wisén anser att den domstol som handlägger brottmål mot tjänsteman, liksom i fråga om avskedande, vid sin straffmätning bör få ta hänsyn till disciplinpåföljd som ålagts för samma förseelse endast om beslutet därom vunnit laga kraft.

Disciplinpåföljd får enligt förslaget inte åläggas arbetstagare sedan anställningen upphört eller uppsägning ägt rum.

Kommitténs förslag innehåller vidare ett stadgande av innebörd att disciplinpåföljd inte får åläggas arbetstagare som inte inom två år efter tjänsteförseelsen fått del av den skriftliga anmaning som enligt vad senare sägs skall inleda disciplinförfarandet. Beträffande avskedande däremot anser kommittén någon särskild preskriptionsregel inte vara erforderlig, eftersom bedömningen av om arbetstagaren till följd av brottet eller förseelsen kan anses uppenbarligen inte vara skickad att inneha sin befattning skall ta sikte på förhållandena vid den tidpunkt då avskedandefrågan prövas.

Innan fråga om disciplinpåföljd eller avskedande avgörs skall arbetstagaren enligt förslaget genom skriftlig anmaning beredas tillfälle att skriftligen eller vid muntligt förhör uttala sig om vad som åberopas mot honom. Enligt förslaget skall vidare i dessa sammanhang finnas möjlighet att höra vittne eller sakkunnig vid domstol liksom möjlighet att begära domstols föreläggande för någon att tillhandahålla bevis. I fråga om själva beslutet föreslås att detta skall vara skriftligt och ange de skäl på vilka det grundats. Arbetstagaren skall slutligen äga rätt att anlita bi-

träde under utredningen. För den fackföreningsanslutna personalen föreslås en regel som anger att disciplinfrågan inte får avgöras förrän överläggning i saken ägt rum med fackföreningen, om denna påyrkat sådant samråd.

I anslutning till reglerna i disciplinlagen om förfarandet i ärenden rörande disciplinpåföljd och avskedande föreslår kommittén sådån ändring i förvaltningslagen att de bestämmelser om förfarandet i förvaltningsärenden, som tar sikte på myndighetsutövning, blir tillämpliga även i ärenden av förstnämnda slag.

Beslut om disciplinpåföljd och avskedande bör enligt kommitténs mening fattas av kollegiala organ med inslag av juridisk kompetens. I fråga om den statliga sektorn föreslås som huvudregel att beslutanderätten tillkommer den myndighet varunder arbetstagaren lyder. I beslutet skall delta minst tre och högst fem personer, av vilka minst en skall ha avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov. Beträffande vissa högre befattningshavare — dem som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet samt ledamöter av sådan myndighet — föreslår kommittén en särskild disciplinnämnd med tre eller fem ledamöter, av vilka ordföranden skall vara lagkunnig och ha erfarenheter från domarvärv.

I fråga om de arbetstagare på vilka kommunaltjänstemannastadgan är tillämplig skall det enligt förslaget ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om beslutande organ, medan det beträffande arbets- eller uppdragstagare vid riksdagen eller dess verk föreslås att riksdagen meddelar bestämmelser om beslutande organ. Vad angår övriga arbets- och uppdragstagare hos kommun eller hos företag vari kommun har avgörande bestämmanderätt skall det enligt förslaget ankomma på kommunen eller organ som kommunen utser att fatta beslut i disciplinärende.

Med kommun likställs i den föreslagna lagen landstingskommun, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse och allmän försäkringskassa.

7.2 Remissyttrandena

Skolöverstyrelsen har ingenting att erinra mot den föreslagna lagen om disciplinansvar.

Den föreslagna utvidgningen av disciplinansvaret lämnas utan erinran av *RA*, *Göta hovrätt* och *televerket*. *SACO* godtar förslaget i vad det avser den statliga sektorn. *JK* har ingen annan erinran mot förslaget såvitt avser den personkrets som skall omfattas av lagen än att *JK* bör vara helt undantagen från dess tillämpningsområde.

Flera remissinstanser är kritiska mot förslaget att disciplinansvaret

skall omfatta ledamöter av statliga och kommunala styrelser m. m. samt valda uppdragstagare hos stat och kommun. *Riksförsäkringsverket* anser det vara tillräckligt att ledamöter av verksstyrelser och nämnder underkastas straffrättsligt ansvar. *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet* framhåller att de personer som avses med förslaget i regel är valda av politiska instanser och att deras huvuduppgift inte är att utföra vissa arbetsprestationer utan att säkra lekmannainflytandet i förvaltningen, varför det framstår som ganska egendomligt att underkasta dem disciplinärt ansvar på samma sätt som anställda. Enligt *SR* synes det inte vara möjligt att använda institutet avskedande, som är en privaträttslig sanktion, i sådana fall där en offentligrättslig sanktion, avsättning, nu kan tillgripas, eftersom ledamot av nämnd eller styrelse inte har något rättsförhållande till det allmänna förutom just ledamotskapet vilket inte är grundat på anställning eller förordnande utan endast på valkorporationens val. *Utredningen om den kommunala demokratin, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet samt Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut* avstyrker att disciplinlagen görs tillämplig på kommunala förtroendemän.

JO anser att formuleringen i 1 § första stycket 2 i den föreslagna disciplinlagen ("annan sådan inrättning som hör till staten eller till kommun") lämnar utrymme för viss tvekan och frågar om den omfattar t. ex. allmänna reklamationsnämnden och statens betongkommitté.

Den föreslagna bestämmelsen om rätt för Kungl. Maj:t att förordna om disciplinlagens tillämpning på arbetstagare och styrelseledamöter i vissa allmänna inrättningar och samhällsägda företag kritiseras av flera remissinstanser. *Sveriges advokatsamfund, TCO, Sveriges kreditbank och Systembolaget* anser att disciplinlagens tillämpningsområde bör preciseras i lagtexten.

Socialstyrelsen anser det vara angeläget att personalen vid de statliga och de erkända vårdanstalterna för alkoholmissbrukare liksom vid de allmänna och de privata barnvårdsanstalterna jämställs i fråga om disciplinansvar och att möjlighet därför bereds Kungl. Maj:t att förordna om disciplinlagens tillämpning även beträffande personalen vid nämnda institutioner.

TCO ställer sig avvisande till förslaget att vidga disciplinansvaret till tjänstemän vid vissa helt eller delvis samhällsägda företag och *Sveriges Radio* tar avstånd från de föreslagna reglerna om disciplinansvar för bolagets anställda och uppdragstagare. *ABAB* vill inte motsätta sig den föreslagna utvidgningen av personkretsen för straff- och disciplinansvar, om ansvaret för bolagets vidkommande begränsas till den verksamhet som är att hänföra till det s. k. monopolområdet.

Utredningen om den kommunala demokratin avstyrker att disciplinlagen görs tillämplig på förtroendemän i de kommunala bolagens och stiftelsernas styrelser. *Utredningen* påpekar också att det föreligger risk för

en kollision mellan de föreslagna bestämmelserna om disciplinansvar för styrelseledamöterna i kommunala bolag och aktiebolagslagens (1944: 705) stadganden om beslutsformerna i dessa bolag. Liknande synpunkter anförs av *Svenska kommunförbundet* och *Svenska landstingsförbundet*.

I frågan om disciplinansvaret bör vara lagreglerat eller ej har skilda uppfattningar gjort sig gällande bland remissinstanserna. Kommitténs förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av *JK*, *Göta hovrätt*, *socialstyrelsen*, *poststyrelsen*, *kammarrätten i Stockholm*, *riksrevisionsverket*, *förhandlingsutredningen*, *lönesystemutredningen*, *Sveriges advokatsamfund* och *Statsanställdas förbund*. *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* anser att den av kommittén valda konstruktionen kan accepteras men ifrågasätter om inte reglerna i 7—23 §§ i den föreslagna disciplinlagen bör vara obligatoriskt tillämpliga inte bara på statstjänstemän och de kommunaltjänstemän som omfattas av bestämmelserna i kommunaltjänstemannastadgan utan även på andra kategorier, såsom övriga kommunaltjänstemän.

Utredningen rörande ökad anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen framhåller — utan att ta ställning till förslaget — att den av kommittén valda lösningen ger upphov till frågor exempelvis om det för dispositiviteten bör krävas kollektivavtal eller ej, på vilken nivå kollektivavtalen i så fall skall träffas och i vilken mån kollektivavtalen får tillämpas på oorganiserade arbetstagare. Sistnämnda fråga berörs även av *SAV*.

JK utgår från att det skall tillkomma disciplinorganet att avgöra frågan om avtalade disciplinpåföljder är tillräckliga som ersättning för varning och penningplikt men anser det vara oklart vilka bedömningsgrunder som därvid skall anläggas. Det kan enligt *JK* råda tvekan om huruvida det räcker med att påföljder av samma slag som enligt disciplinlagen finns stadgade i avtalet eller om det skall krävas att de avtalade påföljderna är av samma kvalitet som de lagstadgade.

En över hela området tvingande lagreglering av disciplinansvaret förordas av *RA*, *riksförsäkringsverket*, *televerket* och *generaltullstyrelsen*. Som motivering anförs dels att medborgarnas krav på att offentliga funktioner utförs på ett korrekt sätt bäst tillgodoses genom ett lagstadgat disciplinansvar, dels att ett lagbundet system garanterar likformighet vid behandlingen av olika kategorier arbetstagare.

Hovrätten för Nedre Norrland förordar enhetliga, lagreglerade disciplinpåföljder beträffande de centralare delarna av stats- och kommunalförvaltningen. Enligt *SAV:s* mening finns det inte något behov av att tillämpa olika påföljdsformer inom det statligt reglerade området.

LO avvisar kommitténs förslag och anser att det bör överlämnas till den offentliga sektorns avtalsparter att helt fritt utforma regler för disciplinansvaret.

Beträffande den kommunala sektorn ansluter sig ett tiotal remissinstanser till experten Romsons reservation mot det av kommitténs majoritet föreslagna systemet. Bland dessa remissinstanser märks *länsstyrelserna i Jönköpings län och Hallands län, kommunstyrelsen i Halmstads kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska kommunalarbetareförbundet och TCO.*

Den föreslagna gärningsbeskrivningen i disciplinlagen lämnas utan erinran av *Göta hovrätt. Hovrätten för Nedre Norrland* anser att de subjektiva rekvisiten för tydlighets skull bör anges i lagtexten såsom skett i gällande bestämmelser om tjänstefel i 20 kap. 4 § BrB. Enligt *SJ* inger det betänkligheter att lämna åt arbetsgivaren att, eventuellt efter förhandling med arbetstagarorganisation och med beaktande av renodlade intressesynpunkter, avgöra huruvida han i det enskilda fallet vill utkräva påföljd.

Kommitténs förslag i fråga om disciplinpåföljder får ett blandat mottagande av remissinstanserna. Endast två instanser, *socialstyrelsen* och *televerket*, lämnar förslaget helt utan erinran.

Påföljden varning kommenteras bara av *SJ*, som anser att den enligt gällande kungörelse (1965: 844) om handläggning av disciplinärenden hos statens järnvägar föreliggande möjligheten att ålägga varning genom strafföreläggande bör behållas.

Utformningen av påföljden penningplikt lämnas utan erinran av *Göta hovrätt*, som dock förordar att närmare anvisningar för bestämmande av pliktens belopp bör utfärdas till vägledning för de tillämpande myndigheterna. Samma uppfattning uttalas av *statskontoret, kammarrätten i Stockholm, generaltullstyrelsen, länsstyrelsen i Jönköpings län och Föreningen Sveriges tingsrättsdomare. Försvarets civilförvaltning* ifrågasätter om inte penningplikten bör bestämmas efter vissa fasta normer samt efterlyser klarläggande av huruvida penningpliktens storlek skall fastställas i förhållande till arbetstagarens löneförmåner vid tidpunkten för förseelsen eller vid tidpunkten för myndighetens beslut om disciplinpåföljd.

Benämningen penningplikt kritiseras av *hovrätten för Nedre Norrland, kammarrätten i Stockholm* och *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare*. Kammarrätten förordar termen disciplinbot medan hovrätten föredrar benämningen löneavdrag under hänvisning bl. a. till kommitténs uttalande att löneavdrag i motsats till penningplikt minskar det inkomstskattepliktiga lönebeloppet.

TCO anser att det av lagtexten klart bör framgå att penningplikt endast får användas i allvarigare fall.

SAV påpekar att det av bestämmelserna i 3 § lagen om arbetsgivares kvittningsrätt följer att avdrag på lönen inte får verkställas förrän beslutet inte längre kan angripas samt ifrågasätter om inte detta förhållande i tydlighetens intresse bör komma till uttryck i själva disciplinlagen. *Hov-*

rätten för *Nedre Norrland* och *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* anser att det bör anges i lagtexten vem penningplikten skall tillfalla.

TCO kan inte biträda förslaget till ändring av lagen om arbetsgivarens kvittningsrätt. Enligt *TCO*:s mening finns det inte anledning att i denna del tillerkänna den offentlige arbetsgivaren en särställning, något som inte heller skulle vara förenligt med kommitténs uttalade syfte att åstadkomma ett närmande mellan den offentliga och den privata arbetsmarknadens regelsystem. Liknande synpunkter anförs av *juridiska fakulteten vid Uppsala universitet*.

RÅ och *riksrevisionsverket* uttalar sig för bibehållandet av ett på sedvanligt sätt bestämt löneavdrag som ekonomisk disciplinpåföljd men tillstyrker att, om kommitténs förslag godtas, möjlighet till kvittning av penningplikt mot lönefordran skapas. *RÅ* erinrar om att kommittén i sitt principbetänkande framhöll att ledning vid beräkning av penningpliktens storlek kunde hämtas av de relativt enkla och lätthanterliga regler för bestämmande av dagsböters storlek som utvecklats vid de allmänna domstolarna. Enligt *RÅ*:s mening är emellertid dessa regler varken enkla eller lätthanterliga för den som inte i sin dagliga verksamhet sysslar med straffmättningsfrågor, varför införandet av en disciplinpåföljd sådan som den föreslagna med stor sannolikhet skulle föranleda betydande praktiska problem och en mycket oenhetlig praxis.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län förordar att penningplikten konstrueras så att den bl. a. i skattetekniskt avseende kommer att stå löneavdraget närmare. *Länsstyrelsen i Hallands län*, som i första hand avstyrker bibehållandet av någon form av ekonomisk sanktion, anför liknande synpunkter för det fall att penningplikt likväl bör komma i fråga.

SJ avstyrker både löneavdrag och penningplikt som disciplinpåföljd. *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet* avstyrker kommitténs förslag om disciplinpåföljder.

Förslaget att avskaffa de särskilda ämbetsstraffen av sättnin g och suspension lämnas, såsom tidigare nämnts, utan erinran av *JK*, *RÅ*, *socialstyrelsen*, *Svenska kommunförbundet*, *Svenska landstingsförbundet* och *SACO* samt avstyrks av de *juridiska fakulteterna vid Lunds universitet* och *Stockholms universitet*. *SJ* tillstyrker avskaffandet av suspension som disciplinpåföljd.

Kommitténs förslag att ersätta avsättning som ämbetsstraff med ett privaträttsligt avskedandeinstitut tillstyrks eller lämnas utan erinran av *riksförsäkringsverket* och *televerket*. *Försvarets civilförvaltning* ifrågasätter om inte kommitténs uttalande att arbetsgivaren i tveksamma fall bör avvakta utgången i brottmålet innan avskedande frågan slutligt prövas bör tas in i lagtexten eller åtminstone i motiven till ett blivande lagförslag. *Göta hovrätt* anser att det bör krävas att lagakraftgäande dom i brottmålet föreligger innan frågan om avskedande slutligt prövas. Såvitt gäller ordinarie domare och andra tjänste-

män med fullmakt på tjänsten föreslår hovrätten att frågor om avskedande i anledning av brott eller grov eller upprepad tjänsteförseelse skall prövas av allmän domstol i den för brottmål stadgade ordningen utan annat föregående förfarande inför disciplinnämnd än prövning av frågan huruvida saken skall anmälas till åklagare.

RA anser att den föreslagna bestämmelsen om avskedande i 12 § disciplinlagen bör utformas inte bara som en rätt utan fastmera som en skyldighet för arbetsgivare att tillse att arbetstagare, som visat sig uppenbarligen inte vara skickad att inneha sin tjänst, avskedas. Samma uppfattning uttalas av *JK*, *hovrätten för Nedre Norrland*, *SJ*, *statskontoret* och *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare*. *Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt* anser att åtminstone vid oriktig myndighetsutövning, mutbrott och brott mot tystnadsplikt frågan om avskedande inte bör överlämnas till arbetsgivarens gottfinnande.

Förhandlingsutredningen finner det vara en mindre tillfredsställande konsekvens av förslaget om införande av institutet avskedande i stället för avsättning som brottspåföljd att frågan om arbetstagarens skiljande från tjänsten bryts ut ur brottmålet. Samma uppfattning har *medicinalväsendets ansvarsnämnd* och *juridiska fakulteten vid Stockholms universitet*.

Det lämpligaste synes enligt *RA*:s mening vara att arbetsgivaren åläggs att i förekommande fall hos domstol framställa yrkande att domstolen måtte besluta om avskedande. *Arbetsmarknadsstyrelsen*, *länsstyrelserna i Stockholms län, Jönköpings län och Gävleborgs län* samt *Uppsala domkapitel* finner de synpunkter som i detta hänseende uttalats av ledamoten *Wisén* i hans reservation vara värda beaktande. *Hovrätten för Nedre Norrland* förordar att brottmålsdomstolen tillåts att på yrkande av endera parten i samband med brottmålet uppta frågan om avskedande till avgörande.

Kammarrätten i Stockholm ifrågasätter om inte skäl kan föreligga att införa en bestämmelse som ger Kungl. Maj:t möjlighet att dispensera från disciplinpåföljd om särskilda omständigheter föranleder därtill.

Det föreslagna stadgandet om avstängning av arbetstagare från tjänstgöring kommenteras av *hovrätten för Nedre Norrland*, som utgår från att avstängning skall få ske på grund av både brott och annan tjänsteförseelse samt att beslut därom skall gälla ej endast tills domstols dom vunnit laga kraft utan även under den tid därefter som kan förflyta tills arbetsgivarens beslut i frågan om avskedande vunnit laga kraft. *Hovrätten* förordar att lagtexten förtydligas i detta hänseende. Liknande synpunkter anförs av *försvarets civilförvaltning*. *SAV* finner det önskvärt att det av lagtexten klart framgår huruvida talan mot avstängningsbeslut skall kunna föras inte bara genom besvär i administrativ ordning utan även vid domstol. *Poststyrelsen* anser att bestämmelsen om att avstängningsbeslut inte får meddelas innan arbetstagaren haft tillfälle att yttra sig i ärendet bör utgå av praktiska skäl.

I anslutning till den föreslagna bestämmelsen om arbetsgivarens skyldighet att anmäla arbetstagare till åtal framhåller *arbetsmarknadsstyrelsen* önskvärdheten av att förvaltningsmyndighet även framdeles får göra hänvändelse till åklagarmyndighet i utredningssyfte när tillfredsställande utredning inte kan åstadkommas hos förvaltningsmyndigheten. *Poststyrelsen* anser att disciplinärt förfarande är att föredra även vid vissa lindrigare brott, t. ex. olovligt förfogande över smärre belysning, och att det därför bör övervägas att sätta ned de för dessa brott stadgade påföljderna till böter för att därigenom möjliggöra disciplinärt förfarande.

De föreslagna bestämmelserna till förekommande av dubbelbestraffning föranleder *JK* att konstatera att ett helt invändningsfritt samordningssystem uppenbarligen inte kan konstrueras och att det finns anledning anta att de med kommitténs förslag förenade olägenheterna endast undantagsvis skall uppträda i praktiken. *Poststyrelsen* har med utgångspunkt från sin praktiska erfarenhet samma uppfattning. *Socialstyrelsen* och *länsstyrelsen i Älvsborgs län* föreslår att domstol skall åläggas skyldighet att inhämta yttrande från arbetsgivaren i avskedande-frågan innan brottmålet avgörs. Varken kommitténs eller reservantens förslag utgör emellertid enligt länsstyrelsens uppfattning en godtagbar lösning av sammankopplingen mellan dom och avskedande. *Hovrätten för Nedre Norrland* anser att den föreslagna regeln i 33 kap. 5 § BrB kan vålla en del praktiska problem och anger två tänkbara lösningar. Den ena innebär att domstolen efter ett inledande skede av huvudförhandlingen fattar ståndpunkt i själva saken och först därefter inhämtar yttrande av arbetsgivaren. Den andra lösningen, som dock enligt hovrättens mening är så omständlig att den om möjligt bör undvikas, går ut på ett förfarande som efter mönster av 34 kap. 10 § BrB tillåter omprövning av påföljden. En liknande konstruktion skisseras av *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare*. Hovrätten för Nedre Norrland konstaterar vidare att den föreslagna bestämmelsen i 8 § disciplinlagen synes medge att arbetstagare, som av domstol med stöd av 33 kap. 4 § BrB meddelats påföljdseftergift för viss gärning, åläggs disciplinpåföljd för samma gärning, vilket inte är möjligt enligt gällande rätt. För att undvika denna konsekvens förordar hovrätten att orden "till påföljd" i förstnämnda bestämmelse får utgå. *Göta hovrätt* anser att det bör särskilt anges att arbetsgivare inte får ingripa med disciplinpåföljd sedan åtal väckts eller anmälan till åtal gjorts.

Kommitténs försök att lösa dubbelbestraffningsproblemet kritiserar av *överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt* samt *länsåklagarna i Kalmar län och Västmanlands län*. Överåklagaren anser att det i varje fall bör övervägas att tillskapa sådana regler att kumulering i görligaste mån kan komma till stånd mellan brottmål mot arbetstagare och civilmål, av-

scende domstolsprövning enligt 18 § disciplinlagen av avskedande eller disciplinpåföljd som grundas på samma brottslighet.

Göta hovrätt har ingen erinran mot den föreslagna preskriptionsfristen på två år vid disciplinpåföljd men anser i likhet med *RA* att en preskriptionsregel även bör finnas för avskedande. *Medicinalväsensdets ansvarsnämnd* ställer sig tveksam till en preskriptionstid på två år i fråga om medicinalärenden, enär en del skador, t. ex. vissa strålskador, uppträder först efter avsevärd tid. Nämnden vill dock inte föreslå någon särskild preskriptionsfrist för medicinalpersonal.

Det föreslagna förfarandet i disciplinärenden lämnas i huvudsak utan erinran av *televerket*, *Sveriges advokatsamfund*, *utredningen rörande ökad anställningstrygghet m. m.* och *SACO*. *Televerket* anser dock i likhet med *SAV* och *lönesystemutredningen* att den föreslagna ändringen i förvaltningslagen är alltför långtgående, medan *Sveriges advokatsamfund* understryker vikten av att arbetstagaren har rätt till biträde av försvarare inför disciplinmyndighet. Den senare frågan berörs också av *länsstyrelserna i Stockholms län och Hallands län*, som påpekar att arbetstagaren då fråga är om avskedande kommer i en väsentligt sämre ställning enligt kommitténs förslag än vad som gäller f. n. då avsättningsfrågan oftast prövas av domstol med möjlighet att förordna ofentlig försvarare.

JO konstaterar att handläggningen av disciplinärenden enligt kommitténs förslag liksom f. n. blir inkvisitorisk, vilket enligt *JO:s* mening är en klar brist.

Utredningen rörande ökad anställningstrygghet m. m. framhåller att det finns ytterligare frågor att behandla i samband med förfarandet i disciplinärenden, exempelvis om varsel skall lämnas till arbetstagarens fackliga organisation, arbetstagarens integritetsskydd vid tillämpningen av regeln om överläggning i disciplinärende med arbetstagarförening som arbetstagaren tillhör, verkan av åsidosättande av förfaranderegler samt möjligheten till interimistiskt domstolsbesked i avstängningssituationer.

Förslaget att den myndighet under vilken arbetstagaren lyder normalt skall fungera som disciplinorgan kritiserar av *JK*, som finner det betänkligt såväl från allmän synpunkt som av hänsyn till arbetstagaren att en myndighet på detta sätt förenar arbetsgivare- och bestraffningsfunktioner. Enligt *JK:s* mening förtjänar det övervägas att anförtro den disciplinära uppgiften åt ett domstolsliknande organ, gemensamt för exempelvis alla myndigheter — även kommunala — inom ett län och knutet till en allmän domstols kansliorganisation. Liknande synpunkter anförs av *statens vattenfallsverk* och *länsstyrelsen i Jönköpings län*.

Riksförsäkringsverket, *Statsanställdas förbund* och *SR* understryker vikten av att personalvårdsexpertis blir representerad i beslutsorganen och att arbetstagarna och deras organisationer bereds medinflytande.

Enligt *Systembolagets* mening bör avtal om disciplinansvar kunna avse även de organ som skall pröva ansvaret. *Sveriges advokatsamfund* anser det kunna övervägas att, om juristmedverkan i det beslutande organet inskränks till en ledamot, denne åtminstone i frågor som rör avskedande bör hämtas från annan myndighet än arbetstagens.

Göta hovrätt påpekar att 17 § första stycket i den föreslagna disciplinlagen innehåller en regel om att myndighet vid avgörande av disciplinärenden skall bestå av minst tre och högst fem ledamöter medan kommittén i motiven uttalar att tre eller fem personer skall delta i prövningen av sådana ärenden. Om disciplinorganet skall kunna bestå av fyra personer, anser hovrätten att en omröstningsregel bör tas in i disciplinlagen. Liknande synpunkter anförs av *hovrätten för Nedre Norrland* och *kriminalvårdsstyrelsen*.

Den föreslagna disciplinnämnden för vissa högre befattningshavare tillstyrks av flertalet av de remissinstanser som yttrat sig i saken. *Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet* och *Sveriges advokatsamfund* anser dock att bestämmelser om nämndens sammansättning bör ges i lag. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* framhåller att nämnden, som endast kommer att handlägga frågor om disciplinansvar, får domstolskaraktär och ifrågasätter på grund härav om inte handläggningen likväl kunde anförtros åt domstol. *Kammarrätten i Stockholm* anser att den personkrets, som berörs av den särskilda disciplinnämndens verksamhet, inte angivits helt tydligt i disciplinlagen.

När det gäller beslutande organ för kommunala befattningshavare hävdar *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* att en förstärkning av dessa organ måste ske, om möjligt genom att låta någon med domarerfarenhet ingå i organet eller i vart fall genom att tillförsäkra det biträde av juridisk sakkunskap. *TCO* förordar att beslutanderätten utövas av ett centralt organ för kommunen respektive landstinget, vari skall ingå lagfaren person om behovet av juridisk sakkunskap inte på annat sätt är tillgodosett inom organet. Beträffande skolområdet bör länskolnämnden enligt *TCO* och *SACO* även i fortsättningen vara disciplinorgan. *Sveriges advokatsamfund* anser det önskvärt att en reglering i lag sker beträffande sättet och formerna för utövningen av den kommunala bestraffningsrätten.

Avgörandet av disciplinfrågor inom de statliga bolag, som kan komma att beröras av disciplinlagens bestämmelser, bör enligt *TCO* anförtros åt en för bolagen gemensam fristående disciplinnämnd.

Benämningarna disciplinansvar och disciplin på följd kritiserats av *JO*, som framhåller att ansvarsbestämmelsernas uppgift inte endast bör vara att upprätthålla arbetsdisciplinen hos de offentliga funktionärerna utan också och framför allt att trygga allmänhetens krav på funktionärernas lojala iakttagande av meddelade föreskrifter angående den offentliga verksamheten. Inte minst i fråga om ansvar

för de högsta befattningshavarna och förtroendemän i styrelser och nämnder ter sig därför enligt JO:s mening de valda benämningarna missvisande. Liknande synpunkter anförs av RA.

8 Ansvarsregler för vissa funktionärsgrupper

8.1 Kommittén

Kommittén föreslår i samråd med grundlagberedningen särskilda ansvarsregler för statsråd, justitieråd, regeringsråd, JO och JK samt riksdagsledamöter och funktionärer i de organ som är underställda riksdagen. Sedan grundlagsreformen under mellantiden har genomförts på sätt tidigare berörts (se även prop. 1973: 90 och 1974: 35) är kommitténs förslag inte längre aktuellt såvitt gäller formerna för utkrävande av straffrättsligt ansvar för nämnda personkategorier (åtalsregler och forumbestämmelser). Däremot kvarstår frågorna om disciplinansvarets och, i några fall, avskedandeinstitutets tillämpning på dessa kategorier liksom på vissa andra grupper av funktionärer. Även en del frågor om det straffrättsliga ansvarets omfattning står fortfarande öppna.

Disciplinlagen skall enligt förslaget inte bli tillämplig på statsråden, högsta domstolens eller regeringsrättens ledamöter, JO eller ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling.

För statsråden föreslås inte något särskilt avskedandeinstitut, eftersom det nya misstroendeförklaringsinstitutet enligt kommitténs mening är tillräckligt. Kommittén påpekar att tillämpningen av detta institut kan föranledas även av en brottmålsdom. När det gäller justitieråd, regeringsråd och JO har även de frågor som avser skiljande från tjänsten fått sin lösning i samband med grundlagsreformen. För JK:s del föreslår kommittén inte några särskilda regler om avskedande, varför de i den föreslagna disciplinlagen intagna bestämmelserna därom skall tillämpas även beträffande honom. Bestämmelserna om disciplinpåföljd bör emellertid enligt kommitténs mening inte gälla JK.

Beträffande det straffrättsliga ansvaret för ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling, som enligt gällande rätt kan dömas endast för tagande av muta eller otillbörlig belöning och för brott mot tystnadsplikt men inte för tjänstemissbruk eller tjänstefel, föreslås ingen ändring i sak. Enligt kommitténs förslag skall således riksdagsmän — liksom ledamöter av beslutande kommunala församlingar — inte omfattas av straffbuden rörande missbruk av myndighet och vårdslöshet i myndighetsutövning. Ledamoten Wisén reserverar sig beträffande leda-

möter av kommunala församlingar, vilka enligt hans mening bör vara underkastade fullständigt straffrättsligt ansvar.

Den privaträttsliga syn på avskedandefrågan, som ligger till grund för kommitténs förslag beträffande offentliga funktionärer i allmänhet, stämmer enligt kommitténs mening mindre väl i fråga om församlingsledamöters rätt till sina uppdrag. Kommittén föreslår i stället att frågan om sådan ledamots skiljande från uppdraget prövas ex officio av allmän domstol i samband med brottmålet. Beträffande riksdagsledamöter har denna lösning, såsom tidigare nämnts, redan lagfästs i samband med grundlagsreformen.

Såvitt gäller fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt riksdagens revisorer förordar kommittén att det införs möjlighet för något riksdagens organ, lämpligen finansutskottet, att besluta om avskedande i fall av brott eller ej längre straffbar tjänsteförseelse i överensstämmelse med de regler därom som upptagits i den föreslagna disciplinlagen. Beträffande arbetstagare hos riksdagen och dess verk anser kommittén att de regler om disciplinpåföljd, avskedande etc. som föreslagits i fråga om andra offentliga funktionärer bör äga tillämpning, varvid beslut enligt disciplinlagen lämpligen bör fattas av riksdagens förvaltningsstyrelse eller av den riksdagen underställda myndighet under vilken vederbörande arbetstagare lyder. Kommittén framlägger dock inga förslag till erforderliga ändringar i sådana instruktioner och andra för riksdagsförvaltningens funktionärer avsedda författningar som det ankommer på riksdagens att ensam besluta.

Goda skäl kan enligt kommitténs mening anföras för att låta samma ansvarsregler gälla för präster som för andra offentliga funktionärer. Åtskilliga av dessa regler tillhör emellertid för prästernas del området för kyrkolagstiftning och kommittén anser det inte vara lämpligt att i disciplinlagen ta in bestämmelser av kyrkolags karaktär. I stället föreslår kommittén att i lagen (1936: 567) om domkapitel tas in hänvisning till de bestämmelser i disciplinlagen som bör äga tillämpning på präster och att dessa bestämmelser görs tvingande. Rörande biskop föreslås att en särskilt inrättad disciplinnämnd prövar disciplin- och avskedandefrågor.

Enligt 2 § kungörelsen (1964: 428) om medicinalpersonal står all medicinalpersonal, såväl den offentligt verksamma som den privatpraktiserande, i sin yrkesutövning under socialstyrelsens inseende och kan av socialstyrelsen tilldelas varning eller anmälas till åtal för försummelse, oförstånd eller oskicklighet i yrkesutövningen. Socialstyrelsens disciplinära befogenhet utövas av en särskild till styrelsen knuten nämnd, medicinalväsendets ansvarsnämnd. Kommittén konstaterar att den föreslagna reformen i fråga om disciplinansvar i offentlig tjänst i huvudsak inte behöver föranleda någon ändring i formerna för utövningen av socialstyrelsens tillsyn. Kommittén har därför i stort sett inskränkt sig till att reglera den kompetenskonflikt som redan enligt gällande ordning

kan uppkomma mellan ansvarsnämnden och den myndighet som har att tillämpa de allmänna bestämmelserna om disciplinansvar för offentliga funktionärer. Sålunda föreslås ett särskilt stadgande i disciplinlagen att disciplinpåföljd enligt denna lag inte får åläggas den som tillhör medicinalpersonal vilken i sin yrkesutövning står under socialstyrelsens in-seende för förseelse i denna yrkesutövning. Om den förseelse som ansvarsnämnden sålunda har att pröva innefattar brottslig gärning eller eljest är grov, skall däremot beslut om avskedande kunna fattas enligt reglerna i disciplinlagen.

De ändringar som föreslås i regelsystemet för medicinalpersonal bör enligt kommitténs mening genomföras även i fråga om veterinärer.

I anslutning till ett uttalande i principbetänkandet att taxeringsmän, jurymedlemmar och andra uppdragstagare som utövar offentlig myndighet bör kunna straffas för oriktig myndighetsutövning föreslår kommittén att bestämmelsen i 113 § gamla RF om straffrättslig immunitet för taxeringsmän i fråga om debitering och taxering skall utgå utan att ersättas av någon annan regel av motsvarande innebörd. Den efter betänkandets framläggande antagna nya RF saknar motsvarighet till nämnda stadgande.

8.2 Remissyttrandena

JK har inte någon annan erinran mot kommitténs förslag i denna del än att *JK* enligt hans mening bör vara helt undantagen från disciplinlagens tillämpningsområde. Enligt *RA:s* mening bör den föreslagna disciplinlagen inte äga tillämpning på *RA* i vidare mån än som föreslagits beträffande *JK*.

Förslaget att ledamöter av beslutande kommunala församlingar skall vara undantagna från straffansvar för missbruk av myndighet och vårdslöshet i myndighetsutövning tillstyrks av *Svenska kommunförbundet* och *Svenska landstingsförbundet* samt avstyrks av *överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt*, *statskontoret* och *LO*. *RA* anser att ledamöter av beslutande såväl statliga som kommunala församlingar bör kunna drabbas av straffansvar för nämnda brott och enligt *Sveriges advokatsamfund* borde det inte föreligga något hinder att låta i varje fall uppsåtligt missbruk av offentlig myndighet av ifrågavarande ledamöter falla in under det straffbara området.

I fråga om sådana riksdagen underställda organ i vilka ingår såväl riksdagsmän som personer valda utanför riksdagen påpekar *JO* att kommitténs förslag synes innebära att de ledamöter som inte också är riksdagsmän omfattas av den föreslagna straffbestämmelsen i 20 kap. 1 § BrB medan sådana ledamöter som är riksdagsmän inte gör det. Mot en sådan lösning har *JO* betänkligheter och förordar i stället en ordning

som innebär lika ansvarsregler för båda dessa kategorier av befattningshavare.

Fullmäktige i riksbanken avstyrker förslaget att låta något riksdagens organ besluta om avskedande av ledamot av fullmäktige på grund av brott och förordar i stället att frågan om skiljande från uppdraget prövas av den domstol som dömer i brottmålet. *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* anser det vara principiellt oriktigt att beslutanderätten i disciplinären beträffande sådana ledamöter av riksdagens organ som utsetts av annan än riksdagen skall ankomma på ett riksdagsorgan.

Den föreslagna regleringen beträffande präster lämnas utan erinran av *Uppsala domkapitel*.

Medicinalväsendets ansvarsnämnd anser det angeläget att det även i fortsättningen finns ett centralt organ för tillsyn över medicinalpersonal och att dess möjlighet till disciplinär bestraffning bibehålls. *Lantbruksstyrelsen* har i och för sig ingenting att erinra mot de föreslagna ansvarsreglerna för veterinärer men framhåller att förfarandereglerna med tanke särskilt på verksamheten vid veterinärväsendets ansvarsnämnd kan behöva byggas ut ytterligare av rättssäkerhetsskäl.

Hovrätten för Nedre Norrland påpekar att kompetenskonflikter av liknande slag som dem som kan uppkomma beträffande medicinal- och veterinärpersonal kan aktualiseras mellan arbetsgivare och Sveriges advokatsamfund i fråga om advokater som är anställda vid de allmänna advokatbyråerna.

Länsstyrelserna i Stockholms län och Hallands län anser det fortfarande vara av allmänt intresse för taxeringsarbetet att ledamöter av taxeringsnämnd inte kan ställas till ansvar för beslutade taxeringar.

9 Processuella frågor

9.1 Kommittén

Kommittén föreslår att samtliga tvistefrågor i det offentliga anställningsförhållandet — inklusive tvister rörande avskedande och disciplinpåföljder — skall kunna prövas av allmän domstol eller, där tvisten rör offentlig arbetsgivare vars arbetsavtal regleras av kollektivavtal, av arbetsdomstolen. Arbetstagare som inte är nöjd med arbetsgivarens beslut skall således enligt förslaget i regel inom fyra veckor efter det han fått del av beslutet kunna väcka talan vid allmän domstol respektive arbetsdomstolen om överprövning av detta. Samtidigt föreslås att lagen (1965: 276) om inskränkning i rätten att föra talan mot offentlig arbetsgivares beslut ändras så att arbetstagare inte längre skall ha möjlighet att anföra administrativa besvär i frågor av förevarande slag.

När det gäller avskedande av statstjänsteman med fullmakt på tjänsten föreslås ett modifierat överprövningsförfarande. Om fullmaktshava-

ren inom en vecka efter det han fått del av beslutet om avskedande anmäler missnöje däröver hos arbetsgivaren, skall det åligga denne att vid äventyr att beslutet förfaller väcka talan vid domstol för prövning av beslutets giltighet. Detsamma bör enligt ledamoten Wisén gälla sådana statstjänstemän, som förordnats på viss tid och som f. n. inte är underkastade disciplinärt ansvar.

Vidare föreslår kommittén att beslut om avskedande inte får verkställas förrän beslutet slutligt prövats av domstol eller, om talan om sådan prövning inte väcks, tid för väckande av talan utgått.

Beträffande mål om disciplinpåföljd påpekar kommittén att domstol utan särskilt stadgande därom alltid torde kunna ange den påföljd som tjänsteförseelsen förskyller där domstolen inte finner skäl att förklara disciplinbeslutet helt ogiltigt. Enligt kommitténs mening torde dock domstol i mål vari yrkas ogiltigförklaring av avskedandebeslut inte kunna ex officio i domslutet fastställa den disciplinpåföljd som eventuellt kunnat utgå i stället för avskedande.

Den offentlige arbetsgivaren föreslås alltid få bära sina egna rättegångskostnader oberoende av utgången i målet utom där kostnaderna vållats av arbetstagarens vårdslöshet.

9.2 Remissyttrandena

Kommitténs förslag lämnas utan erinran av *poststyrelsen*, *kammarrätten i Stockholm*, *lönesystemutredningen*, *utredningen rörande ökad anställningstrygghet m. m.* och *SACO*.

Generaltullstyrelsen ifrågasätter om det inte är lämpligt att behålla nuvarande treveckorsfrist för talan mot beslut i disciplinärenden.

JO konstaterar att i de fall, där det enligt förslaget ankommer på särskild disciplinnämnd att besluta om avskedande av fullmaktshavare, är det nämnden och inte arbetsgivaren som har att väcka talan vid domstol för prövning av beslutets giltighet om arbetstagaren anmäler missnöje med beslutet. Detta ter sig enligt *JO* överraskande med hänsyn till nämndens funktion men i sak dock inte orimligt. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* finner konstruktionen egendomlig och anser att beslutet, när missnöjesanmälan sker, automatiskt skall hänskjutas till domstol. *JO* anser det vidare vara tvacksamt om den avskedade skall ge sitt missnöje tillkänna hos nämnden eller hos arbetsgivaren och om det är nämnden eller annan myndighet som har att besluta om fullföljd av talan därast käromålet skulle ogillas i första instans.

Länsstyrelsen i Stockholms län finner den rättsliga innebörden av en av domstol meddelad dom efter överprövning av arbetsgivares beslut om avskedande eller disciplinpåföljd vara något oklar och ifrågasätter om inte detta spørsmål från allmän rättssäkerhetssynpunkt bör erhålla en klarare belysning. Frågan om effekten av ogiltigförklaring av ett av-

skedandebeslut berörs också av *utredningen rörande ökad anställningstrygghet m. m.*, som säger sig diskutera en något annorlunda lösning än den som förutsätts av kommittén.

Länsåklagaren i Uppsala län anser att en komplettering av de processuella reglerna bör ske så att domstol får möjlighet att ersätta ett avskedandebeslut med beslut om viss disciplinpåföljd. Det påpekas att det annars finns risk för att domstolen måste pröva saken i två olika processer. Frågan berörs även av *SJ* och *SAV*.

Det för fullmaktshavare föreslagna förfarandet bör enligt *Göta hovrätt*, *länsstyrelsen i Jönköpings län* och *TCO* tillämpas även beträffande andra arbetstagare. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* anser det förhållandet att fullmaktsinnehavaren måste företa en anmälan för att få beslutet om avskedande prövat av domstol innebära ett försvagande av hans ställning. Liknande synpunkter anförs av *juridiska fakulteterna vid Lunds universitet och Stockholms universitet*.

Förslaget att talan mot offentlig arbetsgivares beslut om avskedande eller disciplinpåföljd i vissa fall skall fullföljas hos arbetsdomstolen kritiserar av *televerket* och *samliga juridiska fakulteter*. *Göta hovrätt* påpekar att arbetsdomstolen inte består av fast anställda domare utan av ledamöter förordnade på viss tid.

Socialstyrelsen och *SJ* förordar att fullföljdsförfarandet bevaras inom förvaltningsprocessens ram. *Riksrevisionsverket* anser att oavsett om mål angående överprövning av disciplinärenden handläggs av allmän domstol eller arbetsdomstolen skall regeringsrätten även i fortsättningen vara sista instans. *Televerket* framhåller att en sådan inskränkning av den administrativa besvärsrätten som kommittén föreslagit bör övervägas först efter en mera ingående och generell prövning av hela besvärsinstitutet.

10 JO:s och JK:s tillsyn

10.1 Kommittén

Kommittén föreslår att JO:s tillsyn skall omfatta alla utövare av offentlig myndighet vare sig de är knutna till de traditionella statliga eller kommunala myndighetsorganen eller intar en från dessa organ fristående ställning. Tillsynen bör enligt förslaget vidare omfatta den offentliga verksamhet i övrigt som utövas av de arbets- och uppdragstagare som avses med den föreslagna disciplinlagen, sålunda bl. a. personal hos sådana samhällsägda företag som utövar mera väsentliga offentliga funktioner eller som innehar monopolställning.

Då en person som står under JO:s tillsyn gör sig skyldig till brottslig gärning med avseende på sin tjänsteutövning bör JO enligt kommitténs förslag ingripa med åtal eller i vissa fall göra anmälan till allmän åkla-

gare. Kan tjänsteförseelse endast föranleda disciplinansvar anser kommittén att JO bör kunna göra anmälan till vederbörande arbetsgivare som då har att pröva ansvarsfrågan. Någon rätt för JO att uppträda som part i disciplinärendet hos det beslutande organet eller inför domstol bör enligt kommitténs mening däremot inte komma i fråga.

De för JO föreslagna reglerna avses också gälla den tillsyn som utövas av JK.

Ledamoten Wisén anser med hänsyn till skyddsbehovet erforderligt att JO och JK ges möjlighet att vid behov ingripa för att få arbetstagare skild från sin befattning på grund av icke kriminaliserad tjänsteförseelse. JO och JK bör enligt Wiséns mening också äga rätt att vid domstol yrka avskedande eller disciplinpåföljd, respektive strängare sådan om disciplinmyndighetens beslut befinnes otillfredsställande.

10.2 Remissyttrandena

Kommitténs förslag om tillsynsområde för JO och JK godtas av JO, JK och SACO. JO påpekar emellertid att förslaget innefattar en utvidgning av JO:s nuvarande tillsynsområde och anser att detta i betraktande av den under senare år alltmer ökade arbetsbördan för JO är ägnat att inge betänkligheter. Den lättnad som vinnes genom kommitténs förslag att JO i vissa fall inte skall vara skyldig att själv åtala utan kan nöja sig med att anmäla förhållandet till allmän åklagare innebär enligt JO:s erfarenheter inte någon nämnvärd arbetsbesparing utan andra åtgärder måste vidtagas för att hålla arbetsbördan på en rimlig nivå.

RÅ anser att RÅ bör undantas från tillsyn av JO och JK samt att vissa frågor om behörighet att besluta om och utföra åtal mot RÅ för brott i tjänsten bör utredas.

AB Svensk Bilprovning påpekar att förslaget innebär att besiktningmännen blir ställda under såväl JO:s som trafiksäkerhetsverkets tillsyn och ifrågasätter om inte detta från principiell synpunkt kan innebära risk för kompetenskonflikter.

Sveriges Radio motsätter sig att JO och JK skall ha tillsynsrätt över bolagets anställda. Även Systembolaget har vissa erinringar mot förslaget om tillsyn från JO:s och JK:s sida över dess personal.

Kommitténs förslag att JO och JK inte skall ha rätt att uppträda som part i disciplinärende vare sig inför myndigheten eller domstol och inte ha talerätt mot disciplinmyndighetens beslut kritiserar av samtliga de instanser som yttrat sig i frågan, bl. a. JK, JO, Göta hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Hallands och Gävleborgs län, riksförsäkringsverket, SJ och samtliga juridiska fakulteter. JK framhåller, att det synes vara uppenbart att JO och JK — som båda har att fristående från förvaltningshierarkin värna medborgarnas rättssäkerhet — inte bör fråntas de möjligheter de nu har att i sista

hand genom talan inför domstol verka för en rättstillämpning som beaktar inte bara de intressen som kan finnas hos parterna i anställningsförhållandet utan också den enskilde medborgarens rätt. JO erinrar om att JO:s uppgift enligt RF är att ha tillsyn över att lagar och författningar efterlevs i vad de skall tillämpas av de offentliga tjänstemännen och förtroendemännen. Övervakningen sker dels i de enskilda medborgarnas intresse dels för riksdagens räkning och tillsynen innebär, enligt JO, en garanti mot ämbetsmannavälde som är till men såväl för den enskilde som för riksdagen. Visserligen avskaffas inte åtalsrätten, som inneburit att JO på ett betryggande och eftertryckligt sätt kunnat fullgöra sin kontrolluppgift, men den blir genom den föreslagna avkriminaliseringen tämligen betydelselös. Enligt JO:s erfarenheter är det inte ämbetsmannavälde i dess mera flagranta former som JO har till huvuduppgift att bekämpa utan i stället sådana störningar i funktionerna som hänför sig till långsam handläggning, bristande servicevilja och avogt bemötande av allmänheten. Det finns vidare en i och för sig förklarlig tendens att ge den egna myndighetens behov företräde framför allmänhetens. Om det hos en myndighet har utbildats en viss tradition, rutin eller annan praxis som rimmar mindre väl med vad statsmakterna förväntar sig av myndigheten blir det svårt för JO att få bukt med detta om inte JO har mera effektiva medel till sitt förfogande än vad som föreslagits. JO anser det vara att föredraga att han får formlig talerätt och partsställning i disciplinmålet men vill inte påyrka detta. Däremot bör JO tilläggas rätt att föra talan mot disciplinmyndighetens beslut, när detta går JO emot.

Kommittén har i betänkandet, utan att föreslå några uttryckliga stadganden, tagit upp frågan om den enskilde funktionärens rätt att påkalla disciplinmyndighetens beslut i ärende där JO eller JK ansett funktionären ha förfarit felaktigt men inte anmält ärendet till disciplinmyndigheten. *Riksrevisionsverket* och *riksförsäkringsverket* anser att det bör finnas uttryckliga stadganden som ger funktionären sådan rätt. Frågan berörs även av *juridiska fakulteten vid Lunds universitet* och *SACO*.

11 Den militära sektorn

11.1 Kommittén

Kommittén framhåller att syftet med det rikt utvecklade system av särbestämmelser, som råder för krigsmän i ansvarshänseende, är att trygga krigsmaktens effektivitet varvid särskild vikt lagts vid kravet att upprätthålla krigsmännens lydnessplikt. Eftersom det stora flertalet krigsmän tjänstgör till följd av värnplikt och inte på grund av tjänsteavtal, är utrymmet begränsat för en tillämpning av den privaträttsliga grundsyn som kommittén anlagt vid utformningen av ett nytt ansvars-

system för den civila sektorn av offentlig verksamhet. Det finns emellertid enligt kommitténs mening anledning överväga om inte förenklingar i det militära ansvarssystemet kan genomföras utan att man åsidosätter de intressen som reglerna är avsedda att trygga. Kommittén anser att det omfattande utredningsarbete som måste föregå en så genomgripande reform ligger utanför ramen för kommitténs utredningsuppdrag men förordar att en översyn av det militära ansvarssystemet i dess helhet kommer till stånd.

Endast förslag till en begränsad reform avseende anställda krigsmän med typiskt civila arbetsuppgifter läggs därför fram. Det föreslås sålunda att anställda krigsmän med sådan tjänstgöring skall omfattas av samma ansvarsregler som föreslagits för den civila personalen. Betänkandet innehåller också förslag till ett fåtal följdändringar i 21 kap. BrB om brott av krigsmän.

De tidigare berörda förslagen om avskaffande av avsättning och suspension som brottspåföljder och införande av ett avskedandeinstitut avser även anställda krigsmän.

11.2 Remissyttrandena

Kommitténs förslag lämnas i princip utan erinran av *ÖB, chefen för flygvapnet* och *SR*.

Chefen för armén anser det alltjämt vara lämpligast att krigsmän följer ett enhetligt militärt disciplinsystem oavsett om tjänsten utförs vid civilt statligt verk eller vid truppförband. Liknande synpunkter anförs av *TCO*.

12 Följdändringar i 17 kap. brottsbalken

12.1 Kommittén

Med hänsyn till det samspel som råder mellan ansvarsreglerna för offentliga funktionärer samt de sanktionsbestämmelser — intagna i 17 kap. BrB — som riktar sig mot tredje man och har till syfte att förhindra obehöriga påtryckningar på utövarna av offentlig verksamhet föreslår kommittén vissa följdändringar i nämnda sanktionsbestämmelser.

Sålunda föreslås att de i 1, 2 och 4 §§ upptagna brottstyperna (våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd) skall avse angrepp endast på person som utövar offentlig myndighet. Vidare innebär förslaget att den i 5 § samma kapitel behandlade särskilda brottstypen missfirmelse mot tjänsteman skall utgå och att gärningar av detta slag framdeles skall bestraffas endast som förolämpning enligt 5 kap. 3 § BrB. Stadgandet i 5 kap. 5 § BrB att förolämpning inte

får åtalas av annan än målsägande bör enligt kommittén samtidigt förse med en undantagsbestämmelse av innebörd att förolämpning mot någon i eller för hans utövande av offentlig myndighet får åtalas av åklagare efter angivelse av målsägande om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. Kommittén föreslår också att den mot 17 kap. 5 § BrB svarande bestämmelsen i 7 kap. 4 § 7 tryckfrihetsförordningen om ansvar för missfirmelse mot tjänsteman som sker i tryckt skrift skall ändras till att avse endast förolämpning mot någon i eller för hans utövning av offentlig myndighet.

Vidare föreslås att straffbestämmelsen i 17 kap. 7 § om bestickning ändras så att den personkrets som skyddas mot detta brott överensstämmer med den krets som skall vara underkastad ansvar för mutbrott.

De i 14 § och 15 § första stycket första punkten samma kapitel intagna stadgandena om obehörig tjänsteutövning resp. föregivande av allmän ställning föreslås ersatta av en ny regel av innehåll att den som obehörigen ger sig ut för att utöva offentlig myndighet skall dömas för föregivande av allmän ställning. Någon ändring av påföljden — böter eller fängelse i högst sex månader — föreslås inte.

12.2 Remissyttrandena

De föreslagna ändringarna lämnas utan erinran av JK och *poststyrelsen*. JK förordar dock att bestämmelsen i 7 kap. 4 § 7 tryckfrihetsförordningen skall utgå helt.

RÅ tillstyrker förslaget att upphäva 17 kap. 5 § BrB men anser i likhet med *överåklagaren i Malmö åklagardistrikt* och *Göta hovrätt* att den föreslagna åtalsregeln i 5 kap. 5 § BrB är alltför restriktiv. Förutgåendet "av särskilda skäl" bör enligt RÅ:s mening utgå. Vidare anser RÅ liksom *överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt* att strafflatituden i den föreslagna straffbestämmelsen i 17 kap. 15 § BrB är alltför låg med hänsyn till att bestämmelsen kommer att omfatta även kvalificerade fall där det kan föreligga behov av att använda tvångsmedel. RÅ föreslår därför att nu gällande latitud för grovt brott bibehålls.

Förslaget att upphäva straffbestämmelsen i 17 kap. BrB om missfirmelse mot tjänsteman avstyrks av *överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt* samt *länsstyrelserna i Stockholms län och Hallands län*. Enligt länsstyrelsernas mening föreligger behov av ett särskilt ämbetskydd främst för sådan personal som utför polisiära och exekutiva arbetsuppgifter.

Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet anser det vara tvivelaktigt om den föreslagna lagtexten i 17 kap. 1 § BrB medger en sådan av kommittén angiven tolkning att den funktionär i vars befattning ingår att utöva myndighet är skyddad i all verksamhet i befattningen såsom förrättning, utredningsarbete etc. Det synes enligt fakulteten vara

onödigt att ha speciella stadganden som skyddar en del av tjänstemannens verksamhet i tjänsten men inte hela denna verksamhet, eftersom de vanliga reglerna i 3 och 4 kap. BrB kan tillämpas vid beivrande av angrepp på tjänsteman i eller för hans tjänst och möjlighet därvid finns att vid straffmätningen beakta att angreppet avsåg hans tjänst. Även *överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt* är kritisk mot utformningen av 17 kap. 1 § BrB.

13 Föredraganden

13.1 Principerna för ett nytt sanktionssystem

Det nuvarande ämbetsansvarssystemet framstår som föråldrat och behäftat med åtskilliga brister. Särskilt anmärkningsvärt är att så gott som varje förseelse i tjänsten åtminstone principiellt sett är straffbelagd. Bestämningen av de tjänstemannagrupper, som är underkastade straffansvar och/eller disciplinansvar, bygger vidare på mycket vaga och oenhetliga kriterier. I stor utsträckning är bägge ansvarsformerna tillämpliga samtidigt utan att några motiv för denna reglering står att finna. Härtill kommer att uppsägning ofta kan tillämpas alternativt till de offentligrättsliga påföljderna. De reformer som föreslås av ämbetsansvarskommittén går i huvudsak ut på en avsevärd inskränkning av det straffbara området, en rationellare bestämning av den personkrets som skall vara underkastad straffansvar samt ett närmande mellan den offentliga och den privata arbetsmarknadens sanktionssystem. Dessa riktlinjer anser jag, i likhet med flertalet remissinstanser, vara väl ägnade att läggas till grund för utformningen av ett nytt sanktionssystem avseende offentliga arbets- och uppdragstagare, i det följande sammanfattade under beteckningen offentliga funktionärer.

13.2 Avtalsförbudet i 3 § statstjänstemannalagen

Statstjänstemannalagen (1965: 274, omtryckt 1974: 1009) äger, med vissa undantag, tillämpning på anställning med staten som arbetsgivare och tjänsteman som arbetstagare. Som tidigare har nämnts anställs numera i princip alla arbetstagare hos staten som tjänstemän. Enligt 3 § statstjänstemannalagen gäller i anställningsförhållande på vilket lagen är tillämplig vad som är bestämt i avtal. Avtal får dock inte träffas om inrättande eller indragning av tjänst eller tjänsteorganisationens utformning i övrigt, om myndighets verksamhet eller om anställnings- eller

arbetsvillkor som regleras i lagen eller i författning vartill lagen hänvisar eller enligt lagen tillhör regeringens, riksdagens eller myndighets beslutanderätt. Har avtal träffats i strid mot detta förbud är avtalet i denna del utan verkan. En i stort sett motsvarande bestämmelse finns i 2 § kommunaltjänstemannalagen (1965: 275, ändrad senast 1974: 1010).

En av statstjänsteman i tjänsten begången förseelse mot gällande lag eller annan författning, t. ex. statstjänstemannalagen, allmänna verksamstadgan, instruktion eller arbetsordning, kan enligt gällande rätt föranleda — vid sidan av den civilrättsliga påföljden uppsägning när det gäller andra tjänstemän än fullmaktshavare m. fl. — straffrättsligt ansvar eller, om förseelsen är av ringare beskaffenhet och tjänstemannen är underkastad disciplinansvar, disciplinpåföljd. Om tjänstemannen där emot bryter mot bestämmelse i avtal, torde varken straffrättsligt ansvar eller disciplinansvar kunna utkrävas utan i stället är det endast privaträttens sanktionssystem som träder in. Denna reglering är uppenbarligen inte tillfredsställande. I likhet med kommittén anser jag därför att ett nytt sanktionssystem skall kunna tillämpas inom alla delar av det offentliga anställningsförhållandet och således oberoende av om den förseelse som skall beivras utgör ett brott mot avtal eller mot författning.

En sådan ordning skall enligt kommittén nås genom att man anlägger en privaträttslig syn på hela det offentliga anställningsförhållandet, vilket därmed blir att se som till alla delar avtalsgrundat. Lagtekniskt skall enligt kommitténs förslag en sådan ordning åstadkommas genom att föreskrifterna i 3 § statstjänstemannalagen och 2 § kommunaltjänstemannalagen att avtal inte får träffas om vissa angelägenheter ersätts av bestämmelser som anger att det i avtal inte får föreskrivas inskränkning i rätt för arbetsgivaren att ensam besluta om dessa angelägenheter. Efter dessa lagändringar skall det kunna ses som en avtalsförpliktelse för arbetstagaren att uppfylla de villkor arbetsgivaren uppställer på de områden där hans ensidiga bestämmanderätt inte får inskränkas genom avtal.

Den av kommittén föreslagna lösningen kritiserar av vissa remissinstanser såsom ägnad att komplicera förvaltningsprocessen och leda till missförstånd. Ett par remissinstanser uttalar uppfattningen att det eftersträvade resultatet kan nås utan den föreslagna lagändringen.

Efter samråd med statsrådet Löfberg vill jag anföra följande. Jag delar uppfattningen att den föreslagna lagändringen inte är nödvändig. Ytterligare en anledning att avstå från lagändring är att arbetsrättskommittén (In 1971: 03) i sitt nyligen framlagda slutbetänkande, Demokrati på arbetsplatsen (SOU 1975: 1), har aktualiserat frågan i ett större sammanhang och att det därför är olämpligt att nu föregripa de överväganden som denna kommittés arbete kan leda till. På grund av det anförda förordar jag att den nuvarande ordningen med avtalsförbud i berörda

stadganden i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannalagen t. v. behålls.

13.3 Det straffrättsliga ansvarsområdet

Det grundläggande motivet för både straffrättsliga och utomstraffrättsliga sanktioner är enligt ämbetsansvarskommitténs förslag samhällsmedlemmarnas intresse av att offentliga funktioner utan ovidkommande hänsyn fullgörs på ett riktigt sätt. De straffrättsliga sanktionerna föreslås knutna till de allvarligaste angreppen mot detta intresse, vilket innebär en omfattande avkriminalisering i förhållande till vad som gäller nu. Det föreslås sålunda att de nuvarande straffbestämmelserna i 20 kap. brottsbalken (BrB) ersätts av tre nya ansvarsregler, nämligen om oriktig myndighetsutövning, om mutbrott och om brott mot tystnadsplikt. Straffansvar för vanliga tjänstefel föreslås alltså bortfalla.

Genom de föreslagna ändringarna i BrB vinner man den fördelen att såväl kretsen av ansvariga personer som det straffbara området bestäms efter mera rationella kriterier än hittills har varit fallet samtidigt som domstolar och åklagare befrias från handläggningen av mindre allvarliga förseelser. Ty även om det, såsom senare skall beröras, bör finnas möjlighet att ställa den offentlige arbetsgivarens beslut om disciplinpåföljd för en sådan förseelse under domstols prövning, torde man kunna räkna med att sådana mål blir färre till antalet än vad åtalen för tjänstefel är f. n.

En avkriminalisering av tjänstefel innebär inte att straffrättsliga sanktioner för förseelser i tjänsten av andra funktionärer än dem som utövar myndighet bortfaller helt. I den mån tjänsteförseelsen är av allvarligare slag kan den sålunda inte sällan vara att hänföra under annan bestämmelse i BrB, exempelvis 8 kap. 1 § (stöld), 10 kap. 5 § (trolöshet mot huvudman) eller 13 kap. 6 § (allmänfarlig vårdslöshet).

Jag ansluter mig alltså till de av kommittén föreslagna allmänna principerna för det straffrättsliga sanktionssystemets utformning, vilka även har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser.

Den centrala straffbestämmelsen i kommitténs förslag är stadgandet om *oriktig myndighetsutövning*. I överensstämmelse med principen att det nya sanktionssystemet bör utformas efter de offentliga funktionernas art och inte bero av sådana förhållanden som tjänstemannaställning eller liknande anges inte någon särskild personkrets i den föreslagna lagtexten. Ansvarsregeln är avsedd att gälla var och en som utövar offentlig myndighet oberoende av hans rättsförhållande till det allmänna. Innebörden av begreppet myndighetsutövning blir alltså avgörande för bestämmelsens tillämpningsområde.

Begreppet myndighetsutövning förekommer i 3 kap. 2 § första stycket skadeståndslagen (1972: 207). Enligt denna bestämmelse skall staten

eller kommun ersätta personskada, sakskada eller ren förmögenhetskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar. I motiven till denna lag (prop. 1972: 5 s. 311 f) uttalade jag bl. a. att ett utmärkande drag för de förvaltningsakter, som betecknas som utövning av offentlig myndighet, är att det rör sig om beslut eller åtgärder som ytterst är uttryck för samhällets maktbefogenheter och att de kommer till stånd och får rättsverkningar för eller emot den enskilde i kraft av offentligrättsliga regler, inte på grund av avtal eller i övrigt regler av privaträttslig natur. Jag konstaterade vidare att en beskrivning av uttrycket myndighetsutövning med utgångspunkt i dessa kriterier stämmer väl överens med de uttalanden om begreppets innehåll som jag gjorde i anslutning till 3 § första stycket i förslaget till förvaltningslag (prop. 1971: 30 del 2 s. 331). Myndighetsutövning karakteriserades i det sammanhanget som utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande. Begreppet myndighetsutövning används också i 11 kap. 6 § tredje stycket och 7 § nya regeringsformen (RF). Enligt den första av dessa bestämmelser kan förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning överlämnas till bolag, förening, samfällighet eller stiftelse genom lag, medan den senare bestämmelsen innehåller förbud för myndighet — också riksdagen och kommuns beslutande organ — att bestämma hur förvaltningsmyndighet i särskilt fall skall besluta i ärende som rör bl. a. myndighetsutövning. Beträffande innebörden av begreppet hänvisade jag i förslaget till ny regeringsform m. m. (prop. 1973: 90 s. 397) till vad jag hade anfört i förslaget till förvaltningslag.

Kommittén anmärker att den innebörd som kommittén tillagt begreppet myndighetsutövning är väl förenlig med den beskrivning av begreppets innehåll som har gjorts i motiven till förvaltningslagen (1972: 290) och skadeståndslagen och att man således vinner den fördelen att begreppet i allt väsentligt får samma innebörd i såväl skadeståndsrättslig och förvaltningsrättslig som straffrättslig lagstiftning.

I likhet med kommittén anser jag det vara lämpligt att vid utformningen av förevarande straffbestämmelse utgå från begreppet myndighetsutövning. Jag delar också kommitténs uppfattning att det är en fördel om detta begrepp får i huvudsak samma innebörd inom olika områden av lagstiftningen. Det måste emellertid samtidigt beaktas att de berörda bestämmelserna i förvaltningslagen och skadeståndslagen både sinsemellan och i förhållande till den föreslagna straffbestämmelsen företer stora skillnader i fråga om tillämpningsområde och syfte. Föreskriften i förvaltningslagen avser sålunda att avgränsa de ärenden där regler om aktinsyn, kommunikation, beslutsmotivering och underrättelse om beslut skall tillämpas. Det är alltså här endast fråga om sådan myndighetsutövning som mynnar ut i bindande beslut, medan såväl stadgan-

det i skadeståndslagen som straffbestämmelsen avses skola vara tillämpliga också på sådan myndighetsutövning som tar sig uttryck i faktiska åtgärder som inte har föregåtts av formliga beslut. Vidare har bestämmelsen i skadeståndslagen en huvudsaklig reparativ funktion medan straffbestämmelsen i första hand skall tillgodose preventiva syften.

Gemensamt för all behörig myndighetsutövning är att den ytterst har sin grund i lag eller annan författning. Missbruk av myndighet föreligger då de för myndighetens behöriga utövande gällande reglerna överträds. Oriktig myndighetsutövning kan föreligga även om ett fattat beslut i och för sig är materiellt riktigt men har meddelats endast sedan visst ovidkommande villkor har uppfyllts. Myndighetsutövning kan också innebära skyldighet att vara verksam i visst avseende och en underlåtenhet att handla kan i sådana fall utgöra oriktig myndighetsutövning, såsom då åklagare underlåter att åtala brott eller då utfärdande av stämning fördröjs i syfte att åtalspreskription skall hinna inträda.

Det påpekas av kommittén att ett beslut som typiskt sett innefattar myndighetsmissbruk kan vara behäftat med fel som gör att det redan från början är att betrakta som ogiltigt och därför inte behöver undanröjas efter besvär. Ett sådant beslut bör enligt kommitténs mening inte föranleda tillämpning av den föreslagna straffbestämmelsen. Denna uppfattning kritiserar av ett par remissinstanser, som framhåller att även ett ogiltigt beslut kan ha faktiska verkningar och följaktligen medföra förfång eller otillbörlig förmån för det allmänna eller för någon enskild samt att också grova fall av myndighetsmissbruk med kommitténs standpunkt skulle kunna gå fria från ansvar.

Det kan i detta sammanhang finnas anledning att skilja mellan två typfall av nullitet, nämligen ogiltighet på grund av befogenhetsöverskridande och ogiltighet till följd av bristande behörighet. Att ett beslut är att anse som en nullitet på grund av att en behörig funktionär har överskridit sin befogenhet att utöva myndighet torde vara sällsynt. Funktionären torde i ett sådant fall få sägas ha utövat myndighet, även om resultatet inte blivit det av gärningsmannen avsedda (jfr prop. 1972: 5 s. 504). Har gärningen för det allmänna eller någon enskild medfört förfång eller otillbörlig förmån som inte är ringa, bör straffbestämmelsen alltså vara tillämplig.

Ett likartat fall är att en funktionär utnyttjar sin möjlighet till maktutövning genom att företa faktiska åtgärder som faller utom ramen för hans befogenheter. Som exempel kan anföras att en polisman på sin fritid med stöd av sin legitimation omhändertar en person för att trakassera denne eller bereder sig tillträde till en privatbostad för att verkställa "husrannsakan" och ta egendom i "beslag" för en enskild persons räkning (jfr prop. 1972: 5 s. 505). Även här torde det vara fråga om missbruk av myndighet i den bemärkelse som anges i den föreslagna straff-

bestämmelsen. I den mån gärningen på annan grund är särskilt belagd med straff, exempelvis som olaga frihetsberövande, hemfridsbrott eller egenmäktigt förfarande, skall dock den nya bestämmelsen i 20 kap. 1 § BrB enligt vad jag senare återkommer till inte tillämpas. Vid bestämmande av straff för det allmänna brottet bör det givetvis anses som försvårande att det har begåtts under myndighetsutövning.

I det andra typfallet av nullitet är beslutet ogiltigt emedan det fattats av en uppenbarligen obehörig person. I detta fall framgår redan av begreppsbestämningen att det inte kan vara fråga om någon myndighetsutövning och att den föreslagna straffbestämmelsen följaktligen inte kan bli tillämplig. I stället torde gärningen regelmässigt falla under den av kommittén föreslagna ansvarsbestämmelsen rörande föregivande av allmän ställning. Till denna bestämmelse återkommer jag i ett senare sammanhang.

Den föreslagna ansvarskretsen består av personer som har att utöva myndighet. Kommittén framhåller att den som i underordnad ställning bereder ärenden utan att själv fatta beslut eller på annat sätt biträder den som har beslutanderätt i princip inte kan drabbas av ansvar enligt straffbestämmelsen. Denna ståndpunkt kritiseras av en remissinstans som anser det vara högst väsentligt från den enskildes synpunkt att även förberedande åtgärder i beslutsförfarandet kommer att omfattas av ett straffansvar. En annan remissinstans förordar att det straffrättsliga ansvarsområdet på denna punkt skall sammanfalla med det område som har fastställts för det allmännas skadeståndsansvar. Enligt 3 kap. 2 § andra stycket skadeståndslagen svarar sålunda staten eller kommun för skada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning.

I motiven till förslaget till skadeståndslag (prop. 1972: 5 s. 502) uttalade jag bl. a. att bestämmelsen i 3 kap. 2 § andra stycket samma lag genom den valda formuleringen kommer att omfatta åtskilliga beslut eller åtgärder som ingår endast som led i myndighetsutövningen men som är reglerade av offentligrättsliga föreskrifter och indirekt kan få rättsliga konsekvenser för den enskilde, liksom också vissa andra handlingar som står i ett mycket nära tidsmässigt och funktionellt samband med myndighetsutövningen. Jag konstaterade också att fel som begås på det förberedande stadiet av ett förvaltningsärende — exempelvis försummelse vid ärendets föredragning eller vid avgivande av yttrande i ärendet — inte sällan leder till att den enskilde lider skada även i de fall då någon anmärkning inte kan riktas mot den som har träffat det slutliga avgörandet. Vidare konstaterade jag att upplysning, som myndighet lämnar angående myndighetsutövning inom det egna verksamhetsområdet, regelmässigt får anses som ett sådant led i myndighetsutövningen eller åtminstone ha ett så intimt samband med denna att skadeståndsansvar bör kunna åläggas med stöd av nämnda bestämmelse om skada vållas till följd av att upplysningen är felaktig.

Det är från rättssäkerhetssynpunkt av största vikt att tillämpningsområdet för en straffbestämmelse anges på ett så klart och entydigt sätt att ansvar endast drabbar gärningar som anses straffvärda. Kravet på pregnans blir självfallet starkare ju allvarligare den påföljd är som straffbudet föreskriver. Vad jag anförde i förslaget till skadeståndslagen angående omfattningen av det allmännas skadeståndsansvar för fel eller försummelse vid myndighetsutövning ger vid handen att en motsvarande utformning av straffbestämmelsen rörande oriktig myndighetsutövning skulle innebära ett alltför långtgående och svårbestämbart straffansvar. Jag ansluter mig därför till den av kommittén föreslagna avfattningen. Av denna framgår att straffansvaret avser den eller de personer som fattar det beslut eller vidtar den åtgärd som utgör myndighetsutövningen. Föredragande eller annan som är närvarande vid den slutliga handläggningen utan att formellt delta i beslutsfattandet kan således inte drabbas av ansvar, även om han enligt föreskrift i instruktion e. d. haft att anmäla skiljaktig mening och underlåtit att göra detta. Det bör emellertid beaktas att den som, utan att formellt delta i det beslut eller den åtgärd som innefattar själva myndighetsutövningen, genom fel eller försummelse under ärendets handläggning likväl har förorsakat ett oriktigt resultat, som har medfört förfång eller otillbörlig förmån för det allmänna eller någon enskild, kan drabbas av ansvar för medverkan till oriktig myndighetsutövning enligt de allmänna medverkansreglerna i 23 kap. 4 § BrB även om beslutsfattaren av subjektiva skäl inte kan ställas till ansvar. Varje medverkande skall ju enligt dessa regler bedömas efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. Skulle inte heller någon som har deltagit i ärendets handläggning vara straffrättsligt ansvarig för det oriktiga resultatet, kan disciplinansvar komma i fråga. Oavsett om straffrättsligt eller disciplinrättsligt ansvar kan utkrävas är det slutligen som tidigare har nämnts ingalunda uteslutet att rätt till skadestånd ändå kan föreligga för den som har tillfogats skada. Att det skadeståndsrättsliga ansvaret på så sätt sträcker sig längre än det straffrättsliga är inte heller någon nyhet som kan ge anledning till principiella betänkligheter.

Ledamöter av beslutande statliga eller kommunala församlingar — riksdagen resp. exempelvis kommun- och landstingsfullmäktige — kan enligt gällande rätt dömas endast för tagande av muta eller otillbörlig belöning och för brott mot tystnadsplikt men inte för tjänstemissbruk eller tjänstefel. I detta hänseende föreslår kommittén inte någon saklig ändring. Enligt kommitténs förslag skall således nämnda personer inte omfattas av straffbuden rörande missbruk av myndighet och vårdslöshet i myndighetsutövning. Eftersom det här är fråga om i allmänna val utsedda personer med ett direkt ansvar inför sina väljare delar jag uppfattningen att det inte föreligger något behov av att kriminalisera oriktig myndighetsutövning av berörda persongrupper. Någon anledning

att såsom f. n. är fallet göra undantag för ordförandens åtgärder i denna egenskap synes inte vara för handen. Däremot anser jag inte att det finns bärande skäl att som ifrågasatts av länsstyrelserna i Stockholms län och Hallands län i full utsträckning behålla den i 20 kap. 12 § andra stycket BrB stadgade immuniteten för taxeringsmän, dvs. ordförande och ledamöter i taxeringsnämnd (jfr 113 § gamla RF och SOU 1972: 15 s. 320). Det kan nämnas att de remissinstanser — hovrätten för Nedre Norrland, dåvarande kammarrätten och JO — som särskilt berörde kommitténs förslag i delbetänkandet SOU 1969: 20 att taxeringsmännen borde omfattas av straffbud rörande oriktig myndighetsutövning, samtliga ställde sig bakom detta förslag. Med hänsyn till att den framtida taxeringsorganisationen f. n. är föremål för överväganden inom finansdepartementet anser jag emellertid, som jag senare återkommer till, att straffansvaret för taxeringsmän i förevarande hänseende bör begränsas till uppsåtligt brott.

I likhet med kommittén anser jag att jurymän i tryckfrihetsprocess inte bör undantas från ansvar för oriktig myndighetsutövning.

För att oriktig myndighetsutövning skall vara straffbar fordras enligt kommitténs förslag att gärningen för det allmänna eller någon enskild medför förfång eller otillbörlig förmån som inte är ringa. Det är inte nödvändigt att verkningarna inträder samtidigt som meddelandet av det beslut eller vidtagandet eller underlåtenheten av den åtgärd varigenom den oriktiga myndighetsutövningen manifesteras. Kommittén framhåller sålunda att förfång kan föreligga även om dess effekt till följd av verkställighetsregler inte hinner uppträda emedan det oriktiga beslutet blir undanröjt efter besvär. Förfång kan bestå i såväl ekonomisk skada som annan olägenhet. I och för sig är även tidsutdräkt ett förfång, påpekar kommittén, som dock inte anser att varje grad av förfång, hur obetydligt det än må vara, bör medföra straff vid oriktig myndighetsutövning. Jag delar kommitténs uppfattning och ansluter mig till förslaget.

Genom införandet av rekvisitet myndighetsutövning — med en ordalydelse som klargör att straffansvaret är begränsat till dem som har att utöva myndighet — blir personkretsen för den nya straffbestämmelsen avsevärt mindre än den personkrets som f. n. har ämbetsansvar och alltså kan drabbas av straffrättsliga sanktioner för tjänstemissbruk och tjänstefel. Medan tjänstemissbruk är straffbart endast som uppsåtligt brott, kan ansvar för tjänstefel utkrävas även när oaktsamhet ligger gärningsmannen till last. Tjänstefel består i att ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad som åligger honom enligt författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet. Gärningsbeskrivningen täcker alltså i och för sig även oriktig myndighetsutövning. Om tjänstefel avkriminaliseras uppkommer frågan om straffbestämmelsen angående oriktig myndighetsutövning bör göras tillämplig också på oaktsamma gärningar. Med hänsyn till de för både det allmänna och

den enskilde allvarliga följder som kan vara förenade med oriktig myndighetsutövning anser jag i likhet med kommittén att ett visst straffrättsligt ansvar för vårdslös myndighetsutövning inte kan undvaras.

Kommittén föreslår att kriminaliseringen av vårdslös myndighetsutövning inskränks till grova fall. Förslaget står i överensstämmelse med reformens grundtanke att behålla straffrättsliga sanktioner endast för allvarliga angrepp på de enskilda medborgarnas rättsläge. Man får därigenom också en klarare gräns mellan områdena för straffrättsliga och disciplinära sanktioner. Liksom kommittén anser jag detta vara en klar fördel. Jag biträder därför förslaget att straffansvar skall inträda endast i fall där oaktsamheten är grov.

Vid bedömningen av om grov oaktsamhet föreligger skall självfallet samtliga omständigheter beaktas. Som ett motiv för att låta straffansvaret täcka även fall av oaktsamhet har jag framhållit de allvarliga följder för både det allmänna och den enskilde som kan vara förenade med oriktig myndighetsutövning. Endast den omständigheten att oriktig myndighetsutövning medfört allvarligt förfång får dock inte föranleda att oaktsamhet bedöms som grov. Visserligen måste man i sådana fall, där det står klart att myndighetsutövningen får avsevärda konsekvenser för de berörda, kräva särskild noggrannhet från den utövandes sida. Det innebär emellertid bara att man får ha en annan utgångspunkt än i fråga om myndighetsutövning i allmänhet när man bedömer om oaktsamheten är grov. Sker myndighetsutövningen t. ex. under tidspress och avser den komplicerade rättsfrågor bör oaktsamheten å andra sidan bedömas mildare.

De av kommittén föreslagna strafflatituderna — för uppsåtligt brott böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst sex år samt för culpöst brott böter eller fängelse i högst ett år — anser jag vara väl avvägda.

Straffbestämmelsen i nuvarande 20 kap. 1 § BrB skall inte tillämpas om gärningen annars är särskilt belagd med straff. Kommittén föreslår att även den nya bestämmelsen om oriktig myndighetsutövning skall vara subsidiär i förhållande till andra straffstadganden. Jag ansluter mig till kommitténs förslag.

Brottsbenämningarna missbruk av myndighet och vårdslöshet i myndighetsutövning kritiserats av några remissinstanser såsom mindre lämpliga från språklig synpunkt. För egen del anser jag det vara angeläget att brottets allvarliga karaktär kommer till uttryck även i brottsbenämningen. Jag förordar därför den av kommittén för det uppsåtliga brottet föreslagna benämningen missbruk av myndighet. Beträffande det culpösa brottet anser jag att benämningen vårdslös myndighetsutövning är att föredra från språklig synpunkt.

Regler om straffansvar för *tagande av muta eller annan otillbörlig belöning* i offentlig tjänst finns f. n. i 20 kap. 2 § BrB. Enligt denna be-

stämmelse får ämbetsman eller den som varit ämbetsman inte motta, låta åt sig utlova eller begära muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Bestämmelsen är inte tillämplig om gärningen eljest är belagd med straff. Kommittén har genom tilläggsdirektiv den 4 juni 1971 fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för en generellt utformad ansvarsregel som tar sikte på varje anställd eller uppdragstagare oavsett om han är verksam inom den offentliga eller den privata sektorn. Resultatet av denna utredning har nyligen redovisats i betänkandet (SOU 1974: 37) Mut- och bestickningsansvaret. Över betänkandet har yttranden inhämtats från myndigheter och organisationer. Jag har ännu inte tagit slutlig ställning till frågan och det saknas därför skäl att föregripa en reform av detta slag genom att nu ändra bestämmelsen i 20 kap. 2 § i vidare mån än som betingas av övriga ändringar i samma kapitel.

Eftersom begreppen ämbetsman och ämbetsansvar inte kommer att finnas kvar i det föreslagna sanktionssystemet, måste en ny bestämning av den ansvariga personkretsen ske. Det synes därvid vara lämpligt att i första hand anknyta ansvaret till den offentliga verksamheten på så sätt att det kommer att omfatta alla arbetstagare hos staten eller hos kommun oavsett om de intar ställning som tjänstemän eller inte. Liksom f. n. bör även vissa personer som utan anställning utför uppdrag åt det allmänna vara underkastade mutansvar. Till denna grupp hör ledamöter av statliga och kommunala beslutande församlingar, nämnder och styrelser liksom personer som annars till följd av val eller plikt utför uppdrag åt det allmänna eller vilkas uppdrag finns reglerade i författning. Vidare bör ansvaret träffa krigsmän eller andra som fullgör lagstadgad tjänsteplikt liksom samtliga utövare av offentlig myndighet, oavsett om myndighetsutövningen har samband med innehav av tjänst eller uppdrag som förut har nämnts.

Den nya straffbestämmelsen bör liksom den nu gällande vara tillämplig också på den som har begått gärningen innan han erhållit ifrågavarande anställning eller uppdrag eller efter det han har avgått från anställningen eller uppdraget. Däremot torde det knappast finnas något praktiskt behov av att behålla den särskilda föreskrift som nu anger att bestämmelsen om ansvar för mutbrott skall vara subsidiär i förhållande till straffbestämmelser rörande allmänna brott.

I fråga om påföljden hänvisar nuvarande 2 § till 1 §. Den nya straffbestämmelsen om mutbrott bör innehålla ett uttryckligt stadgande om påföljden. Jag ansluter mig till kommitténs förslag att straffet skall vara böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst sex år. Detta överensstämmer i sak med vad som nu gäller, om man bortser från att 1 § f. n. också föreskriver åläggande av de särskilda ämbetsstraffen suspension och avsättning.

Den nu gällande straffbestämmelsen i 20 kap. 3 § BrB om *brott mot*

tystnadsplikt har ansetts tillämplig inte bara när den tystnadsplikt som åsidosatts grundas på uttrycklig föreskrift i lag eller annan författning utan även när den beror av myndighets eller överordnads föreskrift av annat slag eller enbart följer av ämnets natur. Kommittén anser att ett straffbud inte bör gälla generellt inom ett så diffust bestämt område utan att för dess tillämpning bör krävas att själva tystnadsplikten finns angiven i författning. Samma uppfattning har sedermera kommit till uttryck i den efter betänkandets framläggande genomförda grundlagsreformen. Med hänsyn till innehållet i 2 kap. 1 § samt 8 kap. 3 § och 7 § andra stycket RF är således efter RF:s ikraftträdande inte längre möjligt att utan författningsstöd upprätthålla någon tystnadsplikt. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag att ersätta stadgandet i 20 kap. 3 § BrB med en ny straffbestämmelse som, utan angivande av personkrets, föreskriver ansvar för var och en som uppsåtligen eller av oaktsamhet yppar vad han till följd av författning är pliktig att hemlighålla.

Jag förordar också att de straffbestämmelser rörande brott mot tystnadsplikt som f. n. finns i olika specialförfattningar och som genom den nya ansvarsregeln blir överflödiga upphävs. Sådana specialstraffrättsliga bestämmelser som innehåller subjektiva rekvisit i skadehänscende bör dock behållas oförändrade. Det gäller här framför allt sådan tystnadsplikt för revisorer m. fl. som har föreskrivits i bl. a. lagen (1919: 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, lagen (1955: 183) om bankrörelse och lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring. Regeln i 9 kap. 6 § rättegångsbalken (RB) om straff för den som utan giltigt skäl röjer vad enligt rättens eller undersökningsledarens förordnande inte får uppenbaras bör också behållas i sin nuvarande lydelse liksom även bestämmelser av motsvarande eller liknande typ i andra författningar. Den straffrättsliga sanktionering av brott mot tystnadsplikt som finns i gränsöverskridelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland (jfr SFS 1971: 850) kan inte ändras utan överenskommelse med Finland och bör därför t. v. behållas i nuvarande lydelse.

I 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756) finns en bestämmelse om förbud för den som har att ta befattning med radioprogram att avslöja vem som har författat eller framställt program m. m. Förbudet är förenat med straffansvar och har motsvarighet i 3 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen. Ändring av dessa båda straffbestämmelser bör anstå tills andra ändringar i tryckfrihetsförordningen på sätt jag senare återkommer till aktualiseras.

Specialstraffrättsliga bestämmelser i författningar som har begränsad giltighetstid eller som utan att ha blivit formellt upphävda till följd av sitt sakliga innehåll i praktiken endast har begränsad giltighetstid bör också lämnas oförändrade (jfr SOU 1972: 1 s. 201 f).

Det kan, såsom kommittén framhåller, övervägas om inte vissa fall av den oreglerade tystnadsplikt som hittills gällt bör författningsregleras

så att även dessa fall kommer att omfattas av straffansvaret. Ett sådant fall, som föranlett lagstiftning sedan kommittén lagt fram sitt betänkande, är den i 2 kap. 4 § nya riksdagsordningen (RO) stadgade skyldigheten för ledamot eller tjänsteman i riksdagen att inte obhörigen yppa vad som har förekommit vid sammanträde inom stängda dörrar. Någon motsvarande bestämmelse för de kommunala församlingarnas del anser jag inte f. n. vara erforderlig.

I ett nyligen framlagt förslag till lag om offentliga funktionärens tystnadsplikt har jag förordat att regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om förbud att yppa eller utnyttja vad någon har erfarit på grund av anställning eller uppdrag hos staten, kommun, landstingskommun eller annars i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt, om förbudet är påkallat bl. a. av hänsyn till rikets säkerhet, privatlivets helgd, enskilds personliga säkerhet eller det allmännas eller enskilds behöriga ekonomiska intresse (prop. 1975: 8). Regeringen skall enligt förslaget få överlåta åt statlig förvaltningsmyndighet eller åt kommun eller landstingskommun att meddela föreskrifter av detta slag. Jag framhöll i prop. (s. 61) bl. a. att ett sådant generellt bemyndigande är en förutsättning för att man, utan att sätta meddelarskyddet åt sidan och utan att belasta riksdagen med detaljfrågor, skall kunna behålla ungefär det rättsläge som i dag råder på tystnadspliktsområdet. I den mån regeringen använder bemyndigandet kommer nämligen den sålunda reglerade tystnadsplikten att sanktioneras av en straffbestämmelse i den föreslagna lagen. Denna bestämmelse bör utgå i samband med att den nu förordade ändringen i 20 kap. 3 § BrB träder i kraft.

En annan persongrupp som enligt min mening bör åläggas författningsreglerad tystnadsplikt är tolkar och översättare. På grundval av ett av invandrarutredningen avgivet betänkande (SOU 1972: 83) kommer jag därför att föreslå en särskild lag i detta ämne.

I vissa författningar finns bestämmelser om tystnadsplikt som inte sanktioneras av något straffstadgande. Som exempel på sådana bestämmelser kan nämnas 11 § lagen om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, 5 och 8 §§ lagen (1949: 345) om rätten till arbetstagares uppfinningar, 192 § lagen om bankrörelse och 28 § kungörelsen (1968: 104) om företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen. Om den som åsidosätter tystnadsplikt av detta slag inte är underkastad ämbetsansvar och alltså inte kan straffas enligt nuvarande 20 kap. 3 eller 4 § BrB, är gärningen f. n. följaktligen straffri. Med den utformning som 20 kap. 3 § har enligt förslaget skulle däremot straffansvar inträda. En sådan konsekvens skulle strida mot syftena vid tillkomsten av ifrågavarande bestämmelser (se t. ex. prop. 1949: 101 s. 79) och bör därför undvikas. I förslaget till övergångsbestämmelser har av denna anledning tagits in ett stadgande om att vad som sägs i 20 kap. 3 § inte skall tillämpas i fråga om åsidosättande av sådan tystnadsplikt som vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande inte är straffsanktionerad.

De särskilda ämbetsstraffen *avsättning och suspension* avskaffas enligt kommitténs förslag. Kommittén påpekar emellertid att dessa påföljder utom att utgöra straff även har en skyddsuppgift, nämligen att från tjänsten skilja den befattningshavare som inte fyller förutsättningarna för en godtagbar tjänsteutövning. Även om åtskilliga skäl talar för att låta enbart de allmänna straffformerna följa på brott av offentliga funktionärer måste givetvis, framhåller kommittén, den offentliga tjänstens integritet skyddas genom att funktionären i förekommande fall kan skiljas från tjänsten. Detta syfte skall enligt kommitténs förslag kunna uppnås genom en tillämpning av det avskedandeinstitut som regleras i den disciplinlag som kommittén föreslår.

Mot förslaget att avskaffa avsättning och suspension som straff har jag ingenting att erinra. Det synes av olika skäl vara mest ändamålsenligt att — liksom på den privata arbetsmarknaden — frågan om arbetstagarens avskedande på grund av olämplighet får avgöras med beaktande av alla relevanta omständigheter vare sig det är fråga om brottsligt förfarande eller icke straffbar förseelse i tjänsten. I vissa fall kan det sålunda tänkas vara tillräckligt att arbetstagaren förflyttas till annan tjänst.

När det gäller ledamöter av beslutande församlingar framhåller kommittén att det är svårare att anlägga den privaträttsliga syn på avskedandefrågan, som ligger till grund för dess förslag beträffande offentliga funktionärer i allmänhet, och att avskedandeinstitutet således inte bör tillämpas här. Kommittén anser emellertid att det även framgent bör finnas möjlighet att till följd av brott skilja sådan ledamot från hans uppdrag och att denna befogenhet liksom hittills bör anförtros åt den domstol som har att döma över brottet. Jag delar kommitténs uppfattning, som f. ö. väl stämmer överens med det efter betänkandets framläggande tillkomna stadgandet i 4 kap. 7 § RF att riksdagsledamot eller ersättare av domstol kan skiljas från uppdraget om han genom brott har visat sig uppenbarligen olämplig för uppdraget. Om man, som jag senare återkommer till, inte låter det nya utomstraffrättsliga ansvarssystemet omfatta någon kategori av uppdragstagare, synes det vara mest följdriktigt att utsträcka allmän domstols befogenhet i förevarande hänseende även till andra förtroendemän än ledamöter av beslutande församlingar. Anledning saknas dock att gå utanför den krets som har att utöva offentlig myndighet. Befogenheten bör således omfatta t. ex. ledamöter av barnavårds- och nykterhetsnämnder.

Sammanfattningsvis anser jag att övervägande skäl talar för att en motsvarighet till avsättningsstraffet bör finnas kvar beträffande valda uppdragstagare som har att utöva offentlig myndighet. För att utmärka att sanktionen är avsedd mera som skyddsåtgärd än som straff bör emellertid benämningen avsättning undvikas och den mera neutrala termen skiljande från uppdrag användas. Sanktionen torde härigenom bli att be-

trakta som särskild rättsverkan av brott (jfr 1 kap. 8 § och 36 kap. 11 § BrB).

Avgörande för frågan om förtroendemannen skall skiljas från sitt uppdrag synes böra vara om han genom brottet har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget (jfr det nyss nämnda stadgandet i 4 kap. 7 § RF). En viss nedre gräns för brottets svårhetsgrad bör också bestämmas. Enligt 20 kap. 8 § första stycket BrB gäller f. n. som huvudregel att avsättning på grund av allmänt brott kan ske endast om det för brottet är stadgat fängelse i två år eller däröver. Denna gränsdragning synes lämpligen kunna behållas och utsträckas till att gälla även de enligt förslaget i 20 kap. upptagna brotten. Detta innebär alltså att skiljande från uppdraget kan komma i fråga vid missbruk av myndighet — i den mån uppdragstagaren är underkastad ansvar för detta brott — och mutbrott men inte vid vårdslös myndighetsutövning eller brott mot tystnadsplikt.

Den som har två eller flera uppdrag med vilka det följer myndighetsutövning bör skiljas från samtliga uppdrag som han genom brottet visat sig uppenbarligen olämplig att inneha.

I 20 kap. 9 § BrB stadgas f. n. beträffande tjänstemän med ämbetsansvar att domstol skall ta hänsyn till disciplinär bestraffning som har ålagts för brott, då domstolen bestämmer påföljd för samma brott. Enligt nuvarande 20 kap. 8 § BrB gäller vidare att om tjänsteman för annat brott än ämbetsbrott ådöms såväl ämbetsstraff i form av t. ex. avsättning som annan påföljd, den förlust han lider genom ämbetsstraffet skall beaktas vid bestämmandet av den andra påföljden. Kommittén föreslår att dessa bestämmelser i BrB ersätts med en ny regel i 33 kap. BrB som har till syfte att *förekomma dubbelbestraffning*. Den föreslagna regeln tar till skillnad från den nu gällande sikte på såväl offentligt som privat anställda och lämnar domstol möjlighet att vid straffmätning alltid beakta de sanktioner som arbetsgivaren inom ramen för ett arbetsavtal utkräver då arbetstagare har begått brott. Jag biträder förslaget. Den föreslagna regeln bör äga motsvarande tillämpning om uppdragstagare, på sätt jag förut har berört, genom beslut i brottmål skiljs från uppdraget.

De ansvarsregler som jag hittills har behandlat riktar sig i allmänhet mot offentliga funktionärer som inte fullgör sina uppgifter på ett riktigt sätt. Den allmänna verksamheten behöver emellertid också skyddas mot angrepp från utomstående. I 17 kap. BrB, som behandlar *brott mot allmän verksamhet*, straffbeläggs en del sådana gärningar. Bestämmelserna i 1—5 §§ äsyftar att förhindra obehöriga påtryckningar på utövarna av sådan verksamhet. Den krets som skyddas enligt dessa bestämmelser består huvudsakligen av befattningshavare som har eller har haft ämbetsansvar samt i stor utsträckning även av dem som har kallats att biträda sådan befattningshavare vid förrättning. Enligt kommitténs mening föranleder den föreslagna reformen av ämbetsansvaret en omprövning även

av ifrågasvarande personkrets. Kommittén hävdar sålunda att en stor del av denna personkrets saknar behov av ett särskilt ämbetskydd och att de för de allmänna brottstyperna stadgade strafflatituderna i allmänhet torde vara tillräckligt vida för att tillgodose förekommande behov av straffskärpning i fall då gärningarna riktat sig mot offentliga funktionärer. Med hänsyn till medborgarnas intresse av att i synnerhet offentlig myndighet utövas på ett riktigt sätt anser emellertid kommittén att det särskilda straffansvaret, utom såvitt gäller missfirmelse, skall bibehållas för den som förgriper sig mot någon i dennes myndighetsutövning. Några remissinstanser anser att även straffansvaret för missfirmelse bör kvarstå.

Jag ansluter mig till kommitténs ställningstagande och de överväganden som ligger bakom detta. Behovet av straffskydd mot missfirmelse av någon i dennes myndighetsutövning anser jag kunna tillgodoses genom tillämpning av den allmänna straffbestämmelsen om förolämpning i 5 kap. 3 § BrB under förutsättning att denna bestämmelse kompletteras med en åtalsregel som gör det möjligt för allmän åklagare att efter angivelse av målsäganden beivra gärningen när det av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt.

Den mot straffbestämmelsen om missfirmelse mot tjänsteman i 17 kap. 5 § svarande bestämmelsen i 7 kap. 4 § 7 tryckfrihetsförordningen bör helt utgå. Framställning i tryckt skrift som innefattar förolämpning mot någon i eller för hans utövning av offentlig myndighet får i stället beivras med stöd av 7 kap. 4 § 15 samma förordning, enligt vilken tryckfrihetsåtal kan ske på grund av ärekränkning mot enskild person. Ändringen bör emellertid anstå tills massmedieutredningen (Ju 1970: 59) har framlagt resultatet av sitt arbete, eftersom detta sannolikt kommer att aktualisera andra ändringar i tryckfrihetsförordningen och förslag till sådana ändringar med hänsyn till bestämmelserna i 8 kap. 15 och 17 §§ RF ändå inte kan slutligen antas av 1975 års riksmöte. Jag lägger därför inte nu fram något förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen. Från praktisk synpunkt saknar detta betydelse, eftersom ett upphävande av den grundläggande bestämmelsen i 17 kap. 5 § BrB omedelbart återverkar på tillämpligheten av motsvarande bestämmelse i tryckfrihetsförordningen. Enligt 7 kap. 4 § i denna förordning skall nämligen som otillåtet yttrande i tryckt skrift anses endast sådan framställning som är straffbar enligt lag.

Straffbestämmelsen i 7 § om bestickning bör, som kommittén har föreslagit, ändras så att den personkrets som avses med detta brott överensstämmer med den krets som skall vara underkastad ansvar för mutbrott.

Bestämmelserna i 14 § och 15 § första stycket om obehörig tjänsteutövning resp. föregivande av allmän ställning föreslås av kommittén sammanförda till ett stadgande som endast tar sikte på obehörig ut-

övning av offentlig myndighet. För denna ändring anför kommittén i huvudsak samma skäl som förut redovisats i fråga om bestämmelserna i 1—4 §§. Den närmare utformningen av den nya föreskriften måste enligt kommitténs mening bestämmas mot bakgrund av det föreslagna straffbudet rörande missbruk av myndighet. Myndighetsutövning som sker oriktigt på sätt där sägs och som får där avsedd rättslig effekt bör således föranleda ansvar för missbruk av myndighet även om myndigheten utövas av en offentlig funktionär som därvid överskrider sina befogenheter. Kommittén föreslår därför att den nya straffbestämmelsen om föregivande av allmän ställning skall avse endast det fallet att någon obehörigen ger sig ut för att utöva myndighet. Jag ansluter mig till förslaget.

Den straffbelagda handlingen kan även innefatta ett obehörigt utövande av offentlig myndighet. En obehörig person kan exempelvis genom att uppträda i polisuniform ge sig ut för att vara polisman och dirigera trafiken. I andra fall kan någon egentlig myndighetsutövning inte sägas föreligga därför att handlingen inte får avsedd rättslig effekt men den kan likväl medföra avsevärt men för det allmänna eller för någon enskild. Med hänsyn därtill anser jag, i likhet med ett par av remissinstanserna, att den av kommittén föreslagna strafflatituden — böter eller fängelse i högst sex månader — är alltför låg. Jag förordar därför att det införs en bestämmelse som gör det möjligt att döma till fängelse i högst två år, om brottet med hänsyn till att det har medfört betydande men för det allmänna eller för någon enskild är att anse som grovt.

13.4 Disciplinansvaret

De ändringar av 20 kap. BrB, som kommittén föreslår och som jag enligt vad jag tidigare har redovisat i huvudsak tillstyrker, innebär bl. a. att straffansvaret för tjänstefel bortfaller. Som ersättning för det sålunda upphävda straffansvaret för ett mycket stort antal gärningar av skild beskaffenhet föreslår kommittén ett nytt utomstraffrättsligt sanktionssystem, som i vissa hänseenden överensstämmer med det för stora grupper av offentliga funktionärer redan gällande disciplinansvaret. De väsentligaste skillnaderna mellan detta ansvar och det föreslagna systemet är att det senare omfattar en större personkrets och har en delvis dispositiv karaktär samt att frågor om disciplinpåföljd och avskedande enligt det nya systemet skall prövas av domstol i civil rättegång om arbetstagaren är missnöjd med den offentlige arbetsgivarens beslut.

Efter samråd med statsrådet Löfberg vill jag anföra följande. De straffbestämmelser som jag tidigare har berört avser i huvudsak endast de allvarligaste angreppen mot intresset av att offentliga funktioner fullgörs på ett riktigt sätt. Det är därför av väsentlig betydelse från såväl allmänhetens och den offentlige arbetsgivarens som den enskilde arbets-

tagarens synpunkt att det ansvarssystem som skall komplettera straffbestämmelserna får en sådan utformning att alla rimliga effektivitets- och rättssäkerhetskrav blir tillgodosedda.

Sedan kommitténs betänkande lades fram har lagen (1974: 12) om anställningsskydd tillkommit. Då lagen antogs av statsmakterna slogs det fast att den skulle gälla även för arbetstagare i offentlig tjänst. Samtidigt stod det klart att den inte kunde genomföras helt med hänsyn till de särskilda förhållanden som föreligger på det statligt lönerulerade tjänstemannaområdet. Det var inte heller meningen att reformen skulle få medföra försämring av det befintliga anställningsskyddet på den offentliga sektorn. Utgångspunkten skulle dock vara att anpassa tjänstemannalagstiftningen till de principer som lades fast för arbetsmarknaden i övrigt (se prop. 1973: 129 s. 197 ff). En viss sådan anpassning kom till stånd redan våren 1974 då ändringar vidtogs i bestämmelserna om uppsägning m. m. i statstjänstemannalagen och stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl. (kommunaltjänstemannastadgan). Som motivering anfördes att det inte längre fanns anledning att behålla avvikande regler som inte betingas av den offentliga tjänstens särart samt att det inte heller var lämpligt att tjänstemannalagstiftningen tillfördes eller fick behålla regler som redan följer av lagen om anställningsskydd. I det väsentliga slutfördes anpassningen under hösten genom prop. 1974: 174 och tillkomsten av en rad författningsändringar i anslutning därtill (SFS 1974: 1008—1017). Samtidigt förutsattes att den nödvändiga anpassningen till reglerna om avskedande i sistnämnda lag skulle ske i anslutning till det pågående arbetet med en översyn av BrB:s regler om ämbetsansvaret (se prop. 1974: 88 s. 172, jfr prop. 1974: 174 s. 49).

Genom lagen om anställningsskydd har vissa av ämbetsansvarskommitténs förslag redan realiserats på arbetsmarknaden i dess helhet och i dessa hänseenden behövs följaktligen inte några bestämmelser i tjänstemannaförfattningarna. I andra avseenden innehåller lagen om anställningsskydd regler som skiljer sig från de av kommittén föreslagna. Det gäller därför att här avgöra om den offentliga tjänstens särart eller intresset av att inte försämma det befintliga anställningsskyddet på den offentliga sektorn motiverar en avvikande reglering. Jag kommer i det följande att ta upp frågan till närmare behandling på de punkter där den aktualiseras.

Remisskritiken av det nya ansvarssystemet har framför allt riktat sig mot förslaget att ansvaret skall omfatta även *förtroendemän*. På denna punkt har också stora meningsskiljaktigheter kommit till uttryck inom kommittén. Både reservanter i kommittén och flera remissinstanser anser att det föreslagna systemet strider mot grundläggande offentlighetsliga principer och knappast skulle kunna tillämpas i praktiken. Bl. a. framhålls det oegentliga i att använda det privaträttsliga institutet avskedande i fråga om förtroendemän, som inte har något rättsförhållande till

det allmänna förutom sitt uppdrag vilket inte är grundat på anställning eller förordnande utan endast på valkorporationens val.

Jag finner kritiken befogad. Det kan till en början ifrågasättas om det här finns något verkligt praktiskt behov av sådana ansvarsregler som kommittén har föreslagit. Om en vald förtroendemans genom brott visar sig uppenbarligen olämplig för sitt uppdrag, bör han, som jag tidigare har berört, under vissa förutsättningar kunna skiljas från detta av domstol. I vissa fall kan förtroendemans också entledigas av domstol på grund av olämplighet som inte har samband med brott (t. ex. överförmyndare enligt 19 kap. 9 § föräldrabalken). Det mest väsentliga i detta sammanhang är emellertid att förtroendemannen alltid har ett politiskt ansvar som kan utkrävas av valkorporationen eller motsvarande vid mandatperiodens utgång eller, om uppdraget inte är tidsbegränsat, när anledning därtill förekommer. Vägande skäl talar alltså enligt min mening för att innehavare av förtroendeuppdrag lämnas utanför det utomstraffrättsliga ansvarssystemet.

Av tjänstemännen inom *den kommunala sektorn* är det i dag endast en mindre del som är underkastad ett lagreglerat disciplinansvar: Kommitténs förslag innebär att samtliga kommunaltjänstemän skall omfattas av det nya ansvarssystemet men att detta i väsentliga delar skall göras dispositivt för de tjänstemän som har ett avtalsreglerat disciplinansvar. På denna punkt är emellertid kommittén starkt splittrad. En ledamot och tre experter anser att den föreslagna disciplinlagen inte ens subsidiärt bör gälla på det kommunala området. Ett stort antal remissinstanser ansluter sig till reservanternas ståndpunkt. Mot kommitténs förslag anförs från både arbetsgivar- och arbetstagarhåll att det nuvarande avtalsreglerade systemet fungerar tillfredsställande.

Till förmån för kommitténs förslag kan anföras att det från allmän synpunkt kan tyckas angeläget att den del av det i dag straffbara området, som avkriminaliseras om bl. a. straffbestämmelsen om tjänstefel upphävs, inte lämnas helt åt arbetsmarknadens parter att reglera utan att det allmänna åtminstone i viss utsträckning behåller ett inflytande över dessa frågor.

Mest väsentligt från den enskilde medborgarens synpunkt är emellertid enligt min mening att överträdelser inom myndighetsutövningens område blir utredda och beivrade på ett tillfredsställande sätt. På denna punkt innebär det förslag till nya straffbestämmelser, som jag tidigare har presenterat, i förhållande till gällande rätt att mindre grova fall av oaktsamhet avkriminaliseras. När det emellertid gäller sådana fall, liksom tjänsteförseelser i övrigt inom offentlig verksamhet, torde medborgarnas skyddsintresse sällan ha en sådan styrka att det inte lämpligen kan tas tillvara inom ramen för arbetsgivarens samlade bedömning. Med hänsyn även till att det nuvarande avtalsreglerade systemet enligt samstämmiga uppgifter har fungerat tillfredsställande finns det därför

enligt min mening inte några bärande skäl att på det kommunala området införa ett lagreglerat disciplinansvar som hittills inte har tillämpats för dessa arbetstagare. Detsamma gäller beträffande arbetstagare i samhällsägda företag och liknande inrättningar. I sista hand gäller för dessa personer liksom för andra arbetstagare bestämmelsen i 18 § lagen om anställningsskydd att avskedande får äga rum om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren.

I fråga om *statstjänstemännen* och de *kommunaltjänstemän m. fl. som omfattas av kommunaltjänstemannastadgan* är förhållandet i viss mån annorlunda. Flertalet av dessa har sedan lång tid varit underkastade ett lagreglerat disciplinansvar som har visat sig fungera tillfredsställande. Förslaget att på detta område behålla ett lagreglerat ansvarssystem har också godtagits av de flesta remissinstanserna. När det gäller frågan om avskedande skulle visserligen i avsaknad av andra bestämmelser 18 § lagen om anställningsskydd bli tillämplig. Förutsättningarna för avskedande bör emellertid enligt min mening utformas med beaktande av de särskilda krav som medborgarna har rätt att ställa på statstjänstemän. Det anställningsskydd som f. n. gäller för dessa har nämligen inte tillkommit endast av omsorg om arbetstagarna själva utan motiveras främst av de samhällsintressen som är förenade med en självständig och oväldig kår av förvaltningstjänstemän (se prop. 1964: 140 s. 98, 1965: 60 s. 117 f samt 1974: 174 s. 47, 56 och 64).

Jag ansluter mig alltså till kommitténs förslag att behålla ett utomstraffrättsligt ansvarssystem för statstjänstemän och de kommunaltjänstemän m. fl. som omfattas av kommunaltjänstemannastadgan. De nya reglerna bör dock inte göras direkt tillämpliga på dem som innehar eller upphåller prästerlig tjänst utan i stället bör för deras del frågan lösas genom att hänvisning till dessa regler görs i lagen (1936: 567) om domkapitel. De författningsändringar som kan behövas beträffande tjänstemannagrupperna i övrigt inom den icke statliga delen av det statligt reglerade löneområdet torde genomgående kunna beslutas i administrativ ordning utan riksdagens medverkan (jfr prop. 1973: 90 s. 306). I fortsättningen behandlas därför regelsystemets utformning bara såvitt rör den statliga sektorn.

Det nya ansvarssystemet bör avse också flertalet av de högre statstjänstemän som det nu gällande disciplinansvaret inte är tillämpligt på. Däremot föreligger inte skäl att låta de nya reglerna omfatta statsråden och riksdagens ombudsmän (JO). För statsråd gäller sålunda ett politiskt ansvar som kan utkrävas av riksdagen genom misstroendeförklaring enligt 12 kap. 4 § RF. JO kan enligt 8 kap. 10 § RO entledigas av riksdagen när han inte längre åtnjuter dess förtroende.

Högsta domstolen har enligt 12 kap. 8 § andra stycket RF att på talan av JO eller justitiekanslern (JK) pröva om ledamot av högsta domstolen eller regeringsrätten enligt vad därom är föreskrivet skall skiljas eller

avstängas från sin tjänst eller vara skyldig att undergå läkarundersökning. Enligt 11 kap. 5 § RF får den som utnämnts till ordinarie domare skiljas från tjänsten endast om han genom brott eller grovt eller upprepat åsidosättande av tjänsteåliggande har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha tjänsten eller om han har uppnått gällande pensionsålder eller annars enligt lag är skyldig att avgå med pension. I motiveringen till dessa bestämmelser nämnde jag att det kunde förutsättas att ämbetsansvarskommitténs förslag i sina huvuddrag skulle genomföras (prop. 1973: 90 s. 391 och 441 f). Jag anförde vidare att föreskrifterna i 12 kap. 8 § inte avser att hindra att bestämmelser förs in i vanlig lag om prövning i administrativ ordning av frågorna om avskedande, avstängning och läkarundersökning men att ett administrativt beslut inte kan gå i verkställighet utan samtycke från den domare som beslutet gäller. Lämnas inte samtycke, blir det en sak för JO eller JK att i högsta domstolen väcka talan mot domaren i fråga. Det är därför enligt min mening både följdriktigt och ändamålsenligt att göra det nya ansvarssystemet i princip tillämpligt på justitieråd och regeringsråd samt att undanta dem från tillämpningen endast såvitt gäller bestämmelser om disciplinansvar och förfarande.

JK bör enligt kommitténs mening inte vara underkastad några bestämmelser om disciplinpåföljd utan endast regler om avskedande. Med hänsyn till den inbördes likartade ställning som JK och JO intar anser jag i likhet med kommittén att inte heller JK bör kunna åläggas disciplinpåföljd. Jag ansluter mig alltså till kommitténs förslag. Någon anledning att undanta riksåklagaren (RÅ) från tillämpningen av de nya ansvarsreglerna anser jag inte finnas.

Arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter bör liksom hittills omfattas av det lagreglerade ansvarssystemet.

Den av mig förordade regleringen får en betydligt mindre räckvidd än den av kommittén föreslagna. I huvudsak kommer sålunda det nya systemet att omfatta endast samma personer som i dag är underkastade statstjänstemannalagens eller kommunaltjänstemannastadgans disciplinbestämmelser. Det kan därför ifrågasättas om inte dessa bestämmelser skall omarbetas och kompletteras i stället för att samlas i en särskild författning på sätt kommittén har föreslagit. Till förmån för det förra alternativet kan anföras att ansvarsreglerna har ett naturligt samband med övriga frågor som regleras i berörda författningar och att ett upptagande av ansvarsreglerna i en separat lag skulle nödvändiggöra ett flertal hänvisningar från den ena författningen till den andra. För det senare alternativet talar att den nya regleringen omfattar mer än dubbelt så många paragrafer — ett tjugotal — som den nu gällande. Enligt min mening överväger fördelarna med det förstnämnda alternativet de nackdelar som är förenade med det. Jag förordar därför att den nya regleringen inarbetas i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannastadgan.

Att ett lagreglerat utomstraffrättsligt ansvar behålls för stora grupper av offentliga funktionärer behöver inte utesluta att detta ansvar i vissa hänseenden ges en dispositiv utformning. Enligt kommitténs förslag får de tjänstemän som omfattas av statstjänstemannalagen eller kommunaltjänstemannastadgan avtalsfrihet rörande frågan om *disciplinpåföljder* medan övriga regler i den föreslagna disciplinlagen — däribland bestämmelserna om avskedande — blir tvingande för dem. Jag finner förslaget vara väl avvägt.

Bestämmelser om utformningen av disciplinpåföljder bör kunna tas in endast i kollektivavtal. För att undvika att ett oenhetligt ansvarssystem tillämpas inom samma avtalsområde bör i kollektivavtal föreskriven disciplinpåföljd kunna åläggas även tjänsteman, som står utanför den avtalslutande organisationen men är sysselsatt inom yrkesgrupp och område som avses i avtalet (se 4 § kungörelsen (1965: 465) om vissa statliga kollektivavtal m. m.).

Disciplinpåföljd skall enligt kommitténs förslag till disciplinlag kunna åläggas arbetstagare som åsidosätter vad som åligger honom i hans anställning om felet inte är ringa. Bestämmelsen skiljer sig i tre hänseenden från motsvarande stadgande i statstjänstemannalagens nuvarande 19 §, som är likalydande med straffbestämmelsen om tjänstefel i gällande 20 kap. 4 § BrB. Sålunda begränsas ansvaret till fel som inte är ringa. Vidare anges varken de källor som bestämmer tjänsteåliggandenas innehåll — t. ex. lag, instruktion och särskild föreskrift — eller de subjektiva rekvisiten, dvs. uppsåt eller oaktsamhet.

Den främsta anmärkningen mot utformningen av den nuvarande tjänstefelsbestämmelsen är att den omfattar så gott som varje förseelse hur ringa den än kan vara. Ett så vidsträckt tillämpningsområde är från både principiella och praktiska synpunkter mindre tillfredsställande. Jag förordar därför att bestämmelsens räckvidd med avseende på gärningarnas svårhetsgrad begränsas på sätt kommittén har föreslagit.

I likhet med kommittén finner jag det inte vara nödvändigt att i lagtexten räkna upp vilka källor som bestämmer arbetstagarens åligganden. Jag vill dock erinra om att av principerna för det nya ansvarssystemet följer att det inte blir uteslutet att disciplinpåföljd kan komma att åläggas även för åsidosättande av förpliktelser som är bestämda i avtal.

Beträffande de subjektiva rekvisiten anser jag i motsats till kommittén att det uttryckligen bör anges i lagtexten att för ansvar förutsätts aningen uppsåt eller oaktsamhet. Med oaktsamhet avses därvid även ringa oaktsamhet. Det kan i detta sammanhang framhållas att den förut berörda förutsättningen att felet inte är ringa utgör ett objektiva rekvisit. Enbart den omständigheten att oaktsamheten är ringa behöver alltså inte leda till ansvarsfrihet.

Enligt gällande bestämmelser — 20 kap. 4 § tredje stycket BrB och 19 § första stycket andra meningen statstjänstemannalagen — skall det

förhållandet att arbetstagare deltar i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd efter beslut av arbetstagarförening som anordnat åtgärden inte i något fall anses som tjänsteförseelse. Dessa bestämmelser behövs inte längre med hänsyn till den reglering av disciplinansvar och avskedande m. m. som nu föreslås. Den ordning som efter genomförandet av lagen om anställningsskydd gäller på det privata området blir sålunda genom förslaget generellt tillämplig (jfr prop. 1973: 129 s. 125 och SOU 1975: 1 s. 532 ff). Jag förordar därför att någon motsvarighet till nämnda bestämmelser inte tas in i den nya lagstiftningen.

Enligt 2 § kungörelsen (1964: 428) om medicinalpersonal står all sådan personal, såväl den offentligt verksamma som den privatpraktiserande, i sin yrkesutövning under socialstyrelsens insende och kan av socialstyrelsen tilldelas varning eller anmälas till åtal för försummelse, oförstånd eller oskicklighet i yrkesutövningen. Kommittén anser att den föreslagna reformen i fråga om disciplinansvar inte behöver föranleda någon ändring i formerna för utövningen av denna socialstyrelsens tillsyn utan inskränker sig i stort sett till att reglera den kompetenskonflikt som redan enligt gällande ordning kan uppkomma mellan socialstyrelsen och den myndighet som har att tillämpa de allmänna bestämmelserna om disciplinansvar för offentliga funktionärer. Sålunda föreslås särskild bestämmelse i disciplinlagen av innebörd att disciplinpåföljd enligt lagen inte får åläggas medicinalpersonal för förseelse i dess yrkesutövning. Motsvarande regel föreslås för dem som i egenskap av veterinärer står under lantbruksstyrelsens insende. Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t den 18 januari 1974 bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga för att se över bestämmelserna angående tillsyn över personal inom hälso- och sjukvården, m. m. För att de sakkunnigas arbete inte skall föregripas bör gällande reglering på området inte ändras mer än som behövs för en reformering av det nuvarande ämbetsansvaret. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag. Någon anledning att, som en remissinstans har ifrågasatt, införa en liknande reglering på andra områden anser jag inte finnas f. n.

I fråga om disciplinpåföljdernas utformning innebär kommittéförslaget att avsättning och suspension avskaffas, att institutet varning bibehålls och att det nuvarande löneavdraget ersätts med en särskild penningplikt med möjlighet för den offentlige arbetsgivaren att kvitta penningplikt mot lönefordran. Det är huvudsakligen endast i fråga om penningplikten som förslaget möter kritik från remissinstansernas sida. Bl. a. anförs det att närmare anvisningar behövs för bestämmande av penningpliktens storlek och att sådana regler skulle bli så komplicerade att införandet av denna disciplinpåföljd skulle föranleda betydande praktiska problem och en mycket oenhetlig praxis. Vidare motsätter sig ett par remissinstanser förslaget till ändring av lagen (1970: 215) om arbetsgivares kvittningsrätt och menar att genomförande därav inte skul-

le vara förenligt med syftet att åstadkomma ett närmande mellan den offentliga och den privata arbetsmarknadens regelsystem.

Den anförda kritiken kan enligt min mening inte lämnas obeaktad. Ett botsystem av föreslagen typ blir betydligt svårare att tillämpa än ett löneavdragssystem, som ju f. ö. är mycket enkelt att skärpa eller mildra genom att ändra procentsatsen. Nackdelarna av en oenhetlig tillämpning synes också vara betydligt större än fördelarna av att kunna beakta sociala skäl vid bestämmandet av en påföljd. Om bestämmelserna rörande disciplinpåföljder, på sätt jag tidigare har föreslagit, görs dispositiva, finns än mindre anledning att införa en helt ny ekonomisk sanktion. Jag förordar därför att löneavdrag bibehålls som disciplinpåföljd. Detta disciplinmedel bör emellertid användas restriktivt. I övrigt ansluter jag mig i denna del till kommitténs förslag.

Den nuvarande påföljden avsättning har vid sidan av sin strafffunktion också en skyddsuppgift, nämligen att möjliggöra att man från tjänsten kan skilja den tjänsteman som inte fullgör sin tjänst på ett godtagbart sätt. Om avsättning avskaffas som både ämbets- och disciplinstraff måste därför något annat institut överta sistnämnda uppgift. Kommittén anser att en privaträttslig reglering av denna fråga bäst kan fylla uppgiften och föreslår bestämmelser som gör det möjligt för den offentlige arbetsgivaren att avskeda arbetstagare som genom brottslig gärning eller grov eller upprepad tjänsteförsäelse visat sig uppenbarligen inte vara skickad att inneha sin tjänst. Förslaget innebär alltså att frågan om arbetstagarens entledigande, när anledningen är brottslig gärning, bryts ut ur brottmålet och liksom andra fall där anställningens upphörande aktualiseras behandlas i privaträttslig ordning.

Kommitténs förslag har fått ett övervägande positivt mottagande av remissinstanserna. Såvitt gäller *avskedande* på grund av icke kriminaliserad tjänsteförsäelse har det vunnit allmän anslutning. Beträffande arbetstagare som genom brott visat sig uppenbarligen olämplig för sin tjänst delar emellertid vissa instanser reservanten Wiséns uppfattning att det bör ankomma på den domstol som prövar brottmålet att på yrkande av arbetsgivaren förklara arbetstagaren skyldig att avgå från tjänsten. Som motivering anføres att det å ena sidan kan vara svårt för arbetsgivaren att bedöma avskedandefrågan innan brottmålet blivit slutligen avgjort medan å andra sidan straffmätningen kan vålla brottmålsdomstolen svårigheter så länge frågan om arbetstagarens avskedande är svävande.

Starka skäl talar enligt min mening för en enhetlig reglering av samtliga frågor rörande anställnings upphörande på både den offentliga och den privata arbetsmarknaden. Det torde nämligen vara av väsentligt intresse för såväl arbetsgivar- som arbetstagarsidan att dessa frågor handläggs i den för arbetstvister föreskrivna ordningen. Härigenom kan man bäst beakta de speciella synpunkter som är relevanta i sammanhanget.

Enligt lagen om anställningsskydd kan anställning som gäller tills vi-

dare genom uppsägning bringas att upphöra vid utgången av viss uppsägningstid. Uppsägning från arbetsgivarens sida skall vara sakligt grundad. Kravet på saklig grund kan enligt lagens förarbeten anses uppfyllt bl. a. om arbetstagarens olämplighet blivit klart dokumenterad eller om ålder eller sjukdom har kommit till uttryck i en stadigvarande och väsentlig nedsättning eller förlust av arbetsförmågan. Vill arbetsgivaren att arbetstagare skall lämna anställningen när han uppnår den gräns vid vilken han är skyldig att avgå med ålderspension eller, om sådan gräns inte finns, i samband med att arbetstagaren fyller 67 år, skall han underrätta arbetstagaren minst en månad i förväg. Avskedande får — utan föregående uppsägning. — äga rum om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren.

Enligt statstjänstemannalagen får tjänsteman skiljas från tjänsten endast av allmän domstol efter åtal eller av regeringen eller myndighet med stöd av bestämmelse i statstjänstemannalagen eller, i fråga om tjänsteman som är förordnad tills vidare, i lagen om anställningsskydd. Skyldighet att avgå från tjänsten vid ålder som anges i avtal om statlig pension finns föreskriven i statstjänstemannalagen. Där regleras bl. a. också i vilka fall tjänsteman till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan är skyldig att avgå från tjänsten innan han har uppnått nyssnämnda ålder. Vidare finns i statstjänstemannalagen bestämmelser om förflyttning av tjänsteman till annan tjänst samt om entledigande (försättande i disponibilitet) i vissa fall av tjänsteman vid utrikesförvaltningen, försvarsmakten eller polisväsendet.

Den angivna regleringen i statstjänstemannalagen ger ett i vissa hänseenden bättre anställningsskydd än det som följer av lagen om anställningsskydd, varför det inte bör komma i fråga att i alla delar anpassa den till sistnämnda lags regelsystem. När det gäller utformningen av det institut som skall ersätta avsättningsstraffet, finns däremot anledning att pröva huruvida bestämmelserna i lagen om anställningsskydd kan tjäna som förebild. I det fall då någon har visat sådan olämplighet att han enligt arbetsgivarens bedömning varken kan få stå kvar i sin nuvarande tjänst eller beredas annan sysselsättning synes i regel uppsägning ligga närmast till hands. Såväl arbetsgivare som arbetstagare får härigenom skäligt rådrom för att inrätta sig efter den omställning som anställningens upphörande innebär. I vissa fall kan emellertid tjänstemannens olämplighet vara av så allvarlig natur att ett omedelbart skiljande från tjänsten är påkallat från allmän synpunkt. En motsvarighet till det avskedandeinstitut som regleras i lagen om anställningsskydd behövs därför men bör, som jag tidigare har framhållit, utformas mera med beaktande av de särskilda krav som medborgarna har rätt att ställa på statstjänstemän. För att det anställningsskydd som enligt gällande rätt är tillförsäkrat tjänsteman med fullmakt eller konstitutorial inte skall försämrats bör entledigande av sådan tjänsteman på grund av olämplig-

het inte kunna ske i annan ordning än genom avskedande. Detsamma gäller tjänsteman som är förordnad för bestämd tid. Tjänsteman som är förordnad tills vidare bör däremot, liksom hittills, kunna skiljas från tjänsten även efter uppsägning med stöd av bestämmelserna i lagen om anställningsskydd.

När det gäller avskedande på grund av brott har både inom kommittén och bland remissinstanserna yppats farhågor för att en privaträttslig reglering skall leda till komplikationer. Dessa farhågor är enligt min mening i viss mån överdrivna. Den föreslagna regleringen gäller sålunda redan i dag på den privata arbetsmarknaden utan att såvitt är bekant föranleda några nämnvärda problem. Vidare innehåller kommittéförslaget, som jag senare skall återkomma till, en bestämmelse om att den offentlige arbetsgivaren är skyldig att anmäla arbetstagare, som misstänks för allvarigare brott, till åtal. Arbetsgivaren bör enligt min mening givetvis i sådana fall dröja med åläggande av disciplinpåföljd till dess åklagare och eventuellt domstol tagit ställning i ansvarsfrågan. Väcks åtal och vinner detta bifall, får disciplinpåföljd enligt kommitténs förslag inte åläggas arbetstagaren för samma gärning som har prövats i brottmålet. Är gärningen sådan att den kan föranleda avskedande bör arbetsgivaren, som jag senare återkommer till, åläggas att dröja med sitt beslut till dess lagakraftägande dom i brottmålet föreligger. Domstolen å sin sida får enligt kommittéförslaget vid straffmätningen ta hänsyn till avskedande eller annan enligt anställningsavtalet medgiven följd av brottet oavsett om denna ännu ålagts eller inte. Någon större svårighet för domstolen att bedöma om gärningen kan komma att föranleda avskedande torde normalt inte föreligga, eftersom domstolen i förekommande fall kan förutsättas ha anledning att inhämta yttrande i frågan från arbetsgivaren. Skulle i sådant fall arbetsgivarens på förhand tillkännagivna avsikt att vidta åtgärder för ett avskedande inte förverkligas eller inte leda till avsett resultat, kan detta förhållande i varje fall inte leda till något men för arbetstagaren. Man bör vidare i praktiken helt kunna bortse från den eventualiteten att en arbetsgivare, som i yttrande till domstolen har förklarat att han inte har för avsikt att avskeda arbetstagaren, senare handlar i strid däremot.

Med hänsyn till det anförda ansluter jag mig till kommitténs förslag att samtliga frågor om avskedande av arbetstagare skall avgöras i privaträttslig ordning. Jag anser också att en bestämmelse till *förekommade av dubbelbestraffning* är påkallad. Men jag delar inte kommitténs uppfattning att det saknas behov av särskild föreskrift om att arbetsgivaren inte bör ingripa med disciplinpåföljd sedan åtal har väckts och att sådan påföljd inte får åläggas om domstol funnit att arbetstagaren inte har begått den åtalade gärningen och frikänt honom på denna grund. Jag förordar därför ett bibehållande av gällande regel i 21 § statstjänstemannalagen att disciplinärt förfarande sedan åtal har väckts inte får inledas eller

fortsätts rörande gärning som omfattas av åtalet.

Någon anledning att, som förordats av en reservant i kommittén, föreskriva att beslut om disciplinpåföljd eller avskedande skall ha vunnit laga kraft för att kunna beaktas i brottmålet anser jag inte finnas. Inte heller är det enligt min mening nödvändigt att uttryckligen ålägga domstol skyldighet att inhämta yttrande från arbetsgivaren i avskedandefrågan innan brottmålet avgörs. Domstol är enligt allmänna processuella principer skyldig att självant verka för att omständigheter som kan vara till förmån för den tilltalade blir utredda. Likaså är förvaltningsmyndighet även utan uttrycklig bestämmelse skyldig att efterkomma domstols begäran om yttrande exempelvis i fråga om avskedande av underställd personal. Det kan för övrigt förhålla sig så att avskedandefrågan redan har avgjorts av arbetsgivaren och förts vidare till arbetsdomstolen eller t. o. m. till samma tingsrätt som prövar brottmålet.

Som förutsättning för att en arbetstagare skall kunna avskedas anges i den av mig föreslagna bestämmelsen att han genom brottslig gärning eller genom grov eller, om under de senaste två åren disciplinpåföljd har ålagts honom, upprepad tjänsteförseelse visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Sistnämnda formulering finns i den nya bestämmelse som jag tidigare har förordat beträffande skiljande av förtroendemän från uppdraget till följd av brott. Motsvarande formulering finns också bl. a. i nuvarande 20 kap. 8 § första stycket BrB som stadgar att ämbetsman som genom allmänt brott visat sig uppenbarligen inte vara skickad att inneha sin befattning, eventuellt jämte annan påföljd, skall avsättas (jfr även 11 kap. 5 § RF). Är för brottet inte stadgat fängelse i två år eller däröver, får dock enligt nämnda bestämmelse i BrB dömas till avsättning endast om tjänstens särskilda beskaffenhet kräver det. Med hänsyn till att avskedanderegeln är avsedd att gälla också kvalificerade fall av icke kriminaliserad tjänsteförseelse anser jag det inte vara lämpligt att uttryckligen föreskriva någon motsvarande begränsning. Det är emellertid inte avsett att förutsättningarna för avskedande skall sättas lägre än vad som f. n. gäller för avsättning. Det angivna olämplighetsrekvisitet skall således tolkas restriktivt. Avskedande skall sålunda kunna komma i fråga endast i sådana fall där det med hänsyn till såväl brottets eller tjänsteförseelsens beskaffenhet som anställningens art och övriga omständigheter skulle verka stötande om arbetstagaren fick behålla sin tjänst.

Några remissinstanser har ifrågasatt om inte bestämmelsen om avskedande bör utformas inte bara som en rätt utan fastmera som en skyldighet för arbetsgivare att tillse att tjänsteman, som har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst, avskedas. Jag delar inte denna uppfattning. Arbetsgivaren bör nämligen i detta sammanhang alltid pröva om det inte finns möjlighet att i stället för att avskeda arbetstagaren tilldela honom andra arbetsuppgifter. Vissa bestämmelser härom finns

redan f. n. I nuvarande 32 § statstjänstemannalagen föreskrivs att tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten bl. a. om han genom lagakraftägande dom befunnits skyldig till brott varå avsättning kunnat följa men enligt 33 kap. 2 § BrB överlämnats till särskild vård, dömts till böter eller skyddstillsyn eller förklarats fri från påföljd. Undantag görs emellertid för tjänsteman som har rätt till statlig pension men inte uppnått den ålder då han äger avgå med ålderspension, om tjänstemannen lämpligen kan förflyttas till eller beredas annan anställning som är förenad med sådan pensionsrätt. En motsvarighet till sistnämnda bestämmelse bör behållas för att det befintliga anställningsskyddet inte skall försämrats.

Enligt cirkuläret (1960: 553) angående anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet gäller vidare att beslut om uppsägning eller beslut i disciplinär ordning om suspension eller avsättning av tjänsteman på grund av missbruk av alkohol eller annat berusningsmedel eller av orsak som bedömes ha samband med sådant missbruk meddelas av myndighet först sedan statens personalnämnd har förklarat att särskild åtgärd enligt cirkuläret, exempelvis omplacering till andra arbetsuppgifter eller till annan anställning, inte dessförinnan bör komma i fråga.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om cirkuläret (1972: 130) om anställning av straffade personer m. fl. inom statlig och statsunderstödd verksamhet, där det bl. a. föreskrivs att arbetssökande, som har befunnits skyldig till brott, av den anledningen får utestängas från anställningen endast om brottet prövas göra honom olämplig för arbetsuppgifterna. Kungl. Maj:t har uppdragit åt statens personalnämnd att företa en översyn av 1960 års cirkulär och i samband med denna översyn kommer, enligt vad jag har erfarit, nämnden att behandla även frågan om bibehållande i anställning av straffade personer. För att inte föregripa resultatet av denna utredning anser jag mig inte böra föreslå att några bestämmelser i ämnet tas in i statstjänstemannalagen. En erinran bör dock göras om att bestämmelse i annan författning, som avviker från statstjänstemannalagens regler om avskedande, skall gälla.

Det torde f. n. inte vara möjligt att säga upp en tjänsteman på grund av brottslig gärning som anmälts till åtal och som kan föranleda avsättning enligt 20 kap. 8 § BrB (jfr Regeringsrättens årsbok 1967 ref. 9). För att bibehålla statstjänstemannens anställningstrygghet i detta hänseende bör det — som även har förordats av ett par remissinstanser — åläggas arbetsgivaren att i sådana fall då tjänsteman har anmälts till åtal eller brottmålsförfarande av annat skäl har inletts mot honom avvakta utgången i brottmålet, innan frågan om avskedande på grund av gärning som omfattas av åtalet slutligt prövas. Givetvis bör inte heller beslut om avskedande på grund av icke kriminaliserad tjänsteförseelse meddelas, innan ansvarsfrågan har prövats av arbetsgivaren.

Även om det sålunda inte alltid är möjligt att avgöra avskedandefrågan omcdelbart, kan det i vissa fall föreligga behov av att omcdelbart *avstånga arbetstagaren från tjänstgöring*. I anslutning till gällande bestämmelser i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannastadgan föreslår därför kommittén en bestämmelse om att arbetstagare skall kunna avstångas från tjänstgöring i avbidan på att frågan om påföljd för brott eller tjänsteförseelse slutligt prövas, om gärningen kan antas medföra avskedande eller om annars särskilda skäl föreligger. Enligt min mening finns inte behov av att kunna avstånga tjänsteman i andra fall än då gärningen kan antas medföra avskedande. I övrigt biträder jag kommitténs förslag. Det bör emellertid nämnas att om tjänstemannen tillhör den grupp som kan sägas upp och arbetsgivaren väljer denna väg att skilja honom från tjänsten så kan avstängning i vissa fall ske även enligt 34 § andra stycket lagen om anställningsskydd.

Arbetstagare skall enligt kommittéförslaget *anmälas till åtal*, om han är skäligen misstänkt för sådant i tjänsten begånget brott som avses i 20 kap. BrB eller annat brott, varigenom han åsidosatt åliggande i anställningen, och för brottet är stadgat fängelse eller det finns anledning anta att talan om enskilt anspråk kommer att föras. Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer i sak nära med nu gällande föreskrifter i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannastadgan. Jag anser i likhet med kommittén att en motsvarighet till dessa bestämmelser behövs och ansluter mig till förslaget. Liksom hittills bör dock regeringen kunna befria från anmälningsskyldighet i fråga om allmänfarlig vårdslöshet enligt 13 kap. 6 § första stycket BrB, något som har särskild betydelse för järnvägstjänstemän inom vilkas verksamhetsområde även relativt ringa fel kan få allmänfarlig effekt.

Att såsom ifrågasatts av en remissinstans sätta ned de för vissa lindrigare brott i BrB stadgade straffsatserna för att därigenom möjliggöra disciplinärt förfarande i stället för åtal är en fråga som inte kan behandlas i detta sammanhang.

Disciplinpåföljd får enligt kommitténs förslag inte åläggas arbetstagare sedan anställningen har upphört eller uppsägning ägt rum. Inte heller får påföljd åläggas arbetstagare som inte inom två år efter tjänsteförseelsen fått del av den skriftliga anmaning som skall inleda disciplinförfarandet. I dessa hänseenden har jag ingen erinran mot förslaget. Jag delar också kommitténs uppfattning att det i fråga om avskedande inte bör ställas upp någon *preskriptionsregel* av det slag som förordats beträffande åläggande av disciplinpåföljd, alltså med en absolut bestämd frist. Däremot är det enligt min mening lämpligt att, på samma sätt som skett i 18 § andra stycket lagen om anställningsskydd, föreskriva att avskedande inte får grundas enbart på omständighet som arbetsgivaren har känt till mer än en månad före avskedandet. En sådan bestämmelse torde få tolkas så att fristen börjar löpa först sedan de närmare om-

ständigheterna har blivit utredda (jfr prop. 1973: 129 s. 255). Om det sålunda övervägs att avskeda en tjänsteman på grund av brottslig gärning, torde fristen inte börja löpa förrän fällande dom vunnit laga kraft.

Kommittéförslaget innehåller vissa bestämmelser om *förfarandet* som avser att trygga rättssäkerheten och intresset av största möjliga objektivitet i handläggningen av frågor om disciplinansvar. Dessa bestämmelser innebär i huvudsak följande. Innan fråga om disciplinpåföljd eller avskedande avgörs skall arbetstagaren genom skriftlig anmaning ges tillfälle att skriftligen eller vid muntligt förhör uttala sig om vad som åberopas mot honom. Möjlighet finns att höra vittne eller sakkunnig vid domstol och att begära domstols föreläggande för någon att tillhandahålla bevis. Arbetstagaren har rätt att anlita biträde under utredningen. Om arbetstagaren är fackföreningsansluten och föreningen önskar överläggning i saken, får frågan inte avgöras förrän sådan överläggning har ägt rum. Beslut i ärendet skall vara skriftligt och ange de skäl på vilka det grundats. Reglerna om anmaning, rätt till biträde och utformning av beslut gäller även ärende om avstängning av arbetstagarar. Vidare är de bestämmelser i förvaltningslagen om förfarandet i förvaltningsärenden som tar sikte på myndighetsutövning tillämpliga också i ärenden rörande anställnings- eller arbetsvillkor för offentliga tjänstemän.

De sålunda föreslagna reglerna synes i stort sett vara ändamålsenliga. Jag vill dock erinra om att kommitténs förslag lades fram före tillkomsten av lagen om anställningsskydd. Enligt 29 och 31 §§ i denna lag åligger det sålunda arbetsgivaren att så snart det kan ske underrätta arbetstagaren och varsla lokal arbetstagarorganisation om tilltänkt avskedande. Den som har rätt till underrättelse eller varsel är enligt 32 § samma lag även berättigad till överläggning med arbetsgivaren om den tilltänkta åtgärden. Såvitt gäller arbetstagarens rätt till underrättelse och överläggning torde de av kommittén föreslagna bestämmelserna vara bättre anpassade till den offentliga verksamhetens särskilda natur och därför att föredra framför reglerna i lagen om anställningsskydd. Beträffande varsel till och överläggning med lokal arbetstagarorganisation bör däremot den föreslagna regleringen ersättas med en hänvisning till bestämmelserna i nämnda lag. Sådant varsel torde i regel böra lämnas samtidigt som arbetstagaren delges den skriftliga anmaningen. Med hänsyn till att förvaltningslagens regler om rätt till biträde samt utformning av och underrättelse om beslut avses, liksom hittills, vara tillämpliga i förevarande ärenden behöver några bestämmelser i dessa hänseenden inte tas in i statstjänstemannalagen.

Med angivna modifieringar biträder jag kommitténs förslag till bestämmelser om förfarandet.

Ett par remissinstanser har kritiserat det föreslagna förfarandet från den synpunkten att arbetstagaren då fråga är om avskedande skulle

komma i väsentligt sämre ställning än vad som gäller f. n. då avsättningsfrågan oftast prövas av domstol med möjlighet att förordna offentlig försvarare. Dessa farhågor är enligt min mening överdrivna. Arbetstagaren är sålunda i princip berättigad att enligt reglerna om allmän rättshjälp i rättshjälpslagen (1972: 429) få både biträdes- och utredningskostnader ersatta av staten. Ätminstone i mer komplicerade fall torde det också kunna förutsättas att antingen arbetsgivaren eller arbetstagarens egen organisation ser till att arbetstagaren får den hjälp som han behöver för att kunna tillvarata sina intressen.

Om företrädare för arbetsgivaren åsidosätter de nu behandlade reglerna gör han sig i princip skyldig till oriktig myndighetsutövning och kan ådraga sig straffansvar enligt 20 kap. 1 § BrB. Dessutom kan arbetstagaren bli berättigad till skadestånd. Huruvida den av arbetsgivaren beslutade åtgärden blir bestående beror emellertid på om talan fullföljs mot beslutet.

Beslut om disciplinpåföljd, avstängning och anmälan till åtal skall enligt kommitténs förslag *fattas av kollegiala organ* där juridisk kompetens finns företrädd. Beträffande arbetstagare hos staten föreslås som huvudregel att beslutanderätten skall tillkomma den myndighet varunder arbetstagaren lyder. Några remissinstanser anser det vara betänkligt att på detta sätt förena arbetsgivar- och bestraffningsfunktioner hos samma organ. Det är emellertid enligt min mening svårt att tänka sig någon principiellt olikartad lösning om man vill ha en privaträttslig utformning av det utomstraffrättsliga ansvarssystemet. Av betydelse i detta sammanhang är vidare att företrädare för de anställda hos myndigheten, efter regeringens förordnande, enligt kungörelsen (1974: 224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. numera har rätt att delta i myndighetens handläggning av bl. a. frågor om disciplinär bestraffning, åtalsanmälan och avstängning från tjänstgöring. Finns i myndigheten s. k. disciplinnämnd, är personalföreträdarna enligt kungörelsen ledamöter i nämnden. Jag biträder därför kommitténs förslag med vissa modifieringar som jag närmare skall beröra i specialmotiveringen. Någon anledning att tillföra det beslutande organet juridisk kompetens i vidare mån än som nu finns anser jag emellertid inte föreligga.

Arbetsrättskommittén behandlar i sitt slutbetänkande bl. a. frågan om arbetsgivarens disciplinära befogenheter. Det finns anledning anta att dess förslag kan få betydelse för utformningen av det beslutande disciplinorganet även på den offentliga sektorn. Jag vill därför förutskicka att denna fråga får tas under nytt övervägande under det fortsatta lagstiftningsarbetet på förevarande område.

I fråga om den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller högre tjänst vid statlig myndighet föreslår ämbetsansvarskommittén särskilda regler om beslutande organ. Förslaget motiveras av att åtgär-

der i tjänsten av sådan befattningshavare inte lämpligen bör prövas disciplinärt av hans kolleger, med vilka han samarbetar och tillsammans med vilka han inte sällan har att i kollegial sammansättning fatta beslut. Jag ansluter mig till dessa överväganden. För ifrågavarande befattningshavare, motsvarande den personkrets som inte omfattas av det nuvarande disciplinansvaret, bör således inrättas en särskild nämnd. Denna nämnd bör bestå av fem ledamöter, varav ordföranden är lagkunnig och i domarvärv erfaren. Vidare bör minst en ledamot företråda arbetstagsidans. Det bör ankomma på regeringen att meddela närmare bestämmelser om nämndens sammansättning och verksamhet liksom om den personkrets som nämndens verksamhet skall avse.

När det gäller arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter har riksdagen att meddela bestämmelser om beslutande organ.

Bestämmelserna i 29 kap. RB om *omröstning* i domstol med endast lagfarna ledamöter bör på motsvarande sätt som nu är fallet beträffande kollegiala disciplinorgan (23 § andra stycket statstjänstemannalagen i nuvarande lydelse) äga tillämpning vid omröstning till beslut i de ärenden som avses här.

Sådan anmaning som enligt vad jag förut sagt skall inleda förfarandet bör utfärdas av den myndighet eller nämnd som har att besluta i ärendet.

Benämningarna disciplinansvar och disciplinpåföljd kritiserats av ett par remissinstanser. Bl. a. anförs att ansvarsbestämmelsernas uppgift bör vara inte endast att upprätthålla arbetsdisciplinen hos de offentliga funktionärerna utan framför allt att trygga allmänhetens krav på ett lojalt iakttagande av meddelade föreskrifter, varför de valda benämningarna ter sig missvisande inte minst i fråga om ansvar för de högsta befattningshavarna. Jag delar uppfattningen att terminologin inte är helt adekvat. Det synes emellertid knappast vara möjligt att finna några bättre beteckningar. Dessutom är de nuvarande benämningarna så inarbetade att det inte torde vara förenat med några praktiska olägenheter att behålla dem. Jag är därför inte beredd att förorda andra benämningar än dem kommittén har föreslagit.

13.5 Processuella frågor

Sedan den 1 juli 1974 gäller i fråga om tvister rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare (s. k. arbetstvister) att dessa prövas i en särskild processuell ordning. Enligt lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister skall arbetsdomstolen som första domstol upptaga och avgöra tvister om kollektivavtal samt andra arbetstvister mellan arbetsgivare eller förening av arbetsgivare, å ena sidan, och förening av arbetstagare eller medlem i sådan förening, å andra sidan. Övriga arbetstvister skall upptas och avgöras av tingsrätt med arbetsdomstolen

som andra och sista instans. Från lagen undantas bl. a. mål som gäller arbetstagare hos staten eller hos arbetsgivare som avses i 1 § kommunaltjänstemannalagen när tvisten rör fråga som inte får regleras i avtal. Detta gäller dock bara om annat inte är särskilt föreskrivet. Sådana särskilda föreskrifter, enligt vilka också avtalsförbudna frågor på det offentliga tjänstemannaområdet skall handläggas enligt lagen om rättegången i arbetstvister, återfinns bl. a. i lagen om anställningsskydd beträffande frågor som regleras i den lagen utom såvitt gäller bestämmelserna om avskedande. Också statstjänstemannalagen innehåller en sådan föreskrift med avseende på bl. a. uppsägningstvister. Detsamma gäller beträffande tvister om pensionering, läkarundersökning och avstängning på grund av sjukdom såvitt avser ordinarie domare.

Enligt kommitténs förslag skall — såvitt numera är av intresse — tvister rörande disciplinpåföljder och avskedande prövas på samma sätt som flertalet andra arbetstvister. Detta förslag ligger helt i linje med de tankegångar som förts fram vid tillkomsten av lagen om rättegången i arbetstvister (se prop. 1974: 77 s. 127 ff). Denna lag bör alltså göras tillämplig på tvister om åläggande av disciplinpåföljd, avskedande, avstängning på grund av brott eller tjänsteförseelse och förflyttning. Detsamma bör gälla tvister om avgångsskyldighet i samband med pensionering samt läkarundersökning och avstängning på grund av sjukdom även såvitt angår andra tjänstemän än ordinarie domare. Av lagen (1965: 276) om inskränkning i rätten att föra talan mot offentlig arbetsgivares beslut framgår att den administrativa besvärshövdingen som f. n. föreligger i dessa frågor upphör i och med att lagen om rättegången i arbetstvister görs tillämplig på dem.

I de nu ifrågavarande tvisterna blir bestämmelserna i 52 § statstjänstemannalagen om särskild överläggning i avtalsförbudna tvistefrågor och i 41 § tredje stycket lagen om anställningsskydd om fakultativ kvittning av rättegångskostnad tillämpliga. Sistnämnda bestämmelse skiljer sig från den av ämbetsansvarskommittén föreslagna regeln, som innebär att den offentlige arbetsgivaren alltid skall bära sina egna rättegångskostnader oberoende av utgången utom där kostnaderna vållats av arbetstagarens vårdslöshet. Jag anser det inte vara påkallat att för ifrågavarande tvister göra avsteg från vad som annars gäller beträffande rättegångskostnadernas fördelning enligt lagen om anställningsskydd. För statstjänstemännens del innebär en regel om fakultativ kvittning av kostnaderna i varje fall inte någon försämring i förhållande till vad som f. n. gäller enligt 31 kap. RB.

I fråga om den närmare utformningen av de processuella reglerna i övrigt föreslår kommittén — med ett undantag som jag strax återkommer till — att arbetstagare som inte är nöjd med arbetsgivarens beslut inom fyra veckor efter det att han fått del av beslutet skall kunna väcka talan vid allmän domstol resp. arbetsdomstolen om överprövning av

beslutet. Detta överensstämmer med vad som numera gäller enligt 53 § statstjänstemannalagen angående talan mot beslut beträffande annan ordinarie domare än justitieråd eller regeringsråd om läkarundersökning eller anställningens upphörande på grund av uppnådd pensionsålder eller nedsättning i arbetsförmågan (prop. 1974: 174 s. 78 ff). Vidare får enligt förslaget beslut om skiljande från tjänsten eller om förflyttning inte verkställas förrän beslutet slutligt har prövats av domstol eller, om talan om sådan prövning inte väcks, tid för väckande av talan utgått.

Liksom flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan anser jag den av kommittén föreslagna ordningen vara ändamålsenlig och jag biträder därför kommitténs förslag. Jag vill dock erinra om att detta i sist berörda hänseende avviker från den sedermera tillkomna lagen om anställningsskydd, vilken saknar motsvarande bestämmelse. I stället föreskrivs i 35 § andra stycket nämnda lag beträffande avskedande att rätten för tiden intill dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger kan förordna att anställningen skall bestå utan hinder av avskedandet. Denna bestämmelse kan emellertid inte anses ge statstjänstemän samma skydd som de åtnjuter enligt gällande ansvarssystem. För att den nu aktuella reformen inte skall medföra en försämring av den redan befintliga tryggheten för denna grupp av arbetstagare behövs alltså en regel som avviker från nämnda föreskrift.

Frågan om vem som skall företräda den offentlige arbetsgivaren kan eventuellt behöva preciseras närmare (jfr prop. 1975: 1 bil. 2 s. 4). Detta torde kunna ske i form av föreskrifter meddelade utan riksdagens medverkan. Därvid bör på vanligt sätt samråd äga rum med de anställdas organisationer.

Beträffande mål om åläggande av disciplinpåföljd påpekar kommittén att domstol utan särskild föreskrift därom alltid torde kunna ange den påföljd som disciplinförseelsen förskyller, där domstolen inte finner skäl att förklara disciplinbeslutet helt ogiltigt. Däremot torde enligt kommitténs mening domstol i mål vari yrkas ogiltigförklaring av beslut om avskedande inte kunna ex officio i domslutet fastställa den disciplinpåföljd som eventuellt hade kunnat utgå i stället för avskedande. Det sistnämnda är — ehuru korrekt — mindre tillfredsställande. Såsom anmärks av en remissinstans föreligger risk för att domstolen nödgas pröva saken i två olika processer. En sådan konsekvens bör dock kunna undvikas genom att motparten, dvs. den offentlige arbetsgivaren eller representant för denne, i förekommande fall framställer alternativa yrkanden. Någon särskild bestämmelse anser jag därför inte behövas.

När det gäller avskedande av tjänsteman med fullmakt på tjänsten föreslår kommittén ett modifierat överprövningsförfarande. Om fullmaktshavaren inom en vecka efter det han fått del av beslutet om avskedande anmäler missnöje däröver hos arbetsgivaren, skall det åligga

denne att vid äventyr att beslutet förfaller väcka talan vid domstol för prövning av beslutets giltighet. Kommittén motiverar sitt förslag med att ifrågavarande befattningshavare f. n. kan skiljas från tjänsten endast av domstol i brottmål och att det skulle innebära ett faktiskt merarbete jämfört med nuvarande ordning om befattningshavaren i händelse av missnöje med arbetsgivarens beslut om avskedande på grund av brottslig gärning skulle vara tvungen att själv ta initiativet till en domstolsprövning av beslutet.

Enligt min mening är detta merarbete inte så betydande att det påkallar särskild reglering. I synnerhet gäller detta i normalfallet då tjänstemannen är organiserad och alltså inte står ensam utan biträds av sin organisation (se exempelvis reglerna i 52 § om särskild överläggning). Dessutom anser jag den föreslagna konstruktionen vara mindre lämplig. Det förefaller sålunda knappast rimligt att ett så allvarligt beslut som avskedande skall kunna förfalla endast därför att arbetsgivaren — utan att några nya omständigheter har anförts — efter anmälan om missnöje med beslutet avstår från att fullfölja saken inför domstol. Jag förordar därför att tidigare berörda bestämmelser om förfarandet tillämpas även vid överprövning av beslut om avskedande av fullmaktshavare.

När det gäller avstängning av arbetstagare från tjänsteutövningen kan det, som påpekats av en remissinstans, ibland föreligga behov av att få en interimistisk domstolsprövning av arbetsgivarens beslut till stånd. Jag förordar därför att domstol i mål av detta slag får rätt att förordna att arbetsgivarens avstängningsbeslut t. v. inte får verkställas (inhibition).

Ett par remissinstanser har, under hänvisning till vissa uttalanden av ämbetsansvarskommittén, berört frågan om den rättsliga innebörden av en dom på ogiltigförklaring av ett avskedsbeslut. Kommittén har sålunda påpekat att en sådan dom inte innebär någon omedelbar rätt för arbetstagaren att återfå den tjänst från vilken han avskedats och att arbetstagaren i sista hand endast har rätt till skadestånd. För egen del anser jag inte att det föreligger något problem. Av den föreslagna bestämmelsen att beslut om avskedande inte får verkställas förrän beslutet slutligt har prövats av domstol eller rätten till talan förlorats får nämligen anses följa att den offentlige arbetsgivaren inte skall besätta tjänsten med ny innehavare förrän avskedandefrågan slutligt prövats och att han, om beslutet ogiltigförklaras, skall låta tjänstemannen i fråga behålla sin tjänst. Några särskilda bestämmelser i dessa hänscenden finner jag därför inte behövliga.

13.6 JO:s och JK:s tillsyn

JO har enligt 12 kap. 6 § RF att i enlighet med instruktion som riksdagen beslutar utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Han får föra talan i de fall som anges i instruktionen. Enligt gällande instruktion (1967: 928) har JO tillsyn över att de tjänstemän och andra, som är underkastade fullständigt ämbetsansvar, i sin tjänsteutövning efterlever lagar och andra författningar och i övrigt fullgör sina åligganden. Han äger vidare som särskild åklagare väcka åtal när någon som står under hans tillsyn i sin tjänsteutövning har brutit mot lag eller annan författning eller på annat sätt åsidosatt något tjänsteåliggande. Om sådan gärning kan beivras genom disciplinärt förfarande, äger JO göra anmälan till den som har disciplinär bestraffningsrätt.

Riksdagen beslöt 1972 (KU 1972: 19) att låta tillsätta en utredning med uppgift att överväga frågor om JO:s uppgifter och arbetsformer. Utredningen är inte bunden av några närmare direktiv för sitt uppdrag utan kan förutsättningslöst pröva såväl principiella frågor om ombudsmännens uppgifter och arbetsformer som praktiska och organisatoriska spörsmål. I motiveringen till nyssnämnda bestämmelser i RF anförde jag (prop. 1973: 90 s. 431) bl. a. att det knappast lät sig göra att då precisera den personkrets som skulle vara underkastad JO:s tillsyn samt att en särskild fråga som måste övervägas var återverkningarna för JO:s del av ett genomförande av ämbetsansvarskommitténs förslag. Jag förutskickade också att frågan om JO:s tillsynsområde hörde till dem som JO-utredningen skulle komma att behandla. Utredningen torde komma att redovisa resultatet av sitt arbete under år 1975.

JK har enligt sin instruktion (1965: 629) bl. a. tillsyn över att domare och andra som är underkastade ämbetsansvar efterlever lagar, författningar och instruktioner och i övrigt fullgör sina åligganden. Han är under regeringen särskild åklagare i fråga om brott i tjänsten.

Genom beslut den 11 oktober 1974 av Kungl. Maj:t bemyndigades jag att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om JK:s arbetsuppgifter m. m. I direktiven för utredningen anförde jag bl. a. att en reform av ansvarssystemet för offentliga funktionärer kan få konsekvenser också för kretsen av de personer som bör vara underkastade JK:s granskning samt att det lämpligen får ankomma på de sakkunniga att med utgångspunkt i ett nytt sanktionssystem föreslå hur tillsynsområdet skall avgränsas. Vidare nämnde jag att statsmakternas kommande ställningstagande i lagstiftningsärendet angående ämbetsansvaret kan göra det påkallat att låta JK ha befogenhet att företräda det allmänna i tvist vid domstol med tjänsteman angående avskedande eller disciplinpåföljd.

Med hänsyn till att både JO:s och JK:s tillsynsverksamhet sålunda är föremål för utredning anser jag mig inte böra framlägga något förslag

som kan föregripa resultatet av detta utredningsarbete. I den mån statsmakterna i sitt kommande ställningstagande på grundval av JO- och JK-utredningarnas överväganden skulle finna att yttranderätt eller partsställning bör tillerkännas JO och JK i disciplinärendet hos arbetsgivaren eller inför domstol torde de lagändringar som behövs få vidtas i det sammanhanget. Därvid synes också böra övervägas om man skall tillerkänna JO:s och JK:s åtgärder samma rättsverkan i preskriptionshänscende som arbetsgivarens egna.

13.7 Den militära sektorn

Inom den militära sektorn är utrymmet begränsat för en tillämpning av den privaträttsliga grundsyn som har anlagts vid utformningen av det nya ansvarssystemet för den civila sektorn. Detta följer redan därav att det stora flertalet krigsmän tjänstgör till följd av värnplikt och inte på grund av tjänsteavtal. Vidare är det för att trygga försvarsmaktens effektivitet av särskild vikt att upprätthålla befattningshavarnas lydnessplikt. Kommittén anser att det i och för sig finns anledning överväga om inte förenklingar i det militära ansvarssystemet kan genomföras utan att man åsidosätter de intressen som reglerna är avsedda att skydda. Det omfattande utredningsarbete som måste föregå en så genomgripande reform ligger emellertid enligt kommitténs mening utanför ramen för dess uppdrag. Kommittén begränsar sig därför till att föreslå, förutom vissa följdändringar i 21 kap. BrB, att anställda krigsmän med typiskt civila arbetsuppgifter skall omfattas av samma ansvarsregler som har föreslagits för civil personal. Förslaget att avskaffa avsättning och suspension som brottspåföljder tar emellertid sikte även på anställda krigsmän oavsett arbetsuppgifter. De av kommittén för civila befattningshavare föreslagna avskedandereglerna är alltså avsedda att gälla även för anställda krigsmän.

I likhet med kommittén anser jag att en reform av det militära ansvarssystemet i dess helhet är alltför genomgripande för att kunna genomföras i detta sammanhang. I den mån detta ansvarssystem genom smärre justeringar utan större principiell innebörd kan anpassas till de nya reglerna för den civila sektorn bör det emellertid ske. Vad kommittén i detta hänseende föreslår synes lämpligt. Jag ansluter mig därför till förslaget.

14 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),

3. lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
6. lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290).

Av de angivna förslagen har de som tagits upp under 2 och 3 upprättats i samråd med statsrådet Löfberg.

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

I övrigt krävs ändring i ett stort antal lagar samt två nya lagar, en om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare samt en om skydd för viss tjänsteutövning. Dessa lagförslag behöver emellertid inte granskas av lagrådet. De torde därför få anmälas efter det att lagrådets yttrande inhämtats.

15 Specialmotivering

I två av förslagen till författningsändringar har vidtagits en formell ändring som har samband med nya RF (jfr prop. 1974: 35 s. 64 f). Sålunda har orden "Konungen" och "Kungl. Maj:t" i olika böjningsformer bytts ut mot ordet "regeringen" i motsvarande form.

15.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

1 kap.

3 §

Denna paragraf innehåller en definition av det i BrB använda begreppet påföljd för brott. Definitionen består i en uppräkningslista av de sanktioner som är att anse som brottspåföljder. Bland de uppräknade sanktionerna ingår ämbetsstraffen suspension och avsättning. Eftersom dessa straff föreslås avskaffade bör de utgå ur uppräkningslistan.

4 och 5 §§

I dessa paragrafer finns allmänna bestämmelser om användningen av brottspåföljderna. Som en konsekvens av förslaget att avskaffa ämbets-

straffen suspension och avsättning bör de utgå även ur dessa bestämmelser.

5 kap.

5 §

I 17 kap. 5 § finns f. n. en straffbestämmelse om missfirmelse mot tjänsteman. Brottet, som ligger under allmänt åtal, består i att förolämpa innehavare av ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, i eller för hans befattning. Enligt förslaget skall denna brottstyp avskaffas och hithörande gärningar framdeles bestraffas endast som förolämpning enligt 5 kap. 3 §. Detta brott kan f. n. åtalas endast av målsäganden. Eftersom sistnämnda lagrum alltså blir att tillämpa även då förolämpningen riktas mot någon i hans myndighetsutövning föreslås den ändringen av åtalsregeln i 5 kap. 5 § att gärningen i sådant fall skall få åtalas av allmän åklagare, om målsäganden anger brottet till åtal och åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

17 kap.

1—5 §§

I dessa lagrum stadgas f. n. skydd för dem som har ämbetsansvar mot angrepp från tredje man i form av våld och hot mot tjänsteman (1 §), förgripelse mot tjänsteman (2 §) och våldsamt motstånd (4 §). Skyddet omfattar även den som har kallats att biträda den som har ämbetsansvar vid förrättning (3 §). I 5 § finns dessutom de bestämmelser om missfirmelse mot tjänsteman som enligt vad som har anförts i den allmänna motiveringen nu föreslås upphävida.

Som tidigare har anförts i den allmänna motiveringen har som grundläggande syfte med den nya lagstiftningen uppställts samhällsmedlemmarnas intresse av att offentliga funktioner utan ovidkommande hänsyn fullgörs på ett riktigt sätt. Detta intresse har särskilt ansetts böra tryggas då fråga är om myndighetsutövning. Samma intresse gör sig emellertid gällande då myndighetsutövningen utsätts för angrepp utifrån i form av våld, hot eller liknande. Det föreslås därför att gällande straffskydd för dem som har ämbetsansvar ersätts av ett på väsentligen samma sätt utformat skydd för dem som utövar offentlig myndighet.

I enlighet med det anförda har våld eller hot mot tjänsteman enligt 1 § beskrivits så, att någon med våld eller hot om våld förgriper sig på någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd. Enligt förslaget skall straffbestämmelsen gälla även det fall att någon förgriper sig mot den som tidigare har utövat offentlig myndighet för vad denne gjort eller underlåtit i sin myndighetsutövning. På motsvaran-

de sätt föreslås sådan utformning av 2 § att dess straffstadgande rörande förgripelse mot tjänsteman kommer att avse den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon i hans myndighetsutövning eller för att hämnas för åtgärd däri, otillbörligen företar gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed. Även 4 § rörande våldsamt motstånd föreslås utformad så att den kommer att gälla den som, i andra fall än dem som avses i 1 och 2 §§, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra någon i hans myndighetsutövning. Regeln i 3 § om skydd för biträde vid förrättning flyttas enligt förslaget till en ny 5 §. 3 § upphävs därför.

Enligt 1 § andra stycket i dess nuvarande lydelse kan Kungl. Maj:t förordna att ämbetskydd enligt lagrummet också skall gälla annan befattningshavare än sådan varmed ämbetsansvar är förenat. Sådant förordnande medför skydd även enligt 2—4 §§. Förordnande har meddelats för bl. a. befattningshavare som handhar säkerhets- eller ordningstjänst vid järnvägsanläggning, allmän flygplats m. fl. anläggningar och för t. ex. vaktpost och annan krigsman som tjänstgör för bevakning eller upprätthållande av ordning. Vidare äger tulltjänstemän från annan stat ämbetskydd under utövning i Sverige av tulltjänst som omfattas av gränstillsamarbete. I samband med förslaget att de nuvarande ämbetskyddsreglerna i fortsättningen endast skall avse den centrala del av offentlig verksamhet som innefattar myndighetsutövning föreslås också att ifrågasvarande bestämmelse i 1 § andra stycket upphävs. Vad angår de personkategorier för vilka förordnande meddelats kan anmärkas, att de i mån av förekommande svenska myndighetsfunktioner likväl kommer att omfattas av skydd enligt de föreslagna bestämmelserna. I övrigt ersätts enligt förslaget stadgandet i 1 § andra stycket — liksom regeln i 3 § om skydd för biträde vid förrättning — av en ny bestämmelse i 5 §. Enligt denna skall vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas också gälla, om någon på sätt som sägs i nämnda paragrafer förgriper sig mot eller hindrar den som enligt särskild föreskrift skall åtnjuta det skydd som är förenat med utövning av offentlig myndighet eller som är eller har varit kallad att biträda förrättningsman vid åtgärd som omfattas av sådant skydd.

I samband med att 1 § andra stycket utgår bör den på bestämmelsen grundade kungörelsen (1961: 559) med förordnande om ämbetskydd för vissa befattningshavare ersättas med nytt förordnande enligt den föreslagna 5 §. Sådant förordnande bör ges i en ny lag.

Med den nya bestämningen av den enligt lagrummen skyddade personkretsen straffbeläggs angrepp på framför allt hos stat eller kommun anställda tjänstemän i vilkas befattningar ingår att utöva myndighet. Skyddet omfattar all verksamhet i befattningen, såsom förrättning, utredningsarbete etc. Förgripelse mot sådan tjänsteman blir straffri enligt ifrågasvarande paragraf endast där den riktar sig mot någon arbetsuppgift som helt saknar samband med myndighetsutövningen. Vad som sker

under resa mellan bostad och tjänstgöringsplats ligger således i allmänhet utanför det straffbara området.

Beträffande övriga delar av lagrummens gärningsbeskrivningar föreslås ingen ändring. Frågor som rör den brottsliga handlingens olika beståndsdelar blir alltså att bedöma på samma sätt som f. n. Med hänsyn till den nya bestämningen av den skyddade personkretsen kan framhållas att det i subjektivt hänseende bör krävas uppsåt omfattande insikt om att den angripne utövar (eller har utövat) offentlig myndighet.

Inte heller beträffande straff-, konkurrens- och andra frågor avses någon ändring i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande 1—4 §§.

7 §

Detta lagrum rörande bestickning stadgar f. n. ansvar för den som lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat. Den personkrets som åtnjuter skydd mot bestickning har i den nu föreslagna lydelsen bestämts så att den motsvarar den krets som enligt förslaget till ny lydelse av 20 kap. 2 § skall vara underkastad mutansvar.

Vad angår gärningsbeskrivningen i övrigt i 7 § liksom beträffande straff-, konkurrens- och andra frågor innebär förslaget inte någon ändring i förhållande till gällande rätt.

8 §

I 8 § tredje stycket stadgas f. n. ansvar för tagande av otillbörlig förmån vid röstning. Enligt lagrummet skall dömas för sådant brott där förfarandet inte är ämbetsbrott. I förslaget har hänvisningen till ämbetsbrott utbytt mot hänvisning till mutbrott enligt den nya bestämmelsen i 20 kap. 2 §. Ändringen är en följd av förslaget i övrigt och innebär inte någon ändring i sak.

14 och 15 §§

I 14 § och 15 § första stycket första punkten stadgas straffansvar såväl för den som obehörigen utövar vad som hör till befattning varmed ämbetsansvar är förenat (obehörig tjänsteutövning) som för den som obehörigen ger sig ut för att inneha sådan befattning (föregivande av allmän ställning). På skäl som anförts i den allmänna motiveringen föreslås att dessa två bestämmelser ersätts av en ny regel om ansvar för den som obehörigen ger sig ut för att utöva myndighet. Den nya regeln har upptagits som en ny första punkt i första stycket av 15 § varjämte 14 § föreslås upphävd.

Straffbestämmelsen i 15 § första stycket kommer alltså i sin nya lydelse att avse dels det fallet att någon obehörigen ger sig ut för att utöva myndighet och dels den situationen att någon obehörigen bär uniform,

märke eller annat kännetecken som ger honom sken av att tillhöra krigsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft. Påföljden är densamma som enligt gällande lydelse, böter eller fängelse i högst sex månader.

I 14 § andra stycket finns f. n. en särskild straffbestämmelse för grova fall av obehörig tjänsteutövning. Påföljden är här fängelse i högst fyra år. Eftersom 15 § första stycket första punkten i sin nya lydelse är avsedd att delvis ersätta gällande bestämmelser i både 14 § och 15 § första stycket första punkten, finns behov av en motsvarande regel för grova fall. Det föreslås därför att i 15 § andra stycket skall stadgas fängelse i högst två år för det fall att brott, som avses i första stycket samma paragraf, med hänsyn till att det medfört betydande men för det allmänna eller någon enskild eller eljest är att anse som grovt. En förutsättning för tillämpning av bestämmelsen torde vara att någon obehörigen har gett sig ut för att utöva offentlig myndighet. Enbart den omständigheten att gärningsmannen obehörigen har burit t. ex. uniform som ger honom sken av att tillhöra försvarsmakten synes inte kunna anses vara av så allvarlig natur att den motiverar strängare påföljd än den som har föreskrivits i första stycket. Som exempel på sådana fall där den strängare straffskalan kan tänkas bli tillämplig må anföras att en obehörig person ger sig ut för att vara polisman och dirigerar trafiken på sådant sätt att svåra störningar uppstår, utryckningsfordon hindras från att komma fram etc. Ett annat fall är att en obehörig person bereder sig tillträde till domstols eller annan myndighets lokaler och utfärdar beslut som visserligen inte blir rättsligen giltiga men ändå medför betydande förfång för det allmänna eller någon enskild.

Om oriktig myndighetsutövning får rättslig effekt blir straffstadgandet i 20 kap. 1 § tillämpligt. Skulle den oriktiga myndighetsutövningen inte vara straffbar enligt vare sig 17 kap. 15 § eller 20 kap. 1 § kan i stället disciplinansvar enligt statstjänstemannalagen eller kommunaltjänstemannastadgan komma i fråga, om gärningsmannen är underkastad sådant ansvar.

Straffbestämmelsen om föregivande av ställning såsom advokat, vilken nu är intagen i 15 § andra stycket, föreslås flyttad i oförändrat skick till ett nytt tredje stycke i samma paragraf.

20 kap.

1 §

Paragrafen i dess nuvarande lydelse föreskriver ansvar för tjänstemissbruk. Denna brottstyp liksom ämbetsbrottet tjänstefel i 4 § ersätts enligt förslaget av en ny brottstyp som tar sikte på oriktig myndighetsutövning.

Enligt lagrummets första stycke skall den som i myndighetsutövning åsidosätter vad som till följd av lag eller annan författning gäller för myndighetsutövningen fällas till ansvar för missbruk av myndighet, om gärningen för det allmänna eller någon enskild medför förfång eller otillbörlig förmån som inte är ringa.

Med uttrycket lag eller annan författning avses av riksdagen, regeringen, förvaltningsmyndighet, kommun eller landstingskommun beslutad generell norm. Enligt ämbetsansvarskommitténs förslag skulle med lag eller annan författning jämföras vad som eljest gäller för myndighetutövningen. Som motivering härför anförde kommittén att författningar måste kompletteras med andra rättskällor, såsom uttalanden i förarbetena till lagstiftning och prejudikat. Detta synes emellertid vara så uppenbart att någon särskild bestämmelse härom inte behövs. Det av kommittén föreslagna tillägget har därför inte upptagits i lagtexten. Någon saklig ändring i förhållande till kommitténs förslag har därmed inte avsetts.

Myndighetsutövning tar sig uttryck i beslut eller faktiska åtgärder som ytterst grundas på samhällets maktbefogenheter. De kommer till stånd och får i förekommande fall rättsverkningar för eller emot den enskilde i kraft av offentligrättsliga regler, inte på grund av avtal eller i övrigt regler av privaträttslig natur. Myndighetsutövning kan sålunda bestå i meddelande av formella beslut som för den enskilde innebär förmåner, rättigheter eller skyldigheter i olika hänseenden samt faktiska åtgärder för att verkställa sådana beslut. Myndighetsutövning kan också ta sig uttryck i faktiska åtgärder som inte har föregåtts av formella beslut, t. ex. då en polisman dirigerar trafiken eller ingriper för att upprätthålla allmän ordning.

Till myndighetsutövning är vidare att hänföra offentlig arbetsgivares beslut enligt de föreslagna reglerna i statstjänstemannalagen om åläggande av disciplinpåföljd, avstängning från tjänsteutövning och skiljande från tjänsten i annan ordning än genom uppsägning. Tjänsteförseelser av offentliga funktionärer riktar sig nämligen inte endast mot det allmännas intresse såsom arbetsgivare utan också mot den enskildes intresse av att offentliga funktioner utan ovidkommande hänsyn fullgörs på ett riktigt sätt. Till följd härav framstår det som mest naturligt att den offentliga arbetsgivarens beslut inom ramen för nämnda sanktions-system skall anses som utövande av offentlig myndighet.

Gemensamt för all behörig myndighetsutövning är att den ytterst är grundad i lag eller annan författning. Missbruk av myndighet föreligger då de för myndighetens behöriga utövande gällande reglerna överträds. Oriktig myndighetsutövning kan därför föreligga även om ett fattat beslut i och för sig är materiellt riktigt men har meddelats endast sedan visst ovidkommande villkor uppfyllts. Myndighetsutövning kan också innebära skyldighet att vara verksam och underlåtenhet att handla kan i

sådana fall utgöra oriktig myndighetsutövning, såsom då åklagare underlåter att åtala brott eller polisman att gripa en efterlyst brottsling.

Att en offentlig funktionär, som i och för sig är behörig att utöva myndighet, överskrider sin befogenhet — tingsnotarie handlägger exempelvis mål om brott för vilket är stadgat fängelse trots att han enligt tingsrättsinstruktionen (1970: 108) inte utan särskilt förordnande äger handlägga andra brottmål än sådana som rör brott för vilket inte är stadgat svårare straff än böter — torde endast i undantagsfall medföra att beslutet är att betrakta som från början ogiltigt (nullitet). I regel är således beslutet rättsligen gällande tills det återkallas eller undanröjs av högre myndighet. I bägge fallen torde det emellertid vara fråga om myndighetsutövning och ansvar alltså kunna inträda enligt den föreslagna straffbestämmelsen, om övriga där angivna förutsättningar föreligger. Förfång för det allmänna eller någon enskild kan ju ha uppkommit även om beslutet är att anse som från början ogiltigt eller snabbt undanröjs. Till och med om beslutet är materiellt riktigt och alltså fastställs av högre myndighet kan befogenhetsöverskridandet ha inneburit förfång.

Ett annat exempel på oriktig myndighetsutövning bestående i befogenhetsöverskridande är att polisman företar husrannsakan utan att vare sig behörig myndighet har beslutat därom eller i 28 kap. 5 § RB angivna omständigheter föreligger.

Från de nu nämnda exemplen skiljer sig det fallet att ett beslut är ogiltigt eller en åtgärd inte får avsedd rättslig effekt därför att gärningsmannen helt saknar behörighet att utöva myndighet. Här föreligger inte någon myndighetsutövning och den föreslagna straffbestämmelsen i 1 § är följaktligen inte tillämplig. Däremot kan gärningen vara att hänföra under det nya stadgandet i 17 kap. 15 § BrB om föregivande av allmän ställning.

Ansvarskretsen enligt 1 § består av personer som har att utöva myndighet. Den som i underordnad ställning bereder ärende utan att själv fatta beslut eller på annat sätt biträder person som utövar myndighet kan alltså inte drabbas av gärningsmannaansvar för oriktig myndighetsutövning. Om han genom fel eller försummelse under ärendes handläggning förorsakar ett oriktigt resultat, som medför förfång eller otillbörlig förmån för det allmänna eller någon enskild, kan han emellertid drabbas av ansvar för medverkan till oriktig myndighetsutövning enligt de allmänna medverkansreglerna i 23 kap. 4 § BrB. Straffansvar kan inträda även om beslutsfattaren av subjektiva skäl inte kan ställas till ansvar.

När flera deltar i myndighets beslut men en av dem har skiljaktig mening, blir de som ingår i majoriteten ansvariga för innehållet i beslutet. Den som är skiljaktig kan enligt den föreslagna lagtexten normalt inte ådra sig något straffrättsligt ansvar för den händelse innehållet i

hans votum strider mot lag eller annan författning. Hans dissens kan nämligen i regel inte medföra förfång för någon enskild eller det allmänna eller någon otillbörlig förmån. Jag vill i sammanhanget erinra om att Föreningen Sveriges tingsrättsdomare i skrivelse den 5 januari 1973 till justitiedepartementet hemställt att frågan om nämndemans ansvar för skiljaktig mening övervägs. Som följer av det som sagts nyss torde denna fråga få bedömas på samma sätt som motsvarande spörsmål i fråga om annan beslutsfattare som anför skiljaktig mening. Jag är således inte beredd att förorda någon särskild ordning beträffande överröstad nämndemans ansvar för sitt votum.

För att oriktig myndighetsutövning skall vara straffbar krävs enligt förslaget att gärningen för det allmänna eller någon enskild medför förfång eller otillbörlig förmån som inte är ringa. Förfång kan bestå i såväl ekonomisk skada som annan olägenhet.

Försök till missbruk av myndighet är inte straffbart.

Straffet för missbruk av myndighet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. I likhet med vad som gäller beträffande den nuvarande brottstypen tjänstemissbruk föreslås en särskild straffskala för det fallet att brottet är grovt. Då skall dömas till fängelse i högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall samtliga omständigheter beaktas, exempelvis det slag av myndighetsutövning som det är fråga om och omfattningen av det förfång eller den otillbörliga förmån som gärningen har medfört.

Enligt den föreslagna paragrafens andra stycke är gärningen straffbar även då den begås av grov oaktsamhet. Straffet för vårdslös myndighetsutövning är böter eller fängelse i högst ett år.

Taxeringsmän, dvs. ordförande och andra ledamöter i taxeringsnämnd, har sedan lång tid tillbaka varit fria från ansvar för åsatta taxeringar. Ansvarsfriheten var tidigare grundlagsskyddad genom en föreskrift i 113 § gamla RF. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i nya RF men skyddet består alltjämt enligt 20 kap. 12 § BrB. Taxeringsnämndens arbetsformer är i olika hänseenden särpräglade. Nämnden har att handlägga ett stort antal taxeringar under en begränsad tidsperiod. Nämnden ansvarar formellt för alla taxeringsbeslut oavsett om någon ändring vidtagits i den skattskyldiges deklaration eller ej. Det ligger emellertid i sakens natur att alla ledamöter inte ges möjlighet att ta ställning till varje beslut som formellt fattas av nämnden. Någon protokollföring av nämndens beslut rörande de enskilda taxeringarna sker inte. Det framgår därför normalt inte heller vilka ledamöter som har deltagit i beslut beträffande en viss taxering.

Den framtida utformningen av taxeringsorganisationen i första instans övervägs f. n. inom finansdepartementet på grundval av riksskatteverkets och statskontorets betänkande Rationalisering av skatteadministrationen. Bl. a. övervägs frågan om en uppdelning av besluts-

funktionen mellan ordföranden och nämnden i dess helhet. Andra frågor som prövas är införande av tjänstemannamedverkan vid taxeringsarbetet och förlängning av taxeringsperioden. En proposition som tar upp de principiella frågorna beträffande reformen kommer inom kort att föreläggas årets riksmöte. En reform på grundval av propositionen kan beräknas träda i kraft tidigast år 1978. Mot bakgrund av taxeringsnämndens nuvarande arbetsformer och med hänsyn till att en genomgripande omläggning av dessa sålunda torde förestå kan det ifrågasättas om ledamöterna i sådan nämnd nu bör underkastas ändrade regler om ansvar för felaktiga taxeringsbeslut. När det gäller uppsåtliga förfaranden anser jag emellertid att taxeringsnämndernas ledamöter redan nu bör jämföras med andra befattningshavare i förevarande hänseende. Däremot bör frågan om ansvar för oaktsamhetsbrott anstå t. v. och tas upp på nytt i samband med den närmare utformningen av den nya taxeringsorganisationen. Jag förordar därför att bland övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagen om ändring i BrB tas in föreskrift om att stadgandet i 20 kap. 1 § andra stycket om ansvar för vårdslös myndighetsutövning t. v. inte skall tillämpas i fråga om beslut angående taxering som fattas av taxeringsnämnd.

I överensstämmelse med vad som gäller enligt nuvarande 1 § föreslås en bestämmelse i tredje stycket om att straffbudet inte skall tillämpas om gärningen annars är särskilt belagd med straff. Som exempel på fall där den oriktiga myndighetsutövningen kan vara att hänföra under annan straffbestämmelse kan nämnas att en polisman utan laga skäl omhändertar en person (olaga frihetsberövande) eller företar husrannsakan (hemfridsbrott) och tar egendom i beslag (egenmäktigt förfarande) eller att en åklagare väcker åtal utan sannolika skäl (obefogat åtal). Liksom f. n. är fallet vid konkurrens mellan bestämmelsen om tjänstemissbruk och annan straffbestämmelse bör dock 1 § kunna tillämpas då en klart oriktig myndighetsutövning föreligger och gärningen visserligen också innefattar överträdelse av ett annat straffbud men denna överträdelse vid sidan om den oriktiga myndighetsutövningen framträder som så obetydlig att man helt kan bortse från den (jfr prop. 1948: 80 s. 317).

2 §

I denna paragraf finns f. n. en straffbestämmelse om tagande av muta eller av otillbörlig belöning. Straffbestämmelsen riktar sig mot den som är eller varit ämbetsman. Eftersom begreppen ämbetsman och ämbetsansvar saknas i det nya sanktionssystemet, föreslås en ny ansvarskrets medan däremot brottsbeskrivningen behålls oförändrad.

Den föreslagna straffbestämmelsen omfattar alla arbetstagare hos staten eller hos kommun, ledamöter av statliga och kommunala kollegiala organ samt personer som eljest till följd av val eller plikt utför uppdrag åt det allmänna eller vilkas uppdrag finns reglerade i författning. Vidare

träffar ansvaret krigsmän eller andra som fullgör lagstadgad tjänsteplikt liksom alla som utövar myndighet utan att inneha anställning eller uppdrag av nyssnämnt slag. Med kommun likställs landstingskommun, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet, skogsvårdsstyrelse, allmän försäkringskassa och annan allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen.

Brottet består i att någon i den nämnda personkretsen mottar, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning.

Straffet utgör böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst sex år.

I motsats till vad som gäller beträffande straffbestämmelsen i 1 § om oriktig myndighetsutövning är stadgandet om mutbrott inte subsidiärt i förhållande till straffbestämmelser rörande allmänna brott. Vad angår förhållandet till förstnämnda straffbestämmelse avses inte någon ändring i vad som nu gäller om förhållandet mellan 1 och 2 §§.

3 §

I första stycket har upptagits en allmän bestämmelse om ansvar för brott mot tystnadsplikt för den som yppar vad han till följd av lag eller annan författning är pliktig att hemlighålla eller som olovligen utnyttjar sådan hemlighet. Paragrafen riktar sig således mot var och en som är underkastad i författning stadgad tystnadsplikt, vare sig han är offentlig funktionär eller privat verksam. Med uttrycket lag eller annan författning avses liksom i 1 § av riksdagen, regeringen, förvaltningsmyndighet, kommun eller landstingskommun beslutad generell norm (se 8 kap. 3 §, 7 § andra stycket och 11 § RF) oavsett om den har meddelats före den 1 januari 1975 eller därefter. Såsom tidigare nämnts är det efter RF:s ikraftträdande inte längre möjligt att utan författningsstöd upprätthålla någon tystnadsplikt i förhållandet mellan enskilda — däribland offentliga funktionärer — och det allmänna. Saknas sådant stöd finns det följaktligen inte något utrymme för ingripande enligt vare sig förevarande straffbestämmelse eller de disciplinrättsliga bestämmelserna i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannastadgan. Däremot är det givetvis ingenting som hindrar enskilda att avtala om tystnadsplikt. Exempelvis kan i tjänsteavtal på den privata arbetsmarknaden tas in bestämmelser om tystnadsplikt och påföljder i form av skadestånd, vite eller andra sanktioner för åsidosättande av tystnadsplikten.

I subjektivt avseende förutsätter stadgandet i nya 3 § första stycket uppsåt. I paragrafens andra stycke har emellertid tagits in bestämmelse om ansvar för den som bryter mot författningsgrundad tystnadsplikt av oaktsamhet. Den av kommittén gjorda begränsningen av straffbarheten till att avse endast den som begår gärningen med insikt om att det han yppar eller utnyttjar är av hemlig natur har fått utgå, eftersom bestämmelsen annars knappast skulle få någon praktisk betydelse. Bestäm-

melsen innebär i stort sett ingen ändring i sak av vad som gäller f. n.. Den som av oaktsamhet bryter mot tystnadsplikt kan sålunda, om han har ämbetsansvar, straffas för tjänstefel enligt 20 kap. 4 §. En remissinstans har ifrågasatt om det finns skäl att behålla straffansvar för culpöst brott mot tystnadsplikt, om tjänstefel i övrigt avkriminaliseras. Som tidigare nämnts har det nya straffbudet ett väsentligt vidare tillämpningsområde än det nu gällande, eftersom det avser att i allmänhet ersätta specialstraffrättens bestämmelser om ansvar för brott mot tystnadsplikt. Med hänsyn därtill och till att i synnerhet de bestämmelser av detta slag som tillkommit under senare år vanligen omfattar även oaktsamhet bör det nya stadgandet i 20 kap. 3 § innehålla samma rekvisit.

Straffet för uppsåtligt brott har satts till böter eller fängelse i högst ett år. Detta överensstämmer såtillvida med nuvarande 20 kap. 3 §, att maximum för allmänt straff där satts till fängelse i högst ett år. Huvudstraffet är emellertid f. n. suspension eller avsättning. Vid sidan därav kan dessutom fängelse upp till ett år utdömas.

För oaktsamt brott enligt paragrafens andra stycke har endast bötesstraff upptagits.

Brott mot nuvarande 20 kap. 3 § är subsidiärt i förhållande till andra brott enligt BrB, exempelvis brott mot rikets säkerhet enligt 19 kap. eller trolöshet mot huvudman enligt 10 kap. 5 §. Med samma verkan har regel om subsidiaritet tagits in även i nya 20 kap. 3 §. En sådan regel får givetvis, liksom f. n., effekt även gentemot specialstraffrättens sekretessbrott. Som nyss har nämnts är emellertid det nya straffbudet i 20 kap. 3 § avsett att i allmänhet ersätta specialstraffrättens mångfald av skiftande straffbestämmelser på hithörande område.

4 §

I nuvarande 20 kap. 14 § stadgas som huvudregel, att åklagare utan hinder av vad annars kan vara föreskrivet får åtala brott varigenom ämbetsman åsidosatt sin tjänsteplikt. Denna huvudregel har bibehållits i nya 20 kap. 4 § första stycket men med den ändringen att åtalsrätten avser brott varigenom åligganden åsidosatts i utövningen av offentlig verksamhet. Åtalsrätten har i lagtexten beskrivits så, att den avser brott varigenom innehavare av tjänst eller uppdrag som sägs i nya 20 kap. 2 § åsidosatt vad honom åligger i utövningen därav. Åtalsrätten bör givetvis även omfatta sådan oriktig myndighetsutövning som sägs i nya 20 kap. 1 § liksom mutbrott enligt nya 20 kap. 2 § även där sådana brott begås av den som inte innehar tjänst eller uppdrag som nu sagts. Särskilt stadgande om sådan åtalsrätt har därför också tagits in i nya 20 kap. 4 § första stycket.

I nuvarande 20 kap. 14 § görs vissa undantag från den angivna huvudregeln om åklagares åtalsrätt. Enligt lagrummet skall sålunda gälla

dels vad i BrB föreskrivs att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen förordnat, dels vad i lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat endast om den förövas av ämbetsman. Motsvarande två undantag har behållits även i nya 20 kap. 4 § första stycket med endast den ändringen att ordet "ämbetsman" bytts ut mot "innehavare av anställning eller uppdrag som nyss har sagts". Därtill har i paragrafen tagits in en erinran om att särskilda bestämmelser gäller om åtal för brott som i utövning av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst hos riksdagen eller dess organ (4 kap. 8 § och 12 kap. 3 och 8 §§ RF samt 9 kap. 8 § RO).

Ytterligare ett undantag från åtalsrätt enligt huvudregeln görs i nuvarande 20 kap. 14 §. Enligt detta undantag skall gälla vad som är föreskrivet i lag eller annan författning om åtal för gärning som avses i nuvarande 20 kap. 3 § och som är särskilt belagd med straff. Denna undantagsregel ersätts i nya 20 kap. 4 § andra stycket av regeln att åklagare, om inte annat föreskrivits för visst fall, får åtala brott mot tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

5 §

I denna nya paragraf har tagits in en föreskrift att den som är ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling inte för någon sin åtgärd i denna egenskap skall kunna ställas till ansvar för oriktig myndighetsutövning enligt nya 20 kap. 1 §. Föreskriften tar sikte främst på riksdagsmän samt kommunfullmäktige och landstingsmän men även på sådana församlingsledamöter som avses i lagen (1961: 436) om församlingsstyrelse, t. ex. kyrkofullmäktige.

JO har i sitt remissyttrande ifrågasatt om bestämmelsen innebär att beträffande sådana riksdagen underställda organ, vari ingår såväl riksdagsmän som utomstående personer, endast de senare skall vara underkastade ansvar enligt 20 kap. 1 §. Enligt min mening innebär den i förevarande paragraf angivna begränsningen av ansvarigheten till åtgärd, som vederbörande företar i sin egenskap av församlingsledamot, att riksdagsman är fri från ansvar för åtgärd som han företar som ledamot i sådant enbart av riksdagsmän bestående organ, vars verksamhet ingår som ett led i riksdagsarbetet i egentlig mening, medan full ansvarighet gäller för samtliga ledamöter i andra riksdagsorgan (jfr SOU 1972: 15 s. 137 och prop. 1973: 90 s. 266 f).

6 §

Ämbetsstraffen suspension och avsättning föreslås, som tidigare har nämnts, avskaffade. För att få en uppenbarligen olämplig befattningshavare skild från tjänsten är den offentlige arbetsgivaren i stället normalt

hänvisad till att begagna det privaträttsliga avskedandeinstitut som samtidigt föreslås. Detta institut blir emellertid inte tillämpligt på offentliga förtroendemän. Av rättssäkerhetsskäl är det därför nödvändigt att låta domstol behålla möjligheten att entlediga sådana uppdragstagare på grund av brott i vissa fall. En bestämmelse härom har tagits in i 6 §.

Bestämmelsen avser personer som valts till uppdrag åt staten eller åt kommun och som har att i detta uppdrag utöva myndighet. Som exempel kan anföras ledamöter av beslutande statliga och kommunala församlingar (se beträffande riksdagsledamot 4 kap. 7 § RF) samt av kommunala nämnder såsom barnvårds- och nykterhetsnämnder. Med kommun likställs landstingskommun och annan allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen. Förevarande straffbestämmelse avser däremot inte statsråd och JO. För dem gäller särskilda grundlagsbestämmelser om entledigande (12 kap. 4 § RF resp. 8 kap. 10 § RO).

Avgörande för frågan om uppdragstagaren skall skiljas från uppdraget är enligt den föreslagna bestämmelsen att han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget. En viss nedre gräns för brottets svårhetsgrad har också bestämts.

Sålunda krävs att fängelse i minst två år är stadgat för det brott som uppdragstagaren gjort sig skyldig till. Detta innebär alltså att skiljande från uppdraget kan komma i fråga vid missbruk av myndighet — i den mån uppdragstagaren är underkastad ansvar för detta brott — och motbrott men inte vid vårdslös myndighetsutövning eller brott mot tystnadsplikt. Även brott som inte har något direkt samband med myndighetsutövningen kan visa att uppdragstagaren är uppenbarligen olämplig för uppdraget.

Den som har två eller flera uppdrag i vilka det ingår att utöva myndighet bör i enlighet med vad jag tidigare har sagt skiljas från samtliga uppdrag som han genom brottet visat sig uppenbarligen vara olämplig att inneha.

Vid straffbestämningen får domstolen enligt en föreslagen ny bestämmelse i 33 kap. 9 § ta hänsyn till avskedande eller annan följd av brottet som är medgiven enligt arbetsavtalet eller enligt författning som gäller för anställningsförhållandet. Motsvarande bör gälla i förevarande fall då uppdragstagaren skilts från uppdraget genom beslut av domstol i brottmålet. En bestämmelse härom har därför tagits in i andra stycket av förevarande paragraf.

21 kap.

18 §

I denna paragraf föreskrivs f. n. ansvar för tjänstefel av krigsman som saknar ämbetsansvar. Eftersom det föreslås att krigsmän allttjämt

skall vara underkastad straffrättsligt tjänstefelsansvar bör paragrafen bibehållas men undergå vissa följdändringar. Bestämmelsen i första stycket första punkten att fråga är om krigsman "som ej är underkastad ämbetsansvar" utgår sålunda eftersom det på ämbetsansvariga krigsmän tillämpliga straffbudet rörande tjänstefel i nuvarande 20 kap. 4 § upphävs enligt förslaget. Vidare stryks en f. n. i paragrafens första stycke sista punkten intagen hänvisning till stadgandet i nuvarande 20 kap. 4 § tredje stycket, vilket lagrum enligt förslaget upphävs. Av skäl som tidigare har redovisats i den allmänna motiveringen föreslås ingen motsvarighet till detta stadgande.

21 §

F. n. anges i denna paragraf den krets av krigsmän som har ämbetsansvar. Denna bestämmelse utgår som en följd av reformen i övrigt. I stället har enligt förslaget under 21 § tagits in ett helt nytt stadgande, som anger den krets av krigsmän som inte skall vara underkastad ansvar enligt 21 kap. utan i stället omfattas av samma disciplinära ansvarsregler som föreslagits för den civila personalen. Till denna personkrets hänförs anställd krigsman som tjänstgör vid civilt statligt organ, vid militärt organ med arbetsuppgifter som i huvudsak är av civil natur eller vid kommunal myndighet. Enligt lagrummet skall vidare ankomma på regeringen att genom verkställighetsföreskrifter (i enlighet med 8 kap. 13 § första stycket punkt 1 RF) närmare ange vilka organ som avses med bestämmelsen.

Den nya bestämmelsen korresponderar med ett par andra förslag, nämligen dels en ny bestämmelse (8 §) i 32 kap. BrB att krigsman som inte är underkastad ansvar enligt 21 kap. BrB inte får ådömas disciplinstraff, dels en ny regel i 8 § militära rättegångslagen (1948:472) att sådan krigsman inte heller får åläggas straff i militärt disciplinmål. I stället skall sådan krigsman inte endast, såsom anställda krigsmän i allmänhet, kunna avskedas enligt de föreslagna bestämmelserna i statstjänstemannalagen utan även kunna åläggas disciplinpåföljd enligt samma bestämmelser (jfr den föreslagna regeln i 20 § statstjänstemannalagen att disciplinpåföljd enligt lagen inte får åläggas krigsman som är underkastad ansvar enligt 21 kap. BrB).

22 §

I denna paragraf föreskrivs f. n. att åtalsreglerna i nuvarande 20 kap. 14 § skall äga motsvarande tillämpning i fråga om brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt. De motsvarande åtalsreglerna i nya 20 kap. 4 § har emellertid gjorts direkt tillämpliga på krigsmän genom den däri intagna hänvisningen till nya 20 kap. 2 §, vari krigsmän

omnämns. Den nuvarande bestämmelsen i förevarande paragraf har därför ersatts av en erinran att vad som sägs i 20 kap. 4 § äger motsvarande tillämpning i fråga om åtal för brott som avses i 21 kap.

32 kap.

8 §

De fem första paragraferna i 32 kap., som innehåller vissa bestämmelser om ämbetsstraffens innebörd och användningsområde, föreslås upphävd. Till de resterande 6 och 7 §§, vilka avhandlar disciplinstraffen, har fogats en ny paragraf, 8 §, i vars första stycke stadgas att krigsman som inte är underkastad ansvar enligt 21 kap. inte får ådömas disciplinstraff. Bestämmelsen skall ses i samband med stadgandet i nya 21 kap. 21 §.

Enligt 32 kap. 7 § andra stycket skall den som inte är krigsman ådömas dagsböter om han medverkar till brott för vilket disciplinstraff är utsatt. I nya 8 § andra stycket föreslås ett stadgande om att förstnämnda regel skall äga motsvarande tillämpning på krigsman som enligt 8 § första stycket inte kan ådömas disciplinstraff.

33 kap.

5 §

Detta lagrum reglerar möjligheten att beakta anhållningstid m. m. vid bestämmande av bl. a. viss tids fängelse, böter, suspension eller disciplinstraff. Då suspension avskaffas som straffpåföljd bör även förevarande lagrum ändras. Ordet suspension har följaktligen strukits i paragrafens tredje stycke.

9 §

I 20 kap. 9 § föreskrivs f. n. beträffande tjänstemän med ämbetsansvar att domstol skall ta hänsyn till disciplinär bestraffning som ålagts för brott, då domstolen bestämmer påföljd för samma brott. Enligt nuvarande 20 kap. 8 § gäller vidare att om tjänsteman för annat brott än ämbetsbrott ådöms såväl ämbetsstraff i form av t. ex. avsättning som annan påföljd, den förlust han lider genom ämbetsstraffet skall beaktas vid bestämmandet av den andra påföljden. Det föreslås nu att dessa bestämmelser ersätts med en ny paragraf i 33 kap. 9 §, som tar sikte på såväl offentligt som privat anställda och som lämnar domstol möjlighet att vid straffmätning alltid beakta de sanktioner som arbetsgivaren inom ramen för ett arbetsavtal — vare sig sanktionen är föreskriven i författning, t. ex. statstjänstemannalagen, eller i avtal — utkräver då arbetstagaren begått brott. Härvid skall enligt paragrafen

böter eller disciplinstraff för krigsmän som annars skulle ha ådömts helt kunna efterges.

Domstolen har alltså möjlighet att ta hänsyn också till sanktioner som ännu inte beslutats av arbetsgivaren. Såvitt gäller andra sanktioner än avskedande torde bestämmelsen i detta hänseende få begränsad betydelse åtminstone inom den statliga sektorn. Enligt 21 § statstjänstemannalagen får nämligen disciplinärt förfarande sedan åtal har väckts inte inledas eller fortsättas rörande gärning som omfattas av åtalet. Däremot finns inget hinder mot att verkställa en tidigare beslutad disciplinpåföljd, eftersom domstolen har möjlighet att ta hänsyn till denna vid straffmätningen. Anledning saknas därför att behålla bestämmelsen i nuvarande 20 kap. 9 § sista punkten att förvaltningsmyndighetens beslut skall förfalla om det inte helt eller delvis verkställts när åtal väcks.

Enligt den föreslagna paragrafens andra stycke skall med arbetstagare likställas den som utövar uppdrag åt annan.

35 kap.

I 2 § finns en särskild preskriptionsregel för ämbetsbrott enligt nuvarande 20 kap. 1—4 §§. Bestämmelsen utgår samtidigt med att sistnämnda lagrum upphävs. För de i nya 20 kap. 1—3 §§ intagna brotts typerna kommer i stället att gälla de för brott i allmänhet stadgade preskriptionsbestämmelserna i 30 kap. 1 §.

Då 2 § upphävs utgår också en i 4 § intagen hänvisning till förstnämnda lagrum.

38 kap.

4, 6, 8 och 9 §§

I dessa lagrum återfinns vissa processuella bestämmelser rörande prövning av skilda frågor, bl. a. sådana som avses i nuvarande 34 kap. 15 §. Sistnämnda lagrum, som rör suspensionsfrågor, har tidigare föreslagits upphävd. Följdenligt utgår de i 38 kap. 4, 6, 8 och 9 §§ intagna hänvisningarna till 34 kap. 15 §.

Övergångsbestämmelser

Bland övergångsbestämmelserna har till en början upptagits, att det inte får dömas till suspension och avsättning sedan de föreslagna ändringarna i BrB har trätt i kraft. Denna bestämmelse kräver ett särskilt straffstadgande för det fall att en gärning, som till tiden ligger före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, är straffbar såväl enligt de nya bestämmelserna i 20 kap. 1—3 §§ som enligt bestämmelserna i nuvarande 20 kap. 1—4 §§, enligt vilka straffet i vissa fall är ämbetsstraff med möjlighet att även ådöma allmänt straff. I sådant fall skall en-

ligt förslaget dömas till det straff för gärningen som är stadgat i de nya bestämmelserna, dock att de äldre bestämmelserna skall tillämpas om de leder till lindrigare allmänt straff. Då eljest fråga uppkommer om att tillämpa de nya bestämmelserna i BrB skall enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna 5 § första och andra styckena lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken äga motsvarande tillämpning. I nämnda 5 § har intagits den grundläggande princip som även tidigare gällt i svensk rätt och som också ligger bakom förslaget till nyss återgivna övergångsbestämmelse, nämligen att ny strafflag inte skall äga tillbakaverkande kraft om inte den nya lagen är lindrigare än den äldre.

Den nya bestämmelsen i 20 kap. 1 § andra stycket om ansvar för vårdslös myndighetsutövning är, som förut har nämnts, avsedd att t. v. inte tillämpas i fråga om beslut angående taxering som fattas av ledamot i taxeringsnämnd. Föreskrift härom har tagits in bland övergångsbestämmelserna.

En särskild övergångsbestämmelse är, som också har berörts tidigare, nödvändig för att undvika att det nya straffbudet i 20 kap. 3 § blir tillämpligt på åsidosättande av sådan tystnadsplikt som inte är straffsanktionerad vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Bland övergångsbestämmelserna har också tagits in stadgande att, om i lag eller annan författning förekommer hänvisning till föreskrift som ersatts genom ny bestämmelse, hänvisningen i stället skall avse den nya bestämmelsen.

I anslutning till bestämmelse om dag för ikraftträdande av de föreslagna ändringarna i BrB har även tagits in stadgande om samtidigt upphävande av lagen (1948: 491) om ämbetsansvar för vigsselförrättare i vissa fall.

15.2 Förslaget till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)

1 §

I denna paragraf anges den personkrets som omfattas av lagen. Enligt första stycket äger den tillämpning på anställning med staten såsom arbetsgivare och tjänsteman såsom arbetstagare. Helt undantagna från lagens tillämpningsområde är enligt andra stycket statsråden, JO och den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst. I tredje stycket föreskrivs att lagens bestämmelser om tjänst äger motsvarande tillämpning på vikariat om annat inte anges. Någon ändring av de tre första styckena föreslås inte.

Enligt förslaget skall i ett nytt *fjärde stycke* tas in bestämmelser om lagens tillämpning i fråga om justitieråd och regeringsråd samt JK. Dessa bcfattningshavare är f. n. i princip underkastade statstjänstemannalagens regler. Någon anledning att ändra på detta förhållande finns inte. Frågan gäller i stället i vad mån det nya ansvarssystemet skall göras tillämpligt på nämnda personer.

Justitieråd och regeringsråd är liksom övriga ordinarie domare och högre statstjänstemän undantagna från gällande bestämmelser om disciplinär bestraffning. Från principiell synpunkt synes det vara naturligt att rikets högsta domare även i fortsättningen undantas från disciplinansvar. Däremot förutsätter RF att de skall kunna skiljas från tjänsten på grund av brott eller grovt eller upprepat åsidosättande av tjänsteåliggande. De nya bestämmelserna om avskedande bör därför göras tillämpliga även på justitieråd och regeringsråd. De bör emellertid undantas från reglerna om förfarandet, eftersom fråga rörande bl. a. skiljande av justitieråd eller regeringsråd från tjänsten enligt RF och RB skall prövas av högsta domstolen.

I enlighet med det anförda föreslås att bestämmelserna i 18—21, 23, 24 och 51—53 §§ statstjänstemannalagen om disciplinansvar och förfarandet i ärenden om disciplinpåföljd eller avskedande inte skall gälla justitieråd och regeringsråd.

JK intar en med JO likartad ställning och bör lika litet som JO kunna åläggas disciplinpåföljd. Det föreslås därför att bestämmelserna i 18—21 §§ om disciplinansvar inte skall tillämpas på JK.

18 §

Paragrafen anger f. n. vilka tjänstemän som endast efter åtal kan ställas till ansvar för brott i tjänsten och som alltså är undantagna från disciplinär bestraffning. Enligt förslaget skall alla tjänstemän som omfattas av statstjänstemannalagen utom justitieråd, regeringsråd och JK vara underkastade disciplinansvar. Bestämmelse att nämnda personer skall undantas från disciplinansvar har som tidigare nämnts tagits in i 1 § fjärde stycket. Nuvarande regler i 18 § kan därför utgå.

I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen föreslås i stället att i förevarande paragraf tas in bestämmelser om åläggande av disciplinpåföljd.

I första stycket av den nya paragrafen regleras förutsättningarna för att disciplinpåföljd skall få åläggas. Enligt gällande rätt fordras att tjänstemannen av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad som åligger honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet. Den föreslagna nya lydelsen skiljer sig härifrån i tre hänscenden. För det första görs ingen begränsning till de områden av anställningsförhållandet som regleras i tjänstemannalagstiftningen. Det förutsätts endast att tjänstemannen åsidosätter vad som åligger honom i hans tjänst. Förseelser kan således beivras vare sig de begås inom det avtalsförbjudna området eller inom det område där avtalsfrihet råder. Den lydnadsplikt som följer av 10 § lämnas dock utan ändring (jfr prop. 1973: 177 s. 35). Vidare gäller som förutsättning för beslut om disciplinpåföljd att förseelsen inte är ringa. Slutligen uttrycks de subjektiva rekvisiten på det sättet att för

ansvar förutsätts antingen uppsåt eller oaktsamhet. Det sistnämnda innebär emellertid ingen ändring i sak.

Enligt *andra stycket* i den nu föreslagna lydelsen består disciplinpåföljd av varning eller löneavdrag under högst trettio dagar. Därutöver kan f. n. suspension och avsättning ådömas som disciplinstraff. Några motsvarigheter till dessa påföljder finns inte i förslaget. Däremot kan avskedande enligt 22 § komma i fråga vid grov eller upprepad tjänsteförseelse. Såsom framgår av 19 § föreligger inte heller något hinder för parterna att i kollektivavtal komma överens om andra disciplinpåföljder än varning och löneavdrag. Vidare föreskrivs liksom i nuvarande 19 § att mer än en disciplinpåföljd inte får åläggas samtidigt. Av bestämmelsen i nya 22 § *andra stycket* framgår att disciplinpåföljd inte får åläggas för förseelse som föranleder avskedande.

Tredje stycket innehåller bemyndigande för regeringen att förordna om storleken av löneavdrag. Någon ändring i detta hänseende föreslås inte.

19 §

Denna paragraf innehåller i sin föreslagna nya lydelse bestämmelser som öppnar möjlighet för kollektivavtalsparterna att komma överens om andra disciplinpåföljder än de i lagen angivna. Sådan överenskomelse skall för att vara giltig ske i form av kollektivavtal och blir gällande för alla tjänstemän som är sysselsatta inom yrkesgrupp och område som kollektivavtalet avser, alltså även för sådana som inte är anslutna till någon arbetstagarorganisation.

Såsom framgår av det nya ansvarssystemets uppbyggnad avses med disciplinpåföljd inte avskedande. Däremot kommer i fråga sådana sanktioner som suspension och löneavdrag. Parterna kan även avtala om en ekonomisk påföljd av det slag som kommittén föreslagit, nämligen penningbot. Man kan också komma överens om andra villkor än dem som enligt 18 § gäller rörande löneavdragets storlek eller det antal dagar som avdraget skall kunna verkställas.

20 §

Denna paragraf motsvaras f. n. av 25 § som innehåller en erinran om att särskilda bestämmelser gäller om åtal och disciplinär bestraffning av tjänsteman som är krigsman samt om åtal för brott i tjänsten av vissa tjänstemän vid riksdagens verk. Såsom tidigare anförts skall anställda krigsmän med typiskt civila arbetsuppgifter enligt förslaget omfattas av samma ansvarsregler som civil personal medan övriga krigsmän liksom hittills skall vara underkastade straffrättsligt ansvar för tjänstefel enligt bestämmelserna i 21 kap. BrB. I förevarande paragraf föreskrivs därför enligt förslaget att disciplinpåföljd enligt statstjänstemannalagen eller enligt kollektivavtal som avses i 19 § denna lag inte får åläggas

krigsman som är underkastad ansvar enligt 21 kap. BrB. Däremot har det inte ansetts erforderligt att behålla någon erinran om att särskilda bestämmelser gäller om åtal för brott i tjänsten av vissa tjänstemän vid riksdagens myndigheter.

Paragrafen i den nu föreslagna lydelsen innehåller vidare en bestämmelse om att disciplinpåföljd som nyss sagts inte heller får åläggas medicinalpersonal eller veterinärer, som i sin yrkesutövning står under socialstyrelsens resp. lantbruksstyrelsens inseende, för förseelse i denna yrkesutövning. Bestämmelsen åsyftar att dra en gräns mellan det område där socialstyrelsen resp. lantbruksstyrelsen enligt särskilda författningsbestämmelser äger ingripa mot förseelser av hithörande personal och det område där det skall ankomma på den offentlige arbetsgivaren att beivra förseelser med tillämpning av bestämmelserna om disciplinpåföljd i statstjänstemannalagen.

21 §

Paragrafen avser att förebygga dubbelbestraffning. Sålunda stadgas i första punkten att disciplinärt förfarande, sedan åtal har väckts, inte får inledas eller fortsättas rörande gärning som omfattas av åtalet. Någon ändring av ordalydelsen i denna bestämmelse föreslås inte men stadgandet får en annan innebörd efter det nya ansvarssystemets införande. Enligt det nya systemet räknas sålunda avskedande inte till disciplinpåföljderna, vilket innebär att förevarande bestämmelse inte utgör något hinder mot att arbetsgivaren sedan åtal har väckts inleder eller fortsätter ett förfarande som syftar till att utreda om den åtalade gärningen utgör grund för avskedande. Såsom framgår av 22 § första stycket i den föreslagna nya lydelsen får emellertid arbetsgivaren i ett sådant fall inte avge frågan om tjänstemannens avskedande förrän ansvarsfrågan slutligt prövats av domstolen. Den situationen att arbetsgivaren kan komma att avskeda tjänstemannen på grund av samma gärning som omfattas av åtalet har förutsetts i den föreslagna nya bestämmelsen i 33 kap. 9 § BrB, enligt vilken brottmålsdomstolen vid straffmätningen får ta hänsyn till avskedande eller annan följd av brottet som är medgiven enligt arbetsavtalet eller enligt författning som gäller för anställningsförhållandet. Med hänsyn därtill är det inte nödvändigt att behålla regeln i 20 kap. 9 § BrB att förvaltningsmyndighets beslut om disciplinär bestraffning skall förfalla om det inte helt eller delvis har verkställts när åtal väcks för brottet. Den hänvisning till denna bestämmelse, som f. n. finns i andra punkten av 21 § statstjänstemannalagen, bör därför också utgå.

Regeln till förekommande av dubbelbestraffning, som enligt förslaget skall stå kvar i första stycket, innebär efter det nya ansvarssystemets införande att förfarande som kan leda till åläggande av disciplinpåföljd inte får inledas eller fortsättas rörande gärning som har föranlett åtal. Utan särskilt stadgande därom är givet att sådant förfarande inte heller bör inledas eller fortsättas sedan gärningen har anmälts till åtal enligt

nya 25 §. Endast om åklagaren avskriver ärendet på den grund att gärningen inte är brottslig bortfaller hindret mot åläggande av disciplinpåföljd. Nedläggande av förundersökning eller åtal på annan grund liksom beslut att inte tala å brottet torde däremot inte böra föranleda att hindret mot inledande eller fortsättande av disciplinärt förfarande anses ha bortfallit. Samma är givetvis förhållandet med fällande dom — även sådan som innebär påföljdseftergift — och i regel även ogillande dom. Endast om den tilltalade frikänts på den grund att den åtalade gärningen visserligen har begåtts av den tilltalade men inte är brottslig — t. ex. därför att ett subjektivt rekvisit inte är uppfyllt — bör disciplinärt förfarande mot honom för samma gärning kunna komma i fråga.

Enligt förslaget föreskrivs i *andra stycket* att disciplinpåföljd inte får åläggas tjänsteman sedan anställningen hos myndigheten upphört eller uppsägning ägt rum. Detta innebär att tjänstemannen kan undgå påföljden genom att själv säga upp sin anställning. Beslut om påföljd, som har fattats redan innan anställningen hos myndigheten upphört eller uppsägning ägt rum, kan emellertid verkställas även därefter. De föreslagna bestämmelserna innebär ingen ändring i sak.

I *tredje stycket* har enligt förslaget tagits in en preskriptionsregel av innehåll att tjänsteman inte får åläggas disciplinpåföljd, om han inte inom två år efter tjänsteförseelsen erhållit del av den skriftliga anmäning som enligt 24 § första stycket skall inleda disciplinförfarandet. Detta innebär en förkortning av preskriptionsfristen, som enligt 35 kap. 2 § BrB f. n. är fem år för bl. a. tjänstefel. Utformningen av den preskriptionsavbrytande åtgärden överensstämmer däremot tämligen väl med det förfarande som i brist på författningsreglering utbildats i praxis (se Regeringsrättens årsbok 1945 ref. 23).

Någon uttrycklig regel om preskription föreslås inte beträffande möjligheten att vid bestämmande av disciplinpåföljd beakta att tjänstemannen tidigare har ålagts sådan påföljd för annan förseelse. Har en längre tid förflutit sedan det förra disciplinbeslutet meddelades, bör givetvis påföljden bestämmas oberoende av den tidigare förseelsen. Vid bestämmande av denna tid bör dock viss vägledning kunna hämtas av preskriptionsregeln i förevarande paragraf.

22 §

Här upptas enligt förslaget de regler som bl. a. är avsedda att tillämpas i fall där det enligt gällande bestämmelser i BrB finns anledning att tillgripa avsättning som brottspåföljd. Sålunda stadgas i paragrafens *första stycke*, att tjänsteman får avskedas om han begått brottslig gärning varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Enligt stadgandet krävs inte att tjänstemannen skall ha övertygats om brottet genom dom i brottmål. I denna del kommer således att råda samma villkor som på den privata arbetsmarknaden när det gäller att

styrka förekomsten av grund för avskedande. Om gärningen har anmälts till åtal eller brottmålsförfarande eljest har inletts mot tjänstemannen, får den offentlige arbetsgivaren enligt den föreslagna bestämmelsen däremot inte — såsom fallet är på den privata arbetsmarknaden — avgöra frågan om tjänstemannens avskedande förrän ansvarsfrågan slutligt har prövats. Ogillas åtalet på annan grund än att den åtalade gärningen inte är brottslig, torde avskedande inte kunna komma i fråga.

I *andra stycket* av paragrafen återges den föreslagna regeln om avskedande vid ej kriminaliserad tjänsteförseelse. I stället för att åläggas disciplinpåföljd får sålunda tjänsteman avskedas, om han på annat sätt än genom brott gjort sig skyldig till grovt eller upprepat åsidosättande av tjänsteåliggande varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. En förutsättning för avskedande vid upprepad tjänsteförseelse är dock att den föregående förseelsen föranlett disciplinpåföljd under de senaste två åren före den aktuella förseelsen.

Har beslut om avskedande ogiltigförklarats av domstol enligt reglerna i 51 och 53 §§ på den grund att domstolen funnit tjänstemannen oskyldig till påstådd förseelse, ligger i sakens natur att arbetsgivaren inte har rätt att i stället utmäta disciplinpåföljd.

Bestämmelserna om avskedande gäller alla tjänstemän, oberoende av anställningsform (fullmakt, konstitutiorial eller förordnande).

Vad gäller den närmare tillämpningen av förevarande bestämmelser liksom de i *tredje, fjärde och femte styckena* föreskrivna begränsningarna i deras tillämpningsområde vill jag i detta sammanhang endast hänvisa till vad jag anfört därom i den allmänna motiveringen.

23 §

Det nuvarande avsättningsstraffet kan liksom flertalet andra straffrättsliga påföljder verkställas först sedan dom eller beslut därom vunnit laga kraft. Enligt 20 § andra stycket lagen om anställningsskydd sker avskedande i princip när arbetstagaren får besked därom men domstol kan för tiden intill dess lagakraftvägande dom eller beslut föreligger förordna att anställningen skall bestå utan hinder av avskedandet. Eftersom denna reglering är oförmånligare för statstjänstemännen än den gällande, bör i statstjänstemannalagen införas en bestämmelse som garanterar nuvarande anställningstrygghet. Därför föreslås att i förevarande paragraf tas in en bestämmelse av innehåll att beslut om avskedande enligt 22 § inte får verkställas förrän beslutet slutligt prövats av domstol enligt bestämmelserna i 51 och 53 §§, dvs. inte förrän lagakraftvunnen dom föreligger. Har tjänstemannen inte väckt talan mot beslutet, får detta verkställas först sedan tiden för väckande av sådan talan har utgått. Bestämmelsen överensstämmer med vad som f. n. gäller i fråga om verkställighet av dom eller beslut som innefattar avsättning.

24 §

Enligt förslaget till ändring i 3 § förvaltningslagen skall tillämpningen av bestämmelserna i 14—20 §§ samma lag om aktinsyn, kommunikation, beslutsmotivering och underrättelse om beslut, vilka bestämmelser redan nu gäller i bl. a. ärenden om disciplinär bestraffning, utsträckas till ärenden om avskedande. Bland övriga bestämmelser i förvaltningslagen som är tillämpliga även i sådana ärenden märks stadgandet i 6 § att den som för talan får anlita ombud eller biträde. Som komplettering till bestämmelserna i förvaltningslagen föreslås i förevarande paragraf vissa regler om det förfarande som skall iakttas innan fråga om disciplin-påföljd eller avskedande avgörs. Bestämmelserna innebär en utbyggnad av de föreskrifter om kommunikation i förvaltningsärenden som finns i 15 § förvaltningslagen. Bl. a. för att få en utgångspunkt för den föreslagna preskriptionsregeln i 22 § statstjänstemannalagen har en uttrycklig bestämmelse ansetts erforderlig om att förfarandet inleds med en skriftlig anmaning till tjänstemannen. Denna anmaning motsvarar stämningen i brottmålsförfarandet.

Enligt *första stycket* skall sålunda när fråga om disciplinpåföljd eller avskedande uppkommer tjänstemannen genom skriftlig anmaning beredas tillfälle att skriftligen eller, om han påfordrar det eller det eljest finnes lämpligt, muntligen uttala sig om vad som åberopas mot honom. Om tjänstemannen vägrar att ta emot den handling, som innehåller anmaningen, torde den uppställda förutsättningen för ärendets avgörande likväl få anses vara uppfylld (jfr den i 19 § andra stycket delgivningslagen (1970: 428) intagna bestämmelsen). Vidare stadgas, att begäran av tjänstemannen att även annan skall yttra sig i saken eller att annan utredning skall förebringas skall efterkommas om det inte finnes uppenbart att åtgärden saknar betydelse.

I *andra stycket* har tagits in bestämmelse om möjlighet till bevisupptagning vid allmän domstol. Enligt bestämmelsen skall sålunda, om det på framställning av tjänstemannen eller eljest finnes erforderligt att vittne eller sakkunnig hörs vid domstol eller att förläggande meddelas någon att tillhandahålla skriftlig handling eller föremål som bevis, ansökan om bevisupptagningen göras hos den allmänna underrätt inom vars område den vistas som skall höras eller tillhandahålla bevis. En remissinstans har ifrågasatt om inte processekonomiska och andra skäl kan tänkas tala för att bevisupptagning bör kunna ske även vid annan underrätt. För egen del anser jag inte att något praktiskt behov av en alternativ forumbestämmelse föreligger och föreslår därför inte någon sådan. Tillhandahållnes erforderlig utredning skall rätten anställa förhör eller meddela förläggande, om laga hinder inte möter. Slutligen stadgas att reglerna om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling i tillämpliga delar skall gälla även beträffande nu avsedd bevisupptagning. Även utan uttryckligt stadgande torde det vara klart att myndigheten i ärende

om disciplinansvar eller avskedande äger hemställa hos rätten om inhämtande av läkarintyg, t. ex. av det slag som avses i 7 § lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål.

Tredje stycket innehåller en hänvisning till lagen om anställningskydd såvitt gäller varsel till och överläggning med lokal arbetstagarorganisation. De bestämmelser som åsyftas finns intagna i 29, 31 och 32 §§ nämnda lag och innebär i de hänseenden som här är aktuella att arbetsgivaren så snart det kan ske skall lämna varsel om tilltänkt avskedande till lokal arbetstagarorganisation i förhållande till vilken arbetsgivaren är eller brukar vara bunden av kollektivavtal såvitt gäller berörd arbetstagarkategori samt att den som har rätt till varsel även har rätt till överläggning med arbetsgivaren om den tilltänkta åtgärden. *Tredje stycket* av förevarande paragraf innehåller också föreskrift om att nu nämnda bestämmelser skall äga tillämpning även i fråga om tjänsteman i verksledande eller därmed jämförlig ställning.

25 §

Paragrafen, som motsvarar nuvarande 20 §, innehåller bestämmelser om åtalsanmälan.

Enligt *första stycket* i den föreslagna nya lydelsen skall tjänsteman anmälas till åtal om han är skäligen misstänkt för sådant i tjänsteutövningen begånget brott som avses i 20 kap. BrB — dvs. missbruk av myndighet, vårdslös myndighetsutövning, mutbrott eller brott mot tystnadsplikt — om för brottet är stadgat fängelse eller det finns anledning anta att talan om enskilt anspråk kommer att föras. Beträffande oaktsamt brott mot tystnadsplikt, för vilket enligt den föreslagna straffbestämmelsen i 20 kap. 3 § andra stycket BrB bara kan följa böter, föreligger alltså skyldighet att göra åtalsanmälan endast om en skadeståndstalan framstår som sannolik. Genom begränsningen till i tjänsteutövningen begånget brott utesluts sådant av statstjänsteman begånget brott mot tystnadsplikt som visserligen skall bestraffas enligt de nya bestämmelserna i 20 kap. 3 § BrB men som inte begåtts i tjänsteutövningen. Skyldigheten att anmäla till åtal skall enligt vad som sägs i första stycket även omfatta annat brott varigenom tjänstemannen åsidosatt åliggande i tjänsteutövningen, om för brottet är stadgat fängelse eller det finns anledning anta att talan om enskilt anspråk kommer att föras.

I paragrafens *andra stycke*, vari inte föreslås någon saklig ändring, stadgas rätt för regeringen att befria från anmälningsskyldighet i fråga om allmänfarlig vårdslöshet enligt 13 kap. 6 § första stycket BrB. Bestämmelsen har särskild betydelse exempelvis för järnvägstjänstemän och andra tjänstemän, inom vilkas område även relativt ringa fel kan få allmänfarlig effekt.

26 §

De föreslagna ändringarna i denna paragraf, som behandlar avstängning av tjänsteman på grund av brott eller tjänsteförseelse, avser både förutsättningarna för åtgärden och förfarandet.

Enligt *första stycket* får tjänsteman f. n. avstängas från utövningen av sin tjänst med omedelbar verkan, om åtgärd vidtas för att anställa åtal eller disciplinärt förfarande inleds samt den ifrågavarande gärningen kan antas medföra avsättning eller eljest särskilda skäl föreligger. Efter som avsättning avskaffas enligt förslaget anges i den föreslagna nya lydelsen såsom förutsättning för avstängning i stället att gärningen kan antas medföra avskedande. Någon möjlighet att meddela beslut om avstängning i *andra fall* föreslås däremot inte. Avstängning är en så ingripande åtgärd att den bör kunna användas endast i mycket allvarliga fall då vederbörande inte kan behållas i tjänst i avvaktan på beslut om hans avskedande. Därför föreslås också en bestämmelse om att avstängningen inte får vara längre än till dess frågan om tjänstemannens skiljande från tjänsten slutligt prövats liksom att avstängningen omedelbart skall hävas om det inte längre finns skäl för avstängning. Om det sålunda under förfarandets gång framstår som sannolikt att tjänsteförseelsen kommer att föranleda disciplinpåföljd i stället för avskedande, skall avstängningen omedelbart hävas. I 22 § fjärde stycket finns en hänvisning till bestämmelser som tar sikte på möjligheten att omplacera en tjänsteman i stället för att avskeda honom. Till dess att det står klart vilket av alternativen som skall tillämpas är det självfallet möjligt att avstänga tjänstemannen från tjänstgöring.

I *andra stycket* stadgas enligt förslaget att bestämmelserna i 24 § första stycket skall äga motsvarande tillämpning i ärende om avstängning. Innan avstängningsbeslut meddelas skall tjänstemannen alltså beredas tillfälle att uttala sig om vad som åberopas mot honom. Av rättssäkerhetsskäl anser jag att man inte, såsom föreslagits av någon remissinstans, kan slopa denna regel. Därmed skulle för övrigt inte mycket vara vunnit, eftersom den föreskrivna åtgärden inte torde behöva sinka förfarandet nämnvärt. Det är nämligen inte meningen att den i 24 § andra stycket reglerade möjligheten att höra vittne eller sakkunnig vid domstol eller utverka editionsföreläggande skall stå öppen i avstängningsärenden. Däremot bör bestämmelserna i 17 och 18 §§ förvaltningslagen om beslutsmotivering och underrättelse till part om innehållet i beslut tillämpas även om avstängningsbeslutet inte utgör något slutligt avgörande utan endast beslut under ärendes handläggning. En bestämmelse härom föreslås, liksom f. n., intagen i slutet av andra stycket.

Tredje stycket innehåller särskilda bestämmelser för det fall att ärende om avstängning tas upp i anledning av misstanke om brott. Åklagaren är i sådant fall skyldig att tillhandahålla handlingarna från förundersökningen och han har också rätt att vara närvarande vid sådant förhör med tjänstemannen i fråga som kan hållas enligt 24 §.

Enligt *fjärde stycket* skall, om avstängning beslutas, frågan om avskedande snarast tas upp till prövning. Grundas avstängningsbeslutet på misstanke om brott och har gärningen anmälts till åtal eller brottmålsförfarande eljest inletts mot tjänstemannen, får emellertid enligt nya 22 § första stycket andra punkten frågan om hans avskedande inte avgöras förrän ansvarsfrågan slutligt prövats. I sådant fall innebär förevarande bestämmelse att frågan om avskedande skall tas upp till prövning snarast efter det att brottmålsdomen vunnit laga kraft. Går domen ut på ogillande av åtalet föreligger i regel inte längre skäl för avstängning och denna skall då i enlighet med bestämmelsen i första stycket andra punkten hävas omedelbart efter domens meddelande.

Senast när frågan om avskedande avgörs skall vidare enligt *fjärde stycket* prövas om avstängningen skall bestå.

Om tjänsteman som varit avstängd från tjänsten inte avskedas, äger han enligt *femte stycket* uppbära den lön som kan ha dragits av.

När det gäller avstängning av domare tillkommer beslutanderätten enligt gällande bestämmelser domstol och inte, såsom beträffande övriga tjänstemän, administrativ myndighet. Denna skillnad bortfaller enligt det nya systemet, som innebär att den myndighet under vilken tjänstemannen lyder eller, i fråga om vissa högre tjänstemän, särskild nämnd beslutar om bl. a. avstängning samt att tjänstemannen har möjlighet att föra talan mot beslutet vid domstol. Det har därför inte ansetts erforderligt att behålla en särskild författning om avstängning av domare utan bestämmelserna i 26 § avses bli tillämpliga på alla tjänstemän.

27 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om läkarundersökning samt avstängning på grund av sjukdom eller annat därmed jämförligt förhållande.

De föreslagna ändringarna hänför sig huvudsakligen till *andra stycket*, som f. n. stadgar att beslut om avstängning eller läkarundersökning meddelas i fråga om tjänsteman som inte kan dömas till disciplinstraff av regeringen och eljest av myndighet som regeringen bestämmer. I 37 § i dess föreslagna nya lydelse finns bestämmelser om beslutande organ i ärenden om bl. a. avstängning och läkarundersökning, varför regleringen i 27 § andra stycket bör utgå. I stället föreslås ett stadgande av samma innehåll som 26 § andra stycket, nämligen att bestämmelserna i 24 § första stycket om kommunikation med tjänstemannen före beslutets meddelande skall äga motsvarande tillämpning i ärende om avstängning eller läkarundersökning.

Tredje stycket innehåller ett stadgande om att vissa bestämmelser i förvaltningslagen skall tillämpas även om beslut om avstängning eller läkarundersökning utgör beslut under handläggning. Eftersom regeln om kommunikation i 24 § första stycket statstjänstemannalagen gjorts till-

lämplig även i ärenden av förevarande slag, bör hänvisningen till motsvarande bestämmelse (15 §) i förvaltningslagen utgå.

I ett nytt *femte stycke* föreslås en bestämmelse om att beslut om läkarundersökning inte får läggas till grund för avstängning förrän beslutet slutligt prövats av domstol eller rätten till talan förlorats.

29 §

Enligt paragrafens nuvarande lydelse får tjänsteman skiljas från tjänsten endast av allmän domstol efter åtal eller av regeringen eller myndighet med stöd av bestämmelse i statstjänstemannalagen eller, i fråga om tjänsteman som är förordnad tills vidare, i lagen om anställningsskydd. Eftersom avsättningsstraffet föreslås avskaffat och domstol kommer att pröva frågan om avskedande endast efter fullföljd talan, bör bestämmelsen redigeras om och däri anges att tjänsteman får skiljas från tjänsten endast med stöd av bestämmelse i statstjänstemannalagen. Med hänsyn till att de nu föreslagna bestämmelserna om avskedande avses ersätta motsvarande stadganden i lagen om anställningsskydd bör vidare det förtydligandet göras att tjänsteman som är förordnad tills vidare får skiljas från tjänsten även enligt bestämmelserna om uppsägning i denna lag.

32 §

I paragrafen stadgas f. n. om skyldighet i vissa fall för tjänsteman att avgå före uppnådd pensionsålder, däribland, under första stycket punkt c), det fall att han genom lagakraftvägande dom befunnits skyldig till brott varå avsättning kunnat följa men enligt 33 kap. 2 § BrB överlämnats till särskild vård, dömts till böter eller skyddstillsyn eller förklarats fri från påföljd. Då den i 22 § första stycket föreslagna avskedanderegeln täcker även detta fall föreslås punkten c) utgå ur förevarande lagrum.

34 a §

Enligt *första stycket* i denna nya paragraf får beslut om skiljande från tjänsten på grund av nedsatt tjänstduglighet enligt 32 § eller om förflyttning enligt 34 § inte verkställas förrän beslutet slutligt prövats enligt bestämmelserna i 51 och 53 §§ eller rätten till talan förlorats. Detsamma gäller beslut om skiljande från tjänsten av ordinarie domare enligt 31 § — alltså på grund av uppnådd pensionsålder — om annat inte följer av 53 §. Enligt *sistnämnda paragraf* äger domstol i tvist om tillämpningen av 31 § beträffande ordinarie domare förordna att anställningen skall upphöra när tjänstemannen uppnått den ålder då skyldighet att avgå senast inträder.

I *andra stycket* föreskrivs att verkställighet av beslut om skiljande från tjänsten av justitieråd eller regeringsråd enligt 31 eller 32 § inte får äga rum, förrän beslutet har prövats av högsta domstolen enligt bestämmelserna i 54 §.

37 §

I denna paragraf har intagits förslag till bestämmelser om beslutande organ.

Enligt *första stycket* skall fråga om disciplinpåföljd enligt 18 §, avskedande enligt 22 §, åtalsanmälan enligt 25 §, avstängning enligt 26 eller 27 § eller läkarundersökning som avses i 27 § prövas av den myndighet under vilken tjänstemannen lyder, om annat ej följer av 38 § eller av föreskrift som regeringen meddelar. Fråga om avstängning enligt 26 § på grund av misstanke om brott skall också kunna tas upp på anmälan av åklagare.

Bestämmelserna i paragrafens nuvarande lydelse om beslutande organ i ärenden om anställnings upphörande på grund av uppsägning, uppnådd pensionsålder, nedsättning i arbetsförmågan eller försättande i disponibilitet eller om förflyttning till annan tjänst har tagits in i *andra och tredje styckena*.

38 §

Beträffande justitieråd eller regeringsråd prövar enligt *första stycket* regeringen fråga om åtalsanmälan enligt 25 § eller avstängning eller läkarundersökning enligt 27 §. Vidare erinras om att beslut om avskedande och om avstängning på grund av brott eller tjänsteförseelse meddelas av högsta domstolen enligt bestämmelser i 54 § när det gäller ifrågavarande domare.

Andra stycket innehåller en särregel för vissa andra högre befattningshavare. **Beträffande** den som innehar eller uppehåller annan ordinarie domartjänst än som nämnts i föregående stycke eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst meddelas beslut i fråga som avses i 37 § första stycket av en särskild nämnd bestående av fem ledamöter, varav ordföranden skall vara lagkunnig och i domarvärv erfaren. Vidare stadgas att det ankommer på regeringen att meddela närmare bestämmelser om nämndens sammansättning och verksamhet liksom om den personkrets som nämndens verksamhet skall avse. Ärende anhängiggörs hos nämnden av den myndighet under vilken tjänstemannen lyder eller, såvitt gäller avstängning på grund av misstanke om brott, av åklagare.

Enligt paragrafens *tredje stycke* tillkommer det riksdagen att meddela bestämmelser om beslutande organ såvitt angår tjänstemän hos riksdagen eller dess myndigheter.

38 a §

I denna paragraf har tagits in en motsvarighet till det nuvarande stadgandet i 23 § andra stycket rörande omröstningsförfarandet. Genom den föreslagna nya bestämmelsen avses att klarlägga att vid omröstning reglerna i 29 kap. RB om omröstning i brottmål skall äga tillämpning. Det nuvarande stadgandet i 23 § andra stycket statstjänstemannalagen an-

knyter till RB:s omröstningsbestämmelser i deras lydelse före ikraftträdandet av lagen (1969: 244) om ändring i rättegångsbalken. För att bättre ansluta till den ändrade lydelsen av bestämmelserna bör den nya regeln utformas så att den innehåller en direkt hänvisning till 29 kap. RB. I klarhetens intresse bör därvid tilläggas att det är bestämmelserna om omröstning i domstol med endast lagfarna ledamöter som avses.

51 §

Paragrafen i dess nuvarande lydelse stadgar att mål om tillämpning av vissa av statstjänstemannalagens bestämmelser skall handläggas enligt lagen om rättegången i arbetstvister. Genom lagändring år 1974 utvidgades paragrafen till att omfatta mål rörande tillämpning av bestämmelserna om läkarundersökning och avstängning på grund av sjukdom samt anställningens upphörande på grund av uppnådd pensionsålder eller nedsättning i arbetsförmågan såvitt gäller annan ordinarie domare än justitieråd eller regeringsråd (prop. 1974: 174 s. 78 ff, InU 1974: 33 och rskr 1974: 401). Den nu föreslagna ändringen av paragrafen innebär att den angivna målkretsen utsträcks ytterligare, nämligen till att omfatta tvister — rörande statstjänstemän utom justitieråd och regeringsråd — om åläggande av disciplinpåföljd enligt 18 §, avskedande enligt 22 §, avstängning på grund av brott eller tjänsteförseelse enligt 26 § eller på grund av sjukdom enligt 27 § samt anställnings upphörande på grund av uppnådd pensionsålder enligt 31 §, nedsättning i arbetsförmågan enligt 32 §, förflyttning till annan tjänst enligt 34 § eller uppsägning från tjänstemannens sida enligt 36 §.

Specialbestämmelsen beträffande justitieråd och regeringsråd i sista punkten av första stycket flyttas enligt förslaget till en särskild paragraf, 54 §.

53 §

Paragrafen innehåller vissa specialbestämmelser angående talan mot beslut beträffande annan ordinarie domare än justitieråd eller regeringsråd om läkarundersökning, avstängning eller anställningens upphörande på grund av uppnådd pensionsålder eller nedsatt tjänstduglighet. De föreslagna ändringarna innebär att paragrafens tillämpningsområde med vissa undantag utvidgas i samma utsträckning som tidigare föreslagits beträffande 51 § samt att ytterligare specialregler tillkommer.

Enligt *första stycket* skall sålunda talan mot beslut om åläggande av disciplinpåföljd, avskedande, läkarundersökning eller anställnings upphörande på grund av uppnådd pensionsålder, nedsättning i arbetsförmågan eller förflyttning till annan tjänst väckas inom fyra veckor från den dag då tjänstemannen fick del av beslutet. Någon tidsbegränsning föreslås alltså inte såvitt gäller talan mot beslut om avstängning vare sig på grund av brott, tjänsteförseelse eller sjukdom. Eftersom 27 §

innehåller bestämmelser om både läkarundersökning och avstängning, måste i förevarande stycke göras uttryckligt undantag för beslut om avstängning på grund av sjukdom. Beträffande talan mot beslut om avstängning på grund av brott eller tjänsteförseelse räcker det med att 26 § utesluts från uppräknningen, varigenom enbart reglerna i lagen om rättegången i arbetstvister blir tillämpliga och där stadgas ingen frist för anhängiggörande av talan (se t. ex. 4 kap. 8 §). Förslaget avser inte heller talan mot beslut om uppsägning, eftersom bestämmelser härom redan finns i 52 §. Någon föreskrift som svarar mot andra stycket i sistnämnda paragraf finner jag, såvitt nu kan bedömas, inte vara erforderlig när det gäller tvister av förevarande slag (jfr prop. 1974: 174 s. 71).

Nuvarande andra stycket innehåller bestämmelser om att vissa beslut inte får verkställas förrän slutlig domstolsprövning ägt rum eller rätten till talan förlorats. Dessa bestämmelser överförs enligt förslaget till 27 § femte stycket och 34 a §.

Andra stycket enligt förslaget motsvarar nuvarande tredje stycket och stadgar att domstolen för tiden intill dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger äger förordna, i tvist om avstängning på grund av brott, tjänsteförseelse eller sjukdom att beslutad avstängning skall vara hävd och i tvist om ålderspensionering av ordinarie domare att anställningen skall upphöra när domaren uppnått den ålder då skyldighet att avgå senast inträder.

54 §

Till denna paragraf har enligt förslaget flyttats bestämmelsen i nuvarande 51 § första stycket tredje punkten att mål som gäller justitieråd eller regeringsråd prövas av högsta domstolen enligt 57 kap. RB på talan av JO eller JK. Bestämmelsens tillämpningsområde har samtidigt utvidgats till att omfatta — utöver tvister om läkarundersökning, avstängning på grund av sjukdom och skiljande från tjänsten på grund av uppnådd pensionsålder eller nedsättning i arbetsförmågan — även tvister om avskedande eller avstängning på grund av brott eller tjänsteförseelse.

Övergångsbestämmelser

De nya bestämmelserna är i princip avsedda att vinna tillämpning även på förseelser begångna före ikraftträdandet. Har disciplinärt förfarande enligt de äldre bestämmelserna hunnit inledas, bör alltså i fortsättningen reglerna i nya 24 § tillämpas. Tjänstemannen bör sålunda skriftligen anmanas att yttra sig inför den myndighet som enligt 37 eller 38 § skall besluta i ärendet. Härvid bör givetvis den skriftliga anmaningens innehåll anpassas efter vad som redan förekommit i ärendet. Också de nya bestämmelserna om disciplinpåföljd och avskedande bör tillämpas på äldre förseelser.

Även i preskriptionshänseende bör de nya reglerna vinna tillämpning.

Den i 21 § intagna preskriptionsregeln rörande disciplinpåföljd medför visserligen inte, i motsats till vad som är fallet enligt gällande rätt, att själva förfarandet skall vara avslutat före preskriptionstidens utgång. Den nu tillämpade preskriptionstiden uppgår emellertid för de offentliga tjänstemännens del till minst fem år medan den föreslagna endast är två år. Det förhållandet att någon absolut preskriptionsfrist inte föreslagits beträffande avskedande torde visserligen innebära att beslut om avskedande inte får grundas på gärning som begåtts före de nya bestämmelsernas ikraftträdande om mer än fem år förflutit från gärningens begående (jfr 12 § första stycket lagen om införande av brottsbalken). Denna begränsning synes emellertid vara av mera teoretiskt än praktiskt intresse. Däremot föreslås att den relativt bestämda preskriptionsfrist, som tagits in i 22 § sista stycket, inte skall tillämpas på förhållande som inträffat före lagens ikraftträdande.

De nya processuella bestämmelserna i 51 och 53 §§ bör inte tillämpas i fråga om beslut som har meddelats dessförinnan eller i fråga om talan mot sådant beslut. En övergångsbestämmelse med detta innehåll föreslås därför. I den mån administrativ besvärsmått föreligger enligt gällande bestämmelser skall således denna begagnas beträffande berörda beslut.

Såsom tidigare nämnts avses att de nya bestämmelserna i 26 § om avstängning från utövning av tjänsten på grund av brott eller tjänsteförseelse skall tillämpas även på domare. Det föreslås därför att lagen (1955: 261) om avstängning av domare skall upphöra att gälla.

15.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i stats-tjänstemannalagen (1965: 274)

I andra stycket av övergångsbestämmelserna till lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen föreskrivs — efter en i december 1974 vidtagen ändring — att i anställningsförhållande varpå sistnämnda lag är tillämplig reglerna om avskedande i lagen om anställningsskydd inte skall gälla t. v. Om en särskild reglering av avskedandeinstitutet, såsom föreslagits i det föregående, kommer till stånd beträffande statstjänstemän, finns inte längre anledning att behålla berörda övergångsbestämmelse. Enligt 2 § lagen om anställningsskydd gäller nämligen i lag meddelad bestämmelse som avviker från denna lag. Det föreslås därför att övergångsbestämmelsen i fråga upphävs.

15.4 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

7 kap.

4 §

Enligt gällande lydelse av *andra stycket* i denna paragraf är RÅ allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt an-

språk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av vissa högre offentliga funktionärer. I denna personkrets ingår bl. a. statstjänstemän som enligt 18 § första stycket statstjänstemannalagen f. n. inte är underkastade disciplinär bestraffning. Med hänsyn till de föreslagna ändringarna i nämnda lag måste berörda tjänstemannagrupp anges annorlunda. Med utgångspunkt i det sätt på vilket motsvarande grupp beskrivs i förslaget till ny lydelse av 38 § andra stycket samma lag föreslås att gruppen anges bestå av dem som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet.

23 kap.

22 §

I detta lagrum har enligt förslaget endast den följdändringen gjorts att ordet suspension fått utgå.

24 kap.

1 §

Även i denna paragraf föreslås endast den ändringen att ordet suspension skall utgå.

36 kap.

5 §

I 36 kap. 5 § *första stycket* föreskrivs f. n. undantag från den allmänna vittnesplikten i fråga om ämbets- eller tjänsteman eller den som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteärende eller utöva annan allmän befattning. Den inskränkning i vittnesplikten som görs i första stycket är bestämd väsentligen med hänsyn till det allmännas intresse av att vissa förhållanden inte kommer till allmänhetens kännedom. Den personkrets som avses stämmer också nära övrens med kretsen av ämbetsansvariga enligt 20 kap. 12 § BrB i dess nuvarande lydelse. Omfattningen av tystnadsplikten förutsätts i RB antingen reglerad i författning eller bero av de regler som eljest kan anses gälla för den berörda personkretsen.

Med den ändring som jag har förordat tidigare i fråga om ansvarssystemet för offentliga funktionärer är det inte längre möjligt att avgränsa personkretsen i första stycket på det sätt som hittills har varit fallet. Det synes i stället vara naturligt att anknyta till den straffrättsliga reglering av brott mot tystnadsplikt som har föreslagits tidigare i 20 kap. 3 § BrB. Den paragrafen tar visserligen sikte på envar som är

underkastad i författning stadgad tystnadsplikt, vare sig han är offentlig funktionär eller privat verksam. Med en sålunda bestämd personkrets får första stycket en något vidare syftning än hittills. Regeln skulle till inte ringa del bli tillämplig även i fall då inskränkningen i vittnesplikten har sin grund i en tystnadsplikt som är föreskriven i enskilds intresse. En sådan ändring av regelns innehåll innebär dock inte någon principiell skillnad mot nuläget. Redan nuvarande regler om tystnadsplikt för offentlig funktionär kan avse att skydda såväl allmänna som enskilda intressen.

Vad gäller innehållet i övrigt i första stycket måste också beaktas att det efter nya RF:s ikraftträdande inte längre är möjligt att utan stöd av lag eller annan författning upprätthålla någon tystnadsplikt. Till den del nuvarande inskränkning i vittnesplikten hänför sig till en oreglerad tystnadsplikt synes första stycket efter nya RF:s ikraftträdande sålunda inte få någon giltighet. Som har påpekats i prop. 1975: 8 (s. 60) avses emellertid den föreslagna lagen om offentliga funktionärs tystnadsplikt i viss utsträckning få provisorisk karaktär. När slutresultatet av bl. a. massmedieutredningens arbete föreligger, får tystnadspliktsfrågorna tas upp till förnyat övervägande.

Vad jag nu har anfört pekar på att det också är förenat med vissa svårigheter att f. n. ta slutlig ställning till frågan om vilka följder de nyss angivna ändringarna i BrB och tystnadspliktsregleringen skall få för begränsningen av vittnesplikten i första stycket. En tänkbar lösning är att med anknytning till det föreslagna innehållet i 20 kap 3 § BrB låta inskränkningen i vittnesplikten avse den som är skyldig att hemlighålla något enligt lag eller annan författning. Även om en sådan lösning innefattar viss saklig ändring i förhållande till den nu gällande regeln, torde det enligt min mening vara svårt att under nuvarande förutsättningar finna ett alternativ som bättre ger uttryck åt den avvägning mellan intresset bakom tystnadsplikten och intresset av fullgod bevisning som första stycket ger uttryck åt. För att klargöra att tystnadsplikten inte bör upprätthållas, om den till vars förmån den gäller är beredd att lösa den tystnadspliktige därifrån, bör bestämmelsen innehålla ett modifierande tillägg härom. Jag förordar att första stycket utformas i överensstämmelse med vad jag nu har anfört. Regleringen i 36 kap. 5 § bör lämpligen bli föremål för förnyade överväganden, när det förut berörda utredningsarbetet är avslutat.

I paragrafens *andra stycke* har enligt förslaget endast en följdändring av språklig natur vidtagits. Visserligen torde flertalet av de i detta stycke uppräknade personerna omfattas även av bestämmelsen i första stycket. En omredigering av paragrafen bör emellertid som nyss sagts anstå.

48 kap.

5 och 15 §§

Som en konsekvens av förslaget att avskaffa de särskilda ämbetsstraffena har beträffande förevarande båda lagrum endast föreslagits den ändringen att de uttryck vari ordet ämbetsstraff ingår tas bort.

58 kap.

1 och 2 §§

Grund för resning är f. n. i såväl tvistemål (1 § första punkten) som brottmål (2 § första punkten) att ledamot av rätten, där anställd tjänsteman, ombud eller ställföreträdare — enligt 2 § första punkten även åklagare eller försvarare — med avseende på målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande som kan antas ha inverkat på målets utgång. Med förslaget om avkriminalisering av vanliga tjänstefel åsyftas emellertid inte någon inskränkning av möjligheterna till resning. I förslaget till ny utformning av de två lagrummen stadgas därför som resningsgrund att ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman eller, i brottmål, åklagaren med avseende på målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller eljest åsidosatt sin tjänsteplikt eller att brott som har avseende på målet ligger ombud eller ställföreträdare eller, i brottmål, försvarare till last samt brottet eller tjänsteförseelsen kan antas ha inverkat på målets utgång.

15.5 Förslaget till lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472)

3 §

Enligt första stycket första punkten i detta lagrum anses såsom militära brottmål bl. a. mål om ansvar för brott som avses i nuvarande 20 kap. 1—4 §§ BrB liksom också sådant avhållande från tjänstgöring som avses i 20 kap. 10 § BrB. I förslaget har hänvisningen till dessa lagrum ersatts med hänvisning till nya 1—3 §§ i 20 kap. BrB.

8 §

Såsom ett nytt tredje stycke i denna paragraf har enligt förslaget intagits stadgande att krigsman, som inte är underkastad ansvar enligt 21 kap. BrB, inte får åläggas straff i disciplinmål (jfr nya 21 kap. 21 § och 32 kap. 8 § BrB samt nya 20 § statstjänstemannalagen).

9 §

I denna paragraf, som anger de brott för vilka straff får åläggas i disciplinmål, har enligt förslaget bland de under tredje punkten i paragrafen upptagna brottstyperna brott som sägs i nuvarande 20 kap. 4 § BrB fått utgå.

22 §

I paragrafens andra stycke stadgas f. n. att disciplinmål skall hänskjutas till JK eller RÅ om fråga är om ämbetsbrott som avses i 20 kap. 1—4 §§ BrB av den som bestrider tjänst som regementschef eller därmed likställd eller högre tjänst. Bestämmelsen bör ändras till att avse brott som i utövningen av tjänsten har begåtts av befattningshavare som nu sagts.

66 §

Tredje stycket innehåller bestämmelse om åläggande av tillrättavisning såvitt angår underlydande som inte är underkastad ämbetsansvar. Bestämmelsen bör ändras till att avse underlydande som innehar högst furirs tjänstegrad eller tjänsteklass.

79 §

Enligt sista punkten i detta lagrum är JK eller RÅ åklagare i mål rörande ämbetsbrott enligt 20 kap. 1—4 §§ BrB av vissa högre krigsmän. På samma sätt som tidigare skett i 7 kap. 4 § RB har hänvisningen till nämnda ämbetsbrott i förslaget ersatts av uttrycket "brott som i utövningen av tjänsten har begåtts" av angivna krigsmän.

15.6 Förslaget till lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290)

3 §

Paragrafens *första stycke* stadgar att lagens bestämmelser om förfarandet i förvaltningsärenden m. m. i 14—20 §§ endast gäller i den mån fråga är om utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande. Bestämmelsen tar således sikte på sådan offentlig förvaltning som är att anse som myndighetsutövning och som alltså inte faller inom privaträttens område. Såsom tidigare berörts i den allmänna motiveringen är offentlig arbetsgivares beslut i disciplinärende även enligt de föreslagna nya reglerna att anse som myndighetsutövning. Med hänsyn till att avskedande — i motsats till vad som f. n. gäller beträffande avsättning — inte hänförs till disciplinpåföljderna, bör dock uttrycket "disciplinär bestraffning" bytas ut mot orden "disciplinpåföljd eller avskedande".

I *andra stycket* föreslås ingen ändring.

16 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
3. lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
6. lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290).

Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga

(De remitterade förslagen)

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrives i fråga om brottsbalken¹

dels att 17 kap. 3 och 14 §§, 20 kap. 7—15 §§, 21 kap. 17 §, 32 kap. 1—5 §§, 34 kap. 14—17 §§ samt 35 kap. 2 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3—5 §§, 5 kap. 5 §, 17 kap. 1, 2, 4, 5, 7, 8 och 15 §§, 20 kap. 1—6 §§, 21 kap. 18, 21 och 22 §§, 33 kap. 5 §, 35 kap. 4 § samt 38 kap. 4, 6, 8 och 9 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubriken till 20 kap. skall lyda "Om missbruk av myndighet m. m.",

dels att rubriken till 32 kap. skall lyda "Om disciplinstraff för krigsmän",

dels att i balken skall införas två nya paragrafer, 32 kap. 8 § och 33 kap. 9 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Med påföljd för brott förstås i denna balk:

de allmänna straffen böter och fängelse,

ämbetsstraffen suspension och avsättning för innehavare av befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, och disciplinstraff för krigsmän, samt

villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård.

Med påföljd för brott förstås i denna balk:

de allmänna straffen böter och fängelse,

disciplinstraff för krigsmän, samt

villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård.

4 §

Om användningen av straffen gäller i allmänhet vad i bestämmelserna om de särskilda brotten är stadgat. Övriga påföljder må, enligt vad därom är föreskrivet, tillämpas ändå att de ej äro nämnda i dessa bestämmelser.

Fängelse, suspension och avsättning äro att anse som svårare påföljder än böter och disciplinstraff.

Fängelse är att anse som svårare påföljd än böter och disciplinstraff.

¹ Senaste lydelse av
20 kap. 12 § 1974: 565
20 kap. 13 § 1974: 565
20 kap. 14 § 1974: 565.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Ej må dömas till flera påföljder för samma brott, med mindre annat är stadgat.

Suspension eller avsättning ådömes vid sidan av annan påföljd, vartill den tilltalade finnes böra dömas.

5 kap.

5 §²

Brott som avses i 1—3 §§ må ej åtalas av annan än målsägande. Förtal eller grovt förtal må dock åtalas av åklagare, om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Brott som avses i 1—3 §§ må ej åtalas av annan än målsägande. Förtal och grovt förtal, så ock förölämpning mot någon i eller för hans myndighetsutövning må dock åtalas av åklagare, om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Har förtal riktats mot avliden, må åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt, av åklagare.

Innebär brott som avses i 1—3 §§, att någon genom förgripelse å främmande makts statsöverhuvud som vistas här i riket eller å främmande makts representant här i riket kränkt den främmande makten, må brottet åtalas av åklagare utan hinder av vad som stadgas i första stycket. Åtal får dock ej ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill.

17 kap.

1 §³

Förgriper sig någon med våld eller hot om våld å innehavare av ämbete eller annan befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, i dennes tjänsteutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från tjänsteåtgärd eller hämnas för sådan åtgärd, dömes för våld eller hot mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon sålunda förgriper sig mot den som innehaft ämbete eller annan befattning,

Den som med våld eller hot om våld förgriper sig å någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd, dömes för våld eller hot mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon sålunda förgriper sig mot den som tidigare har utövat myndighet för vad denne däri gjort eller underlåtit.

² Senaste lydelse 1974: 565.

³ Senaste lydelse 1974: 565.

Nuvarande lydelse

varmed ämbetsansvar var förenat, för vad denne däri gjort eller underlåtit.

Vad nu sagts om befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, skall ock gälla befattning, med vilken enligt regeringens förordnande samma skydd skall vara förenat.

Föreslagen lydelse

2 §

Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon, som åtnjuter skydd enligt nämnda paragraf, i utövningen av hans befattning eller hämnas för tjänsteåtgärd, otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon i hans myndighetsutövning eller för att hämnas för åtgärd däri, otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst fyra år.

4 §

Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra utövningen av befattning som avses i 1 §, dömes för våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra någon i hans myndighetsutövning, dömes för våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 §

Förolämpar man någon, som åtnjuter skydd enligt 1 §, i eller för hans befattning, dömes för missfirmelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas skall ock gälla, om någon på sätt som i nämnda paragrafer sägs förgriper sig mot eller hindrar den, som enligt särskild föreskrift skall åtnjuta samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller som är eller har varit kallad att biträda förrättningsman vid åtgärd som omfattas av sådant skydd.

Nuvarande lydelse

Den som lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för utövning av befattning, varmed ämbetsansvar är förenat, dömes för bestickning till böter eller fängelse i högst två år.

Föreslagen lydelse

7 §

Den som till *arbetstagar* hos *staten* eller hos *kommun* eller till *annan som avses i 20 kap. 2 §* lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för *tjänsteutövningen*, dömes för bestickning till böter eller fängelse i högst två år.

8 §

Den som vid val till allmän befattning eller vid annan utövning av rösträtt i allmänt ärende söker hindra omröstningen eller förvanska dess utgång eller eljest otillbörligen inverka på omröstningen, dömes för otillbörligt verkande vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst fyra år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det förövats med våld eller hot om våld eller innefattat missbruk av tjänsteställning.

Den som mottager, låter åt sig utlova eller begär otillbörlig förmån för att i allmänt ärende rösta på visst sätt eller icke rösta, dömes, om det ej är *ämbetsbrott*, för tagande av otillbörlig förmån vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som mottager, låter åt sig utlova eller begär otillbörlig förmån för att i allmänt ärende rösta på visst sätt eller icke rösta, dömes, om det ej är *mutbrott*, för tagande av otillbörlig förmån vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

15 §

Den som, utan att fall är för handen som i 14 § sägs, obehörigen giver sig ut för att innehava där avsedd befattning, dömes för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken som giver honom sken av att tillhöra *krigsmakten* eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Giver någon sig obehörigen ut för att utöva myndighet, dömes för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken som giver honom sken av att tillhöra *försvarsmakten* eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Är brottet med hänsyn till att det har medfört betydande men för det allmänna eller för någon enskild eller eljest att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Om någon obehörigen giver sig ut för advokat, dömes för föregivande av ställning såsom advokat till böter.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

1 §

Missbrukar ämbetsman, genom handling eller underlåtenhet, sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild, dömes, om ej gärningen utgör förskingring eller annan trolöshet eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstemissbruk till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse i högst två år. I ringa fall skall dömas allenast till böter.

Är brottet grovt, dömes till avsättning och fängelse i högst sex år.

Den som i myndighetsutövning åsidosätter vad som till följd av lag eller annan författning gäller för myndighetsutövningen dömes, om gärningen för det allmänna eller någon enskild medför förfång eller otillbörlig förmån som ej är ringa, för missbruk av myndighet till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst sex år.

Begår någon gärning som avses i första stycket av grov oaktsamhet, dömes för vårdslös myndighetsutövning till böter eller fängelse i högst ett år.

Vad i första och andra styckena sägs skall icke äga tillämpning, om gärningen eljest är särskilt belagd med straff.

2 §

Ämbetsman, som mottager, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för tagande av muta eller av otillbörlig belöning såsom stadgas i 1 §. Detsamma skall gälla, om han begått sådan gärning innan han erhöll befattningen.

Begår den som varit ämbetsman gärning, som i första stycket sägs, dömes till böter eller fängelse enligt vad i 1 § stadgas.

Om arbetstagare hos staten eller hos kommun mottager, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, dömes för mutbrott till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare äger motsvarande tillämpning på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun,

2. den som utövar uppdrag åt staten eller åt kommun, om han valts till uppdraget eller icke äger undandraga sig detta ävensom eljest om uppdraget är reglerat i författning,

Nuvarande lydelse

Yppar ämbetsman vad han är pliktig att hemlighålla eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse i högst ett år. I ringa fall skall dömas allenast till böter.

Begår den som varit ämbetsman sådan gärning, dömes till böter eller fängelse enligt vad i första stycket sägs.

Åsidosätter ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, dömes, om ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till böter eller suspension.

Är felet grovt, dömes till suspension eller avsättning; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse i högst ett år.

Föreslagen lydelse

3. krigsman eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt och
4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet.

Med kommun likställes allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965: 275).

3 §

Yppar någon vad han till följd av lag eller annan författning är pliktig att hemlighålla eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som av oaktsamhet begår gärning som avses i första stycket, dömes till böter.

4 §¹

Åklagare må, utan hinder av vad eljest må vara stadgat, åtala brott enligt 1 och 2 §§ ävensom annat brott varigenom innehavare av anställning eller uppdrag som avses i 2 § har åsidosatt vad honom åligger i utövningen därav.

Utan hinder av vad i första stycket sägs skall dock gälla

1. vad i denna balk stadgas att åtal ej må ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat allenast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som sägs i första stycket.

Är ej för visst fall annat stad-

* Senaste lydelse 1965: 280.

Nuvarande lydelse

Som tjänstefel anses icke i något fall, att ämbetsman deltagit i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd efter beslut av arbetstagarförening som anordnat åtgärden.

Föreslagen lydelse

gat, må åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt vilken gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gälla särskilda bestämmelser.

5 §

Finnes ämbetsman hava genom gärning, som är belagd med straff annorstädes än i 1—4 §§, åsidosatt sin tjänsteplikt, må fängelse i högst två år ådömas, ändå att så svårt straff eljest ej kunnat följa.

Den som är ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling skall ej för någon sin åtgärd i denna egenskap vara underkastad ansvar enligt 1 §.

6 §

Innehar den, som enligt bestämmelserna i 1—4 §§ förskyllt suspension eller avsättning från viss tjänst, ej längre samma tjänst, men har han i dess ställe erhållit annan befattning med likartade arbetsuppgifter, skall dömas till suspension eller avsättning från den befattningen.

Har han ej i tjänstens ställe erhållit annan befattning som i första stycket sägs, dömes till böter eller fängelse enligt vad i 1—4 §§ stadgas. Skulle han eljest hava dömts till suspension eller avsättning jämte böter eller fängelse, må vid straffets bestämmande hänsyn tagas till att suspension eller avsättning ej ådömes; skulle han ej hava dömts till annan påföljd än suspension eller avsättning, må varje påföljd eftergivnas.

Den som har valts till statligt eller kommunalt uppdrag med vilket följer myndighetsutövning må av rätten skiljas från uppdraget, om han har begått brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver och han genom brottet har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget.

Skiljes uppdragstagare från uppdraget enligt första stycket, skall hänsyn tagas därtill vid bestämmande av straff för brottet.

Med kommun likställes allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965: 275).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

18 §⁵

Åsidosätter krigsman, som ej är underkastad ämbetsansvar, av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad honom åligger enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser, särskilda föreskrifter eller tjänstens beskaffenhet, dömes, om ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, för tjänstefel till disciplinstraff. *Beträffande krigsman, som är anställd vid krigsmakten, äga bestämmelserna i 20 kap. 4 § tredje stycket motsvarande tillämpning.*

Är felet grovt, dömes till fängelse i högst ett år.

21 §⁶

Av den personal som avses i 20 § första stycket skall befäl av lägst överfurirs grad samt de som innehava motsvarande tjänsteställning vara underkastade ämbetsansvar, vare sig de äro tjänstgöringskyldiga eller icke.

Krigsman, som är anställd vid försvarsmakten, skall enligt vad regeringen närmare föreskriver icke vara underkastad ansvar enligt detta kapitel då han tjänstgör vid civilt statligt organ, vid militärt organ med arbetsuppgifter som i huvudsak äro av civil natur eller vid kommunal myndighet.

22 §

Vad i 20 kap. 14 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om brott, varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt.

I fråga om åtal för brott som avses i detta kapitel äger vad i 20 kap. 4 § sägs motsvarande tillämpning.

32 kap.

8 §

Krigsman som ej är underkastad ansvar enligt 21 kap. må ej ådömas disciplinstraff.

I fråga om sådan krigsman som avses i första stycket äger 7 § andra stycket motsvarande tillämpning.

⁵ Senaste lydelse 1965: 280.

⁶ Senaste lydelse 1972: 362.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 kap.

5 §[†]

Dömes någon till fängelse på viss tid, ungdomsfängelse eller internering eller förordnar rätten, med tillämpning av 34 kap. 1 § 1, att sådan påföljd skall avse ytterligare brott, och har den dömd med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, under en sammanhängande tid av minst tjugofyra timmar varit berövad friheten som anhållen, häktad, tagen i förvarsarrest eller intagen på rättspsykiatrisk klinik enligt 9 § lagen (1966: 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, skall tiden för frihetsberövandet, till den del därunder icke samtidigt skett verkställighet av dom i annat mål, anses som tid under vilken den ådömda påföljden verkställts i anstalt. Domstolen skall i domen angiva det antal dagar påföljden skall anses verkställd. Är den tid varmed ådömt fängelse överstiger frihetsberövandet ringa, må förordnas att fängelsestraffet skall anses helt verkställt genom frihetsberövandet.

Undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn och dömes i stället till fängelse på viss tid, ungdomsfängelse eller internering, äger första stycket tillämpning även i fråga om frihetsberövande, som föregått den villkorliga domen, domen på skyddstillsyn eller dom, varigenom förordnats att den genom sådan dom ådömda påföljden skall avse även ytterligare brott. Detta gäller dock endast i den mån frihetsberövandet icke tillgodoräknats enligt första eller tredje stycket.

Dömes någon till böter, *suspension* eller disciplinstraff och har han med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, varit berövad friheten på sätt som angives i första stycket, må förordnas att påföljden skall anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Dömes någon till böter eller disciplinstraff och har han med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, varit berövad friheten på sätt som angives i första stycket, må förordnas att påföljden skall anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

9 §

Vid bestämmande av straff för brott av arbetstagare må hänsyn tagas till avskedande eller annan följd av brottet som är medgiven enligt arbetsavtalet eller enligt författning, som gäller för anställningsförhållandet, och må böter eller disciplinstraff som eljest skolat ådömas helt eftergivnas.

Med arbetstagare likställes den som utövar uppdrag åt annan.

[†] Senaste lydelse 1973: 43.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

4 §⁸

De i 1 och 2 §§ bestämda tiderna skola räknas från den dag brottet begicks. Förutsättes för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

De i 1 § bestämda tiderna skola räknas från den dag brottet begicks. Förutsättes för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

I fall, som i 11 kap. 5 § sägs, skall tiden räknas från den dag då beslut om egendomsavtråde meddelades eller åtal eljest tidigast kunde ske.

38 kap.

4 §⁹

Anmälan jämlikt 34 kap. 10, 12 eller 15 § göres hos första domstol i något av målen.

Anmälan jämlikt 34 kap. 10 eller 12 § göres hos första domstol i något av målen.

Ansökan jämlikt 34 kap. 13 § göres hos den rätt som först avgjort det mål vari dömts till internering.

Anmälan jämlikt 34 kap. 18 § göres hos den rätt som först dömt i målet.

6 §¹⁰

Nämnd skall deltaga vid underretts avgörande av fråga, som avses i 2 § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12, 13 §, 15 § *såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket*, eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 §, åtgärd enligt 34 kap. 5 §, åtgärd eller behandling enligt 34 kap. 6 § samt återintagning i anstalt eller annan åtgärd enligt 34 kap. 8 eller 9 §.

Nämnd skall deltaga vid underretts avgörande av fråga, som avses i 2 § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12, 13 § eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 §, åtgärd enligt 34 kap. 5 §, åtgärd eller behandling enligt 34 kap. 6 § samt återintagning i anstalt eller annan åtgärd enligt 34 kap. 8 eller 9 §.

Vid avgörande av fråga, som avses i 27 kap. 5 § andra stycket eller 28 kap. 11 §, är underrätt domför med en lagfaren domare.

8 §¹¹

I mål om åtgärd enligt 2 § eller 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34

I mål om åtgärd enligt 2 § eller 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34

⁸ Senaste lydelse 1973: 648.

⁹ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

¹⁰ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

¹¹ Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

Nuvarande lydelse

kap. 10 § andra stycket, 12 eller 13 § eller 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket skall underrätt lämna den dömda tillfälle att yttra sig. Begär han att bliva muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömda lämnas tillfälle att yttra sig där så är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

Åtgärd enligt 28 kap. 11 § må beslutas utan att tillfälle beredes den dömda att yttra sig.

Föreslagen lydelse

kap. 10 § andra stycket eller 12 eller 13 § skall underrätt lämna den dömda tillfälle att yttra sig. Begär han att bliva muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömda lämnas tillfälle att yttra sig där så är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

9 §¹²

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12, 13 §, 15 § såvitt angår tillämpning av 10 § andra stycket, eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § angående föreskrifter, prøvotid eller tid för ungdomsfängelse.

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 12, 13 § eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5, 6 eller 8 § angående föreskrifter, prøvotid eller tid för ungdomsfängelse.

Avser beslut jämlikt 28 kap. 9 § andra stycket eller 34 kap. 6 § att någon skall undergå behandling varom stadgas i 28 kap. 3 §, äger rätten, om förhållandena påkallar det, förordna att beslutet skall gå i verkställighet utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Sådant förordnande må ock meddelas i fråga om beslut jämlikt 34 kap. 8 § om återintagning i anstalt av den som undergår ungdomsfängelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Genom lagen upphäves lagen (1948: 491) om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Till suspension och avsättning får ej dömas efter ikraftträdandet. Är fråga om gärning, som har begåtts före ikraftträdandet och som är straffbelagd enligt såväl äldre bestämmelse i 20 kap. 1, 2, 3 eller 4 § som motsvarande bestämmelse i dess nya lydelse, dömes till det straff för gärningen som föreskrives i den nya bestämmelsen. De äldre bestämmelserna skall dock tillämpas, om de leder till lindrigare allmänt straff. I övrigt skall 5 § första och andra styckena lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken äga motsvarande tillämpning.

Vad som föreskrives i 20 kap. 1 § andra stycket skall tills vidare ej äga tillämpning i fråga om beslut angående taxering som fattas av taxeringsnämnd.

¹² Senaste lydelse enligt prop. 1975: 35.

Finnes i författning som gäller när denna lag träder i kraft föreskrift om tystnadsplikt utan att straffansvar är föreskrivet för åsidosättande därav, äger vad som sägs i 20 kap. 3 § i dess nya lydelse ej tillämpning.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift, som har ersatts genom ny bestämmelse, skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

2 Förslag till

Lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)

Härigenom förskrives i fråga om statstjänstemannalagen (1965: 274)¹ dels att rubriken närmast före 26 § skall utgå, dels att nuvarande 38, 54 och 55 §§ skall betecknas 38 b, 55 och 56 §§,

dels att 1, 18—27, 29, 32, 37, 51 och 53 §§ samt rubriken närmast före 18 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubriken närmast före 54 § skall sättas närmast före nya 55 §, dels att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 34 a, 38, 38 a och 54 §§, samt närmast före 25 respektive 37 § två nya rubriker av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag äger tillämpning på anställning med staten såsom arbetsgivare och tjänsteman såsom arbetstagare.

Lagen gäller icke statsråden eller riksdagens ombudsmän. Den är ej heller tillämplig på den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst.

Lagens bestämmelser om tjänst äga motsvarande tillämpning på vikaariat, om annat ej anges.

Bestämmelserna i 18—21, 23, 24 och 51—53 §§ gälla icke justitieråd eller regeringsråd. Ej heller äro bestämmelserna i 18—21 §§ tillämpliga på justitiekanslern.

Åtal och disciplinär bestraffning. Disciplinansvar och avskedande.

18 §³

Brott i tjänsten av den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst i statsdepartement, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelse beivras efter åtal.

Åsidosätter tjänsteman uppsåtligt eller av oaktsamhet vad som åligger honom i hans tjänst och är felet ej ringa, må för tjänsteförseelse disciplinpåföljd åläggas honom.

Regeringen äger föreskriva att bestämmelserna i första stycket

Disciplinpåföljder äro varning och löneavdrag under högst tret-

¹ Omtryckt 1974: 1009.

² Senaste lydelse 1974: 1009.

³ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

skola gälla även annan tjänsteman än som anges där.

Föreslagen lydelse

tio dagar. Mer än en disciplinpåföljd må ej samtidigt åläggas.

Om storleken av löneavdrag enligt andra stycket förordnar regeringen.

19 §⁴

Åsidosätter tjänsteman på vilken bestämmelserna i 18 § icke äga tillämpning av försummelse, oförstånd eller oskicklighet vad som åligger honom enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, må han dömas till disciplinstraff. Bestämmelserna i 20 kap. 4 § tredje stycket brottsbalken äga motsvarande tillämpning.

Disciplinstraff äro varning, löneavdrag under högst trettio dagar, suspension i högst tre månader och, för tjänsteman som ej är anställd med fullmakt, avsättning. Till avsättning må dömas endast om tjänstemannen gjort sig skyldig till svårare fel eller icke låtit sig rätta av tidigare bestraffning. Mer än ett disciplinstraff må ej samtidigt ådömas. Regeringen äger meddela bestämmelser om inskränkning i tillämpligheten av disciplinstraff.

Om storleken av löneavdrag enligt andra stycket förordnar regeringen.

Innehåller kollektivavtal bestämmelser om disciplinpåföljder, skola 18 § andra och tredje styckena icke gälla för tjänstemän som äro sysselsatta inom yrkesgrupp och område som avtalet avser.

20 §⁵

Tjänsteman som kan dömas till disciplinstraff enligt 19 § skall anmälas till åtal, om han är skäligen misstänkt för

a) brott som avses i 20 kap. 1—3 §§ brottsbalken;

b) brott som avses i 20 kap. 4 § andra stycket brottsbalken, såvitt fråga är om tjänsteman som är anställd med fullmakt;

Disciplinpåföljd enligt denna lag eller enligt kollektivavtal som avses i 19 § må ej åläggas

1. krigsman som är underkastad ansvar enligt 21 kap. brottsbalken,

2. medicinalpersonal som i sin yrkesutövning står under socialstyrelsens inseende, om förseelsen skett i denna yrkesutövning,

⁴ Senaste lydelse 1974: 1009.

⁵ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

c) annat brott i tjänsten, för vilket är stadgat fängelse;

d) brott i tjänsten i annat fall än som avses i a)—c) och det finnes anledning antaga, att talan om enskilt anspråk kommer att föras, eller tjänstemannen bestri-der vad som lägges honom till last och tillfredsställande utredning icke kan åstadkommas hos myndig-heten.

Regeringen må befria från an-mälningskyldighet enligt c) i frå-ga om brott som avses i 13 kap. 6 § första stycket brottsbalken.

Föreslagen lydelse

3. veterinär som står under lant-bruksstyrelsens inseende, om för-seelsen skett i utövning av veteri-näryrket.

21 §

Har åtal väckts mot tjänsteman, må disciplinärt förfarande rörande gärning som omfattas av åtalet ej inledas eller fortsättas. Om ver-kan av att åtal väckes innan be-slut rörande disciplinär bestraff-ning helt eller delvis verkställt fö-reskrives i 20 kap. 9 § brottsbal-ken.

Har åtal väckts mot tjänsteman, må disciplinärt förfarande rörande förseelse som omfattas av åtalet ej inledas eller fortsättas.

Disciplinpåföljd må ej åläggas tjänsteman sedan anställningen hos myndigheten upphört eller uppsäg-ning ägt rum.

Tjänsteman, som ej inom två år efter förseelsen har erhållit skriftlig anmaning enligt 24 § förs-ta stycket, må icke åläggas disci-plinpåföljd.

22 §

Har tjänsteman, som innehar tjänstebostad eller fri bostad, efter åtal eller disciplinärt förfarande dömts till suspension, äger han bo kvar i bostaden, om icke sär-skilda skäl föranleda annat. Åläg-ges tjänstemannen att flytta, skall han erhålla skälig tid därför.

Har tjänsteman begått brottslig gärning varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inne-ha sin tjänst, må han avskedas. Har gärningen anmälts till åtal eller brottmålsförfarande eljest in-letts mot tjänstemannen, må frå-gan om hans avskedande på grund av gärning, som omfattas av brott-målsförfarandet, ej avgöras förrän ansvarsfrågan slutligt har prövats.

Har tjänsteman annorledes än

Nuvarande lydelse

Om disciplinstraff enligt 19 §, åtalsanmälan enligt 20 § och flyttningsskyldighet enligt 22 § beslutar den myndighet under vilken tjänstemannen lyder, om regeringen ej bestämmer annat.

Deltaga flera i avgörande som avses i första stycket skola rättegångsbalkens regler om omröstning i överrätt i fråga om ansvar äga motsvarande tillämpning.

I ärende om disciplinär bestraffning skall, om tjänstemannen påfordrar det, tillfälle beredas honom att vid muntligt förhör utta-

Föreslagen lydelse

genom brott gjort sig skyldig till grov eller, om under de senaste två åren disciplinpåföljd ålagts honom, upprepad tjänsteförseelse varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst, må han i stället för att åläggas disciplinpåföljd avskedas.

Tjänsteman som har rätt till statlig pension men icke uppnått den ålder då han äger avgå med ålderspension må icke avskedas enligt första eller andra stycket, om han begått brottet eller tjänsteförseelsen under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken och lämpligen kan förflyttas till eller beredas annan anställning som är förenad med sådan pensionsrätt.

Har i lag eller annan författning eljest meddelats bestämmelse, som inskränker rätten att avskeda tjänsteman i förhållande till vad som föreskrives i första eller andra stycket, gäller den bestämmelsen.

Avskedande må ej grundas enbart på omständighet som myndigheten har känt till mer än en månad före avskedandet.

23 §⁶

Verkställighet må icke äga rum av beslut, varigenom tjänsteman har avskedats enligt 22 §, förrän beslutet slutligt har prövats enligt bestämmelserna i 51 och 53 §§ eller rätten till talan har förlorats.

24 §⁷

När fråga om disciplinpåföljd eller avskedande uppkommer, skall genom skriftlig anmaning tillfälle beredas tjänstemannen att skrift-

⁶ Senaste lydelse 1974: 1009.

⁷ Senaste lydelse 1971: 637.

Nuvarande lydelse

la sig i saken.

Föreslagen lydelse

ligen eller, om han begär det eller det eljest finnes lämpligt, muntligen uttala sig om vad som åberopas mot honom. Begär tjänstemannen att även annan skall yttra sig i saken eller att annan utredning skall förebringas, skall sådan begäran efterkommas, om det ej finnes uppenbart att åtgärden saknar betydelse.

Finnes på framställning av tjänstemannen eller eljest erforderligt att vittne eller sakkunnig höres vid domstol eller att föreläggande meddelas någon att som bevis tillhandahålla skriftlig handling eller föremål, skall ansökan därom göras hos den allmänna underrätt inom vars område den som skall höras eller åtgärden eljest angår vistas. Tillhandahålles erforderlig utredning, skall rätten anställa förhör eller meddela föreläggande, om laga hinder ej möter. Angående sådan åtgärd skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling.

I fråga om varsel till och överläggning med lokal arbetstagarorganisation gälla bestämmelserna i lagen (1974: 12) om anställningsskydd. Dessa bestämmelser äga tillämpning även i fråga om tjänsteman i verksledande eller därmed jämförlig ställning.

Åtal och avstängning m. m.

25 §

Om åtal och disciplinär bestraffning av tjänsteman som är krigsman samt om åtal för brott i tjänsten av vissa tjänstemän vid riksdagens verk gälla särskilda bestämmelser.

Tjänsteman, som är skäligen misstänkt för sådant i tjänsteutövningen begånget brott som avses i 20 kap. brottsbalken eller annat brott varigenom han åsidosatt åliggande i tjänsteutövningen, skall anmälas till åtal, om för brottet är stadgat fängelse eller det finnes anledning antaga, att talan om enskilt anspråk kommer att föras.

Nuvarande lydelse

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes disciplinärt förfarande enligt denna lag mot tjänsteman, må han, om den gärning varom är fråga kan antagas medföra avsättning eller om eljest särskilda skäl föreligga, avstängas från utövning av tjänsten med omedelbar verkan, dock icke för längre tid än till dess lagkraftägande dom eller beslut föreligger. Finnas ej längre skäl för avstängning, skall denna omedelbart hävas.

Beslut om avstängning meddelas i fråga om tjänsteman, som icke kan dömas till disciplinstraff, av regeringen och eljest av myndighet som regeringen bestämmer. I ärende om avstängning skola bestämmelserna i 23 § andra stycket och 24 § iakttagas. Bestämmelserna i 15, 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971: 290) skola tillämpas även om beslut som nyss sagts utgör beslut under ärendes handläggning.

Om avstängning av domare som misstänkes för brott och om skyldighet för vissa tjänstemän vid riksdagens verk att frånträda utövningen av sin tjänst, om de åtalas för brott i tjänsten, gälla särskilda bestämmelser.

Föreslagen lydelse

Regeringen må befria från anmälningsskyldighet i fråga om brott som avses i 13 kap. 6 § första stycket brottsbalken.

26 §⁸

Vidtages åtgärd för att anställa åtal eller inledes förfarande enligt 24 § mot tjänsteman, må han, om den gärning varom är fråga kan antagas medföra avskedande enligt 22 §, avstängas från utövningen av tjänsten med omedelbar verkan, dock icke för längre tid än till dess frågan om hans skiljande från tjänsten slutligt prövats. Finnas ej längre skäl för avstängning, skall denna omedelbart hävas.

I ärende om avstängning skola bestämmelserna i 24 § första stycket äga motsvarande tillämpning. Bestämmelserna i 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971: 290) skola tillämpas även om beslut om avstängning utgör beslut under ärendes handläggning.

Upptages ärendet med anledning av misstanke om brott, skall åklagaren tillhandahålla handlingarna från förundersökningen. Hålles i sådant fall förhör som sägs i 24 §, äger åklagaren närvara vid förhöret.

Beslutas avstängning, skall frågan om avskedande snarast upptagas till prövning. Vid avgörandet av denna fråga skall prövas om avstängningen skall bestå.

Om tjänsteman, som varit avstängd från tjänsten, ej avskedas, äger han uppbära den lön som må hava avdragits.

⁸ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §⁹

Tjänsteman som ej fullgör sin tjänst tillfredsställande må avstängas från utövning av tjänsten med omedelbar verkan, om den bristande tjänstdugligheten beror av sjukdom, vanförhet, lyte eller annat därmed jämförligt förhållande eller om den sannolikt har sådan orsak och tjänstemannen vägrar att låta sig undersökas av läkare som anvisas honom. Beslut om avstängning av justitieråd eller regeringsråd må dock ej verkställas förrän beslutets giltighet har prövats av högsta domstolen. Finnas ej längre skäl för avstängning, skall denna omedelbart hävas.

Beslut om avstängning enligt första stycket eller om läkarundersökning som avses där meddelas i fråga om tjänsteman, som icke kan dömas till disciplinstraff, av regeringen och eljest av myndighet som regeringen bestämmer. I sådant ärende skola bestämmelserna i 23 § andra stycket iakttagas. Om tjänstemannen påfordrar det, skall tillfälle beredas honom att muntligen uttala sig i ärendet.

Bestämmelserna i 15, 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971: 290) skola tillämpas även om beslut som nyss sagts utgör beslut under ärendes handläggning.

Närmare bestämmelser om tillämpningen av första stycket och om läkarundersökning som avses där meddelas av regeringen.

I ärende om avstängning eller läkarundersökning skola bestämmelserna i 24 § första stycket äga motsvarande tillämpning.

Bestämmelserna i 17 och 18 §§ förvaltningslagen (1971: 290) skola tillämpas även om beslut som nyss sagts utgör beslut under ärendes handläggning.

Beslut om läkarundersökning som avses i första stycket må ej läggas till grund för avstängning, förrän beslutet slutligt har prövats enligt bestämmelserna i 51 och 53 §§ eller rätten till talan har förlorats. Beträffande justitieråd och regeringsråd må beslut som nu sagts ej läggas till grund för avstängning, förrän beslutet prövats av högsta domstolen enligt bestämmelserna i 54 §.

29 §¹⁰

Tjänsteman må skiljas från tjänsten endast av allmän domstol efter åtal eller av regeringen eller myndighet med stöd av bestämmelse i denna lag eller, i fråga om

Tjänsteman må skiljas från tjänsten endast med stöd av bestämmelse i denna lag eller, i fråga om tjänsteman som är förordnad tills vidare, enligt bestämmel-

⁹ Senaste lydelse 1974: 1009.

¹⁰ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

tjänsteman som är förordnad tills vidare, i lagen (1974: 12) om anställningsskydd.

Tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten innan han uppnått den ålder som avses i 31 §, om han

a) till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan är för framtiden oförmögen att fullgöra sin tjänst tillfredsställande;

b) till följd av nedsatt arbetsförmåga under två år i följd icke tjänstgjort annat än försöksvis under kortare tid samt socialstyrelsen finner det sannolikt att han icke kan återinträda i tjänst inom ytterligare ett år och ovisst hur arbetsförmågan därefter kommer att utveckla sig;

c) genom lagakraftäggande dom befunnits skyldig till brott varå avsättning kunnat följa men enligt 33 kap. 2 § brottsbalken överlämnats till särskild vård, dömts till böter eller skyddstillsyn eller förklarats fri från påföljd.

Tjänsteman som är anställd med fullmakt eller konstitutorial är skyldig att avgå från tjänsten, om han är urståndsatt att fullgöra tjänsten tillfredsställande och högst fem år återstå till dess han äger avgå med ålderspension.

Tjänsteman som har rätt till statlig pension men icke uppnått den ålder då han äger avgå med ålderspension må icke åläggas att avgå från tjänsten enligt första eller andra stycket, om han lämpligen kan förflyttas till eller beredas annan anställning som är förenad med sådan pensionsrätt.

Föreslagen lydelse

serna om uppsägning i lagen (1974: 12) om anställningsskydd.

32 §

Tjänsteman är skyldig att avgå från tjänsten innan han uppnått den ålder som avses i 31 §, om han

a) till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan är för framtiden oförmögen att fullgöra sin tjänst tillfredsställande, eller

b) till följd av nedsatt arbetsförmåga under två år i följd icke tjänstgjort annat än försöksvis under kortare tid samt socialstyrelsen finner det sannolikt att han icke kan återinträda i tjänst inom ytterligare ett år och ovisst hur arbetsförmågan därefter kommer att utveckla sig.

34 a §

Verkställighet av beslut, varigenom tjänsteman har skilts från tjänsten enligt 32 §, må icke äga rum förrän beslutet slutligt har prövats enligt bestämmelserna i 51 och 53 §§ eller rätten till talan har förlorats. Detsamma gäller verkställighet av beslut om förflyttning enligt 34 § samt, i fråga om ordinarie domare, av beslut om skiljande från tjänsten enligt 31 §, om annat ej följer av 53 §.

Nuvarande lydelse

Fråga om anställnings upphörande enligt 30 eller 31 §, 32 § första stycket a) eller b), 35 eller 36 § prövas i fråga om tjänst, som regeringen tillsätter, av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer och i annat fall av den myndighet som tillsätter tjänsten. Fråga om anställnings upphörande enligt 32 § första stycket c) eller andra stycket eller enligt 33 § prövas av regeringen.

Fråga om förflyttning av tjänsteman enligt 34 § prövas av regeringen. Fråga om förflyttning till tjänst som tillsättes av samma myndighet som anställt tjänstemannen prövas dock av myndigheten.

Föreslagen lydelse

I fråga om justitieråd eller regeringsråd må verkställighet av beslut om skiljande från tjänsten enligt 31 eller 32 § icke äga rum, förrän beslutet prövats av högsta domstolen enligt bestämmelserna i 54 §.

Beslutande organ

37 §¹¹

Fråga om disciplinpåföljd enligt 18 §, avskedande enligt 22 §, åtalsanmälan enligt 25 §, avstängning enligt 26 eller 27 § eller läkarundersökning som avses i 27 § prövas av den myndighet under vilken tjänstemannen lyder, om annat ej följer av 38 § eller av föreskrift som regeringen meddelar. Fråga om avstängning enligt 26 § på grund av misstanke om brott upptages även på anmälan av åklagare.

Fråga om anställnings upphörande enligt 30 eller 31 §, 32 § första stycket, 35 eller 36 § prövas i fråga om tjänst, som regeringen tillsätter, av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer och i annat fall av den myndighet som tillsätter tjänsten. Fråga om anställnings upphörande enligt 32 § andra stycket eller 33 § prövas av regeringen.

Fråga om förflyttning av tjänsteman enligt 34 § prövas av regeringen. Fråga om förflyttning till tjänst som tillsättes av samma myndighet som anställt tjänstemannen prövas dock av myndigheten.

38 §

Beträffande justitieråd eller regeringsråd prövar regeringen fråga om åtalsanmälan enligt 25 § eller avstängning eller läkarundersökning enligt 27 §. Beslut om avskedande enligt 22 § eller avstängning enligt 26 § meddelas av högsta domstolen enligt vad som föreskrives i 54 §.

¹¹ Senaste lydelse 1974: 1009.

Nuvarande lydelse

Mål om skadestånd enligt 16 § prövas av arbetsdomstolen. Sådant mål, liksom mål om tillämpning av 7 § tredje eller fjärde stycket, 30 §, 35 § eller 39—43 § eller av föreskrift som avses i 7 § tredje stycket, 30 § andra stycket eller 39 §, handlägges enligt lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister. Enligt nämnda lag handlägges även mål om tillämpning av 27, 31 eller 32 § i fråga om ordinarie domare. Mål som gäller justitieråd eller regeringsråd prövas dock av högsta domstolen enligt 57 kap. rättegångsbalken på talan av riksdagens ombudsman eller justitiekanslern.

I fråga om tvist som rör företrädesrätt till ny anställning tillämpas ej 42 § lagen (1974: 12) om anställningsskydd.

¹² Senaste lydelse 1974: 1009.

Föreslagen lydelse

I fråga om den som eljest innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet prövas fråga som avses i 37 § första stycket av en särskild nämnd. Denna nämnd skall bestå av fem ledamöter. Ordföranden skall vara lagkunnig och erfaren i domarvärv. Regeringen meddelar närmare bestämmelser om nämndens sammansättning och verksamhet samt om den personkrets som nämndens verksamhet skall avse. Beträffande tjänsteman hos riksdagen eller dess myndigheter meddelar riksdagen bestämmelser om beslutande organ.

38 a §

Deltaga flera i avgörande som avses i 37 eller 38 § skola bestämmelserna i 29 kap. rättegångsbalken om omröstning i domstol med endast lagfarna ledamöter äga motsvarande tillämpning.

51 §¹²

Mål om skadestånd enligt 16 § prövas av arbetsdomstolen. Sådant mål, liksom mål om tillämpning av 7 § tredje eller fjärde stycket, 18 §, 22 §, 26 §, 27 §, 30—32 §, 34—36 § eller 39—43 § eller av föreskrift som avses i 7 § tredje stycket, 30 § andra stycket eller 39 §, handlägges enligt lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §¹³

Har i fråga om annan ordinarie domare än justitieråd eller regeringsråd meddelats beslut om läkarundersökning som avses i 27 § eller om anställningens upphörande enligt 31 eller 32 § och vill han ha ändring i beslutet, skall han väcka talan inom fyra veckor från den dag då han fick del av beslutet. Iakttaget han ej detta, är rätten till talan förlorad.

I fråga om ordinarie domare må beslut om läkarundersökning som avses i 27 § ej läggas till grund för avstängning enligt nämnda paragraf, förrän beslutet slutligt prövats av domstolen eller rätten till talan förlorats. Ej heller må verkställighet äga rum av beslut, varigenom ordinarie domare skilts från tjänsten enligt 32 § eller, om ej annat följer av tredje stycket, enligt 31 §, förrän beslutet slutligt prövats av domstolen eller rätten till talan förlorats.

I mål som gäller ordinarie domare äger domstolen för tiden intill dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger förordna, i tvist om avstängning enligt 27 §, att beslutad avstängning skall vara hävd, och, i tvist om tillämpningen av 31 § beträffande annan tjänsteman än justitieråd eller regeringsråd, att anställningen skall upphöra när tjänstemannen uppnått den ålder då skyldighet att avgå senast inträder.

Vill tjänsteman ha ändring i beslut enligt 18, 22, 27, 31, 32 eller 34 §, skall han väcka talan inom fyra veckor från den dag då han fick del av beslutet. Iakttaget han ej detta, är rätten till talan förlorad. Talan mot beslut om avstängning enligt 27 § är dock ej inskränkt till viss tid.

För tiden intill dess lagakraftägande dom eller beslut föreligger äger domstolen förordna, i tvist om avstängning enligt 26 eller 27 §, att beslutad avstängning skall vara hävd, och, i tvist om tillämpningen av 31 § beträffande ordinarie domare, att anställningen skall upphöra när tjänstemannen uppnått den ålder då skyldighet att avgå senast inträder.

54 §

Beträffande justitieråd och regeringsråd prövas mål om tillämpning av 22, 26, 27, 31 eller 32 § av högsta domstolen enligt 57 kap. rättegångsbalken på talan av riksdagens ombudsman eller justitiekanslern.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, då lagen (1955: 261) om avstängning av domare upphör att gälla. I fråga om talan mot beslut av myndighet och om förfarandet gäller dock äldre bestämmelser, om beslut har meddelats före ikraftträdandet. Bestämmelsen i 22 § femte stycket skall ej äga tillämpning på förhållande som inträffat före ikraftträdandet.

¹³ Senaste lydelse 1974:1009.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)

Härigenom föreskrives att andra stycket¹ i övergångsbestämmelserna till lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

4 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrives att 7 kap. 4 §, 23 kap. 22 §, 24 kap. 1 §, 36 kap. 5 §, 48 kap. 5 och 15 §§ samt 58 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 §²

Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.

Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av *statstjänsteman, som ej är underkastad disciplinär bestraffning, av ledamot av domstol eller central statlig förvaltningsmyndighet, som ej är statstjänsteman, eller av krigsman, som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.*

Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av

1. *den som innehar eller uppehåller ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet;*

2. *ledamot av domstol eller central statlig förvaltningsmyndighet, som ej är statstjänsteman; eller*

3. *krigsman, som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.*

Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande, föras av lägre åklagare.

Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.

¹ Senaste lydelse 1974: 1008.

² Senaste lydelse 1974: 573.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

22 §³

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller är förundersökning erforderlig i mål om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, med mindre anledning förekommer till ådömande av annan påföljd än böter eller suspension.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, må det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller är förundersökning erforderlig i mål om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, med mindre anledning förekommer till ådömande av annan påföljd än böter.

24 kap.

1 §⁴

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, för vilket är stadgat fängelse i ett år eller däröver, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandraget sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är brottet ringare än i första stycket sägs men kan därå följa fängelse och har den misstänkte icke stadigt hemvist inom riket, må han häktas, om det skäligen kan befaras, att han avviker.

Är för brottet icke stadgat lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter eller suspension, må häktning icke ske.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter, må häktning icke ske.

36 kap.

5 §⁵

Ämbets- eller tjänsteman eller den som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteutövande eller utöva annan allmän befattning må ej höras som vittne angående något, varom han på

Ej må någon höras som vittne angående något, som han enligt lag eller annan författning är pliktig att hemlighålla, med mindre den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

³ Senaste lydelse 1974: 573.

⁴ Senaste lydelse 1964: 166.

⁵ Senaste lydelse 1973: 240.

Nuvarande lydelse

grund av denna sin ställning har att iakttaga tystnad.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något, som han vid hemligt skriftermål eller under därmed jämförliga förhållanden erfarit.

Föreslagen lydelse

Ej heller *eljest* må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

48 kap.

5 §⁶

Strafföreläggande får icke utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal ej föreligga,

om i förläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligga till bedömning,

om målsägande förklarat, att han ämnar föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, eller begärt, att åtal skall väckas, *eller*

om brottet bör föranleda ämbetsstraff.

I fråga om villkor för användning av strafföreläggande i militärt brottmål gälla särskilda bestämmelser.

⁶ Senaste lydelse 1968: 193.

Strafföreläggande får icke utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal ej föreligga,

om i förläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligga till bedömning,

om målsägande förklarat, att han ämnar föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, eller begärt, att åtal skall väckas.

Nuvarande lydelse

Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas,

om den misstänkte förnekar gärningen,

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning,

om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras, eller

om det föreligger anledning att antaga att brottet bör föranleda *ämbetsstraff* eller disciplinstraff för krigsman.

Föreläggande bör ej utfärdas, om det i annat fall kan antagas vara påkallat att åklagare prövar fråga om strafföreläggande eller åtal för brottet.

Föreslagen lydelse

15 §⁷

Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas,

om den misstänkte förnekar gärningen,

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning,

om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras, eller

om det föreligger anledning att antaga att brottet bör föranleda disciplinstraff för krigsman.

58 kap.

1 §

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman *eller ombud eller ställföreträdare* med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningsförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande *eller eljest åsidosatt sin tjänsteplikt eller om brott som har avseende å målet ligger ombud eller ställföreträdare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen* kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningsförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller

⁷ Senaste lydelse 1968: 193.

Nuvarande lydelse

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det.

Föreslagen lydelse

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

2 §

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning beviljas:

1. om ledamot av rätten *eller* där anställd tjänsteman, åklagare eller ombud, *ställföreträdare eller försvarare* med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, som kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförs under mildare straffbestämelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopats och i övrigt förekommer synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft, må till förmån för den tilltalade resning beviljas:

1. om ledamot av rätten, där anställd tjänsteman *eller* åklagaren med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande *eller eljest åsidosatt sin tjänsteplikt eller om brott som har avseende å målet ligger ombud, ställföreträdare eller försvarare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen* kan antagas hava inverkat på målets utgång;

2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;

3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade frikänts eller brottet hänförs under mildare straffbestämelse än den som tillämpats eller ock med hänsyn till vad sålunda åberopats och i övrigt förekommer synnerliga skäl äro, att frågan, huruvida den tilltalade förövat det brott, för vilket han dömts, prövas ånyo; eller

4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

5 Förslag till

Lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472)

Härigenom föreskrives i fråga om militära rättegångslagen (1948: 472)¹

dels att i 4, 13, 15, 17—19, 24, 41, 60, 67, 70, 71, 95, 98, 102, 106 och 107 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 3, 8, 9, 22, 66 och 79 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Såsom militära brottmål anses enligt denna lag:

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmåles i något av följande kapitel eller lagrum i brottsbalken, nämligen 16 kap. 15 och 16 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 8, 9, 10, 12 och 13 kap. därest brottet angått *krigs-makten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 20 kap. 1—4 och 10 §§ samt 21 och 22 kap.;

2. mål om ansvar för annat i brottsbalken omförmålt brott som krigsman förövat med anledning av den förfördelades eller sin egen tjänst vid *krigs-makten* eller ock mot myndighet eller annat organ tillhörande *krigs-makten*;

3. mål om ansvar i andra fall för brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt, dock ej mål om förseelse som avses i 36—39 §§ värnpliktslagen; samt

4. mål om ansvar för brott varigenom någon som ej är krigsman men innchar tjänst vid *krigs-makten* åsidosatt sin tjänsteplikt.

Såsom militära brottmål anses enligt denna lag:

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmåles i något av följande kapitel eller lagrum i brottsbalken, nämligen 16 kap. 15 och 16 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 8, 9, 10, 12 och 13 kap. därest brottet angått *försvars-makten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 20 kap. 1—3 §§ samt 21 och 22 kap.;

2. mål om ansvar för annat i brottsbalken omförmålt brott som krigsman förövat med anledning av den förfördelades eller sin egen tjänst vid *försvars-makten* eller ock mot myndighet eller annat organ tillhörande *försvars-makten*;

3. mål om ansvar i andra fall för brott varigenom krigsman åsidosatt sin tjänsteplikt, dock ej mål om förseelse som avses i 36—39 §§ värnpliktslagen; samt

4. mål om ansvar för brott varigenom någon som ej är krigsman men innehar tjänst vid *försvars-makten* åsidosatt sin tjänsteplikt.

¹ Senaste lydelse av

13 § 1972: 363 60 § 1964: 200

15 § 1959: 105 66 § 1973: 19

17 § 1972: 363 67 § 1973: 19

19 § 1968: 330 98 § 1972: 363

22 § 1973: 19 107 § 1949: 364.

24 § 1964: 200

* Senaste lydelse 1964: 200.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vad i denna lag stadgas om militära brottmål skall äga motsvarande tillämpning i fråga om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel med anledning av brott som är av beskafhet att fråga om ansvar därför skall handläggas som militärt mål.

8 §³

Straff må åläggas i disciplinmål allenast om den misstänkte står under militärt befäl och straffet finnes böra bestämmas till disciplinstraff.

Den som tillhör hemvärnet eller eljest förbundet sig att såsom frivillig fullgöra krigstjänst må dock bestraffas i disciplinmål, ändå att han vid tiden för bestraffningen åläggande ej står under militärt befäl.

Krigsman, som ej är underkastad ansvar enligt 21 kap. brottsbalken, må ej åläggas straff i disciplinmål.

9 §⁴

För följande i brottsbalken omnämnda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 16 kap. 15 eller 16 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 10 kap. 2, 4 eller 7 § eller 12 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om *krigsmakten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 10 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

3. brott som sägs i 20 kap. 4 § eller 21 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av *krigsmaktens* fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 21 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 22 kap. 4 §.

För följande i brottsbalken omnämnda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 16 kap. 15 eller 16 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 10 kap. 2, 4 eller 7 § eller 12 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om *försvarsmakten* tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 10 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

3. brott som sägs i 21 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av *försvarsmaktens* fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 21 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 22 kap. 4 §.

³ Senaste lydelse 1973: 19.

⁴ Senaste lydelse 1964: 200.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §⁵

Har bestraffningsberättigad befattningshavare på grund av anmälan eller eljest erhållit kännedom om brott som avses i 21 §, skall han genast hänskjuta målet till åklagaren:

1. om straff för brottet ej må åläggas i disciplinmål;
2. om den bestraffningsberättigade enligt 29 § förordnat om den misstänktes gripande;
3. om det finnes skäl antaga att straffet ej kommer att stanna vid disciplinstraff eller böter;
4. om det kan förutses att nöjaktig utredning om brottet ej skall kunna åstadkommas genom den bestraffningsberättigades försorg;
5. om den bestraffningsberättigade eljest på grund av sakens beskaffenhet finner synnerliga skäl föreligga att målet handlägges vid domstol; eller
6. om civil myndighet har att verkställa utredning angående annat brott, som den misstänkte antages hava begått, och ej genom målets hänskjutande vållas uppskov, som är till avsevärt men för krigslyndan.

Målet skall hänskjutas till åklagare vid den underrätt som är domstol för avdelningen, enligt den fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare som *Konungen* bestämt. Är fråga om *ämbetsbrott, som avses i 20 kap. 1—4 §§ brottsbalken*, av den som bestrider tjänst som regementschef eller därmed likställd eller högre tjänst, skall målet hänskjutas till justitiekanslern eller riksåklagaren.

Målet skall hänskjutas till åklagare vid den underrätt som är domstol för avdelningen, enligt den fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare som *regeringen* bestämt. Är fråga om *brott som i utövningen av tjänsten har begåtts* av den som bestrider tjänst som regementschef eller därmed likställd eller högre tjänst, skall målet hänskjutas till justitiekanslern eller riksåklagaren.

Om målet icke hänskjutes till åklagare och förundersökning angående brottet ej ändock inletts av civil myndighet, skall utredning om brottet ske vid militärförhör. Finnes tillrättavisning vara tillfyllest, gäller vad i 67 § stadgas.

Är saken av mindre vikt, äger bestraffningsberättigad befattningshavare utan hinder av vad förut i denna paragraf sägs avskrivna målet, om annan målsägande än kronan ej finnes eller målsäganden förklarar att han icke ämnar föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet och ej heller eljest påfordrar att målet handlägges vid domstol samt straff för brottet må åläggas i disciplinmål. Beslut om avskrivning kan meddelas även om det icke klarlagts att den misstänkte begått brottet.

66 §⁶

Rätt att ålägga tillrättavisning enligt 17 § lagen om disciplinstraff för krigsmän tillkommer de befattningshavare som äga bestraffningsrätt i disciplinmål, envar i fråga om den personal över vilken han har sådan rätt.

⁵ Senaste lydelse 1973: 19.

⁶ Senaste lydelse 1973: 19.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Tillrättavisningsrätt mot underlydande tillkommer även den som, utan att äga bestraffningsrätt i disciplinmål, innehar ovan i 13 § första stycket omförmäld befattning och har lägst fänriks grad eller tjänsteklass, så ock chef för bataljon eller däremot svarande avdelning.

Såvitt angår underlydande som icke är underkastad ämbetsansvar må tillrättavisning ock åläggas av chef för kompani eller däremot svarande avdelning, chef för utbildningsanstalt, sekond å fartyg vars chef innehar lägst kommandörkapstens grad och i de fall *Konungen* bestämmer annan befattningshavare vid *krigsmakten*. Vad i detta stycke stadgas skall icke äga tillämpning å hemvärdet.

Såvitt angår underlydande som innehar högst furirs tjänstegrad eller tjänsteklass må tillrättavisning ock åläggas av chef för kompani eller däremot svarande avdelning, chef för utbildningsanstalt, sekond å fartyg vars chef innehar lägst kommandörkapstens grad och i de fall *regeringen* bestämmer annan befattningshavare vid *försvarsmakten*. Vad i detta stycke stadgas skall icke äga tillämpning å hemvärdet.

79 §⁷

Allmän åklagare i militärt brottmål är, om annat ej stadgas i 15 kap., allmän åklagare vid domstol som har att upptaga målet. Om fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare bestämmer *Konungen*. Justitiekanslern eller riksåklagaren är åklagare i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av *ämbetsbrott*, som avses i 20 kap. 1—4 §§ *brottsbalken*, av den som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Allmän åklagare i militärt brottmål är, om annat ej stadgas i 15 kap., allmän åklagare vid domstol som har att upptaga målet. Om fördelning av uppgifterna mellan olika åklagare bestämmer *regeringen*. Justitiekanslern eller riksåklagaren är åklagare i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av *brott som i utövningen av tjänsten har begåtts* av den som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

6 Förslag till

Lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290)

Häri genom föreskrives i fråga om förvaltningslagen (1971: 290) dels att i 1 och 2 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 3 § skall ha nedan angivna lydelse.

⁷ Senaste lydelse 1973: 19.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Bestämmelserna i 14—20 §§ gäller endast i den mån fråga är om utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, *disciplinär bestraffning* eller annat jämförbart förhållande.

Bestämmelserna i 14—20 §§ gäller endast i den mån fråga är om utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, *disciplinpåföljd*, *avskedande* eller annat jämförbart förhållande.

Bestämmelserna i 14—20 §§ tillämpas ej

1. i ärende i första instans när ärendet avser sjukvård och myndighetens beslut ej kan överklagas genom besvär eller

2. när ärendet avser föreskrift till allmän efterrättelse och fråga ej är om prövning med anledning av överklagande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 7 mars 1975

Närvarande: justitierådet Bergsten, regeringsrådet Lidbeck, justitierådet Höglund, justitierådet Brundin.

Enligt utdrag av protokoll, hållet vid regeringssammanträde den 6 februari 1975, har regeringen på hemställan av statsrådet Geijer beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
3. lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
6. lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290).

Förslagen har föredragits inför lagrådet av byråchefen Thorsten Cars. Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

I lagrådsremissen läggs fram förslag till reformering av lagstiftningen om ämbetsansvaret och sanktionssystemet i övrigt för de offentliga tjänstemännen. Bakgrunden till förslaget är att det offentliga anställningsförhållandet numera, efter 1965 års reform av de offentliga tjänstemännens rättsställning, i princip anses ha privaträttslig karaktär. Detta föranleder att fel i tjänsten kan betraktas som ett avtalsbrott. En konsekvens av detta betraktelsesätt är att sådant fel i princip bör beivras inte på straffrättslig väg utan med sådana sanktionsmedel som finns inom privaträtten. I förslaget tas dock inte detta steg fullt ut. Ett straffrättsligt ansvar bibehålls, ehuru det begränsas till allvarigare fel. I 20 kap. BrB, där ämbetsbrotten för närvarande regleras, upptas sålunda enligt förslaget tre typer av brott, nämligen oriktig myndighetsutövning, mutbrott och brott mot tystnadsplikt. Däremot bortfaller det straffrättsliga ansvaret för vanliga tjänstefel. För dessa skall i stället gälla enbart ett disciplinrättsligt ansvar. De särskilda ämbetsstraffen suspension och avsättning försvinner och ersätts med ett avskedandeinstitut av privaträttslig karaktär. Beträffande ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling skall emellertid rätten kunna, såsom särskild rättsverkan av brott, förordna om hans skiljande från uppdraget. Inom den militära sektorn bibehålls det nuvarande ansvarssystemet, frånsett att suspension och avsättning avskaffas såsom brottspåföljder även inom denna sektor och att anställda krigsmän med huvudsakligen

civila arbetsuppgifter underkastas samma ansvarsregler som de civila tjänstemännen.

Lagrådet kan i det stora hela ge sin anslutning till de principer på vilka det föreslagna nya sanktionssystemet bygger. En fördel är, att sådana fel i tjänsten som inte har samband med myndighetsutövning avkriminaliseras. Det är vidare att hälsa med tillfredsställelse, att den straffrättsliga sanktionsformen hålls åtskild från den disciplinära, så att inte som nu är fallet tillämpningsområdena för de båda ansvarsformerna till stor del sammanfaller. I ett hänseende kan dock ändamålsenligheten av förslaget diskuteras. Enligt ämbetsansvarskommittén, vars betänkande ligger till grund för förslaget, skulle det nya, i lag reglerade disciplinära sanktionssystemet liksom avskedandeinstitutet omfatta praktiskt taget alla som utövar offentlig tjänst ehuru med möjlighet att, särskilt utanför den statliga sektorn, i avtal modifiera systemet. I det remitterade förslaget är däremot personkretsen i huvudsak begränsad till statstjänstemän och till tjänstemän inom det statligt lönerulerade kommunala området. Inom den kommunala sektorn i övrigt kommer inte något lagreglerat disciplinansvar att ersätta nuvarande straffansvar för tjänstefel, och uppkommer inom denna sektor fråga om avskedande av anställd, skall bestämmelserna härom i lagen om anställningsskydd tillämpas. Den sålunda föreslagna ordningen ger anledning till betänkligheter i vart fall såvitt gäller avskedande. Bestämmelserna i nämnda lag är utformade närmast för den privata arbetsmarknadens behov och tar sikte enbart på förhållandet mellan parterna i anställningsförhållandet (se 18 § lagen om anställningsskydd). De skiljer sig sålunda från de regler som föreslås för avskedande på det statliga och det statligt lönerulerade kommunala området, vilka regler också beaktar det allmännas och de enskilda medborgarnas intresse av att offentliga funktioner fullgörs på ett riktigt sätt. Detta intresse framträder starkt även i fråga om de kommunala organen, vilket talar för att frågorna om avskedande av kommunala tjänstemän, borde överlag få samma reglering som föreslås för de statliga.

I övrigt vill lagrådet framhålla svårigheten att i rådande läge, då omdaning av arbetsrätten — den privata som den offentliga — alljämt pågår, fullt ut överblicka konsekvenserna av förslaget. Till svårigheten bidrar att den viktiga frågan om hur JO:s och JK:s tillsyn skall inordnas i det nya systemet inte är klarlagd.

Med den reservation som följer av det anförda har lagrådet vid granskningen av lagtext och motiv funnit förslaget till nytt sanktionssystem i sak i det väsentliga följdriktigt och de lösningar av olika detaljproblem som valts i allmänhet godtagbara.

Den i förslaget upptagna nya brottstypen brott mot tystnadsplikt är utformad med beaktande av att det efter RF:s ikraftträdande inte är möjligt att upprätthålla tystnadsplikt utan uttryckligt författningsstöd.

Tillämpningsområdet för denna brottstyp är inte begränsat till offentliga tjänstemän utan omfattar en vidare personkrets. Enligt den nya bestämmelsen straffas sålunda var och en som röjer vad han till följd av lag eller annan författning är skyldig att hemlighålla. Förslaget i denna del ger ej anledning till erinran.

Den föreslagna reformen kräver mycket omfattande författningsändringar, av vilka endast de viktigaste är föremål för lagrådets granskning. Bland de till lagrådet remitterade förslagen ingår förslag till åtskilliga ändringar i statstjänstemannalagen. Denna lag har redan förut undergått betydande ändringar, och med de många ytterligare ändringar som nu föreslås kommer lagen som helhet att bli svåröverskådlig och i övrigt formellt bristfällig. Bl. a. kan pekas på bestämmelserna om verkställighet av och talan mot myndighets beslut, vilka blivit svårtillgängliga och behöver systematiseras bättre. En särskild översyn för att bota dessa brister hade varit önskvärd. Enligt vad lagrådet erfarit utarbetas emellertid förslag till ny statstjänstemannalag i samband med den pågående beredningen av lagstiftning på grundval av arbetsrättskommitténs nyligen avgivna betänkande. De angivna formella bristerna torde i detta läge få godtas.

Lagrådet vill här även beröra en redaktionell fråga av allmän natur, som aktualiseras genom föreliggande lagförslag. Den gäller uppställningen av parallelltexter för gällande och föreslagen lydelse av sådana bestämmelser som är föremål för ändring. I föreliggande remiss finns ett flertal exempel på att texter jämförats enbart på den grund att de har samma paragrafbeteckning men utan hänsyn till om de innehållsmässigt svarar mot varandra. Bruket av parallelltexter blir emellertid meningslöst, om inte de parallella texterna har motsvarande innehåll. Lagrådet vill därför hemställa, att den nu berörda tekniken överges och att parallellställningen fortsättningsvis i stället får såsom tidigare varit brukligt vid lagstiftning avse sådana texter som innehållsmässigt svarar mot varandra.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

20 KAP.

1 §

I paragrafen straffbeläggs oriktig myndighetsutövning med uppdelning på två brottstyper, missbruk av myndighetsutövning och vårdslös myndighetsutövning. I 5 § har upptagits en undantagsregel, enligt vilken ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling ej skall för någon sin åtgärd i denna egenskap vara underkastad ansvar enligt 1 §. Lagrådet anser att detta undantag bör få komma till uttryck redan

i 1 §. Förslagsvis kan den i 5 § upptagna bestämmelsen med erforderlig formell jämkning infogas som ett nytt stycke i 1 § efter förslagets andra stycke.

Såsom beteckning på det uppsåtliga brottet vill lagrådet i stället för förslagets beteckning "missbruk av myndighet" förorda "myndighetsmissbruk".

4 §

Denna paragraf torde i överensstämmelse med den systematik som eljest tillämpas i brottsbalken böra placeras sist i kapitlet.

6 §

Enligt paragrafen kan den som valts till statligt eller kommunalt uppdrag, med vilket följer myndighetsutövning, av rätten skiljas från uppdraget, om han begått brott av viss svårare beskaffenhet och han genom brottet har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget. Bestämmelsen är föranledd av att det privaträttsliga avskedandeinstitut som enligt förslaget skall ersätta de nuvarande ämbetsstraffen suspension och avsättning ej blir tillämpligt på offentliga förtroendemän. Lagrådet vill endast göra den kommentaren, att det för bestämmelsens tillämpning ej torde krävas att brottet begåtts efter det förtroendemannen valts eller utsetts till uppdraget. Han skall sålunda kunna skiljas från uppdraget om det visar sig att han tidigare begått brott av beskaffenhet som sägs i bestämmelsen.

21 KAP.

18 §

Enligt förevarande paragraf skall krigsman alltjämt vara underkastad straffrättsligt ansvar för tjänstefel. I enlighet med gällande lydelse anses som tjänstefel att krigsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad som åligger honom enligt reglementen, instruktioner eller andra allmänna bestämmelser, särskilda föreskrifter eller tjänstens beskaffenhet. För närvarande föreskriver paragrafen beträffande krigsman som är anställd vid krigsmakten att bestämmelserna i 20 kap. 4 § tredje stycket BrB äger motsvarande tillämpning. Detta innebär att det ej i något fall utgör tjänstefel att krigsman deltar i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd efter beslut av arbetstagarförening som anordnat åtgärden. Nuvarande 20 kap. 4 § upphävs enligt förslaget och någon motsvarighet till dess tredje stycke har ej tagits in i den nu behandlade paragrafen. Detta aktualiserar frågan om sanktioner vid olagliga fackliga konflikter inom det offentliga området. I denna fråga är innebörden av det remitterade förslaget inte alldeles klar.

Hitintills har det ansetts som tjänstefel eller i förekommande fall som

disciplinbrott att offentligt anställd tjänsteman deltar i olaglig strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd. Föreskriften i 20 kap. 4 § tredje stycket BrB och motsvarande bestämmelser i förevarande paragraf och i 19 § statstjänstemannalagen är att anse som undantag härifrån. Undantagen har motiverats med att det skulle vara att ställa alltför stora krav på den enskilde tjänstemannen, om han vid straffrättsligt ansvar skall på egen hand ta ställning till frågan huruvida en av hans organisation påbjuden strejk har ett otillåtet syfte eller om en av organisationen eljest påbjuden stridsåtgärd är laglig (prop. 1965: 60 s. 113 f). I den allmänna motiveringen till de nu remitterade förslagen framhålls att bestämmelsen i 20 kap. 4 § tredje stycket BrB och motsvarande bestämmelse i 19 § statstjänstemannalagen inte längre behövs med hänsyn till den reglering av disciplinansvar och avskedande m. m. som föreslås. Den ordning som efter genomförandet av lagen om anställningsskydd gäller på det privata området blir, sägs det, genom förslaget generellt tillämplig. I sammanhanget hänvisas till vissa av föredragande departementschefen gjorda uttalanden vid framläggandet av förslaget till nämnda lag. Enligt dessa uttalanden måste deltagande i en olovlig strejk under vissa förutsättningar kunna utgöra grund för uppsägning. I kvalificerade fall — t. ex. när det rör sig om någon som agiterar för eller annars spelar en framträdande roll vid en allvarlig olovlig strejk — bör det, framhölls det vidare, även kunna bli fråga om omedelbart avskedande.

Utöver hänvisningen till vad som sålunda förekom vid tillkomsten av lagen om anställningsskydd görs det i den nu föreliggande lagrådsremissen ej något uttalande om sanktionssystemet vid lagstridig facklig stridsåtgärd inom den offentliga sektorn. Om avsikten är att sådan stridsåtgärd inte i något fall skall anses som tjänstefel eller disciplinförseelse, synes detta böra komma till uttryck, såvitt avser krigsman i förevarande paragraf och beträffande övriga statsanställda i statstjänstemannalagens bestämmelse om disciplinförseelse. Enligt lagrådets mening bör emellertid förfarande varom här är fråga även framdeles kunna beivras som tjänstefel beträffande krigsman eller i disciplinär ordning. Det blir då möjligt att i lindrigare fall ingripa med mindre allvarliga påföljder än uppsägning och avskedande. Undantag bör dock självfallet fortfarande gälla i fråga om stridsåtgärd som vidtas efter beslut av arbetstagarorganisation.

Lagrådet förordar därför att i förevarande paragraf tas in, lämpligen som ett tredje stycke, en bestämmelse motsvarande tredje stycket av den upphävda 20 kap. 4 § BrB.

21 §

I denna paragraf föreslås en ny bestämmelse, som anger den krets av krigsmän som inte skall vara underkastad ansvar enligt 21 kap. utan i stället omfattas av samma disciplinära ansvarsregler som föreslås

för den civila personalen. Enligt den föreslagna lydelsen omfattar bestämmelsen krigsman som tjänstgör vid civilt statligt organ, vid militärt organ med arbetsuppgifter som i huvudsak är av civil natur eller vid kommunal myndighet, allt "enligt vad regeringen närmare föreskriver". Meningen är enligt motiven att regeringen skall, med stöd av 8 kap. 13 § första stycket 1 RF, genom verkställighetsföreskrifter närmare ange vilka organ som avses med bestämmelsen.

Mot innebörden i stort av den sålunda föreslagna bestämmelsen har lagrådet intet att erinra. Däremot vill lagrådet ifrågasätta den föreslagna möjligheten för regeringen att genom verkställighetsföreskrifter bestämma gränserna för paragrafens tillämpningsområde. En sådan gränsdragning torde med hänsyn till den snäva innebörd som enligt motiven till RF givits där avsedda föreskrifter om verkställighet av lag (se prop. 1973: 90 s. 211) inte kunna ske annat än genom lag. Lagrådet förordar därför att orden "enligt vad regeringen närmare föreskriver" får utgå ur lagtexten. Paragrafen får i varje särskilt fall bli föremål för tolkning i vanlig ordning.

Förslaget till lag om ändring i statstjänstemannalagen

18 §

Såsom lagrådet anfört vid 21 kap. 18 § BrB bör lagstridig facklig stridsåtgärd kunna beivras i disciplinär ordning och den föreslagna lydelsen av förevarande paragraf får anses medge att så kan ske. I enlighet med vad lagrådet i det sammanhanget vidare uttalat bör i paragrafen, lämpligen genom ett tillägg till första stycket, föreskrivas att som tjänsteförseelse anses icke i något fall att tjänsteman deltar i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd efter beslut av arbetstagarförening som anordnat åtgärden.

19 §

Paragrafen förutsätter att kollektivavtal kan träffas om disciplinpåföljder. Denna möjlighet att träffa avtal bör komma till uttryck redan i 3 §, som i sin nuvarande lydelse förbjuder avtal om anställnings- eller arbetsvillkor som regleras i lagen.

20 §

Enligt denna paragraf må disciplinpåföljd ej åläggas sådan medicinalpersonal eller veterinär som står under socialstyrelsens respektive veterinärstyrelsens inseeende, om förseelsen skett i yrkesutövningen. Härmed åsyftas enligt motiven att dra en gräns mellan det område där nämnda myndigheter enligt särskilda författningsbestämmelser äger ingripa mot förseelser av hithörande personal och det område där den offentlige arbetsgivaren har att tillämpa statstjänstemannalagens bestäm-

meler om disciplinpåföljd. De särskilda bestämmelser som avses är 5 § kungörelsen (1964: 428) om medicinalpersonal under socialstyrelsens inseende och 28 § allmänna veterinärinstruktionen (1971: 810). Av dessa bestämmelser, sådana de för närvarande lyder, är den förra endast delvis och den senare inte till någon del tillämplig på tjänsteman som omfattas av statstjänstemannalagen. Den föreslagna ändringen av 20 § föranleder alltså ändring i författningarna i fråga.

22 §

Som grund för avskedande anges i paragrafen till en början, att tjänsteman begått brottslig gärning varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Regeln torde ej för sin tillämpning förutsätta, att gärningen begåtts sedan tjänstemannen erhöll den aktuella anställningen. Den kan alltså ha begåtts medan han innehade annan tjänst hos samma myndighet eller anställning hos annan myndighet eller innan han anställdes i offentlig tjänst (jfr lagrådets yttrande vid 20 kap. 6 § BrB).

Avskedande skall vidare enligt paragrafen kunna ske, om tjänstemannen annorledes än genom brott gjort sig skyldig till grov tjänsteförseelse varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Vad nyss sagts torde äga motsvarande tillämpning i detta fall. Avskedande kan sålunda komma i fråga ej blott om tjänstemannen gjort sig skyldig till grov tjänsteförseelse i den aktuella anställningen utan även om det uppdagas att han begått grov tjänsteförseelse i en tidigare tjänst hos samma myndighet eller i anställning hos annan myndighet.

Avskedande kan enligt paragrafen ske i ytterligare ett fall, nämligen då tjänsteman, som under de senaste två åren har ålagts disciplinpåföljd, gör sig skyldig till upprepad tjänsteförseelse varigenom han visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Enligt lagrådets mening är det i detta fall riktigast att ta hänsyn endast till förseelser i samma anställningsförhållande. Å andra sidan bör varje hos samma myndighet begångna förseelse få beaktas och således även förseelser begångna i skilda tjänster hos myndigheten. Lagrådet föreslår att paragrafen förtydligas i det hänseende varom nu är fråga. Förslagsvis kan föreskrivas att avskedande kan ske, om tjänsteman, som av myndighet ålagts disciplinpåföljd, inom två år därefter i anställning hos samma myndighet ånyo gjort sig skyldig till tjänsteförseelse och därigenom visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst.

Avskedandeinstitutet omfattar även tjänsteman, som enligt 20 § ej må åläggas disciplinpåföljd enligt statstjänstemannalagen eller enligt kollektivavtal. Skulle sådan tjänsteman ha ålagts disciplinpåföljd enligt särskild författning, torde påföljden kunna utgöra grund för avskedan-

de om de i paragrafen i övrigt angivna förutsättningarna är för handen.

I paragrafens sista stycke föreskrivs att avskedande ej får grundas enbart på omständighet som myndigheten har känt till mer än en månad före avskedandet. Bestämmelsen överensstämmer till innehållet med stadgandet i 18 § andra stycket lagen om anställningsskydd. I fråga om den närmare innebörden av bestämmelsen återges i remissprotokollet vissa uttalanden som gjordes av föredragande departementschefen vid tillkomsten av nämnda stadgande (prop. 1973: 129 s. 255). Därtill bör här uppmärksammas att vid tillämpningen av stadgandet, enligt vad som samtidigt uttalades, "arbetsledningen" anses jämställd med "arbetsgivaren", vilket innebär att, om arbetsledningen har underlåtit att vidarera rapportera en inträffad händelse till företagsledningen, detta inte kan åberopas till stöd för påstående att händelsen var okänd för arbetsgivaren. En motsvarande tolkning av den nu föreslagna bestämmelsen, varvid en statlig myndighet har ställning som arbetsgivare, betyder att myndigheten anses ha känt till händelsen och att den föreskrivna enmånadsfristen börjar löpa, när den berörda tjänstemannens närmaste chef får kännedom om vad som hänt. Vem som i varje särskilt fall är den närmaste chefen beror självfallet på hur arbetet inom myndigheten är organiserat. För den som innehar ställning som chef bör dock tydligtvis föreligga skyldighet att skyndsamt rapportera till närmast överordnade tjänsteman eller till myndighetens chef. Detta spörsmål torde få uppmärksammas i samband med utfärdandet av bestämmelser för organisationen och arbetet inom de olika myndigheterna.

Med hänsyn till att "avskedande" nu införs i lagen som ett särskilt institut torde i 36 § uttrycket "beviljas avsked" till undvikande av missförstånd böra bytas ut mot "entledigas".

24 §

Paragrafen innehåller ej någon bestämmelse om vem som skall bekosta en bevisupptagning inför domstol i ärende om disciplinansvar eller avskedande. Ej heller ger motiven upplysning om hur frågan avses skola lösas. Det torde dock få förutsättas att staten kommer att svara för, utöver de direkta domstolskostnaderna, kostnaden för hörda personers inställelse inför domstolen o. dyl. De föreskrifter som behövs kan meddelas i administrativ ordning. Myndigheterna bör tydligtvis anvisas medel för ändamålet.

26 §

I paragrafens tredje stycke har upptagits bestämmelser, enligt vilka åklagare i ärende om avstängning av tjänsteman i anledning av misstanke om brott skall tillhandahålla handlingarna från förundersökningen och därjämte äger närvara vid förhör som sägs i 24 §. Bestämmel-

serna torde vara hämtade från kommitténs förslag till lag om ändring i lagen (1955: 261) om avstängning av domare. Motsvarighet saknas i den av kommittén föreslagna disciplinlagen.

Har förundersökning inletts i anledning av misstanke mot tjänsteman om brott, kan det stundom vara angeläget att myndighet, som har att pröva bl. a. fråga om avstängning av honom från utövningen av tjänsten, snarast får vetskap härom. Det kan sålunda vara skäl att åklagare eller annan förundersökningsledare åläggs viss skyldighet att underrätta denna myndighet; erforderliga föreskrifter i ämnet torde kunna meddelas i administrativ ordning. Förundersökningsledaren kan sedan behöva bistå i ärendet hos myndigheten genom att på myndighetens begäran avge yttrande eller lämna upplysningar. Initiativ härtill får tas även av tjänstemannen jämlikt 24 § första stycket. Eftersom ärendet hos myndigheten i princip enbart rör det interna anställningsförhållandet mellan tjänstemannen och hans arbetsgivare, saknas anledning att tillerkänna den som har att ta ställning till frågan om åtal generell rätt att närvara vid någon del av handläggningen av ärendet eller vid förhör i ärendet inför domstol. Lagen torde därför inte böra innehålla någon bestämmelse om sådan rätt för åklagaren. Ej heller finns anledning att i detta sammanhang meddela särskilda bestämmelser om tillhandahållande av handlingar från förundersökningen (jfr 10 § sekretesslagen).

I enlighet med vad sålunda anförts vill lagrådet förorda att tredje stycket i paragrafen får utgå.

29 §

Paragrafen torde böra omformuleras så att det tydligare framgår, att i fråga om skiljande från tjänsten av tjänsteman som är förordnad tills vidare statstjänstemannalagens bestämmelser gäller jämte bestämmelserna om uppsägning i lagen om anställningsskydd.

34 a §

Av paragrafen får anses följa att beslut om entledigande enligt 31 § av annan tjänsteman än ordinarie domare, t. ex. beslut om skyldighet för sådan tjänsteman att avgå under pensioneringsperiod, går i verkställighet utan hinder av att ärendet inte avgjorts slutligt. Detta innebär en ändring av vad som f. n. gäller (prop. 1974: 174 s. 20 och RÅ 1969: C 23). Lagrådet ifrågasätter om en sådan ändring är motiverad.

38 a §

Denna paragraf ger regler om omröstning när flera deltar i avgörande som avses i 37 eller 38 §. Sådant avgörande kan i vissa fall komma att träffas av regeringen. De särskilda omröstningsreglerna skulle således enligt förslaget därvid gälla även för regeringen. Att inom re-

geringen tillämpa ett särskilt reglerat omröstningsförfarande synes emellertid strida mot de grundläggande principerna för regeringsarbetet enligt gällande grundlag (jfr 7 kap. RF och prop. 1973: 90 s. 185 f). Den föreslagna lydelsen av paragrafen torde därför böra jämkas så, att där angivna omröstningsregler begränsas till att gälla i annat fall än då ärendet prövas av regeringen.

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag

PROTOKOLL

vid regeringssammanträde

1975-03-13

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Geijer

Proposition om lagstiftning angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
3. lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274),
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
6. lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Enligt lagrådets mening borde frågor om avskedande av rent kommunalt anställda tjänstemän få samma reglering som föreslås för tjänstemän med statligt löner reglerade tjänster. Reglerna om avskedande i förslaget till lag om ändring i statstjänstemannalagen bygger emellertid delvis på reglerna om disciplinpåföljd i samma förslag. Som jag har anfört i lagrådsremissen finns det inte skäl att på det kommunala området, där det nuvarande avtalsreglerade systemet har fungerat tillfredsställande, införa ett lagreglerat disciplinansvar. Med hänsyn härtill bör det inte heller komma i fråga att införa en särreglering av frågan om avskedande såvitt gäller dessa arbetstagare. Bestämmelserna om avskedande i 18 § lagen om anställningsskydd blir i stället tillämpliga. Enligt min mening är de möjligheter som arbetsgivaren härigenom har att från tjänsten skilja arbetstagare som åsidosatt sina åligganden tillräckliga för att tillvarata både allmänna och enskilda intressen. I den kommunalt anställda tjänstemannens åligganden måste självfallet ingå att iaktta sådana enskilda och allmänna intressen som verksamheten syftar till att tillgodose.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 6 februari 1975.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

I 20 kap. 1 § har tagits in en straffbestämmelse om oriktig myndighetsutövning. Enligt 5 § samma kapitel skall den som är ledamot av beslutande statlig eller kommunal församling inte vara underkastad ansvar enligt nämnda bestämmelse. Lagrådet har förordat att detta undantag får komma till uttryck redan i 1 § som ett nytt stycke efter förslagens andra stycke. Lagrådet har också som beteckning på det uppsåtliga brottet förordat "myndighetsmissbruk". Jag godtar lagrådets förslag i dessa delar.

De i 20 kap. 4 § intagna åtalsreglerna bör enligt lagrådets mening placeras sist i kapitlet. Jag biträder detta förslag.

Vad lagrådet anfört rörande 20 kap. 6 § föranleder ingen erinran från min sida.

I 21 kap. 18 §, som innehåller en straffbestämmelse om tjänstefel av krigsman, görs endast den sakliga ändringen att hänvisningen i första stycket till bestämmelserna i 20 kap. 4 § tredje stycket beträffande krigsman som är anställd vid krigsmakten utgår. Lagrådet har förordat att motsvarande bestämmelser tas in i förevarande paragraf. Jag vill med anledning härav först klargöra att det här är fråga om bedömningen av olovlig stridsåtgärd och inte enskilda fall av arbetsvägran som inte har karaktär av stridsåtgärd (beträffande denna gränsdragning kan hänvisas till SOU 1975: 1 s. 354 f). De senare fallen kan utan vidare behandlas i disciplinär ordning. Vad gäller stridsåtgärder förhåller det sig enligt gällande rätt så att den enskilde arbetstagaren normalt inte drabbas om det är hans organisation som har anordnat konflikten (jfr SOU 1975: 1 s. 517 f och 871 f). Rör det sig om en olovlig stridsåtgärd utan organisationens sanktion, kan bedömningen bli strängare. Något behov av disciplinpåföljder vid sidan av instituten uppsägning eller avskedande torde knappast finnas (jfr prop. 1973: 129 s. 125 och InU 1973: 36 s. 34). Självfallet bör samma regler gälla för anställda inom försvaret som för övriga statsanställda. Jag kan därför inte biträda lagrådets mening att förfarande varom här är fråga bör kunna beivras som tjänstefel eller i disciplinär ordning. Däremot kan jag ansluta mig till lagrådets förslag att det — såväl i förevarande paragraf som i 18 § statstjänstemannalagen — för tydlighetens skull bör föreskrivas att deltagande i strejk eller därmed jämförlig stridsåtgärd inte kan föranleda straffansvar resp. disciplinpåföljd. En sådan föreskrift bör avse även stridsåtgärd som inte har beslutats av organisation.

Beträffande 21 kap. 21 §, som innehåller en bestämmelse om att vid försvarsmakten anställd krigsman enligt vad regeringen närmare föreskriver inte skall vara underkastad ansvar enligt 21 kap. under tjänstgöring vid civilt statligt organ, vid militärt organ med arbetsuppgifter som i huvudsak är av civil natur eller vid kommunal myndighet, har lagrådet ifrågasatt den föreslagna möjligheten för regeringen att genom

verkställighetsföreskrifter sålunda bestämma gränserna för paragrafens tillämpningsområde samt förordat att orden "enligt vad regeringen närmare föreskriver" får utgå ur lagtexten. I de motivuttalanden till nya RF, som lagrådet i detta sammanhang har hänvisat till (prop. 1973: 90 s. 211), anförde jag bl. a. att det i viss utsträckning torde vara ofrånkomligt att tillåta att regeringen med stöd av sin behörighet att besluta verkställighetsföreskrifter i materiellt hänseende "fyller ut" en lag under förutsättning att den lagbestämmelse som skall kompletteras är så detaljerad att regleringen inte tillförs något väsentligt nytt genom den av regeringen beslutade föreskriften. I förevarande fall torde frågan om verkställighetsföreskrifter bli aktuell när det gäller att bestämma vad som menas med militärt organ med arbetsuppgifter som i huvudsak är av civil natur. Att ge en preciserad bestämning av detta begrepp i lagtexten synes knappast vara möjligt och i varje fall synnerligen opraktiskt med hänsyn till fortlöpande ändringar i förvaltningsorganisationen. Det torde å andra sidan inte böra komma i fråga att lämna åt rättstillämpningen att i varje särskilt fall tolka begreppets innebörd, eftersom det inte rör sig om en straffbestämmelse i vanlig bemärkelse utan snarare om en förfaranderegler som skulle bli svår att tillämpa i praktiken utan närmare verkställighetsföreskrifter. Genom att inom den i lagrummet uppdragna ramen precisera de åsyftade organen tillför man enligt min mening inte bestämmelsen något väsentligt nytt. Jag är därför inte beredd att tillmötesgå lagrådet på denna punkt.

Förslaget till lag om ändring i statstjänstemannalagen

Beträffande lagrådets förslag om ett tillägg till 18 § första stycket får jag hänvisa till vad jag nyss har anfört vid 21 kap. 18 § BrB.

Lagrådet har förordat att den möjlighet att träffa kollektivavtal om disciplinpåföljder som öppnas i 19 § skall komma till uttryck redan i 3 § som i sin nuvarande lydelse förbjuder avtal om anställnings- eller arbetsvillkor som regleras i lagen. Jag biträder lagrådets förslag i sak.

Vad lagrådet anfört rörande 20 § föranleder ingen erinran från min sida. Frågan om ändring i de av lagrådet angivna administrativa författningarna torde, under förutsättning att riksdagen antar den föreslagna ändringen i 20 §, senare få anmälas för regeringen.

I 22 § har intagits bestämmelser om avskedande. Enligt första och andra styckena kan tjänsteman avskedas om han genom brottslig gärning resp. grov tjänsteförseelse visat sig uppenbarligen olämplig att inneha sin tjänst. Lagrådet har uttalat att denna regel för sin tillämpning inte torde förutsätta att gärningen eller förseelsen begåtts sedan tjänstemannen erhöll den aktuella anställningen. Beträffande den i andra stycket av anförda paragraf även intagna bestämmelsen om avskedande på grund av upprepad tjänsteförseelse är det däremot enligt lagrådets mening mest förenligt med avskedandeinstitutets privaträttsliga

karaktär att se frågan om avskedande såsom väsentligen en angelägenhet mellan tjänstemannen och den myndighet där han är anställd och att alltså ta hänsyn endast till förseelser i detta anställningsförhållande. Lagrådet har föreslagit ett förtydligande av bestämmelsen i sistnämnda hänseende. Lagrådet har vidare uttalat att disciplinpåföljd, som enligt särskild författning ålagts i 20 § avsedd tjänsteman, torde kunna utgöra grund för avskedande om de i paragrafen i övrigt angivna förutsättningarna är för handen. I fråga om den i paragrafens sista stycke intagna bestämmelsen att avskedande inte får grundas på omständigheter som myndigheten har känt till mer än en månad före avskedandet har lagrådet gjort vissa uttalanden om innebörden av att "myndigheten" känt till ifrågavarande omständigheter. Jag delar lagrådets uppfattning i här berörda tillämpningsfrågor och biträder förslaget till ett förtydligande av 22 § andra stycket.

Vad lagrådet anfört i anslutning till 24 § föranleder ingen erinran från min sida.

Lagrrådet har förordat att bestämmelserna i 26 § tredje stycket om skyldighet för åklagare att i ärende om avstängning på grund av misstanke om brott tillhandahålla handlingarna från förundersökningen och om rätt för åklagaren att närvara vid muntligt förhör i sådant ärende skall utgå. Jag godtar lagrådets förslag.

Den av lagrådet förordade jämkningen av 29 § har jag ingenting att erinra mot.

Vad lagrådet anfört rörande 34 a § bör föranleda den jämkningen av paragrafen att beslut om avgångsskyldighet enligt 31 § får verkställas innan det vunnit lag kraft endast med stöd av 53 §. Med beslut om avgångsskyldighet förstås här såväl beslut om skiljande från tjänst — dvs. tvångsentledigande — vid pensioneringsperiodens nedre gräns eller under perioden som beslut avseende anställnings upphörande vid periodens övre gräns eller vid pensionsålderns inträde. Även i 53 § andra stycket bör en viss jämkning göras.

Uttrycket "beviljas avsked" i 36 § bör enligt lagrådets mening till undvikande av missförstånd bytas ut mot "entledigas". Jag ansluter mig till detta förslag.

Den föreslagna lydelsen av 38 a §, som innehåller regler för omröstning när flera deltar i avgörande enligt 37 eller 38 §, har av lagrådet föreslagits jämkad så att omröstningsreglerna begränsas till att gälla i annat fall än då ärendet prövas av regeringen. Jag biträder förslaget. Paragrafen i fråga bör endast avse ärende enligt 37 § första stycket.

Utöver vad som följer av det anförda bör vissa redaktionella jämkningar göras i förevarande lagförslag.

Den föreslagna reformen ger, som jag anförde i lagrådsremissen, anledning till följdändringar i ett stort antal lagar samt två nya lagar,

en om skydd för viss tjänsteutövning och en om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare. Förslag i dessa hänseenden bör föreläggas riksdagen samtidigt som de av lagrådet granskade lagförslagen. Jag vill beträffande dessa ytterligare lagförslag anföra följande.

I vissa av förslagen till författningsändringar har vidtagits två genomgående ändringar som har samband med nya RF. Liksom i ett par av de av lagrådet granskade lagförslagen har sålunda orden "Konungen" och "Kungl. Maj:t" i olika böjningsformer bytts ut mot "regeringen" i motsvarande form. Vidare har förekommande bestämmelser om rätt för Konungen eller Kungl. Maj:t att meddela tillämpningsföreskrifter beträffande resp. författning utgått såsom obehövliga, eftersom regeringen har befogenhet på grund av RF att besluta om verkställighet av lag.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

41 §

Paragrafens första stycke innehåller ett straffstadgande som är tillämpligt bl. a. på den som utlämnar handling i strid mot lagen. Stadgandet är emellertid subsidiärt. Om gärningen är att anse som brott i ämbete eller tjänst eller eljest i annan lag belagd med straff, skall den sålunda bestraffas enligt vad där sägs. Såsom en följd av förslaget i övrigt bör ur lagrummet utgå förutsättningen att gärningen är att anse som "brott i ämbete eller tjänst".

I andra stycket stadgas f. n. att böter som ådöms enligt lagen tillfaller kronan och att böterna skall förvandlas enligt allmän strafflag om tillgång saknas till deras gäldande. Eftersom dessa bestämmelser med hänsyn till senare tillkommen lagstiftning (25: 6 BrB och 8 § lagen (1964: 168) om verkställighet av bötesstraff) inte längre är erforderliga, föreslås att de utgår.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst

19 §

Enligt detta lagrum äger civilförvars-, brand- eller arbetschef, som är underkastad ämbetsansvar, befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning som sägs i 18 § (varning, extratjänst eller utgångsförbud). I förslaget har förutsättningen att vederbörande chef har ämbetsansvar fått utgå och ersatts av villkor att han skall vara anställd hos staten eller hos kommun. Med kommun likställs allmän inrättning som avses i 1 § andra stycket kommunaltjänstemannalagen (1965: 275).

Förslaget till lag om ändring i förordningen (1960: 267) angående skogsvårdsstyrelser

Enligt nya RF:s terminologi används beteckningen förordning endast för de av regeringen beslutade författningarna (jfr prop. 1973: 90 s. 212). Eftersom förordningen angående skogsstyrelser beslutats med riksdagens medverkan bör dess beteckning ändras till lag.

7 §

Enligt denna paragraf är ledamöter i skogsvårdsstyrelse och skogsvårdsstyrelses tjänstemän underkastade ämbetsansvar. Detta stadgande bör utgå som en följd av förslaget till ändringar i BrB. I stället kommer nu avsedda befattningshavare att i förekommande fall vara underkastade ansvar för oriktig myndighetsutövning och brott mot tystnadsplikt enligt nya 20 kap. 1 och 3 §§ BrB samt även, såsom framgår av nya 20 kap. 2 § BrB, omfattas av det där stadgade ansvaret för mutbrott.

Förslaget till lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

Enligt 10 kap. 9 § skall förrättningsman, som förordnats att handlägga syneförrättning rörande inrättande av allmän flottled, åtnjuta det skydd och vara underkastad det ansvar som i lag stadgas beträffande tjänsteman. I 13 kap. 6 § finns en motsvarande bestämmelse rörande besiktningsman. Dessa stadganden bör utgå som en följd av förslaget till ändringar i 17 och 20 kap. BrB. I stället kan ansvar för mutbrott och brott mot tystnadsplikt enligt nya 20 kap. 2 och 3 §§ BrB inträda liksom ansvar för oriktig myndighetsutövning enligt nya 20 kap. 1 § BrB och skydd enligt de nya bestämmelserna i 17 kap. 1—5 §§ BrB kan komma i fråga i den mån myndighetsutövning ingår i uppdraget som förrättningsman eller besiktningsman.

10 kap.

10 och 47 §§

I andra stycket av dessa paragrafer stadgas att förrättningsman ansvarar såsom för tjänstefel. Stadgandet bör utgå som en följd av förslaget att upphäva straffbestämmelsen rörande tjänstefel i 20 kap. 4 § BrB.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar

29 §

Stadgandet i första stycket av denna paragraf att förrättningsman svarar för tjänstefel bör utgå som följd av förslaget att upphäva straffbestämmelsen rörande tjänstefel i 20 kap. 4 § BrB.

Förslagen till lag om ändring i lagen (1952: 166) om häradsallmänningar och lag om ändring i lagen (1952: 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna

Enligt 46 resp. 45 § i dessa författningar är ledamot av bl. a. allmänningsstyrelse och hos sådan styrelse anställd befattningshavare med avseende å sina åligganden underkastade det ansvar som i lag stadgas beträffande ämbetsman. Dessa bestämmelser bör utgå som en följd av förslaget till ändringar i 20 kap. BrB.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1936: 567) om domkapitel

2 §

I denna paragraf föreslås — utöver utbyte av ordet "Konungen" mot "regeringen" — endast en följdändring i 4 mom. såvitt gäller hänvisningen till vissa bestämmelser i 13 §.

13 §

Bestämmelserna i statstjänstemannalagen och kommunaltjänstemannastadgan om disciplinär bestraffning, åtalsanmälan och avstängning är inte tillämpliga på den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst. I stället gäller för sådan befattningshavare vissa regler i förevarande paragraf.

Enligt 2 mom. i gällande lydelse äger domkapitel tilldela innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitlet, varning eller suspendera honom under högst tre månader om han har åsidosatt sin tjänsteplikt. Är fråga om brott av svårare beskaffenhet skall domkapitlet göra anmälan till åtal vid domstol. Står sådan präst som nu avses under åtal för brott och har han satt i fara det anseende innehavaren av ifrågavarande befattning bör äga, kan domkapitlet enligt 3 mom. besluta om avstängning för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger. Avstängning kan också ske för tiden från beslut om suspension tills beslutet vunnit laga kraft. I nya 2 mom., som ersätter nuvarande 2 och 3 mom., har upptagits bestämmelse om rätt för domkapitel vad angår underlydande präst och för myndighet som regeringen förordnar i fråga om annan präst att besluta om disciplinpåföljd, avskedande, avstängning och åtalsanmälan med motsvarande tillämpning av 18 och 21—26 §§ statstjänstemannalagen i deras nya lydelse.

I nuvarande 4 mom. stadgas bl. a. att prästerlig befattningshavare, som enligt lagakraftägande dom funnits ha begått brott och till följd därav blivit avsatt eller förklarats skyldig att avgå från sin befattning, av domkapitlet kan skiljas eller under viss tid, ej över ett år, avstängas från prästämbetet. Om han inte avsatts men i anslutning till domen erhållit tjänstledighet på grund av sin sinnesbeskaffenhet eller om han blivit suspenderad eller avstängd från sin befattning, kan domkapitlet avstänga honom från prästämbetet för tid varunder han inte uppehåller

befattningen. I förslaget till ny lydelse av 3 mom., som motsvarar nuvarande 4 mom., har som förutsättning för att domkapitlet skall få skilja eller avstänga prästerlig befattningshavare från prästämbetet i stället angetts att denne blivit avskedad, resp. att han eljest enligt laga-kraftägende dom funnits ha begått brott eller blivit ålagd disciplinpå-följd genom beslut som vunnit laga kraft samt i anslutning till domen eller beslutet på grund av sin sinnesbeskaffenhet erhållit tjänstledighet från sin befattning. Vidare har ordet "suspenderad" fått utgå som en följd av förslaget att upphäva suspensionsstraffet.

Vad härefter angår nya 4 mom., stadgar detta i första stycket rätt för domkapitel att från tjänsten skilja präst som övergivit svenska kyrkans lära samt i andra stycket befogenhet för domkapitel att från prästämbetet skilja präst som sålunda avskedats eller eljest övergivit svenska kyrkans lära. Dessa bestämmelser motsvarar i oförändrat skick innehållet i nuvarande 5 mom.

Nya 5 mom. motsvarar nuvarande 6 mom. och har endast undergått viss lagteknisk följdändring.

I nya 6 mom. har genom hänvisning till nya 51 §, 52 § första stycket och 53 § statstjänstemannalagen upptagits den civilprocessuella ordning som enligt förslaget skall gälla mål rörande avskedande och andra frågor som avses i nya 2 mom. samt avskedande enligt nya 4 mom. första stycket.

I 7 mom. har liksom f. n. upptagits bestämmelser om besvär i administrativ väg. Enligt nuvarande 7 mom. första stycket äger den som är missnöjd med domkapitels beslut enligt nuvarande 2—5 mom. söka ändring hos kammarrätten. I förslaget till ny utformning av 7 mom. har till en början i ett första stycke rätten till besvär hos kammarrätten angivits gälla beslut enligt nya 3 mom. och 4 mom. andra stycket, dvs. beslut om skiljande eller avstängning från prästämbetet. I nuvarande andra stycket finns en bestämmelse att vissa beslut skall gå i verkställighet utan hinder av klagan där ej annorlunda förordnas. Härmed avses beslut enligt nuvarande 3 mom. om avstängning från tjänst samt enligt nuvarande 4 mom. om skiljande eller avstängning från prästämbetet. Enligt nya andra stycket skall verkställighetsregeln gälla endast sistnämnda typ av beslut. I fråga om avstängning från tjänst kommer i stället att gälla den regel om omedelbar verkan hos avstängningsbeslut som finns intagen i nya 26 § statstjänstemannalagen, till vilket lagrum nya 2 mom. i förevarande 13 § hänvisar. Den nuvarande verkställighetsregeln gäller naturligen beslut som meddelats av domkapitel eller kammarrätt. I nya andra stycket har regeln angetts gälla även beslut av den nämnd, som enligt vad senare skall beröras föreslås pröva frågor om biskops skiljande eller avstängning från tjänsten eller prästämbetet.

20 §

Denna paragraf föreskriver f. n. att domkapitels befogenhet att besluta enligt nuvarande 3—5 mom. i 13 § skall tillkomma regeringsrätten i fråga om biskop. Enligt förslaget utgår denna särregel ur 20 §. I stället tas i 20 § in stadgande om befogenhet för en särskild nämnd, bestående av fem ledamöter under ordförandeskap av en lagkunnig och i domarvärv erfaren person, att beträffande biskop besluta i frågor som avses i nya 2—4 mom. av 13 §. Vad angår talan mot nämndens beslut kommer att gälla de för präster i allmänhet föreslagna processuella bestämmelserna i nya 6—7 mom. av 13 § om talan vid allmän domstol eller arbetsdomstolen resp. besvär i kammarrätt.

Övergångsbestämmelser

Vissa övergångsstadganden bör fogas till bestämmelse om dag för ikraftträdande av de föreslagna lagändringarna. Sålunda bör den i nuvarande 13 § 7 mom. upptagna besvärsregeln alltjämt äga tillämpning på beslut — exempelvis rörande varning eller suspension enligt nuvarande 2 mom. — som meddelats före nyssnämnda dag.

Även bestämmelsen i 13 § 4 mom. om rätt för domkapitel att från prästämbetet skilja eller avstänga präst som avsatts eller förklarats skyldig att avgå från sin befattning till följd av brottmålsdom bör äga fortsatt tillämpning i fråga om dom som meddelats före lagändringarnas ikraftträdande. Övergångsbestämmelser med nu avsedd innebörd har också upptagits i lagförslaget.

Förevarande lagförslag är att anse som kyrkolag. Jag förordar därför att förslaget efter riksdagsbehandlingen föreläggs 1975 års allmänna kyrkomöte för godkännande.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar

2 §

Enligt första stycket tredje punkten i denna paragraf prövar regeringsrätten f. n. mål som avses i 20 § lagen om domkapitel, dvs. mål som gäller bl. a. skiljande av biskop från prästämbetet. Såsom tidigare berörts föreslås att denna befogenhet i stället tilläggs en särskild nämnd. Förevarande bestämmelse bör därför utgå.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål

1 §

I denna paragraf stadgas att besvär mot beslut, som meddelats med stöd av författning utfärdad före den 1 januari 1972 och som enligt vad dittills gällt skall anföras hos Konungen, i vissa fall i stället skall anföras hos kammarrätt. Enligt tionde punkten gäller detta besvär i mål

om bl. a. förordnande angående läkarundersökning av den som är anställd i allmän tjänst. På sätt som har berörts i lagrådsremissen skall talan mot arbetsgivarens beslut av detta slag alltid kunna väckas vid allmän domstol eller vid arbetsdomstolen. Angivna typ av ärenden bör därför utgå ur uppräknigen i tionde punkten i förevarande paragraf.

Enligt en föreslagen övergångsbestämmelse skall besvär alltjämt kunna föras hos kammarrätt i fråga om beslut som meddelats före lagändringens ikraftträdande.

Förslagen till lag om ändring i lagen (1960: 408) om behörighet att utöva läkaryrket, lag om ändring i lagen (1963: 251) om behörighet att utöva tandläkaryrket och lag om ändring i lagen (1965: 61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.

I 3 § lagen om behörighet att utöva läkaryrket, 4 § lagen om behörighet att utöva tandläkaryrket och 3 § lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m. m. finns f. n. stadganden om rätt för socialstyrelsen resp. lantbruksstyrelsen att återkalla legitimation för läkare och tandläkare resp. veterinär bl. a. om vederbörande blivit avsatt eller suspenderad från tjänsten för brott som han förövat under utövning av sitt yrke. Som en följd av förslaget att avskaffa de särskilda ämbetsstraffen bör denna förutsättning för återkallande av legitimation utgå och ersättas av villkoret att vederbörande enligt de nya reglerna i statstjänstemannalagen blivit för brott eller förseelse i utövningen av läkar- resp. tandläkar- och veterinäryrket avskedad genom beslut som vunnit laga kraft. Eftersom vissa av här avsedda befattningshavare omfattas av kommunaltjänstemannastadgan i stället för statstjänstemannalagen och samma regler om disciplinansvar m. m. som nu föreslås intagna i denna lag avses bli införda även i kommunaltjänstemannastadgan, bör hänvisning göras också till denna.

Vidare föreslås att en i 6 § lagen om behörighet att utöva läkaryrket, 7 § lagen om behörighet att utöva tandläkaryrket och 6 § lagen om behörighet att utöva veterinäryrket intagen bestämmelse om möjlighet att återkalla legitimation för tid då vederbörande på grund av ådömd suspension inte är i tjänst skall utgå.

Dom på avsättning eller suspension som meddelats före lagändringens ikraftträdande bör även därefter kunna läggas till grund för beslut om återkallande av legitimation. Övergångsbestämmelser med detta innehåll föreslås därför.

Förslaget till lag om ändring i sjukvårdslagen (1962: 242)

22 §

I denna paragraf stadgas f. n. att socialstyrelsen, om den vidtagit åtgärd för att ställa läkare under åtal för fel eller försummelse i tjänsten, äger avstänga läkaren från utövning av tjänsten om det finnes erforder-

ligt för sjukvårdens behöriga uppehållande. Med hänsyn till förslaget om avkriminalisering av vanliga tjänstefel och avskaffande av avsättning som brottspåföljd bör bestämmelsen utformas annorlunda. Därför föreslås den ändringen i förevarande paragraf att avstängning — under i övrigt redan f. n. gällande förutsättningar — skall kunna ske sedan socialstyrelsen anmält läkaren till åtal för förseelse i tjänsten eller anmält sådan förseelse till den som enligt statstjänstemannalagen eller kommunaltjänstemannastadgan har att pröva frågan om avskedande av läkaren. Enligt förslaget får avstängningen inte gälla längre än till dess tjänsteförseelsen slutligt prövats i brottmålet eller i ärendet om avskedande.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1959: 590) om gränstillsamarbete med annan stat

8 §

Enligt *första stycket* i denna paragraf åtnjuter tulltjänsteman från annan stat under utövning här i riket av tulltjänst, som omfattas av gränstillsamarbete, skydd enligt 10 kap. strafflagen (numera 17 kap. BrB) men skall inte vara underkastad i 25 kap. samma lag (numera 20 kap. BrB) meddelade bestämmelser om ämbetsbrott. Med hänsyn till de föreslagna ändringarna i BrB bör förevarande bestämmelse ändras så att den beträffande ifrågavarande tullpersonal hänvisar till stadgandet i 17 kap. 5 § BrB i fråga om skydd och till 20 kap. samma balk i fråga om undantag från ansvar.

Enligt paragrafens *andra stycke* skall, om svensk tulltjänsteman genom gärning som avses i 25 kap. 1—5 §§ strafflagen (numera 20 kap. 1—5 §§ BrB) åsidosatt sin tjänsteplikt då han i anledning av gränstillsamarbete haft att utöva tulltjänst för annan stat, så anses som om gärningen begåtts under utövning av svensk tulltjänst. För att bestämmelsen skall anpassas till det nya sanktionssystemet bör den ändras så att den avser svensk tulltjänsteman som under i övrigt angivna förutsättningar begått brott som avses i 20 kap. 1—3 §§ BrB eller på annat sätt gjort sig skyldig till tjänsteförseelse. Med tjänsteförseelse åsyftas här förseelse enligt 18 § statstjänstemannalagen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 191) om bevakningsföretag

7 §

I denna paragraf föreskrivs att den som är godkänd för anställning i bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevakningstjänst (väktare) åtnjuter skydd som avses i 17 kap. 1 § BrB. Med hänsyn till de föreslagna ändringarna i 17 kap. BrB bör hänvisningen i förevarande bestämmelse ändras till att avse 17 kap. 5 § BrB.

Förslaget till lag om skydd för viss tjänsteutövning

Enligt 17 kap. 1 § andra stycket BrB skall det straffskydd som enligt första stycket samma paragraf tillkommer innehavare av ämbete eller annan befattning varmed ämbetsansvar är förenat, åtnjutas också av den som innehar befattning med vilken enligt regeringens förordnande samma skydd skall vara förenat. Med stöd av denna bestämmelse har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelsen (1961: 559) med förordnande om ämbetskydd för vissa befattningshavare. Enligt denna kungörelse skall ifrågavarande skydd tillkomma befattningshavare som handhar säkerhets- eller ordningstjänst vid kanal- eller slussverk eller järnvägsanläggning eller allmän flygplats eller godkänd enskild flygplats, vaktpost och annan för bevakning eller upprätthållande av ordning tjänstgörande krigsman samt den som i övrigt för försvaret fullgör bevaknings- eller ordningsuppgift och därvid bär uniform eller märke som tydligt utvisar denna uppgift.

Den angivna bestämmelsen i 17 kap. 1 § BrB motsvaras i förslaget av 5 § samma kapitel. Enligt denna paragraf skall bestämmelserna i 1, 2 och 4 §§ om våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd också tillämpas om någon på sätt där sägs förgriper sig mot eller hindrar den som enligt särskild föreskrift skall åtnjuta samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller som är eller har varit kallad att biträda förrättningsman vid åtgärd som omfattas av sådant skydd. Sådant särskild föreskrift som åsyftas i den nya bestämmelsen måste enligt nya RF utfärdas i form av lag. På grund härav föreslås en ny lag om skydd för viss tjänsteutövning som avses ersätta 1961 års kungörelse.

I den föreslagna lagen har tagits in samma personkategorier som i kungörelsen med undantag av krigsmän. De senare åtnjuter straffskydd direkt enligt de nya bestämmelserna i 17 kap. BrB och behöver därför inte tas med i den nya lagen.

Förslaget till lag om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare

Någon straffsanktionerad tystnadsplikt finns inte särskilt föreskriven beträffande den som utför uppdrag som tolk (översättare) åt myndighet. De allmänna reglerna om brott mot tystnadsplikt i 20 kap. 3 § BrB torde sannolikt inte heller vara tillämpliga på tolk. Den som i denna egenskap biträder myndighet intar nämligen inte en sådan ställning att han kan anses underkastad ämbetsansvar. Eftersom en tolk i regel inte är anställd hos myndigheten utan endast tillfälligt medverkar i dess verksamhet, torde han inte heller på grund av 20 kap. 12 § andra stycket andra punkten BrB vara underkastad tystnadsplikt utan ämbetsansvar. Undantag synes i sistnämnda hänseende dock böra göras i fråga om allmän tolk hos domstol.

Invandraretredningen har i sitt betänkande (SOU 1972: 83) Invand-

rarutredningen 2 framhållit det otillfredsställande i att klara regler om tolks tystnadsplikt saknas. Uppdrag som tolk ger nämligen ofta insyn i *enskilda personers privata förhållanden*.

För den enskilde är det av stor betydelse att tolken iakttar tystnad beträffande uppgifter av personlig natur som han får kännedom om i samband med sitt uppdrag. Införandet av en straffsanktionerad tystnadsplikt skulle därför enligt utredningen bidra till att stärka den enskildes förtroende för tolken. För tolken själv kan en uttrycklig regel om tystnadsplikt också vara ett stöd, om han av utomstående skulle avkrävas upplysningar om vad som förevarit i mål eller ärende hos myndighet. Det nu sagda gäller inte bara uppgifter om enskilds personliga förhållanden utan har avseende också på upplysningar om yrkeshemligheter, affärsförhållanden m. m. som tolk får kännedom om vid fullgörande av sitt uppdrag.

Invandrarutredningen förordar därför att en lagstadgad tystnadsplikt införs för tolk och översättare som anlitas av myndighet eller annat organ för vars fullgörande staten eller kommun svarar. Tystnadsplikten bör enligt utredningens förslag avse den som fullgör eller fullgjort uppdrag som tolk eller översättare eller som är eller varit anställd som tolk eller översättare samt innefatta förbud för honom att obehörligen yppa vad han under uppdraget erfarit om enskilds personliga förhållanden eller om yrkeshemlighet, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

Frågan om straffsanktionerad tystnadsplikt för tolk har även behandlats i riksdagen. I motionerna 1974: 560 och 1974: 573 hemställdes sålunda under hänvisning till invandrarutredningens förslag att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära förslag till bestämmelser om sådan tystnadsplikt. Justitiekottet förklarade sig i sitt betänkande över motionerna (1974: 25) dela uppfattningen att det är angeläget att lagstiftning beträffande tystnadsplikt för tolk och översättare kommer till stånd. Med hänsyn till pågående lagstiftningsarbete borde motionerna enligt utskottets mening emellertid inte föranleda någon riksdagens åtgärd och utskottet hemställde därför att riksdagen skulle avslå dem. Riksdagen beslutade enligt utskottets hemställan.

Även jag anser att lagstadgad tystnadsplikt bör införas för vissa tolkar och översättare. De av invandrarutredningen föreslagna bestämmelserna synes vara ändamålsenliga. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag. Det bör beaktas att den föreslagna tystnadsplikten avser förbud att obehörigen yppa vissa angivna förhållanden. Har tolk fått kännedom om förhållande av detta slag exempelvis under tolkning vid offentlig förhandling inför domstol, är han givetvis lika litet som någon annan vid förhandlingen närvarande person skyldig att iakttaga tystnad härom. Detta får anses ligga i att förbudet endast avser obehörigt yppande.

I en nyligen framlagd proposition (1975: 26) föreslås att tolkar och

översättare skall kunna få statligt godkännande. De nya bestämmelserna om tystnadsplikt bör avse även tolkar och översättare med sådant godkännande oavsett om de anlitas av offentligt organ.

Jag vill erinra om att den sålunda föreslagna tystnadsplikten kompletteras av de generella ansvars- och åtalsreglerna i nya 20 kap. 3 § BrB.

Övriga lagförslag

Den nya straffbestämmelsen i 20 kap. 3 § BrB är, som tidigare berörts, avsedd att i allmänhet ersätta de ansvars- och åtalsregler angående brott mot tystnadsplikt som finns i skilda specialförfattningar. Därför föreslås att dessa regler upphävs såsom inte längre erforderliga. Bestämmelsen i 20 kap. 3 § BrB är avsedd att gälla också brott mot tystnadsplikt som åligger någon enligt förordnande meddelat med stöd av författning, exempelvis granskningsnämnds förordnande enligt 6 eller 16 § lagen (1971: 1078) om försvarsuppfinningar.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att
dels antaga de av lagrådet granskade förslagen med vidtagna ändringar,

dels antaga inom justitiedepartementet upprättade förslag till

7. lag om ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar,

8. lag om ändring i lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst,

9. lag om ändring i förordningen (1960: 267) angående skogsvårdsstyrelser,

10. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523),

11. lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar,

12. lag om ändring i lagen (1952: 166) om häradsallmänningar,

13. lag om ändring i lagen (1952: 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna,

15. lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

16. lag om ändring i lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,

17. lag om ändring i lagen (1960: 408) om behörighet att utöva läkaryrket,

18. lag om ändring i lagen (1963: 251) om behörighet att utöva tandläkaryrket,

19. lag om ändring i lagen (1965: 61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.,

20. lag om ändring i sjukvårdslagen (1962: 242),

21. lag om ändring i lagen (1959: 590) om gränstillsamarbete med annan stat,
22. lag om ändring i lagen (1974: 191) om bevakningsföretag,
23. lag om skydd för viss tjänstutövning,
24. lag om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare,
25. lag om ändring i förordningen (1935: 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.,
26. lag om ändring i förordningen (1939: 174) angående tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel,
27. lag om ändring i lagen (1944: 133) om kastrering,
28. lag om ändring i lagen (1948: 390) om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap,
29. lag om ändring i lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse,
30. lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949: 1),
31. lag om ändring i lagen (1950: 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket,
32. lag om ändring i uppbördslagen (1953: 272),
33. lag om ändring i lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.,
34. lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring,
35. lag om ändring i allmänna förfogandelagen (1954: 279),
36. lag om ändring i allmänna ransoneringslagen (1954: 280),
37. lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521),
38. lag om ändring i lagen (1954: 579) om nykterhetsvård,
39. lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp,
40. lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden,
41. lag om ändring i atomenergilagen (1956: 306),
42. lag om ändring i taxeringslagen (1956: 623),
43. lag om ändring i förordningen (1957: 343) om oljelagring m. m.,
44. lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110),
45. lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt,
46. lag om ändring i lagen (1959: 92) om förfarandet vid konsumtionsbeskattning,
47. lag om ändring i civilförsvarslagen (1960: 74),
48. lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97),
49. lag om ändring i ölförsäljningsförordningen (1961: 159),
50. lag om ändring i förordningen (1961: 180) om tillverkning av sprit och vin,
51. lag om ändring i förordningen (1961: 181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat,
52. lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,
53. lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,

54. lag om ändring i stämpelskattelagen (1964: 308),
55. lag om ändring i lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål,
56. lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.,
57. lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerhet på fartyg,
58. lag om ändring i lagen (1966: 314) om kontinentalsockeln,
59. lag om ändring i lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,
60. lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt,
61. lag om ändring i förordningen (1968: 551) om begränsning av svavelhalten i eldningsolja,
62. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387),
63. lag om ändring i allmänna arbetstidslagen (1970: 103),
64. lag om ändring i sjöarbetstidslagen (1970: 105),
65. lag om ändring i lagen (1970: 244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar,
66. lag om ändring i lagen (1970: 725) om lokaliseringssamråd,
67. lag om ändring i lagen (1970: 943) om arbetstid m. m. i husligt arbete,
68. lag om ändring i livsmedelslagen (1971: 511),
69. lag om ändring i lagen (1971: 1078) om försvarsuppfinningar,
70. lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten,
71. lag om ändring i lagen (1971: 1204) om byggnadstillstånd m. m.,
72. lag om ändring i lagen (1972: 119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall,
73. lag om ändring i lagen (1972: 826) om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor,
74. lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282),
75. lag om ändring i datalagen (1973: 289),
76. lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor,
77. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973: 1173),
78. lag om ändring i lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder,
79. lag om ändring i inkassolagen (1974: 182),
80. lag om ändring i lagen (1974: 268) med anledning av miljöskydds-konventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige,
81. lag om ändring i gruvlagen (1974: 342),
82. lag om ändring i abortlagen (1974: 595),
83. lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter,
84. lag om ändring i lagen (1975: 55) om folk- och bostadsräkning år 1975,
85. lag om ändring i byggnadslagen (1947: 385),

86. lag om ändring i lagen (1975: 000) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

87. lag om ändring i lagen (1975: 000) om offentliga funktionärers tystnadsplikt,

88. lag om ändring i lagen (1975: 000) med vissa bestämmelser inom hälso- och sjukvård m. m.,

89. lag om ändring i oljekrislagen (1975: 000),

dels för sin del antaga inom justitiedepartementet upprättat förslag till 14. lag om ändring i lagen (1936: 567) om domkapitel.

Av de angivna förslagen har de som har tagits upp under 2 och 3 upprättats i samråd med statsrådet Löfberg samt förslagen under 8 och 47 i samråd med chefen för försvarsdepartementet. Förslagen under 9, 12, 13, 19, 52, 61, 68, 70, 76 och 80 har upprättats i samråd med chefen för jordbruksdepartementet, förslagen under 11, 57, 64 och 74 i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, förslaget under 14 i samråd med chefen för kommundepartementet i hans egenskap av föredragande statsråd för kyrkoärenden samt förslagen under 17, 18, 20, 34, 38, 39, 44, 48, 53 och 59 i samråd med chefen för socialdepartementet. Förslagen under 21, 29, 31—33, 37, 42, 45, 46, 49—52, 54, 60 och 84 har upprättats i samråd med chefen för finansdepartementet, förslagen under 24, 30, 63, 66, 67, 71 och 78 i samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet, förslagen under 25, 26, 28, 35, 36, 40, 43, 86 och 89 i samråd med chefen för handelsdepartementet, förslagen under 41, 58, 73, 81 och 83 i samråd med chefen för industridepartementet samt förslaget under 85 i samråd med chefen för bostadsdepartementet.

Med hänsyn till vad jag anfört om att förslaget till lag om ändring i lagen om domkapitel bör efter riksdagsbehandlingen föreläggas 1975 års allmänna kyrkomöte för godkännande bör lagförslagen behandlas av riksdagen under innevarande riksmöte.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1. lag om ändring i brottsbalken	2
2. lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)	12
3. lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)	24
4. lag om ändring i rättegångsbalken	24
5. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472)	29
6. lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290)	33
7. lag om ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar	33
8. lag om ändring i lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst	34
9. lag om ändring i förordningen (1960: 267) angående skogsvårdsstyrelser	35
10. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)	36
11. lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar	37
12. lag om ändring i lagen (1952: 166) om häradsallmänningar	37
13. lag om ändring i lagen (1952: 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna	38
14. lag om ändring i lagen (1936: 567) om domkapitel	38
15. lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar	41
16. lag om ändring i lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål	42
17. lag om ändring i lagen (1960: 408) om behörighet att utöva läkaryrket	46
18. lag om ändring i lagen (1963: 251) om behörighet att utöva tandläkaryrket	47
19. lag om ändring i lagen (1965: 61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.	48
20. lag om ändring i sjukvårdslagen (1962: 242)	50
21. lag om ändring i lagen (1959: 590) om gränstullsarbete med annan stat	51
22. lag om ändring i lagen (1974: 191) om bevakningsföretag ..	51
23. lag om skydd för viss tjänsteutövning	52
24. lag om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare	52
25. lag om ändring i förordningen (1935: 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.	53
26. lag om ändring i förordningen (1939: 174) angående tillverkning, införsel och försäljning av gasskyddsmateriel	53
27. lag om ändring i lagen (1944: 133) om kastrering	54
28. lag om ändring i lagen (1948: 390) om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap	54
29. lag om ändring i lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse ..	56
30. lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949: 1)	56
31. lag om ändring i lagen (1950: 272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket	56

32. lag om ändring i uppbördslagen (1953: 272)	56
33. lag om ändring i lagen (1953: 397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m.	57
34. lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring	58
35. lag om ändring i allmänna förfogandelagen (1954: 279)	58
36. lag om ändring i allmänna ransoneringslagen (1954: 280) ..	59
37. lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521)	59
38. lag om ändring i lagen (1954: 579) om nykterhetsvård	60
39. lag om ändring i lagen (1956: 2) om socialhjälp	61
40. lag om ändring i lagen (1956: 245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden	62
41. lag om ändring i atomenergilagen (1956: 306)	62
42. lag om ändring i taxeringslagen (1956: 623)	63
43. lag om ändring i förordningen (1957: 343) om oljelagring m. m.	64
44. lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110)	65
45. lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt	66
46. lag om ändring i lagen (1959: 92) om förfarandet vid konsumtionsbeskattning	67
47. lag om ändring i civilförvarslagen (1960: 74)	67
48. lag om ändring i barnavårdslagen (1960: 97)	68
49. lag om ändring i ölförsäljningsförordningen (1961: 159) ..	69
50. lag om ändring i förordningen (1961: 180) om tillverkning av sprit och vin	70
51. lag om ändring i förordningen (1961: 181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat	71
52. lag om ändring i förordningen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.	71
53. lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring ..	72
54. lag om ändring i stämpelskattelagen (1964: 308)	73
55. lag om ändring i lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål	73
56. lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m. ..	74
57. lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg	75
58. lag om ändring i lagen (1966: 314) om kontinentalsockeln	75
59. lag om ändring i lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda	76
60. lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt	76
61. lag om ändring i förordningen (1968: 551) om begränsning av svavelhalten i eldningsolja	77
62. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)	78
63. lag om ändring i allmänna arbetstidslagen (1970: 103)	79
64. lag om ändring i sjöarbetstidslagen (1970: 105)	79
65. lag om ändring i lagen (1970: 244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar	80
66. lag om ändring i lagen (1970: 725) om lokaliseringssamråd	80
67. lag om ändring i lagen (1970: 943) om arbetstid m. m. i husligt arbete	81
68. lag om ändring i livsmedelslagen (1971: 511)	81
69. lag om ändring i lagen (1971: 1078) om försvarsuppfinningar	82
70. lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten	83

71. lag om ändring i lagen (1971: 1204) om byggnadstillstånd m. m.	83
72. lag om ändring i lagen (1972: 119) om fastställande av köns-tillhörighet i vissa fall	84
73. lag om ändring i lagen (1972: 826) om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor	84
74. lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282)	85
75. lag om ändring i datalagen (1973: 289)	86
76. lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor	86
77. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973: 1173)	87
78. lag om ändring i lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder	88
79. lag om ändring i inkassolagen (1974: 182)	88
80. lag om ändring i lagen (1974: 268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige	89
81. lag om ändring i gruvlagen (1974: 342)	89
82. lag om ändring i abortlagen (1974: 595)	90
83. lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter	90
84. lag om ändring i lagen (1975: 55) om folk- och bostadsräkning år 1975	91
85. lag om ändring i byggnadslagen (1947: 385)	91
86. lag om ändring i lagen (1975: 000) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. ..	92
87. lag om ändring i lagen (1975: 000) om offentliga funktionärers tystnadsplikt	93
88. lag om ändring i lagen (1975: 000) med vissa bestämmelser inom hälso- och sjukvård m. m.	93
89. lag om ändring i oljekrislagen (1975: 000)	93
Utdrag av protokollet vid regeringssammanträde 1975-02-06	94
1 Inledning	94
2 Gällande rätt	96
3 Ämbetsansvarskommitténs principbetänkande	105
4 Principerna för ett nytt sanktionssystem	106
4.1 Kommittén	106
4.2 Remissyttrandena	107
5 Avtalsförbudet i 3 § statstjänstemannalagen	108
5.1 Kommittén	108
5.2 Remissyttrandena	108
6 Det straffrättsliga ansvarsområdet	109
6.1 Kommittén	109
6.2 Remissyttrandena	113
7 Disciplinansvaret	116
7.1 Kommittén	116
7.2 Remissyttrandena	120
8 Ansvarsregler för vissa funktionärsgrupper	129
8.1 Kommittén	129
8.2 Remissyttrandena	131
9 Processuella frågor	132

9.1 Kommittén	132
9.2 Remissyttrandena	133
10 JO:s och JK:s tillsyn	134
10.1 Kommittén	134
10.2 Remissyttrandena	135
11 Den militära sektorn	136
11.1 Kommittén	136
11.2 Remissyttrandena	137
12. Följdändringar i 17 kap. brottsbalken	137
12.1 Kommittén	137
12.2 Remissyttrandena	138
13. Föredraganden	139
13.1 Principerna för ett nytt sanktionssystem	139
13.2 Avtalsförbudet i 3 § statstjänstemannalagen	139
13.3 Det straffrättsliga ansvarsområdet	141
13.4 Disciplinansvaret	154
13.5 Processuella frågor	169
13.6 JO:s och JK:s tillsyn	173
13.7 Den militära sektorn	174
14 Upprättade lagförslag	174
15 Specialmotivering	175
15.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	175
15.2 Förslaget till lag om ändring i statstjänstemannalagen	191
15.3 Förslaget till lag om ändring i lagen om ändring i stats- tjänstemannalagen	205
15.4 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	205
15.5 Förslaget till lag om ändring i militära rättegångslagen	208
15.6 Förslaget till lag om ändring i förvaltningslagen	209
16 Hemställan	210
<i>Bilaga</i> De remitterade förslagen	211
1. lag om ändring i brottsbalken	211
2. lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274)	222
3. lag om ändring i lagen (1974: 359) om ändring i statstjänste- mannalagen (1965: 274)	233
4. lag om ändring i rättegångsbalken	233
5. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472)	238
6. lag om ändring i förvaltningslagen (1971: 290)	241
Utdrag av lagrådets protokoll	243
Utdrag av protokollet vid regeringssammanträde 1975-03-13	253

The following information is provided for your reference. It is intended to be a general overview of the project and is not intended to be a substitute for the detailed information provided in the attached documents.

The project is a multi-phase initiative designed to improve the efficiency and effectiveness of our current operations. The primary objectives of the project are to:

- Streamline our internal processes and reduce operational costs.
- Enhance our customer service and improve the overall customer experience.
- Implement advanced technology solutions to support our business goals.

The project is currently in the planning phase, and we are working closely with our stakeholders to ensure that all requirements are met. We will provide regular updates on the progress of the project and any changes that may be necessary.

If you have any questions or need further information, please do not hesitate to contact the project manager at [contact information]. We appreciate your interest and support in this important initiative.